ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 1

v. a. Asiainhoitaja Sohlberg

19/1. 1938.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 88-21

Pariisissa tammikuun 19 p:nä 1935.

1/100 Sal. D. 35.

24/1.35 2

5 C6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetystö täten kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle lähettää raporttinsa n:o 1, joka käsittelee aihetta:

Itäpakti.

V.a. Asiainhoitaja: [signature]

UE 13: A 4.

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 1.

Pariisi ssa 19 p:nä tammi kuuta 19 35.

Asia: Itäpakti.

ULKOASIAINM.
1/100 Sal.P. 35.
24/1.35
OSASTO
5 C6

Itäpaktin tultua taasen aktuaaliseksi Saksalle äskettäin, pari päivää Saarin äänestyksen jälkeen, toimitetun ranskalaisen memorandumin kautta, olen tästä asiasta puhutellut täkäläisiä, Baltian ja eräiden muiden maiden edustajia. Käsitykset näillä tahoilla siitä, mihin päin paktihanke on kehittymässä näyttävät tällä haavaa vielä olevan jonkun verran ristiriitaisia.

Yleensä katsotaan kuitenkin ettei ajateltu sopimus ole kylliksi selvin sanoin määritelty, jotta voitaisiin mitään varmuudella ennustaa osanottajiksi suunniteltujen maiden kannanotosta. Ainoat jotka sitä ajavat ovat Venäjä ja Ranska, Ranska nähtävästi suureksi osaksi tyydyttääkseen Venäjän toivomuksia tässä suhteessa. Edelleen kannattaa Tshekkoslovakia puolestaan, nähtävästi Ranskan vuoksi, pyrkimyksiä paktin aikaansaamiseksi ja lienee Liettua siitä enemmän kiinnostunut kuin Viro ja Latvia, toivoen nähtävästi paktin kautta saavuttavansa edes jotain asemansa vakiinnuttamiseksi Puolaa ja Saksaa kohtaan. Liettuan täkäläinen lähettiläs onkin näinä päivinä Genève'issä etupäässä itäpaktikysymyksen vuoksi.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Ranskan hallituksen tunnettuun asemaan tässä kysymyksessä myötävaikuttanee paitsi halu lähennellä Venäjää, myöskin prestigenäkökohdat. Ranskan ulkoasiainjohdolta vaaditaan yleensä aina jotain silmiinpistäviä saavutuksia, ja kun kerran on tälle tielle lähdetty on saavuttava johonkin positiiviseen tulokseen. Ranskan hallituksen asennetta kuvaavaksi voitaneen katsoa Le Tempsin toissapäivän numeron pääkirjoitusta, joka vielä ilmaisee suurta optimismia Puolan kantaan nähden. Tähän päin meneviä tietoja oli myöskin Latvian lähettiläs saanut ranskalaiselta viralliselta taholta.

Aivan päinvastoin väittää Echo de Paris'n tunnettu kirjeenvaihtaja Pertinax Puolan ulkoasiainministerin sanoneen Genève'issä suoraan, ettei Puola ryhdy enempiin sitoumuksiin kuin Saksa.

Olen asiasta puhutellut m.m. Puolan täkäläistä ambassaadineuvosta, joka antoi selvästi ymmärtää, ettei Puolan yleinen mielipide lainkaan (kuten Le Tempsissa väitettiin) ole viime aikoina muuttunut suopeammaksi paktia kohtaan ja että tähän lähinnä venäläis-ranskalaiseen suunnitelmaan, jossa muiden valtioiden tehtävä olisi vain aukkojen täyttäminen ja koristaminen, tuskin voitaisiin Puolassa yhtyä ilman että Saksa tulee mukaan.

Myöskin virolaisella taholla pidettiin garantiapaktin aikaansaamista sangen epätodennäköisenä Saksan vastustuksen vuoksi.

Ajateltavissahan saattaisi olla että, kuten Latvian täkäläinen lähettiläs huomautti, Ranska, joka ilmeisesti on taipuvainen suuriin myönnytyksiin edes näennäisen tuloksen

aikaansaamiseksi, ehdottaisi jonkun formulan, joka tekisi Saksalle ja Puolalle mahdolliseksi yhtyä periaatteessa mutta ilman garantiasitoumuksia, ellei Saksaa saada mukaan varsinaiseen garantiasopimukseen kompensatiota vastaan aseistumisen suhteen. Mitä Latvian kannanottoon tulee alleviivasi lähettiläs muuten sen, että Latvian ulkoasiainministeri Moskovassa tekemässään deklaratiossa oli ilmoittanut periaatteessa kannattavansa paktin aikaansaamista, johon kuuluisivat kaikki osanottajiksi suunnitellut valtiot, ollen lueteltujen joukossa myöskin Saksa.

Olen muuten eri tahoilta kuullut että Ranskan - Neuvostoliiton ystävyys on, jos kohta luultavasti vain ohimenevästi, hieman laimentunut aivan viime päivinä, Rooman sopimuksen jälkeen.

Tämä on myöskin Rumanian täkäläisen lähettilään käsitys. Tästä seikasta riippumatta on Ranskalla kuitenkin suuri intressi saada Saksa mukaan suunniteltuun garantiasopimukseen, joka vakiinnuttaisi itärajat. Tätä ei liene aikaansaatavissa ilman suuria myönnytyksiä Saksalle sen jälleenaseistuksen suhteen. Lähettilään käsityksen mukaan on garantiapaktin kohtalo riippuva Englannin kannasta ja siitä mitä Saksan aseistuksesta voidaan sopia piakkoin pidettävässä Lontoon konferenssissa. Vaikkakin Ranskan radikaalipuolue ja erikoisesti HERRIOT ajavat lähentelyä Venäjään maksoi mitä maksoi löytyy Ranskassa oikeistotaholla kuitenkin laajoja piirejä, joille lähentely Neuvostoliittoon on siksi arveluttava, etteivät halua kannattaa sopimussuunnitelmia ilman

kouraantuntuvia vastikkeita lisätyn turvallisuuden muodossa. Tämänkin johdosta pyrkii Ranskan hallitus varsinaisen garantiasopimuksen aikaansaamiseen idässä. Koska, kuten sanottu, Saksan taivuttaminen riippuu tarjottavista vastikkeista ja Englannin mahdollisesta painostuksesta, tullee Lontoon konferenssilla olemaan ratkaiseva merkitys paktin aikaansaamisen suhteen.

L. Solitander

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 2.

Ministeri Holma.

11/2. 1938.

5000—11—34 4284

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 287-92

Pariisissa helmikuun 12 p:nä 1935.

3 100 Sal. D. 35.

14/2. 35 2

5 C6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän tämän mukana kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini n:o 2, joka käsittelee aihetta:

Katsaus ulkopoliittiseen tilanteeseen.

I. Saar. Rooman kokous.

Holma.

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 2.

Pariisi ssa 11 p:nä helmi kuuta 1935.

3 / 100 Sal. O. 35.

16/2.35

Asia: Katsaus ulkopoliittiseen tilanteeseen. I. Saar. Rooman kokous.

5 C6.

Saarin äänestys ja Rooman kokous sattuivat minun ollessani virkamatkalla Suomessa. Niiden merkitys on jo siksi tunnettu että seuraavassa voin rajoittua pariin huomautukseen.

Mitä tulee Saarin äänestykseen niin on kieltämätöntä että Ranskassa oli laskettu suurempaan äänimäärään status quon hyväksi. Tästä ei ole pienintäkään epäilystä. Mutta yhtä totta on myös että äänestyksen tulos sinänsä ei täällä Ranskassa herättänyt mitään pahaa mieltä. Päinvastoin kuuli äänestyksen jälkeen, mikäli minulle on kerrottu, yleensä ranskalaisissa piireissä tyytyväisyyteen ja helpotukseen viittaavia sanoja. Oli päästy yhdestä murheenaiheesta. Genève'issä ja Rooman kolmenmiehen komiteassa oli sitäpaitsi päästy yksimielisyyteen jo etukäteen Saarin ratkaisun taloudellisesta ja rahallisesta puolesta, joten siinäkin suhteessa oli syytä olla tyytyväinen. Tyytyväisyyteen oli syytä senkin vuoksi että tämän ratkaisun kautta sodanvaara, joka jo kauan Saarin vuoksi on ollut ilmassa, poistui. Voinee liiottelematta sanoa, ettei Ranska tästä lähtien tähystele Saariin ainakaan enemmän kuin nykyinen Saksa Elsassiin. Toivokaamme että nämä vuossataiset riidanaiheet tällä kulmalla ovat edes joksikin aikaa saatu

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

maailmasta pois.

Moni on syyttänyt Ranskan aikaisempia hallituksia siitä ettei se myynyt Saksalle takaisin Saaria silloin kun sen hinta vielä oli materiaalisesti katsoen jonkun arvoinen ja jolloin sen takaisin saaminen olisi Saksalle merkinnyt tervetullutta kansallista prestigeä. Figaron ulkopoliittinen avustaja kreivi d'ORMESSON sanoi äskettäin oikeutetusti, että Saksan ja Ranskan välisten kysymysten ratkaisuja aina on lykätty niin pitkälle, että vihdoin saavutettu tulos on merkinnyt le maximum de perte pour la France et le maximum d'amertume pour l'Allemagne.

Kun Ranskassa kuulee eräissä piireissä sanottavan että status quon äänestäjien lukumäärä olisi saanut olla suurempi, niin tämä ei tapahdu senvuoksi että haluttaisiin uusia riitoja Saarin statuksesta vaan senvuoksi että pelätään ettei HITLERin saama suuri enemmistö tee, kuten oli toivottu, häntä taipuvaisemmaksi laajempaan suhteiden järjestelyyn Ranskan kanssa vaan että päinvastoin saavutettu menestys lisää, jollei HITLERin itsensä, niin ehkä hänen ympäristönsä halua päästä samantapaisiin ratkaisuihin Saksan valtakunnan muillakin rajoilla missä vähemmistöjä asuu, jolloin varsinkin nimet Memel ja Schleswig - vähemmän Puolan korridoori - ovat olleet näin puhuvien huulilla, jotapaitsi on niitä jotka uskovat Itävallan vuoron nyt kaikesta huolimatta pian tulevan.

Oli miten oli, Saarin äänestyksen tulos on katsottava rauhottavaksi momentiksi Euroopan politiikassa. Sen eräissä piireissä herättämä katkeruus uppoaa muihin suuriin tämänhetkisiin ratkaisuihin.

x x

x

Vähän ennen joulua jutellessani erään hallituksen jäsenen ja erään täkäläisen tunnetun diplomaatin kanssa jälkimäinen sanoi edelliselle: "paras ministeri, toivottavasti ei LAVAL Roomaan lähtiessään unohda että Lontoon ja Pariisin väliset vuossataiset riidat 30 vuotta sitten saatiin järjestetyksi vain sen kautta että kaikki kysymykset yhtenä suurena nippuna pantiin neuvottelupöydälle; samoin sanon Teille, Herra Ministeri, että jollei Roomassa kaikkia kysymyksiä nyt ratkaista, ei ratkaisu ole minkään arvoinen".

Suurin piirteinhän LAVAL näin menettelikin ja siinä on Rooman sopimusten suuri merkitys. Laivastojen pariteettikysymys, joka muutamia vuosia sitten Ranskan ja Italian välillä nostatti niin suuren animositeetin, ei Roomassa saanut ratkaisua. Eikä se ratkaisua nyt enää niin kipeästi kuin muutamia vuosia sitten vaatinutkaan, koska uuden kansainvälisen laivastosopimuksen neuvottelut lähitulevaisuudessa alkavat, jolloin tämä kysymys voidaan siirtää yleisneuvottelujen puitteisiin.[x]

Rooman sopimusten ja vielä enemmän LAVALin Roomanmatkan itsensä kautta on poistunut Euroopan taivaanrannalta hyvin synkkä pilvi. Syntiä on Rooman ja Pariisin välisen 12-vuotisen erimielisyyden aikana tehty molemmin puolin. Mitä Ranskaan tulee täytynee kysymys asettaa seuraavalle pohjalle.

---

x) Lähipäivinä tulee laivastoministeri PETRI kamarille jättämään esityksen kahden 35.000 tonnin suuruisen risteilijän rakentamiseksi vastapainoksi Italian päättämälle kahdelle samansuuruiselle sotalaivalle. Toisen rakentamiseen on tarkoitus ryhtyä heti; toisen rakentamiseen ryhdytään 1/1 1937 eli samana päivänä jolloin Washingtonin laivastosopimus lakkaa olemasta voimassa.

Ranskan voimakas radikaalipuolue, joka suurimman osan tätä vuosisataa on Ranskan politiikkaa määrännyt, on poliittisissa yleiskäsityksissään enemmän taikka vähemmän ruumiillistuttanut suuren vallankumouksen sisäisiä aatteita ja tuloksia. Se on edustanut ehkä kukkeinta liberalismia mitä Eurooppa on tuntenut. Tämä huomautus on välttämätön ymmärtääksemme, miten syvästi mullistava fascismin synty oli ranskalaisen radikaalin aivoissa. Se oli koko hänen tähänastisen maailmankatsomuksensa nurin heittämistä, jonka hän käsitti jopa persoonalliseksi loukkaukseksi, puhumatta sen kaikkivoipaiselle radikaalipuolueelle aiheuttamasta mementosta.

On kuvaavaa että radikaalien omalta taholta lopultakin nousi miehiä vastustamaan tämän luonnottoman suhteen jatkamista. Niiden joukossa on ensi sijassa mainittava ent. ambassadööri BÉRENGER, senaatin ulkoasiainvaliokunnan président à vie. Toinen huomattava radikaali, joka asettui lähentelypyrkimysten johtoon, oli ent. ambassadööri H. de JOUVENEL.

Ranskan ulkoministerin matkasta Roomaan riidanaiheiden poistamiseksi oli kuten tunnettua puhuttu jo kauan. Ja mikä on kuvaavinta, joskin ylläsanotun perustuksella ymmärrettävissä, siitä aina puhuttiin siinä mielessä että Ranska yksin oli velkapää ja että Ranskan siis oli tehtävä uhrauksia jotta väärinkäsitykset poistuisivat. Tämä jälkimäinen käsitys oli vain sikäli oikeutettu, että Ranska puolestaan ei ollut vielä täyttänyt kaikkia niitä ehtoja jotka se, jos kohta hyvin epämääräisessä muodossa, teki Roomalle huhtikuussa 1915 tämän tullessa mukaan allieerattujen puolelle.

Tämä olikin LAVALin tehtävän suurin vaikeus: mennä

Roomaan ilman että Ranskan kansallinen prestige siitä saisi loukkauksen. Senvuoksi LAVAL joka ymmärsi että hänen oli vaikea Roomassa saada mitään läpiajetuksi, joka olisi tullut välittömästi Ranskan hyväksi, päätti asettaa vaatimuksensa aivan toiselle ja yleisemmälle pohjalle, s.o. ei ainoastaan oman vaan myös Euroopan turvallisuuden takaamiseksi.

Täytyyhän sanoa että MUSSOLINIlta olisi odottanut vaatimustensa voimakkaampaa painostusta LAVALin edessä. Näistä asioista on ministeri ARTTI tyhjentävästi raportoinut, joten voin ne sivuuttaa. Lisään vain että Italian saaman afrikalaisen lisäsiirtomaan eteläisin kärki ei vain ole 900 kilometrin päässä sen toivomasta mutta edelleen Ranskalle jääneestä tärkeästä Tschad-järvestä, vaan että ennenkaikkea tuon kärjen ja Tschad-järven välillä kulkee strateegisesti tärkeä vuoriketju.

Kaikkein tärkein Rooman neuvottelujen tuloksista oli kuitenkin sopimus Itävallalle annettavasta garantiasta, jonka kautta Rooma lopullisesti luopui siitä osaksi jo saavuttamastaan osaksi haihattelemastaan johtoasemasta Tonavalla, minkä se kauan katsoi enemmän taikka vähemmän sille itsestään kuuluvaksi vanhan kaksoismonarkian jättämäksi perinnöksi. Sivumennen sanoen minun mielestäni tämä Itävallalle Roomassa ja Lontoossa annettu garantia, olkoon että se panee sordiinon Berliinin ruokahalulle, kuitenkin loppujen lopuksi merkitsee Itävallan suvereenisen liikkumisvapauden ja päätösvallan sitomista tavalla, josta toivokaamme ettei se tule vaikuttamaan yhtä kohtalokkaasti asianomaiseen itseensä kuin aikoinaan

Puolalle annetut garantiat, jotka veivät orjuuteen.

On niitä jotka väittävät että MUSSOLINIn peräänantavaisuus johtui myöskin siitä että Rooman taloudellinen asema ei ole loistava ja että hän jopa olisi toivonut saavansa lainoja sijoitetuiksi Pariisissa. Puhuttiinpa myös jo miljaardin lainasta ensi apuna Rooman neuvottelujen liepeillä. x) Sanottiin myöskin, että samanaikuisesti sattunut vaihdos Ranskan valtiopankin johtajapaikalla olisi riippunut siitä että Ranskan hallitus tahtoi sille paikalle miehen, joka olisi taipuvaisempi avaamaan kultapussin suuta. Olen kuitenkin luotettavasta lähteestä kuullut, että näiden kahden tapahtuman välillä ei ollut mitään yhteyttä ja että valtiopankin johtajan vaihdos riippui siitä että, mikä sittemmin on tapahtunutkin, hallitus tahtoi korottaa lyhytaikaisten luottojensa ylärajaa. Kerrotaan myös että valtiopankin johtokunnassa tapahtuisi muutoksia, jotta pankin johto tulisi enemmän hallituksen käsiin, mikä taas selitetään merkiksi siitä että nykyinen hallitus kaikista vakuutuksistaan huolimatta valmistelisi inflatiota. Tosiasia on, sivumennen sanoen, että inflatio Ranskassa 9 vuotta sitten alkoi juuri tällä tavalla; ja jos FLANDINin nykyiset sisäpoliittiset vaikeudet jatkuvat ja hän kaatuisi ja sijalle tulisi radikaalihallitus mistä puhutaan, on vaara olemassa. Tästä kirjoitan toisessa yhteydessä FLANDINin sisäpolitiikasta puhuessani.

---

x) Tässä ei liene perää. Mutta kerrotaan että Roomassa olisi ollut puhetta eräiden italialaisten paperien oikeuttamisesta tulla noteeratuiksi Pariisin pörssissä.

Pääasiallinen tarkoitus MUSSOLINIlla kuitenkin kait oli, antaessaan siksi paljon LAVALille perään, aikaansaada pysyvä luottamuksellinen suhde Ranskaan, voidakseen sitä enemmän omistautua siirtomaakysymyksille, joiden etualaisuus varsinkin Somalin suunnalla on silmiinpistävä.

En voi olla toteamatta että vielä 6 - 7 vuotta sitten vakavasti puhuttiin kuten muistettaneen sodanvaarasta Ranskan ja Italian välillä. Palautan mieleen ministeri VUORIMAAn raportin täältä Pariisista vuoden 1927 lopulla, jossa raportissa hän kertoi havaintojaan oleskelultaan Välimeren rannalla. Vuonna 1930 suorastaan pelästyin kun oleskellessani samoilla tienoilla ja harhaillessani jalan Nizzan ja San Remon välillä ja kiipeillessäni vuorissa, omin silmin saatoin nähdä, miten varustustöitä varsinkin Ranskan puolella ja teitten parannustöitä Italian puolella kuumeisesti ajettiin. Kun viime syyskuussa, siis neljä vuotta myöhemmin oleskelin Italian ja Ranskan rajalla parisen viikkoa ja taas koetin saada omakohtaisen käsityksen varustustöistä olin ihmeissäni siitä mitenkä Ranskan puolella leveitä sotilastarkoituksiin rakennettuja teitä oli avautunut kaikille vuorenkukkuloille, minne pääsy aikaisemmin oli miltei mahdoton. Näillä matkoilla ymmärsin mihinkä miljaardit häviävät.

Tätä taustaa vastaan on lohdullista ajatella, ettei kukaan järkevä ihminen täällä tai Italiassa tällä hetkellä ota laskelmiinkaan sodan mahdollisuutta näiden maiden välillä. Älkäämme tätä tosiasiaa arvostellessamme unohtako niitäkään syntejä, jotka on tehty Italian puolelta ja jotka saivat

näkyvimmän ilmaisunsa MUSSOLINIn kuuluisissa kanuunapuheissa, joihin Ranskan sotilasjohto tuskin saattoi vastata muulla tavalla kuin sillä minkä se teki.

Sitä suuremmalla ilolla todetkaamme että viime vuosina yhä parantunut suhde näiden sisarkansojen kesken LAVALin matkan jälkeen on muodollisestikin kiinnilyöty. Rooman kokouksen merkitys on ylläsanotun perustuksella arvioitava melko suureksi. Taitava oli sikäli kokouksen lavastus että kysymyksistä arin, nimittäin Jugoslavian suhtautuminen toiselta puolen Roomaan ja toiselta puolen Pariisiin, saatiin probleemana sijoitetuksi toiselle pohjalle, s.o. Tonavan (eli "Keski-Euroopan" kuten termi nykyään kuuluu) kysymysten yleisratkaisun puitteisiin.

x x
x

12/2. Kun ylläoleva jo oli kirjoitettu saapui Roomasta tieto että MUSSOLINI on ryhtynyt osittaiseen liikennepanoon Abessinian tapahtumien vuoksi. Tätä taustaa vastaan saa vahvistuksensa se minkä ylempänä sanoin MUSSOLINIn suhteellisen peräänantavaisuuden syistä LAVALin edessä: saada selkä turvatuksi siltä varalta että siirtomaapolitiikka pakottaisi Italian odottamattomiin toimenpiteisiin. Olen tänään tavannut eräitä virkaveljiä, jotka kaikki ovat tätä mieltä, lisäävätpä että todennäköisesti LAVAL jo Roomassa ilmoitti MUSSOLINIlle olevansa Abessiniaan nähden désintéressé.

Lähellä on myös seuraava olettamus. Heti Lontoon jälkeen Rooma alkoi tehdä varaumia ilma-aseistuspaktiin nähden. Kolmisen päivää sitten se äkkiä ne peruutti. Tässäkin nähdään

osviitta siihen että Italian hallitus, pitäen Abessinian retkeä mahdollisena, itse puolestaan hakee turvaa Euroopasta. L'Ere Nouvelle sanoo tänä aamuna: miten kävisi Brennerillä, jos Abessinian juttu vaikeutuisi ja pitkittyisi ja HITLER käyttäisi tilaisuutta hyväkseen Itävallan suunnalla.

Lontoossa vallitsevan mielialan tarkkaavaisuus Italian hallituksen päätöksen johdosta ei ole näissä olosuhteissa ihmeteltävä, ja yllä tehdyt pienet viittaukset todistavat, miten komplikoiduksi nykyaikana voi käydä vaatimattomaltakin näyttävä sotilaallinen toimenpide.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 3.

Ministeri Holma

14/2. 1935.

5000—11—34 4284

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Pariisissa helmikuun ~~14~~ p:nä 1935.

N:o 314-98.

4/100 Sal.D. 35

20/2.35 | 3

5 | C6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän tämän mukana kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini n:o 3, joka käsittelee aihetta:

Katsaus ulkopoliittiseen tilanteeseen.

II. Lontoon kokouksen jälkeen.

Holma.

P A R I I S I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 3.

Pariisissa 14 p:nä helmi kuuta 1935.

4/100 Sal. D. 35.

20/2.35

Asia: Katsaus ulkopoliittiseen tilanteeseen. II. Lontoon kokouksen jälkeen.

Ei voine kieltää että LAVAL, jonka aktiviteetti ei ole pienempi mutta luonteeltaan toisenlainen ja onnellisempi kuin edeltäjänsä, on viime kuukausina saanut aikaan erittäin huomattavia tuloksia.

Hänen ehdoton lojaliteettinsa Saar-kysymyksen ratkaisun edellä ja jälkeen, hänen rohkea otteensa suhteissa Roomaan ja hänen uskalluksensa tehdä myönnytyksiä valmistivat edullisesti maaperää Ranskan pääministerin ja ulkoministerin viralliselle matkalle Lontooseen viime kuun vaihteessa.

Totean - ja monet virkaveljeni tekivät saman havainnon - että lähdön edellisenä iltana (30/1) presidentin suurilla diplomaattikutsuilla (joilla FLANDIN ja LAVAL neuvottelivat vielä kerran Englannin ambassadöörin kanssa Lontoon ohjelmasta) vallitsi paljoa optimistisempi mieliala kuin vuosi sitten.x)

x) Oli hupaisaa näillä päivällisillä panna merkille eräät pöytäsijoitukset - Elyséen pöytä sallii näet eräitä mahdollisuuksia tässä suhteessa. Pääministeri FLANDIN vei pöytään Englannin ambassadöörin rouvan. Venäjän ambassadööri vei rouva LAVALin. Ulkoministeri LAVAL, joka täällä istui ambassadöörien ja lähettiläiden välissä, vei pöytään Tshekkoslovakian lähettilään rouvan, ja Paul-Boncour, joka oli läsnä ent. pääministe-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Ennen lähtöä useat virkaveljeni sanoivat käsityksenään, että Lontoon kokous tulee olemaan pelkkä keskustelu ilman mitään suurempia tuloksia. Oli itsessään väärin näin ajatella. Sillä jos kerran LAVALin päätös mennä Roomaan todisti, ettei hän aio tulla sieltä tyhjin toimin takaisin, niin oli tämä sitä enemmän luonnollista kun itse pääministeri lähti matkaan.

On sanomatta selvää että ranskalais-englantilainen deklaratio, joka oli käynnin materiaalinen tulos, on herättänyt miltei kaikissa piireissä täällä suurta tyytyväisyyttä. Oli melkein ihmeellistä että äärimmäiset oikeistolehdetkin kuten Figaro ja L'Echo de Paris akseptoivat tuloksen ja nielivät miltei kakistelematta senkin että Lontoon kokous lyö virallisesti ensimäisen reijän Versaillesin muuriin. Ne lohduttelivat itseään sillä, ettei Lontoossa millään tavalla sidottu Ranskan vapautta järjestää puolustuksensa, jolla tarkoittavat ettei annettu Lontoossa mitään lupauksia asevelvollisuusajan pidentämiseen nähden (josta toisessa yhteydessä).

Ranskan kannalta on Englannin hallituksen suostumus yhtyä Itävallalle annettavaan garantiaan Roomassa sovitun akordin pohjalla erittäin suurmerkityksellinen. Ranskan lehdistö on sen pahempi koettanut selittää tämän samoinkuin Englannin hallituksen taipuvaisuuden laajentaa Locarnoa ilma-aseistusta järjestävällä lisäyksellä siihen suuntaan, että Englanti täten olisi, luopumalla aikaisemmista periaatteistaan, valmis jopa menemään puolustussopimukseen Ranskan kanssa, jotka kom-

---

rinä, vei pöytään Unkarin lähettilään rouvan. Viimeksi mainittu pariskunta oli koko illan erottamaton, mikä oli sitä huvittavampaa, koska PAUL-BONCOUR Marseillen murhien aiheuttamassa oikeudenkäynnissä ajaa Jugoslavian leskikuningattaren asiaa.

mentaarit luonnollisesti ovat Englannin lehdistössä herättäneet vastustusta. Tosiasia on kuitenkin että yksinpä McDONALD äskettäisessä puheessaan Lutonissa, jossa hän tosin tapansa mukaan tarjosi Berliinillekin sokeripalasia, kuitenkin Lontoon tuloksesta sanoi kääntyen pateettisesti maansa vaimojen ja lasten puoleen: "me emme ole enää yksin".

On väitetty että FLANDIN samana iltana jolloin hän saapui Lontooseen tavatessaan Lord LONDONDERRYn olisi havainnut maaperän otolliseksi keskustella ilmapuolustussopimuksesta. Mahdollistahan on että ohjelmassa tämä kohta oli jätetty auki, mutta tästä mahdollisuudestahan puhuttiin yleisesti jo päiviä ennen matkaa. Viittaan vain senaatin ulkoasiainvaliokunnan presidentin ambassadööri BERENGER'n kirjoitukseen, josta raportissani Belgia n:o 1 huomautin.[x)]

On vielä tällä hetkellä vaikeata sanoa millaisen lopullisen kirjallisen muodon se yleisjärjestely tulee saamaan, joka tulee olemaan seurauksena jos Saksa myöntyy Versaillesin 5 luvun korvaamiseen kaikilla niillä suunnitelmilla, jotka Lontoon deklaratioon sisältyvät. Toisten mukaan tullaan pyrkimään siihen että aikaansaataisiin yleinen sopimus, katos, jonka alle muut deklaration ehdot sovitettaisiin. Tämä luonnollisesti riippuu paljon siitä vastauksesta minkä Saksa antaa. Tietystikään ei kukaan täällä usko että Saksa heti kaikkeen sanoo jaa ja amen, ja viime päivien lehdet täällä jo etukäteen

---

x) Pari hyvin informoitua virkaveljeä väittää että jo syksyn kuluessa Lontoon ja Pariisin välillä olisi tehty alustava sopimus yhteisestä ilmapolitiikasta.

pasunoivat, mihinkä Saksa tulee sanomaan "jaa", mihinkä "ei" ja mihinkä "ehkä".

Meidän kannaltammehan Lontoon deklaratio ja sen edellyttämä uusjärjestely on kaikissa muissa suhteissa edullinen ja ilolla tervehdittävä, paitsi mikäli koskee itäpaktia. Yleisjärjestelyhän, jos se jossakin muodossa aikaansaadaan - neuvottelut kyllä tulevat olemaan pitkät ja vaivaloiset - luo stabiliteettia Euroopan poliittisiin ja sen kautta myöskin taloudellisiin oloihin. Ilmapuolustussopimus, johon täällä yleisesti arvellaan Saksan ehdoitta suostuvan, on mikäli ymmärrän myös meidän turvallisuuttamme lisäävä, jos kohta ei Venäjä siinä olekaan mukana, koska sellainen sopimus ei voi olla vaikuttamatta yleisesti suuria ilmavoimia omistavien suurvaltojen toimintavapauteen.

Näihin kysymyksiin on palattava niin pian kuin Saksan vastaus on annettu. Itäpaktiin nähden kuitenkin jo tässä seuraavaa.

Yleisenä käsityksenä täällä on että Englannin hallituksen edustajat Lontoon kokouksessa ilmaisivat peittelemättä suuret epäilyksensä itäpaktin suotavuuteen nähden. Kerrottiin myös että FLANDIN olisi ollut tässä suhteessa toista mieltä kuin LAVAL, jota Genève'in keskustelut ja lupaukset sitoivat. On puhuttu erimielisyydestä FLANDINin ja LAVALin välillä, jotka osaksi tästä/ olisivat aiheutuneet, mutta niihin lienee suhtauduttava suurella varovaisuudella. Oli miten oli, Englannin edustajain painostuksesta tuli deklaratioon sisään kaksi käännettä, jotka oleellisesti muuttavat itäpaktin tähänastista käsittelyä.

Toinen kohta on se jossa nimenomaan sanotaan että uusien paktien, siis myös itäpaktin, tulee olla "librement négociés". Tämähän merkitsee siis että luovutaan tähänastisesta metoodista panna toisten eteen valmiiksi laadittuja tekstejä tels quels, s.o. että itäpaktinkin sisällyksestä tullaan keskustelemaan viheriäisen pöydän ääressä - edellyttäen että Saksa suostuu edes siihenkään.

Toinen kohta on siinä missä sanotaan että koko suunnitellun järjestelyn eri osista sovitaan "simultanément". Tämä sana on herättänyt suurta paheksumista sekä Moskovassa että Pienen Ententen pääkaupungeissa, koska LAVAL oli Genève'issä tammikuun 18 p:nä antanut selvän lupauksen mainituille valloille, että Saksan on ensiksi suostuttava itäpaktiin ennenkuin muihin järjestelyihin ryhdytään. Hinc illae lacrimae Moskovassa, joka Lontoossa kärsi huomattavan tappion politiikalleen, ja joka nyt kipeämmin kuin koskaan, katsoen uusiin tapahtumiin Itä-Aasiassa ja huonontuneeseen suhteeseensa Washingtoniin, olisi tarvinnut lännessä selkänsä suojaa.[x] Moskova sitäpaitsi pelkää nelipaktin uudelleen henkiin heräämistä.[xx]

Molemmat deklaration kohdat joihin viittasin anta-

---

x) On niitä jotka luulevat Saksan vastauksen tulevan myötämielisemmäksi kuin miksi sitä ensi päivinä arvioitiin; syynä olisi Saksan halu siten lisätä Moskovan tappion merkitystä.

xx) Sivumennen mainitsen että kun äskettäin tein ensimäisen virallisen käyntini Moskovan uuden täkäläisen suurlähettilään luona, tämä ei koko keskustelumme aikana kertaakaan kajonnut poliittisiin kysymyksiin.

vat itäpaktille, vaikka se syntyisikin, oleellisesti toisen luonteen, varsinkin jos se suuremman järjestelyn osana vetistyy ja siten kadottaa sen ensiluokkaisen merkityksen, joka sille on tahdottu eräillä tahoilla antaa.

Eräs tavallisesti hyvin informoitu virkaveljeni on kertonut minulle seuraavaa. Heti Lontoon deklaration tultua tunnetuksi Moskovan täkäläinen suurlähettiläs nootissaan käänty LAVALin puoleen pyytäen lähempää selitystä siitä mitä merkitsee deklaratiossa sana "simultanément". Myös TITULESCO kirjallisesti kysyi LAVALilta samaa asiaa. Sensijaan BENES Pragista vain puhelimitse sitä tiedusteli. Belgradin hallitus ei ole mitään tehnyt.

Jos tämä tieto pitää paikkansa on kiintoisaa todeta Pienen Ententen hallitusten eriävä menettely.

Kertojani mukaan LAVAL olisi päivän pari harkittuaan asiaa vastannut, ettei hän Genève'issä ole Moskovalle ja Pienen Ententen valloille luvannut muuta kuin että hän Lontoossa ei suostuisi mihinkään, joka voitaisiin käsittää comme hostile itäpaktille.

Puhujani lisäsi että TITULESCO ilmeisesti tahtoi Bessarabian vuoksi olla Moskovalle tässäkin mieleen, jotapaitsi hän, Balkanin olojen erinomaisena tuntijana, katsoi että Turkin ääni nykyään ei ole muuta kuin Moskovan. Näistä asioista kirjoittaa AUGUR toissapäivänä (12/2) antverpenilaisessa Métropole-lehdessä seuraavaa:

"Il semble que M. LITVINOFF ait donné à M. TITULESCO des assurances telles que ce dernier estime que le

problème de la Bessarabie ne se pose plus entre les deux pays. Il est possible que cela se soit passé au cours de l'examen de la question des droits des minorités, au moment où la Russie devenait membre de la Société des Nations. Donc voici le tableau qui se présente à nos yeux dans ce coin de l'Europe, La Petit Entente (Tchécoslovaquie, Roumanie, Yougoslavia) est fortement liée au Groupe Balkanique, qui inclut la Turquie. Cette dernière a une alliance à toute épreuve paraît-il avec la Russie, qui vient de se lier aussi avec la Roumanie. De cet enchevêtrement de combinaisons politiques il résulte que la Russie est à la base d'un groupement dont la pointe occidentale est en Tchécoslovaquie. Toute la masse des Etats liés par des pactes variés arrive jusqu'aux Dardanelles dont la liberté est assurée par la Turquie avec la Russie. Voilà une situation, à laquelle à Londres nous nous intéressons de plus en plus. Car le rôle de la Russie dans les affaires continentales paraît en conséquence renforcé d'une manière incontestable".

Täällä virkaveljieni kesken puhutaan yleisesti siitä että LAVAL itäpaktiin nähden olisi valmis menemään Lontoon edustaman ja Moskovan edustaman kannan keskiväliltä, s.o. hän olisi valmis, jos Saksa suostuu itäpaktiin, muuttamaan sen luonteen joko konsultatiiviseksi tai hyökkäämättömyyssopimukseksi. Kummassakin tapauksessa voisimme rauhallisin mielin siihen suhtautua.

Tämän lisäksi vielä tulee, että täällä jopa lehdis-

säkin pidetään aksioomina, että Saksa itäpaktiin jatkuvasti vastaa ei, minkä Lontoon hallituksen edustajat Lontoon kokouksessa tiesivät ja joka kaiken järjen nimessä ranskalaisten aikoja sitten olisi pitänyt tietää.

Itäpaktista vielä mainittakoon, että parista varovaisesta keskustelusta Latvian täkäläisen uuden lähettilään, ministeri GROSVALDin kanssa olen saanut saman käsityksen kuin ministeri PALIN Riigassa, ettei kysymys itäpaktiin osallistumisesta ole Latvialle niin sydämenasia kuin ehkä aikaisemmin. Liettuan jatkuva ystävyys Moskovan ja Pariisin kanssa sai näkyvän muodon presidentin päivällisillä, joilla Moskovan suurlähettiläs, LAVAL ja Liettuan lähettiläs pitkään keskustelivat kolmeen mieheen.

Vaikka olen tavannut paljon ranskalaisia virallisia henkilöitä palattuani Suomesta totean, ettei minulle nytkään ole kertaakaan puhuttu meidän osanotostamme itäpaktiin. Olen sen parempi voinut huomata keskusteluissani virkaveljieni kanssa, että meidän osallistumattomuutemme alkaa olla aksioomaattinen käsitys. Toivokaamme että niin jatkuu.

Vielä on sanottava että samassa määrin kuin Ranskan turvallisuus saadaan lännessä taatuksi, samassa määrin myös sen kiinto Venäjän ystävyyteen vähenee. Tältäkin kannalta on meidän syytä olla tyytyväisiä Lontoon tulokseen, sillä ei ole luultavaa että Saksa, joka Lontoossa sai suurimman moraalisen voiton, vastaa sataprosenttisesti kielteisesti taikka kieltäytyy yleensä neuvottelemasta. Tosin sanoi minulle loogillisesti oikein unkarilainen virkaveljeni, että Saksalle ja Unkarille olisi paras ratkaisu se ettei mitään sopimuksia

tehdä, koska aika tekee työtä revisionistien puolesta. Tähän en voinut olla huomauttamatta että teoreettisesti näin voi sanoa, mutta käytännöllisen politiikan kannalta sillä resonemangilla on rajansa, jonka määrää kaaoksen uhka. Toiselta puolen voi pitää aksioomina että kun kerran Ranska on suostunut, joskin ehdollisesti, kumoamaan Versaillesin 5 luvun, tilanne ei koskaan enää palaudu ennalleen, yhtä vähän kuin de facto on palauduttu status quo ante joulukuun 11 p. 1932, jolloin PAUL-BONCOUR Genève'issä teoreettisesti myönsi Saksan tasa-arvoisuuden. Voi tosin tähän lisätä kreivi d'ORMESSONin sanat Figarosta: "Tilanne Lontoon jälkeen on sama kuin 11/12 1932, mutta on annettu kaksi vuotta turhaan kulua umpeen ilman että mitään käytännöllistä olisi aikaansaatu. Lisäisin d'ORMESSONin sanoihin: on helppo sanoa nyt perästäpäin näin, sillä ne kaksi vuotta ovat olleet HITLERin kaksi ensimäistä. Syy "toimettomuuteen" on siis enemmän kuin selvä: kaksi vuotta on tahdottu katsoa mihin suuntaan uusi Saksa kehittyy. Mutta tappiota odotuksesta ei ole kylläkään <u>Saksalle</u> koitunut! [En voi muuten olla lisäämättä että sama d'ORMESSON pari päivää sitten painatti lehteensä sen ilmasopimuksen tekstin, johonka Englanti Cannesissa 1922 BRIANDin kanssa oli valmis menemään ja joka merkitsi paljoa laajempaa yhteistyötä Ranskan kanssa kuin Lontoon deklaratio. D'ORMESSON antaakseen parlamentille pienen letkauksen huomauttaa, että tästä sopimuksesta ei koskaan tullut mitään, koska BRIANDin vastustajat parlamentissa käyttivät hänen poissaoloaan hyväkseen hänet kaataakseen. Hän "unohti" kuitenkin mainita että se joka BRIANDin kaasi oli ~~kix~~ POINCARE, siis figarolaisten omia miehiä!]

x x x

Italian ja Abessinian välisestä riidasta pieni reunamuistutus.

Abessinian hallituksen juriskonsultti on Kreikan täkäläinen lähettiläs, Kansainliitossa tunnettu POLITIS. Sen raha-asiainneuvoja on POLITIKSEN hyvä ystävä, Sorbonnen kuuluisa finanssitieteen professori Gaston JEZE, juutalainen.

Etiopian armeijasta väitetään että se belgialaisten, kymmenkuntiin nousevien instruktöörien työn kautta on saatu melkoisen hyvään kuntoon. Addis-Abeba ei ole siis vallan ystävittä.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 4.

Ministeri Holma

20/2. 1935.

5000—11—34 4284

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Pariisissa helmikuun 20 p:nä 1935.

N:o 341-104

5 100 Pal.D. 35.

357/2.35.

Ulkoasiainministeriölle, 5 C6

H e l s i n k i.

Lähetän tämän mukana kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini n:o 4, joka käsittelee aihetta:

Vieläkin itäpaktista.

Holma.

UE 13: A 4.

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 4.

Pariisi ssa 20 p:nä helmi kuuta 1935.

Asia: Vieläkin itäpaktista.

5 100 Pol.D. 35: 25/2 . 35

5 C6

Olen syyskuun alusta saakka väittänyt että DOUMERGUE odottamattomasti kylläkin erikoisesti ajoi Ranskan lähentelyä Moskovaan. Tämä väite jota monissa piireissä on epäilty saa nyttemmin muodollisenkin vahvistuksensa sen haastattelun kautta, jonka DOUMERGUE pari päivää sitten antoi Echo de Paris'n toimittajalle. Tästä pitkästä ohjelmallisesta tilannekatsauksesta lainaan seuraavaan sen kohdan jossa hän käsittelee - minun mielestäni anteeksiantamattomalla naiviteetilla - Ranskan ja Moskovan suhteita:

"Quand BARTHOU s'est lancé, en plein accord avec moi, dans cette politique d'alliances, beaucoup de gens ont pris peur... Vous vous souvenez ? ... Mais Rome et Londres viennent de rétablir le cercle des amitiés françaises... C'est donc que nous avions raison...

- Vous approuvez l'entente avec la Russie ?

- On n'a jamais trop d'alliés... Voudriez-vous que nous repoussions les offres de Moscou et que nous la rejettions dans les bras de l'Allemagne ? ... Je sais bien qu'on peut craindre les contaminations politiques... A nous de nous

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

défendre... Avant la guerre, les grands aristocrates russes s'alliaient à la France, malgré leur horreur de la démoratie.... La France d'ajourd'hui peut s'allier avec la Russie, malgré son aversion pour le communisme... Ce qui fait les alliances, ce sont les intérêts communs... C'est leur seul garantie... Quant à la lutte contre le communisme, elle dépend de nous.... C'ést à nous de nous protéger... Nous avons fait, au cours du dernier siècle, bien des révolutions, et la Russie n'y était pour rien... Dans les temps qui vont venir, nous en aurons de nouvelles, avec ou sans aucune aide de la Russie, si nous sommes incapables de tenir tête aux éléments révolutionnaires et incapables de restaurer l'autorité gouvernementale."

Latvian lähettiläs väitti pari päivää sitten kuulleensa että FLANDIN olisi erikoisesti Moskovan lähentelyn kannattajia. Toistaiseksi en usko tähän väitteeseen, mutta koetan päästä asiasta perille.

Samassa tilaisuudessa Latvian lähettiläs jotenkin selvästi antoi minun ymmärtää, että Latvian osanotto jonkinlaiseen itäpaktiin tulee riippumaan Saksan kannasta.

Saksan vastaukseen yleensä ja varsinkin itäpaktiin nähden palaan toisessa yhteydessä.

x x
x

Kuulin Puolan ambassaadissa että ranskalais-venäläiset kauppaneuvottelut, jotka nyt jatkuvat kolmatta kuukautta, ovat ainakin väliaikaisesti ajautuneet karille luottokysymykseen. Kauppaministeriössä minulle sanottiin samoin, että tällä het-

kellä neuvotteluja ei käydä. Tosiasia lienee että täkäläinen puutavarasyndikaatti olisi ilmoittanut olevansa valmis tekemään parhaansa, jotta Moskovalle suunniteltu korotettu puutavarakiintiö 54.000 st. saataisiin sijoitetuksi. Tämäkin asia riippuu neuvottelujen lopullisesta onnistumisesta.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 5

Ministeri Holma

25/2 1955.

8000—11—54 4284

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 359 - 108

Pariisissa helmikuun 25 p:nä 1935

6 101 Sal. D. 35.

2/2. 35

5 C6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän tämän mukana kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini, joka käsittelee aihetta: Itäpakti, Saksan vastaus y.m.

Holma.

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 5. 6 101 Sal. D. 35.

Pariisi ssa 25 p:nä helmi kuuta 1935. 2/3. 35

Asia: Itäpakti. Saksan vastaus y.m. 5 C6

Eräillä päivälliskutsuilla pari päivää sitten jouduin keskusteluun Quai d'Orsayn directeur politiquen, ministeri BARGETONin kanssa. Hän ensi työksi lausui ilonsa siitä että Suomen hallitus on asettanut 15.000 markan suuruisen stipendin Ranskan hallituksen käytettäväksi. Jouduimme senjälkeen ulkopolitiikkaan; kun huomasin mielialan otolliseksi arvelin olevan syytä kosketella itäpaktia, enkä voinut olla huomauttamatta hänelle että olen ihmetellyt kesästä saakka Ranskan virallista optimismia Saksan ja Puolan lopullisiin vastauksiin nähden. Tähän huomautti BARGETON että itäpakti ei ole mikään kuollut dokumentti vaan elävä käsite, johon liittyminen tai ei liittyminen merkitsee halua tai ei halua edistää Euroopan rauhantakeita. Minulla luonnollisesti ei ollut mitään syytä, koskei ollut kysymys meidän osanotostamme, ruveta tätä käsitystä arvostelemaan suuntaan tai toiseen. Hänen sanoistaan saattoi vetää sen johtopäätöksen, että itäpakti vielä voi joutua oleellistenkin muutosten alaiseksi. En kuitenkaan uskalla varmuudella väittää, että BARGETON tätä nimenomaan tarkoitti.

Keskustelumme aikana, joka käsitteli muitakin päivän

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tapahtumia, olisi BARGETONilla taasen ollut erinomainen tilaisuus kysyä osallistumisestamme, mutta sitä hän ei pienimmälläkään viittauksella tehnyt. En voi tästä vetää muuta johtopäätöstä kuin sen että täällä todella on luovuttu ajatuksesta meidän osallistumisestamme, jota käsitystä tukee MOLOTOFFin äskettäisen ulkopoliittisen esityksen kohta, jossa hän puhui itäpaktin valloista meitä mainitsematta.

Keskusteluni vaikutelma oli se että voin taasen rauhallisesti Quai d'Orsayn poliittisella osastolla käydä asioista puhumassa kuten ennen, tarvitsematta pelätä joutuvani ikävien kyselyjen kohteeksi.

x x
x

Saksan vastausnootti t.k. 4 p:ltä, kun sitä tarkemmin tutkii, on mielestäni loppujen lopuksi vähemmän habiili kuin miltä se ensiksi näytti. Jos nootti olisi osoittanut hieman enemmän neuvotteluhalua olisi se sillä lisännyt Moskovan tappiontuntua. Eräät kohdat nootissa ja varsinkin yritys päästä kiilana Lontoon ja Pariisin väliin ovat tosin täysin ymmärrettävissä ja Saksan koko aikaisemman taktiikan kanssa sopusoinnussa, mutta siinä on se vaara että Saksa tällä hajoittamispolitiikallaan edesauttaa Venäjän taktikoimista, joka sekin juuri pyrkii yleensä hajottamaan ja erikoisesti estämään Ranskaa liiaksi liittymästä Englantiin. Saksan, Ranskan ja Englannin periaatteellinen yhteisymmärrys olisi Moskovalle todellinen isku. Täten Saksa tahtomattaan de facto kävi Moskovan asioita.

Ettei tämä käsitykseni ole kokonaan erheellinen käy ilmi siitäkin että Moskova 20/2 jätti Lontoon ja Pariisin hallituksille varsin ylimielisen nootin, jonka sävy todistaa rauhoittumista Moskovassa ja jossa se pyrkii omasta puolestaan kuorimaan Lontoon tulosten kompleksista itäpaktin erikoiseksi sydänasiakseen aivan kuten Saksan nootti siitä kuori ilmapaktin. Tällä tavalla Moskova ensi kädessä haluaa estää kaiken mikä voisi haiskahtaa nelipaktille. Ymmärrän täydellisesti Saksan taktiikan senkin vuoksi, että nämä uudet käänteet tulevat lykkäämään mahdollisten neuvottelujen alun, josta Saksa sikäli voi hyötyä että se tänä väliaikana ehtii vielä enemmän konsolidoida aseistusasemaansa. Mutta tämän ymmärtäenkin sanoisin kuitenkin, että tilanteeseen katsoen neuvottelujen ja ratkaisujen lykkääminen nyt voi olla hyvinkin vaarallista. Tuskin oli Wilhelmstrasse itsekään laskenut siihen mahdollisuuteen että Englannin ulkoministeri hyväksyessään Saksan kutsun alustaviin keskusteluihin à deux ulottaisi suunnitellun matkansa, paitsi Berliiniin, myöskin Varsovaan ja Moskovaan, mistä vakavasti puhutaan.

Tilanteen kehitys kahtena viime päivänä mielestäni myös oikeuttaa tällaisen käsityksen Saksan nootista. Tilanne näet juuri nyt on jotenkin seuraava. Ranska on ilmoittanut Englannin hallitukselle suostuvansa siihen että tämä neuvottelee alustavasti kahden kesken Berliinin kanssa. Englannin hallitus taas päätti istunnossaan 20/2 ettei se tätä tee, jollei Wilhelmstrasse sitä ennen anna eräitä selventäviä selityksiä noottiisa ja ellei se suostu neuvottelemaan muistakin

Lontoon deklaration kohdista kuin ilmapaktista. Tähän Saksan hallitus on antanut ainakin suurin piirtein myönteisen vastauksen.

Jos kohta Wilhelmstrassen suulliset selitykset ja neuvottelulupaukset lienevät varsin ylimalkaiset, jota jotkut täkäläiset lehdet valittavat, on kuitenkin ilmeistä että Saksan vastausnootin antamisen jälkeen muutos on tapahtunut Wilhelmstrassella. Tähän muutokseen on ollut luonnollisesti useitakin syitä, mutta täältäpäin katsoen pääsyynä lienee ollut se, että Berliinin hallitus huomasi taktiikkansa päästä kiilana Lontoon ja Pariisin väliin ei onnistuvan vaan päinvastoin vastausnootin ylimalkaisuuden muissa kohdin kuin ilmapaktiin nähden Lontoossa herättäneen todellista huolestumista Itä-Euroopan tulevaisuudesta (Memel!). On kuvaavaa että AUGUR eilen Métropole-lehdessä sanoo ajatuksen Sir Johnin matkasta Moskovaan syntyneen ei Moskovassa vaan Lontoon hallituksessa itsessään. Berliinissä tuskin voidaan olla sokeita sille asialle, että Sir Johnin kasvanut kiinto Euroopan kysymyksiin ja viime päivinä juuri itäkysymysten järjestelyyn, uhkaa sulkea sen ketjun Saksan ympärillä, jonka etapit toiselta puolen ovat Pariisi - Rooma - Pieni Entente - Balkan-liitto - Turkki - Moskova. Kaiketi myös Berliiniä on huolestuttanut Itävallan pää- ja ulkoministerin paraikainen matka Pariisiin ja Lontooseen, olkoon että mikäli tällä hetkellä [illegible] voi sanoa tämä matka, josta laittanen eri raportin, ainakaan Pariisiin nähden tuskin ansaitsi sitä tamtamia mikä sille eräillä tahoilla on annettu.

En pääse siitä vaikutelmasta että Saksan vastausnootin herättämä désapprobation (sana on AUGURin) on vienyt sen pahempi Saksan huonompaan lähtökohtaan neuvottelujen alkaessa; sanoin sen pahempi koska Saksan vastustus itäpaktiin nähden viime päivien tapahtumien jälkeen tuntuu heikontuneen. On niitä jotka luulevat että Wilhelmstrasse jo on Lontoolle luvannut itäpaktin hyväksymisen ilman assistance mutuelle ja että Sir Johnin Moskovan-matkan tarkoituksena on suostuttaa LITVINOFF tähän. Täällä Pariisissa puhutaan jo aivan yleisesti itäpaktin muuntumisesta tähän suuntaan, mikä näkyy Moskovan uskollisimpien täkäläisten kannattajien, PERTINAXin ja L'Ere Nouvellen viime päivinä osoittamasta hermostuneisuudesta itäpaktin tulevaisuuteen nähden.

Sir John esitelmöi Pariisissa t.k. viimeisenä päivänä, jolloin hänellä tulee olemaan tilaisuus vielä kerran keskustella Ranskan hallituksen kanssa. Kymmenisen päivän perästä hän lähtee Berliiniin ulottaen todennäköisesti matkansa ainakin Moskovaan.

Eräs täällä asuva virallinen saksalainen henkilö, joka ei kuulu ambassaadiin, sanoi minulle Sir Johnin matkasta hetkellä, jolloin vielä puhuttiin Saksan ulkoministerin mahdollisesta matkasta Lontooseen, seuraavat kuvaavat sanat: "Meidän saksalaisten kannalta olisi ehdottomasti toivottavampaa että Sir John puhuu suoraan HITLERin kanssa ja että HITLER siten tulee pakotetuksi ottamaan edesvastuun omille hartioilleen. Nyky-Saksassa HITLERin oma edesvastuu on ainoa todellinen garantia".

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 6.

Ministeri Holm.

5/3. 1935

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Pariisissa maaliskuun 9 p:nä 1935.

N:o 455-132

8/101 Sal. S. 35.

14/3. 35.

5 C6

Ulkoasiainministeriölle,

Helsinki.

Lähetän tämän mukana kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini n:o 6, joka käsittelee aihetta:

Itävallan pää- ja ulkoministerin äskettäinen matka Pariisiin.

Holma.

PARIISISSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 6.

Pariisissa 5 p:nä maalis kuuta 1935.

ULKOASIAINMIN
8 / 101 Sal. D. 35.
14/3. 35 2
5 C6

Asia: Itävallan pää- ja ulkoministerin äskettäinen matka Pariisiin.

Itävallan pää- ja ulkoministerin äskettäinen matka Pariisiin ja Lontooseen oli lievimmin sanoen turha ja todistaa jälleen että sodanjälkeisen Itävallan yleensä varsin keskinkertaiset valtiomiehet ovat taipuvaiset unohtamaan proportiot pitäen maataan edelleen suurvaltana. Matka oli sitä vaarallisempi, koska se asetti vastaanottomaiden järjestysvallalle erittäin vaikeita tehtäviä. Jos matkan yhteydessä olisi sattunut jokin uusi murha tai murhayritys - ja itävaltalaisia tyytymättömiä, niin sosialisteja kuin nazeja, löytyy Euroopan joka nurkassa - olisi tilanne maailmassa voinut jälleen kärjistyä huolestuttavassa määrässä. Tällaisten mahdollisuuksien provosoiminenkin on mielestäni tuomittavaa.

Ranskan poliisi huolimatta kaikista ponnistuksistaan ei saanut väkijoukkoja itäasemalla vieraiden saapumisen edellä edes siinä määrin hillityksi, että vieraat olisi voitu päästää p.o. asemalle, vaan junasta erotettiin ennen Pariisiin tuloa heidän vaununsa, joka vietiin pienen etukaupungin asemalle, minne oli kokoontunut heitä vastaanottamaan parikymmentä henkeä. Tämä intermezzo herätti Pariisin lehdistössä, varsinkin oikeisto-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

lehdistössä, ansaittua suuttumusta. Sanotaan syystä että Ranskan maine ja prestige pahasti kärsii tällaisista heikkouden tunnustuksista. On myös totta että lähtöpäivän aamuna kansleria ja hänen ulkoministeriään turhaan odotettiin erääseen kirkkoon, missä kardinaalia myöden oli järjestetty messu vieraiden täällä olon johdosta. He olivat näet viime tingassa saaneet poliisilta kehoituksen olla sinne menemättä.

Mitä tulee täällä käytyihin neuvotteluihin on ilmeistä että ne olivat suurempaa merkitystä vailla. Ranskan lehdistö kohteliaisuudesta ja intressistä koetti ylläpitää mielialaa, mutta vieraille omistetut palstat olivat asiallisesti tyhjät ja suurin piirtein täytyy sanoa että vierailu olisi jäänyt suurelta yleisöltä melkein huomaamatta, jollei äsken mainittuja vähemmän ylösrakentavia tapahtumia olisi sattunut.

Erään Pienen Ententen valtion täkäläinen edustaja kertoi minulle ranskalaisten ja itävaltalaisten välillä käydyistä keskusteluista seuraavaa. LAVAL puolestaan tahtoi varmuuden siitä että Itävalta suostuu Tonavan paktiin sellaisena kuin miksi sitä Roomassa tammikuun alussa suunniteltiin. Siinä suhteessa oli molemmin puolin joukosta yksityiskohtia sovittava. Itävaltalaiset puolestaan halusivat vakuuden siitä, ettei Tonavan pakti tule tässä muodossa rajoittamaan Itävallan suvereniteettia - vaatimus johon oli aihettakin. Molemmin puolin lienee näistä seikoista päästy yksimielisyyteen ainakin suurin piirtein. Itävaltalaiset luopuivat vielä aikaisemmasta kannastaan, jonka mukaan Itävallan itsenäisyyden takaaja-

maat jaettaisiin kahteen ryhmään, läheisemmät ja kaukaisemmat. Itävaltalaiset suostuivat siihen että kaikki, siis myös esim. Rumania, käsitellään samanarvoisina takaajina.

LAVAL on nimenomaan kysynyt vierailta, halusivatko he keskustella Habsburgien mahdollisesta paluusta. Tähän itävaltalaiset olivat vastanneet kielteisesti (lehtien mukaan sensijaan Lontoossa olisi tästäkin asiasta puhuttu).

Rumanian lähettiläs jolta näitä asioita tiedustelin lisäsi että sekä SCHUSCHNIGG että hänen ulkoministerinsä ovat tunnetusti habsburgilaisia, mutta että he varovaisuussyistä toistaiseksi pidättyvät ajamasta Habsburgien paluuta. Kuten tunnettua on SCHUSCHNIGG äskettäin julkisesti sanonut, että koko kysymys on Itävallan sisäinen kysymys, joka ei tällä hetkellä ole aktuaalinen. Rumanialainen lisäsi että Itävallan nykyinen hallitus tästä huolimatta ei mitenkään haluaisi Habsburgeja Wieniin Budapestista käsin, koska se voisi merkitä uuden kaksoismonarkian syntymistä, missä Budapest näyttelisi pääosaa. Rumanialainen lisäsi vielä että sillä hetkellä jolloin Habsburgit tulevat Budapestiin Rumania kohta mobilisoi kuten se teki 1921 Kaarle-keisarin yrittäessä takaisin valtaistuimelleen.

Wienille annettavasta lainasta ei ollut puhetta Pariisissa, mutta sensijaan kyllä erinäisistä helpotuksista kiintiöihin y.m. nähden.

Kerrotaan että LAVAL olisi periaatteessa suostunut siihen että Itävallan nykyistä armeijaa saadaan lisätä.

Tuloksen laihuudelle on kuvaavaa, että loppukommunikeassa erikoisesti alleviivataan kulttuurisuhteiden viljelyä.

Tässä yhteydessä ansaitsee mainitsemista, että viime aikoina on Ranskassa tullut muotiasiaksi viettää lomansa Itävallassa.

Kuten ylläolevasta näkee tulos oli varsin laiha. Oliko se omiaan vähentämään saksalaisten ja itävaltalaisten kansallissosialistien intomieltä, on sitäpaitsi varsin kyseenalaista.

Holma

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 7.

Ministeri Holma

5/3. 1935.

6000—11—24 4284

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 456-133

Pariisissa maaliskuun 9 p:nä 1935.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
9 101 Sal.D. 35.
14/3. 35

Ulkoasiainministeriölle, 5 C6

H e l s i n k i.

Lähetän tämän mukana kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini n:o 7, joka käsittelee aihetta:

Ranskalaisia mielipiteitä Italian Somalinmatkan johdosta.

Yo/ma.

UE 13: A 4.

PARIISISSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 7.

Pariisissa 5 p:nä maalis kuuta 1935.

ULKOASIAINHALLITUS
9 101 Sal. D. 35.
14/3. 35
5 C6

Asia: Ranskalaisia mielipiteitä Italian Somalin-retken johdosta.

On enemmän kuin ostentatiivista, miten Ranskan lehdistö pidättyy arvostelemasta Rooman otteita Somalin suunnalla. Kuten jo aikaisemmin olen tiedoittanut, pidetään täällä aksiomaattisena, että Ranskan hallitus on ilmoittanut Roomalle olevansa désinteressé, ja että tästä jo puhuttiin LAVALin käydessä tammikuun alussa Roomassa. On niitäkin jotka luulevat että LAVAL kiirehti matkaansa Roomaan tietäen että MUSSOLINI preparoi sotilaallisia toimenpiteitä Itä-Afrikassa ja että hän sen mukaisesti olisi "pehmeämpi" neuvotteluissa.

On myös kuvaavaa että vaikka Rooman päättämät uusi kiintiöpolitiikka ja autarkia tehostetun korporatismin pohjalla - jota ministeri ARTTI niin oikein ennusti äskettäisen hallitusjäsenten vaihdoksen Roomassa merkitsevän - eivät nekään ole täällä herättäneet suurempaa huomiota, vaikka Ranskan kauppa Italian kanssa siitä suuresti kärsii.x)

x) T.k. 9 p:nä menee tosin Roomaan kauppavaltuuskunta neuvottelemaan uudesta tilanteesta.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Keskusteluissa ranskalaisten diplomaattien ja muiden asiaa seuraavien henkilöiden kanssa sensijaan kuulee laajassa mittakaavassa huolestumisen sanoja siitä mihinkä mahdollinen sota Somalin suunnalla veisi. Onhan itsessään hymyä herättävää, että Rooman hallitus toitottaa maailmalle, ettei mobilisatio Afrikan kysymyksen vuoksi millään tavalla heikennä sen eurooppalaista rintamaa! Senhän lapsikin ymmärtää, että Brennerin rintama joutuu aivan toiseen asemaan, jos mahdollinen Somalin-retki pitkittyisi ja vaatisi uusien joukkojen lähettämistä ja uuden rahan negosioimista.

Jos kohta Somalin sota olisi omiaan huolestuttavassa määrässä vetämään Japanin kiinnon tähän Euroopan etuporttiin, ja puhumatta siitä miten ajanpitkään Englanti suhtautuisi Somalin italialaistumiseen, on myös huomioon otettava, että monessa Välimeren maassa nyt riemuitaan. Rumanian lähettiläs riemumielin puhui tästä MUSSOLINIn suuresta "gaffesta", joka helpottaa Italian painostusta Belgradiin ja sen kautta koko Pieneen Ententeen. Tulin ajatelleeksi tätä kuullessani, mitenkä MUSSOLINIn suuret suunnitelmat Tonavan maissa lopullisesti ovat menneet sen tien.

Löytyy radikaaleja luultavasti muuallakin kuin Ranskassa, jotka toivoisivat MUSSOLINIn Somalissa epäonnistuvan, koska sen kautta diktatuuriperaate saisi ensimäisen ankaran kolauksen.

H. Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 8.

Ministeri Holma

5/9. 1935.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 484-141

Pariisissa maaliskuun 12 p:nä 1935.

10 101 Sal. D. 35.

16/3. 35.

Ulkoasiainministeriölle, 5 C6

Helsinki.

Lähetän tämän mukana kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini n:o 8, joka käsittelee aihetta:

Itäpaktikysymyksen historiikkia.

Holma.

P A R I I S I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 8.

Pariisi ssa 5 p:nä maalis kuuta 1935.

10 101 Sal. D. 35.

14/3.35

Asia: Itäpaktikysymyksen historiikkia.

5 C6

Viime kuun 27 p:nä tuli - poiketen täällä ambassadööreihin nähden vallitsevasta tavasta - Venäjän uusi suurlähettiläs henkilökohtaisesti vastaamaan ensimäiseen käyntiini.x) Hän alkoi spontaanisesti puhua tilanteesta mainiten silloin että hän juuri oli puhunut LITVINOFFin kanssa puhelimessa ja saanut tältä vahvistuksen sille ettei Moskovan hallitus vielä silloin ollut virallisesti esittänyt kutsua Lontoon hallitukselle jonkun hallituksenjäsenen käynnistä Moskovassa. Luulin hänen bluffaavan, sillä täällä sillä hetkellä oli yleensä vallalla se käsitys, minkä lehdet olivat vakuuttamalla vakuuttaneet, että kutsu jo oli tehty. Nyttemminhän voi todeta, että kutsu tehtiin vasta seuraavana päivänä eli 28/2.

Kutsun viipyminen aiheutui siitä minkä POTEMKINE antoi minun selvästi ymmärtää, ettei Moskovan hallitus pitänyt "compatible avec sa dignité internationale", että Englannin ulkoministeri Berliinissä käynnin jatkona tulee Moskovaan.

x) Olen sillä välin häntä tavannut tuon tuostakin. Hän kävi rouvineen Kalevala-vastaanotossamme, ja eilen olimme hänen luonaan musiikkitilaisuudessa. Ei voi kieltää häneltä eräänlaista kykyä valloittaa ihmisiä.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Samanaikuisesti kuulin muualta, että Lontoon ja Pariisin välillä oli syntynyt jokin erimielisyys matkan johdosta, mistä myös kait aiheutui että Englannin hallitus 26/2 ei päättänyt, kuten siksi päiväksi oli suunniteltu, mitään lähempää Sir Johnin matkan suhteen vaan lykkäsi päätöksenteon siksi kunnes Sir John olisi 28/2 käynyt Pariisissa, missä hän kuten tunnettua mainittuna päivänä Le Tempsin kutsumana piti huomiotaherättäneen esitelmän Englannin parlamentarismista.

Tämä erimielisyys saa luultavasti selityksensä siitä että Lontoon ja Pariisin hallitusten välillä ei ollut olemassa yksimielisyyttä itäpaktiin nähden. POTEMKINE sanoi minulle että HITLER tosin Englannin suurlähettiläälle Berliinissä oli muutamia päiviä aikaisemmin hyvin selvään sanonut ei missään tapauksessa suostuvansa itäpaktiin siinä muodossa jossi sitä Moskovassa ja Pariisissa on suunniteltu mutta olevansa valmis keskusteluihin, jos itäpakti rakentuisi pelkälle hyökkäämättömyysperiaatteelle. Tähän lisäsi POTEMKINE: "Minulla ei ole mitään todistusta siitä että LAVAL olisi tässä suhteessa muuttanut aikaisemman Moskovalle ja Pienelle Ententelle antamansa lupauksen itäpaktin sisällykseen nähden".

Keskusteluni jälkeen Venäjän suurlähettilään kanssa - hän ei hetkeksikään puhunut meistä itäpaktin yhteydessä ja omasta puolestani en sanonut yhtään mitään, kuuntelin vain hänen puhettaan jonka hän itse alotti - menin 28/2 Rumanian lähettiläään luo kuullakseni mitä hän ajatteli itäpaktin sisällykseen nähden ja LAVALin suhtautumisesta siihen. Hän vahvisti

samoin sen minkä Venäjän suurlähettiläs oli sanonut että näet LAVAL vielä pari päivää aikaisemmin hänelle samoinkuin muille Pienen Ententen valtojen edustajille oli vakuuttanut ei suostuvansa itäpaktin sisällyksen muutokseen. Kun kysyin lähettiläältä, pitääkö siis Pieni Entente jyrkästi kiinni assistance mutuellesta hän vastasi näin: "Kyllä, pidämme jyrkästi siitä kiinni, sillä ilman sitä Saksan suostumus ei merkitse muuta kuin että maailmassa on olemassa yksi Papierfetzen lisää".

Koska nämä tiedot osaksi poikkesivat siitä mitä itse olin raportissani n:o 3 arvellut LAVALin kannan mahdollisesta muuttumisesta itäpaktin sisällykseen nähden ja samoin ristiriidassa sen kanssa mitä Englannin ulkoministeriössä luottamuksellisesti oli sanottu ministeri GRIPENBERGille, pidin aiheellisena asiasta soittaa ministeri HACKZELLille vielä samana päivänä 28/2.

Lisäksi mainitsen että Kalevala-päivänä Saksan suurlähettiläs käydessään luonamme sanoi, kun saimme hetken aikaa puhua kahden kesken tilanteesta, ettei Saksa milloinkaan tule suostumaan assistance mutuelleen.

11/3. Ylläolevaa raporttia en tahtonut lähettää ennenkuin pääsisin jossain määrin selville siitä mitä Sir John ja LAVAL täällä päättivät 28/2. Mikäli olen voinut todeta eivät Ranskan ja Englannin ulkoministerit mitään nimenomaista liene päättäneet vaan jätettiin kysymys itäpaktin sisällyksestä ja yleisistä mahdollisuuksista kaikesta päättäen riippuvaksi siitä mitä Sir John matkallaan tai matkoillaan

saa tietää ja mitä hän saa aikaan - Sir Johnin matkan lykkäytyminen HITLERin sairauden vuoksi tapahtui vasta myöhemmin.

Tähän viittaa myös seuraava. Eilispäivänä Ranskan ulkoministeriö antoi lehdille kommunikean, jonka tähän jäljennän:

"Le Quai d'Orsay communique:

Les ministres de Lithuanie, d'Esthonie et de Lettonie ont effectué séparément une démarche officielle auprès du ministère des affaires etrangères pour transmettre au gouvernement français les félicitations de leurs gouvernements respectifs au sujet de l'heureuse conclusion des derniers entretiens franco-anglais de Londres.

Se référant à l'ensemble des dispositions du communiqué franco-anglais du 3 février, dont l'application intégrale serait de nature à renforcer les conditions générales de la sécurité et de la confiance en Europe, les représentants des Etats baltes ont marqué plus particulièrement l'intérêt que leurs gouvernements respectifs attachent à la réalisation d'un pacte régional d'assistance mutuelle en Europe nord-orientale".

Tämän johdosta kävin eilen Latvian lähettilään luona, jolle minulla oli muutakin asiaa. Hän vahvisti silloin kommunikean sisällyksen ja kertoi lisäksi, että kaikki kolme lähettiläistä oli peräkanaa ollut secrétaire généralen, ambassadööri LEGER'n puheilla. GROSVALD puolestaan oli onnitellut Ranskan hallitusta Lontoon saavutusten johdosta ja

sen lisäksi pyytänyt lähempiä précisions itäpaktin sisällykseen nähden. Tähän oli LEGER vastannut että Ranskan hallitus ei ole tähän asti muuttanut kantaansa mitä tulee assistance mutuelleen, mutta, oli hän lisännyt, kysymystä pohditaan taasen kun Sir Johnin ja EDENin matkojen tulokset ovat tunnetut. Ministeri GROSVALD nimenomaan huomautti, että LEGER'n vastaus ei ollut ollut niin jykkä kuin miksi esim. Venäjän ambassaadi Quai d'Orsayn mielipiteen kuvaa, josta myös ylempänä olen kertonut, vaan oli hän saanut sen käsityksen, että jotain mahdollisuuksia on olemassa kompromissin löytämiseksi.

Tekisi mieli kombinoida, että LAVAL kohta Sir Johnin käynnin jälkeen lähti Välimerelle lepäämään, ja ajatus on lähellä että hän siten halusi joksikin aikaa vapautua Moskovan painostuksesta. GROSVALD on edelleen sitä mieltä että LAVAL tuntee asemansa epämiellyttäväksi ja hän tahtoisi päästä tästä umpikujasta kunnialla, mutta että LEGER ja FLANDIN pitävät jyrkästi kiinni Venäjälle annetuista lupauksista.

Sain muuten sen /käsityksen GROSVALDin puheesta että hän nyt on enemmän innostunut maansa osanotosta itäpaktiin kuin aikaisemmin. Hän jopa aivan yksityisluontoisesti sanoi hieman ihmettelevänsä, ettei Suomi siihen yhdy mutta lisäsi, ennenkuin mitään ehdin vastata, toiselta puolen ymmärtävänsä meidän asemamme erilaisuuden varsinkin koska meillä ei ole saksalaisvaaraa kuten Baltian maissa.

Oli miten oli, Rooman ja Lontoon kokousten tulos-

ten polttopiste alkaa olla itäpakti ja ennenkaikkea kysymys sen todellisesta sisällyksestä. Siitä tullaan vielä paljon sekä puhumaan että kirjoittamaan. LAVALin asema on erittäin delikaatti, jotapaitsi hän kieltämättä on eräiden Quai d'Orsayn korkeiden virkamiesten osaksi johdettavissa.

x x
x

Saksan suurlähettilään kutsuissa 25/2 tapasin Ranskan ent. suurlähettilään Berliinissä de MARGERIEn, jonka Berliinin ajalta hyvin tunnen. Kun tulin kysyneeksi häneltä meneekö hän Venäjän ambassaadiin teekutsuihin hän kauhistui ja sanoi: "siihen taloon en koskaan mene ja voin vakuuttaa teille, hyvä Ministeri, ensi käden lähteestä tietäväni, että Ranskan nykyinen hallitus itse on pelästynyt ranskalais-venäläisen suhteen lämmöstä ja päättänyt olla menemättä tässä rakkaudessa sen pitemmälle". Hän sanoi tämän vastustuksen etunenässä olevan laivastoministeri PIETRIn, mikä on sopusoinnussa sen kanssa, minkä äskettäin PIETRI eräissä kutsuissa sanoi viereesään istuvalle rouvalleni, ja josta olen jo V Ulkoasiainministeriölle tiedoittanut. Olen myös kuullut että hallituksen keskuudessa oltaisiin levottomia uuden armeijanpäällikön GAMELINin sympatioista Moskovaan päin.

x x
x

Parissa Ranskan lehdessä on ollut, mikäli olen nähnyt, ilman kommentaaria uutisia Moskovasta, joiden mukaan Puolan yleisesikuntapäällikön matkan pidentäminen myös Suomeen on Moskovassa herättänyt huomiota. Mitään suurempaa numeroa asiasta ei ainakaan lehdissä ole tehty.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: CC

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 9.

Ministeri Holma

16/3. 1935.

5000—11—34 4284

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 510 - 154

Pariisissa maaliskuun 16 p:nä 1935.

11 102 Pal. D. 35.

20/3. 35

5 C6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän tämän mukana kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini n:o 9, joka käsittelee aihetta:

Itäpakti.

Holma.

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 9.

Pariisi ssa 16 p:nä maalis kuuta 19 35.

Asia: Itäpakti.

Viimeiseen otsakeasiaa koskevaan raporttiini n:o 8 lisään vielä seuraavaa.

Olen erinäisiltä tahoilta saanut vahvistuksen sille että kysymys itäpaktin laajuudesta ja ennenkaikkea sen sisällyksestä on jätetty riippuvaksi englantilaisten hallituksenjäsenten matkoista tämän kuun lopulla. Venäjän suurlähettiläs on toissapäivänä taas käynyt LAVALin luona painostamassa, mikä käy ilmi siitä että POTEMKINEn nykyinen äänitorvi PERTINAX tänään niinikään painostaa jatkuvasti epävarmaa x) LAVALia vaatien selvyyttä otsakeasiaan nähden ja päästäen ilmaan koepallon LAVALin mahdollisesta virallisesta käynnistä Moskovassa.

Mainitsemista ansaitsee seuraavakin. Viron lähettiläs STRANDMAN kertoi minulle eilen luottamuksellisesti, että edellisessä raportissani mainittu Quai d'Orsayn kommunikea koskien

---

x) Kuvaavasti kyllä GROSVALD asetti kysymyksen alaiseksi äskettäin näistä asioista keskustellessamme, puhuuko LAVAL toista kieltä Lontoossa ja toista Moskovassa.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

baltilaisten lähettiläiden démarcheja, ei vastannut ainakaan sitä mitä hän, STRANDMAN, Quai d'Orsaylla oli sanonut. Hän ei kuitenkaan minulle tahtonut sanoa, missä suhteessa kommunikea oli poikkeava. Mutta jos vertaa tuota kommunikeaa siihen mitä GROSVALD minulle sanoi Quai d'Orsaylla puhuneensa niin on helppo havaita, ettei siinäkään suhteessa kommunikea ollut täysin vastaava. On näinollen luultavaa että Liettuan démarche, jonka Pariisille ja Moskovalle mieluisasta sävystä ei voi olla epäilystä, on ollut positiivisin ja pantu kommunikean pohjaksi.

Kuvaavaa on myös että L'Echo de Paris'ssa 10/3 PERTINAX koetti tehdä luultavaksi, että mainittujen démarchien tarkoituksena olisi ollut aikaansaada Ranskan hallituksen Saksan hallitukselle 15/1 jättämän itäpaktia koskevan promemorian artiklaan 7 sellainen muutos, että Ranskan lupaama garantia ulotettaisiin myöskin Baltian maihin. Ministeri GROSVALD, joka nyt kuten ennenkin oli hyvin tyytymätön PERTINAXin sekaantumiseen näihin asioihin, vakuutti ettei ainakaan hänen démarchellaan ollut tällaista tarkoitusta.

Todistukseksi siitä miten sekavaksi koko vyyhti on käymässä mainitsen vielä, että kun GROSVALD minulle sanoi saaneensa Quai d'Orsaylla sen käsityksen, että mahdollisuus on olemassa kompromissin aikaansaamiseksi itäpaktin sisällykseen nähden, STRANDMAN taas sanoi saaneensa päinvastoin sen käsityksen, että Ranska on valmis itäpaktiin jopa ilman Saksaa. Nämä molemmat keskustelut tapahtuivat puolen tunnin sisässä!

Puolan ambassaadissa minulle on selvään sanottu, että siellä ihmetellään baltilaisten lähettiläiden démarchea, tarpeettomana juuri asian tällä kehitysasteella.

Tuntuu luonnolliselta otaksua, että baltilaisten lähettiläiden démarchen takana loppujen lopuksi ei ollut muuta kuin asianomaisten hallitusten tahto osaksi osoittaa että baltilainen liitto toimii, osaksi kiinnittää täkäläisen hallituksen huomiota siihen, ettei heidän mielipidettään viime viikkoina ole konsultoitu.

Holma

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 10.

Ministeri Holma

19/3. 1935.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 532-167

Pariisissa maaliskuun 19 p:nä 1935.

12 102 Sal. D. 35.

23/3.35

Ulkoasiainministeriölle, 5 C 6

H e l s i n k i.

Lähetän täten kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini n:o 10, joka käsittelee aihetta:

Asevelvollisten palvelusajan pidennys Ranskassa.

Holma.

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 10.

Pariisi ssa 19 p:nä maalis kuuta 1935.

12 102 Sal.S. 35
23/3.35 2

Asia: Asevelvollisten palvelusajan pidennys Ranskassa.

On kieltämätöntä että FLANDIN hyvin näppärästi ratkaisi kysymyksen asevelvollisuusajan pidentämisestä. Kuten tunnettua on oikeiston taholta suurella hälinällä vaadittu asevelvollisuuslain muuttamista siten että palvelusaika tulisi kaksivuotiseksi. "Revue des deux Mondesin" numerossa 1/3 marsalkka PETAIN julkaisi tästä laajan kirjoituksen ensi paikalla. Tätä teemaa on sitten varsinkin oikeistolehdissä eri äänilajeissa käsitelty.

Oli selvää että vasemmiston taholta tulisi suuri vastustus ja tiedettiin että radikaalien kesken oli erimielisyyttä sikäli että DALADIER ystävineen vaati status quon säilyttämistä, mikä on ymmärrettävissä kun tietää että DALADIER'n ryhmän ja sosialistien kesken viime aikoina on näkynyt lähentelemisen oireita. Tämä jälkimäinen seikka ei liioin hämmästytä, koska DALADIER pelkää että radikaalien ja sosialistien traditionaalinen yhteistyö kansallisen kokoomushallituksen jatkumisen kautta ajanpitkään heikkenee - päämäärä johon juuri FLANDIN erikoisesti pyrkii!

Kun otsakeasiasta lehdistössä ja käytävissä tarpeeksi kauan oli keskusteltu ja FLANDIN siten voinut luoda itselleen

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

käsityksen tilanteesta, hallitus teki seuraavan päätöksen.

Koska vuosina 1935 - 39 maailmansodan vuoksi rekryyttiaines arveluttavassa määrässä vähenee, on jotain tehtävä vahvuuden pysyttämiseksi normaalina. Koska radikaaleja on vaikea saada mukaan asevelvollisuuslain vuodelta 1929 muuttamiseksi tässä kohden, hallitus päätti käyttää hyväkseen nykyisen lain § 40, joka hallitukselle suo oikeuden pitää lippujen alla asevelvolliset vuotta kauemmin. Huhtikuussa t. v. lippujen alle kutsuttavat tulevat nyt palvelemaan 18 kuukautta, mutta lokakuussa kutsuttavat jo 24 kuukautta. Samanaikuisesti alennetaan asteettaisesti asevelvollisuusikä 21:stä 20:een.

Kaikki nämä toimenpiteet lakkaavat 1940.

Hallitus teki pari päivää sitten ylläolevasta molemmille kamareille deklaration asettaen samalla Palais Bourbonissa luottamuskysymyksen. Tämä luottamus hallitukselle annettiin 350 äänellä 190 vastaan. Vastaan äänestivät kaikki eriväriset sosialistit, kommunistit, radikaalipuolueiden vasemmalla olevat ainekset sekä muista puolueista jotkut hajaäänet.

Mielestäni tämä FLANDINin ratkaisu on katsottava erittäin onnelliseksi. Jotain oli tehtävä miesvahvuuden säilyttämiseksi, koska tilanne muuten olisi tullut katastrofimaiseksi. Asevelvollisuuslain muuttaminen taas olisi rikkonut helposti nykyisen hallituskokoomuksen, jotapaitsi sitä olisi ulkopuolella Ranskan rajojen käytetty todistukseksi Ranskan militarismista. Oikeistolehdistö, joka nyt kuten aina käy

FLANDINin kimppuun milloin vaan voi - katkerana siitä että helmikuun 6 päivä 1934 epäonnistui ja siitä että heidän DOUMERGUEen asettamansa toiveet menivät karille - huutaa FLANDINin heikkoutta ja tekee siten kuten pitkin matkaa de facto yhteistyötä sosialistien ja kommunistien kanssa tuottaakseen FLANDINille mahdollisimman paljon vaikeuksia - voimatta silti, jos pula syntyy, panna mitään tilalle.

Hallituksen kokouksessa LAVAL lienee vastustanut lain muutosta, mutta sensijaan insistoinut toimenpiteitä jotka tarkoittavat armeijan vahvuuden pysyväisyyttä. On luonnollista että ilman näitä toimenpiteitä Ranska olisi helposti muuttunut vähemmän halutuksi liittolaiseksi, mikä Ranskan liittopolitiikan kannalta olisi ollut vaarallista.

Mikäli tänään täällä kykenen näkemään ei Saksan viimeinen yllätys, joka palauttaa Saksassa asevelvollisuuden ja siten de facto tekee lopun Versaillesin sotilasartikloista, ole niin paljon johtunut ylläkerrotusta vaan lähinnä Englannin hallituksen julkaisemasta valkoisesta kirjasta sekä, kuten arvelin raportissani n:o 5, halusta luoda mahdollisimman vahva neuvottelupohja Sir Johnin käynnin aattona.

FLANDINin monista muista sisäpoliittisista vaikeuksista (taloudelliset kysymykset, punnan lasku, Pohjois-Afrikan liikehteleminen y.m.) teen erikseen selkoa.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA: ?

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 11

Ministeri Holma

8/4. 1935.

5000—11—34 6284

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 654-204

Pariisissa huhtikuun 8 p:nä 1935.

14/102 Sal.D. 35.

12/4. 35

Ulkoasiainministeriölle, 5 C6

H e l s i n k i.

Lähetän tämän mukana kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini n:o 11, joka käsittelee aihetta:

Asevelvollisten palvelusaika Ranskassa.

Holma.

UE 13: A 4.

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 11.

Pariisi ssa p:nä kuuta 19 14 102 Sal.B. 35.

12/4. 35.

Asia: Asevelvollisten palvelusaika Ranskassa.

5 C6

Katsoen kansainvälisen tilanteen vakavuuteen Ranskan hallitus on päättänyt, vedoten asevelvollisuuslain pykälään 40, pitää lippujen alla nyt huhtikuuksi vapautuvat asevelvolliset vielä kolme kuukautta.

Tämä päätös ei vaikuta niihin aikaisempiin päätöksiin otsakeasiasta, joista kirjoitin raportissani n:o 10.

Holma.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 12.

Ministeri Holma

6/4. 1935.

5000—11—34 4284

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 689-209

Pariisissa huhtikuun 13 p:nä 1935.

17/103 Sal. D. 35.

17/4 35

Ulkoasiainministeriölle, 5 C6

H e l s i n k i.

Lähetän tämän mukana kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini n:o 12, joka käsittelee aihetta:

VENIZELOKSEN Ikaros-kohtalo.

Kolma

UE 13: A 4.

PARIISISSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 12.

Pariisissa 6 p:nä huhtikuuta 1935.

17 109 Sal. 2. 35.

17/4. 35

Asia: VENIZELOKSEN Ikaros-kohtalo.

5 C6

Kreikan viimeaikaiset tapahtumat, mikäli niitä Pariisin horisontilta on voinut seurata, ansaitsevat mielestäni eräitä reunamuistutuksia.

Ensinnäkin on todettava että Ranskan koko lehdistö poikkeuksetta asettui paheksumaan VENIZELOKSEN kaappaushommia kutsuen niitä suorastaan rikoksellisiksi. Tämä on sitä merkillisempää koska VENIZELOS aina on Ranskassa nauttinut suurta arvonantoa; täällä ei unohdeta mitä palveluksia hän teki liittoutuneiden asialle maailmansodan aikana. Hän oli täällä hyvin populääri henkilö, ja muudan ranskalainen poliitikko, joka oli mukana Versaillesissa 1919, sanoi minulle että jos niihin aikoihin kysyi pariisilaiselta kuka Versaillesissa näytteli suurinta osaa, seitsemässä tapauksessa kymmenestä sai vastaukseksi: VENIZELOS.

x x
x

Euroopan yleispolitiikan kannalta on syytä todeta että ainakin suurelta osalta Balkanin-liiton olemassaoloa on kiitettävä siitä ettei vallankaappausyritys aikaansaanut yleistä häm-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

minkiä Balkanilla. Tekee mieli sanoa että parikymmentä vuotta, jopa vielä joitakuita vuosia takaperin komplikatiovaara olisi ollut paljoa suurempi. Tähän vaikuttaa oleellisesti Turkin uusi politiikka, joka kieltämättä pyrkii rauhan vakiinnuttamiseen. Niin valitettavaa kuin onkin meidän kannaltamme, että Ankara ja Moskova ovat läheisessä yhteistyössä, ei tätä Turkin diktaattorin ulkopolitiikan pohjasävyä voi kieltää. Mikä erotus hänen ja Stambulin entisten diktaattorien välillä tässä suhteessa!

Turkin joukkokeskitykset Bulgarian rajalle olivat ilmaus Turkin uskollisuudesta Balkanin-liiton periaatteille ja sen asettamille velvollisuuksille. Tässä tapauksessa sitä huomattavampi, koska kyseessä oli vanha vihamies Kreikka.

Bulgaria taasen, joka on jäänyt ulkopuolelle Balkan-liiton, koska se ei voi päästää käsistään mahdollisuutta saada korjatuksi sille epäedullinen ja epäoikeutettu tilanne, joka erottaa maan Egean-merestä, tunsi itsensä siksi isoloiduksi ja Balkanin-liiton saartamaksi - vaikka se, lähinnä Turkin Balkanliittopolitiikan painostuksesta, nykyään hakee lähentelyä Jugoslavian veljeskansaan - että se pysyi alallaan. Se tunsi voimattomuutensa.

Näin säästyi maailma uudesta Balkan-sodasta. Mielestäni ei ole väheksyttävä, tätä arvosteltaessa, tällä kulmalla aikaansaadun regionaalisopimuksen merkitystä.

Nyt ymmärtää myös paremmin, miksi VENIZELOS oli vastaan Balkan-liittoa sen nykyisessä muodossa.

VENIZELOKSEN sympatiat olivat mikäli täällä kerro-

taan Italiassa ja Bulgariassa[x)], s.o. niissä molemmissa ~~maissa~~ Kreikan naapurimaissa joita Balkanin-liitto ei sido. Vähemmän ehkä Ranskassa joka on Balkanin-liiton luoja.

En voi täältä kontrolloida, onko perää huhuissa että VENIZELOS olisi ollut Italian kanssa salaisissa neuvotteluissa. Toiselta puolen on niitä jotka päinvastoin otaksuvat että VENIZELOS koetti alottaa vallankaappauksensa juuri hetkellä, jolloin Italian intressit olivat sidotut Abessinian suunnalla. - Jotkut bulevaardilehdet ovat valaneet kannuja VENIZELOKSEN ja ZAHAROFFin yhteisistä intresseistä! - Jätän kokonaan koskettelematta kysymystä Kreikan nykyisen hallituksen mahdollisista rojalistisista tunteista.

x x
x

Kreetalaisen VENIZELOKSEN, proportioiden väärinlaskemisen kannalta vaikeasti ymmärrettävissä oleva kaappausyritys - IKAROS oli myöskin kotoisin Kreetalta - antaisi aiheen hauskoille ekskursioille vanhan Kreikan historian alalla. Jos kohta tunnettu FRIEDEL varmasti liioittelee kuvatessaan vanhat kreikkalaiset moraalisesti mitä alhaisimmiksi olioiksi, niin täytynee pitää toiselta puolen varmana, että useat CORNELIUS-NEPOKSEN esseekokoelman y.m. aksiomoituneet kuvaukset vanhan Kreikan pikkutyrannien keskenäisistä tappeluista ovat kaunomaalauksia ja proportioita vailla. Voimatta tässä jatkaa

---

x) VENIZELOKSEN rouva, määrättömän rikas, on ainakin alkuperältään bulgariatar.

näitä mietelmiä on kuitenkin mielestäni todettava jotakin, jota ei aina tule tarpeeksi ajatelleeksi, sitä näet että Balkanin nykymaiden levoton ja labiili poliittinen tilanne, heidän riidanhalunsa y.m. suureksi osaksi polveutuu siitä etteivät suurvallat ajoissa päästäneet niitä vapautumaan Turkin ikeestä, mikä näissä kansoissa kehitti aivan erikoista vallankaappailuhenkeä. Suurvallathan pakottivat esim. Kreetan monia kertoja palaamaan Turkin ikeen alle vain siitä syystä että he eivät voineet sopia saaliista. VENIZELOKSEN koko elämä saa tästä selityksensä - yksinpä hänen surullinen joutsenlaulunsakin. Sama suurvaltain keskenäinen eripuraisuus ja kateus tekee sodanjälkeisessä Euroopassa mahdottomaksi löytää pohja rauhalliselle kansainväliselle elämälle.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: Cc

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 13.

Ministeri Holma

16/4 1935.

6000—11—34 4284

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Pariisissa huhtikuun 18 p:nä 1935.

N:o 729-222

18/103 Sal.S. 35.

23/4. 35

5 C6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän tämän mukana kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini n:o 13, joka käsittelee aihetta:

Stresa ja sen edellytykset.

Holma.

UE 13: A 4.

PARIISSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 13.

Pariisissa 16 p:nä huhtikuuta 1935.

18/103 Sal. S. 35.

Asia: Stresa ja sen edellytykset.

22/4.35

5 C 6

Käsityksen luomista tilanteesta ennen Stresaa vaikeuttivat monet seikat.

Saksan peittelemätön aseistustunnustus x) on selvä jatko sille politiikalle, johon viittasin raportissani n:o 5 (sivulla 3) kohta Lontoon kokouksen 3/2 jälkeen, ja jonka luonnollisena tarkoituksena on olla menemättä mihinkään neuvottelupöytään olematta ei ainoastaan tasa-arvoinen neuvottelija vaan neuvottelija jonka neuvottelulähtökohta on mahdollisimman vahva. Ranskallehan Saksan aseistusdeklaratio 16/3 ei tullut minään yllätyksenä; pikemminkin Lontoossa. Ranskassa ovat aikoja sitten vaienneet äänet, jotka BRIANDin kulta-aikoina koettivat vaikenemalla Saksan todellisista tarkoitusperistä luoda keinotekoista pasifistista mielialaa ja joiden erehdyksistä Ranska nyt kärsii. Sosialisteihin saakka Ranskan kansa nyt on yksimielinen puolustusvalmeudessaan.

x) Jätän syrjään kysymyksen, oliko Saksan kannalta viisasta että HITLER Sir JOHNille kertoi Saksan ilmavoimien olevan Englannin ilmavoimien tasalla.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Belgiassa ei liioin Saksan ele tullut yllätyksenä. Kerron seuraavan kuvaavan esimerkin. Eräitä päiviä sitten aterioin muutamien belgialaisten diplomaattien kanssa, joiden kanssa Berliinissä aikoinani paljon seurustelin. He kertoivat että niissä raporteissa jotka heidän silloinen lähettiläänsä Berliinissä, kreivi della FAILLE,[x] kotiansa vuosina 1919 - 1925 kirjoitti, kaikki se mikä nyt tapahtuu Saksan varustautumiseen nähden on ihmeellisellä kaukonäköisyydellä sanottu, ja ettei ainoakaan rivi hänen raporteissaan kaipaa oikaisua. Muistan omastakin puolestani hyvin useista keskusteluistani hänen kanssaan, että hän kaukonäköisemmin kuin useimmat muut ambassadöörit (Englannin, Ranskan) ja antamatta tilapäisten ilmiöiden häntä sokaista oli varma siitä, ettei kestäisi kuin tusinan vuosia ennenkuin Saksan varustautuminen olisi ennallaan.

<u>Täältäpäin</u> katsottuna näissä olosuhteissa englantilaisten valtiomiesten tunnetut äskeiset matkat, jotka piti à tout prix, huolimatta HITLERin sairauksista y.m., tehtämän ja jotka tuskin olivat sen paremmin preparoituja kuin yleensä nykyään valtiomiesten monen monet matkat, tekivät hätäisen vaikutuksen, jota vaikutelmaa ei suinkaan vähennä se seikka, että matkojen varrelta annetut kommunikeat olivat keskenään osaksi ristiriitaisia[xx] ja jättivät kansainvälisen

---

x) Sitten ambassadöori Roomassa.

xx) Esim. EDENin "moskovalaistunnelma" näkyy sen paremmin saaneen Lontoossa sordimon kaulaansa.

mielipiteen varsin epäselväksi Englannin politiikan suuntaviivoista. Tätä epäselvyyttä jatkui Stresaan asti. Täytynee uskaltaa sanoa että sillä hetkellä, jolloin Englanti lyhyesti vakuuttaisi ei sallivansa mitään agressiota mannermaalla, Euroopan rauha olisi pitkiksi ajoiksi taattu. Tätä vakuutusta saanemme odottaa ja tätä tosiasiaa Ranskassa ei ymmärretä. Olen ehkä paradoksaalinen sanoessani, että samassa määrässä kuin tätä Ranskassa ei ymmärretä vaan vaaditaan Englannilta selvää kannanottoa , ja niin kauan kuin täkäläinen lehdistö kohta tulkitsee jokaisen englantilaisen ymmärtämyksen ilmaisun osotteeksi Lontoon halusta uudelleen henkiin herättää itse vanha entente cordiale ja jokaisen englantilaisen yrityksen käsitellä kontinentin ristiriitoja yleisemmältä kannalta Ranskalle epäystävälliseksi kannanotoksi, niin kauan Englannin hallitus ja yleinen mielipide juuri pysyttelevätkin varovaisina, s.o. Ranskan kannalta katsottuna epäsytävällisinä.

Ranska puolestaan vaikeutti Stresaa jättämällä Kansainliiton neuvostolle memoranduminsa Saksan aseistumisen johdosta, siten pakottaen Kansainliiton neuvoston ylimääräisessä kokouksessa ottamaan kannan. Tämä Ranskan diplomaattinen toimenpide ei ole ristiriidassa sen kanssa, minkä jo sanoin, että näet 16/3 ei ollut Ranskalle yllätys. Mutta Ranska oli mielestäni <u>pakotettu</u> näin menettelmään. Jos näet Ranska ei olisi mitään tehnyt olisi tämä ensinnäkin käsitetty heikkouden merkiksi, ja toiseksi: toimettomuus olisi teoreettisesti kehoittanut kaikkia muitakin jatkamaan Saksan alottamalla tiellä sopimusten yksipuolisessa loukkaamisessa. Sen lisäksi olisi

sen kautta sanktionoitu se itsessään tuomittava taktiikka, jota Saksa syksyllä 1933 noudatti, että kuka tahansa saa rankaisematta marssia Kansainliitosta ulos ja myöhemmin ilmoittautua halukkaaksi sinne palaamaan, sillä välin pantuaan voimaan sen mitä se ei voinut tehdä Kansainliiton määräysten sitä sitoessa.

Ranskan toimenpiteen kautta kysymys Kansainliiton sanktiomahdollisuuksista tulee etualalle. Siitä alempana.

Italian kanta ennen Stresaa oli sikäli epäselvä, että lehdissä näkyneitten, osaksi MUSSOLINIn omasta kynästä lähteneiden kirjoitusten perustuksella oli oikeutettu otaksumaan hänen Stresassa esittävän realistisen ohjelman tilanteen selvittämiseksi. Ilmeisesti hän ei pitänyt vielä hetkeä otollisena, ja tyytyi kuten tunnettua puhumaan Unkarin, Bulgarian ja Itävallan jälleenaseistumisoikeuksista, johonka nähden kokouksessa tehty ylimalkainen päätös jo on herättänyt Pienessä Ententessa hermostuneisuutta, jopa pakottanut LAVALin tänään antamaan selittävän kommunikean. Tämä Stresan loppudeklaration kohta (n:o 6) tullee olemaan lähitulevaisuudessa pahimpia kompastuskiviä.

x x
x

Meidän kannaltammehan kysymys itäpaktista oli Stresassa kiintoisin. Juuri ennen lähtöään Stresaan LAVAL antoi kommunikean lehdille, joiden mukaan Ranskan ja Venäjän välillä oli päästy yksimielisyyteen odotetun akkordin periaatteista näiden maiden välillä. Quai d'Orsay dementoi kun

heiltä kysyy tekstin valmeutta, mutta tiedän että teksti on parafoitu ja että tarkoitus on että se allekirjoitettaisiin Moskovassa LAVALin käynnin yhteydessä. Mikäli toistaiseksi olen voinut asiaa analysoida oli kysymyksen kehitys seuraava.

Kun sekä Moskovassa että Pariisissa oli vihdoinkin päästy selville siitä, ettei Saksan ja Varsovan kanta itäpaktiin tule muuttumaan, insistoi Moskova täällä selvän liittosuhteen aikaansaamiseksi ennen Stresaa. Lähinnä Englannin vuoksi, mutta myöskin Saksan tähden LAVAL ei niin pitkälle halunnut mennä ja teki vastaehdotuksen, jossa koko kysymys kytkettiin Kansainliiton tunnettuihin sanktiopykäliin. Mikäli tiedän Moskova vastusti aluksi, mutta antoi lopulta periään.

Tältä kannalta katsottuna, kuten myös esim. Frankfurter Zeitung huomauttaa, sopimus ei tule olemaan sataprosenttinen liitto vaan on siihen sisältyvän keskinäisen avunannon lupaus tehty Kansainliiton neuvoston paktin mukaisista mahdollisista toimenpiteistä riippuvaksi.

Puolan ambassadööri sanoi minulle 13/4, mielestäni sillä hetkellä aivan oikein, että tämä sopimus saattaa merkitä de facto itäpaktin hautajaisia.

Tätä taustaa vastaan mielestäni on katsottava sitä seikkaa, että Saksa odottamatta kesken Stresaa muutti suhtautumistansa itäpaktiin, tavalla joka on tunnettu. Saksan motiivi kait oli se että itäpakti, johon toiset siis kuuluisivat hyökkäämättömyyden toiset keskenäisen avunannon poh-

jalla jälkimäisten solmiessa keskenään bilateraalisia avunantosopimuksia, on sille vaarattomampi kuin, vaikkakin Kansainliittoon ankkuroitu, ranskalais-venäläinen liittosuhde. Näinollen itäpaktin hautajaiset on ainakin lykätty toistaiseksi ja tilanne siten äkkiä muuttunut. Echo de Paris'n mukaan LAVAL tämän jälkeen uudelleen pyrkisi ulos Moskovan puristuksesta, joka edelleen haluaisi "automaattisesti" toimivaa avunantoa. Asia ratkaistaneen lopullisesti Ranskan hallituksessa pitkänäperjantaina.

Moskovan démarchet Tallinnassa, Riiassa ja Kaunasissa ovat tältä kannalta helpommin ymmärrettävissä: koska Saksa ei koskaan ole luvannut muuta kuin hyökkäämättömyyttä, ja koska Baltian maat, Liettuaa kait lukuunottamatta, ovat toistaiseksi sanoneet vain periaatteessa hyväksyvänsä itäpaktin, näillä démarcheilla Moskova ilmeisesti koetti jo etukäteen sitoa Baltian maat.

Saksan puolittaisen kääntymisen kautta on Puolan asema joutunut varsin kiusalliseksi, ja Baltian maiden mahdollisen yhtymisen kautta meidänkin asemamme ennestään isoloituisi, semminkin kun Moskova käyttää hyväkseen, mielialaa meitä vastaan järjestelmällisesti luodessaan, Suomen ja Skandinavian maiden välillä sattuneita useita välikohtauksia.

Tekisi mieli sanoa että onni onnettomuudessa meille on, ettei Englannissa ja varsinkin sen ulkoministeriössä vallitseva pro-moskovalaisuus ole saanut niitä muotoja, joita oli syytä pelätä EDENin Moskovassa käynnin ensi vaikutelmien vallassa, ja että mikäli tällä hetkellä näyttää, Englanti ei

tule itäsopimukseen liittymään.

Mitä sitten tulee Stresan kokouksen tuloksiin puhun niistä eri raportissa kun tilanne alkaa hieman selvitä. Taka-askelta ei Stresan kokous mielestäni merkitse, mieluummin sittenkin pientä edistysaskelta. Edistysaskeleena pidän että Lontoo, Pariisi ja Rooma monesta periaatteesta uudelleen yhtyivät ja että Locarno siten vahvistui. Ajatelkoon kuinka mahdotonta tämä olisi ollut vielä pari vuotta sitten ennenkuin HITLER alkoi hitaan mutta varman toimintansa muiden ajamiseksi yhteen leiriin. Edistysaskeleena pitäisin myöskin, että Englannin, Ranskan ja Italian välillä on kiinnilyöty periaate yhteisestä ilmapuolustuksesta. Tässä yhteydessä ansaitsee mainitsemista, että tämän periaatteen realisoimiseksi Ranskan ilmailuministeri ensi kuussa lähtee Roomaan. Kun äskettäin dekoroin hänen sotilaskabinettinsa päällikön, eversti DUVERNOYn lounaalla luonani, tämä minulle lähtiessään ja pyytäessään anteeksi kiireellistä poistumistaan sanoi olevansa pakotettu palaamaan työhönsä, koska paraikaa on käynnissä innokkaita ranskalais-englantilais-italialaisia valmisteluja yhteistyöksi ilmapuolustuksen alalla.

Ranskalais-italialainen ystävyys manifestoituu muutenkin nykyään monilla aloilla, mikä on katsottava MUSSOLINIn ja LAVALin persoonalliseksi ansioksi. Poliittisesti on näkyvin seuraus Rooman ja Belgradin välien lämpeneminen, sekin uusi vastoinkäyminen HITLERille. 1600 ranskalaista rintamamiestä kiertelee paraikaa Italiassa. Comédie Française

vierailee samoin Italiassa, ja Pariisin Suuri Ooppera menee sinne piakkoin. FLANDIN meni Stresasta MUSSOLINIn kanssa Milanoon ollakseen läsnä Comédie Françaisen näytöksessä. Eilen palasi Milanon messuilta Ranskan kauppaministeri MARCHANDEAU allekirjoitettuaan italialaisen virkaveljensä kanssa väliaikaisen kauppasuhteiden järjestelyn. Erittäin loisteliaaksi muodostuu täällä pian avautuva yleinen italialainen taidenäyttely, joka käsittää koko italialaisen taiteen historian. Siitä tulee Pariisin tämänvuotisen turistielämän vetonumero.

Suomen kannalta ei voi mielestäni olla ilman merkitystä, että Ranskan memorandumin kautta ja ehkä vielä enemmän ranskalais-venäläisen sopimusluonnoksen kautta, vaikkapa se ei sopimukseksi kehittyisikään, kansainvälinen huomio äkkiä kiinnitetään niihin Kansainliiton paktin pykäliin, jotka koskevat turvallisuutta ja jotka aina ovat erikoisesti kiinnostaneet uhatussa asemassa olevia maita. Ettei tämä ensi vaikutelmani ole aivan väärä päättelen siitä että viime päivinä olen nähnyt siitä puhuttavan useissa tunnetuissa lehdissä. Sen optimistisempi en uskalla toistaiseksi olla kuin että tämän totean.

x x
x

18/4. Genève'in eilisen päätöksen jälkeen Saksan aseistuksesta on vaikea käsittää miten yleistilanne pääsisi kehittymään Lontoossa 3/2 suunnitellulla tavalla, koska tuntuu vaikealta ajatella Saksan paluuta nyt Kansainliittoon,

josta taas olisi seurauksena että neuvottelupöytään koskien yleistä aseistusta ja Versaillesin rauhansopimuksen 5 osan korvaamista jollakin uudella ja jota käsittelee Stresan loppudeklaration 5 kohta (kerrotaan että se olisi Mc DONALDin itsensä laatima) tuskin saatanee Saksa. Miten nämä viisi suurta tehtävää: Tonavan garantiapakti, josta tullaan puhumaan Roomassa toukokuun lopulla, itäpakti joka vaatii samoin yhteisiä neuvotteluja, länsieurooppalainen ilmapuolustussopimus, Saksan paluu Kansainliittoon ja yleisen aseistuskysymyksen järjestely,x) mihin vielä tulee ranskalais-venäläisen uuden sopimuksen aiheuttama uusi tilanne, lähitulevaisuudessa saadaan katon alle, siitä olisi ennenaikaista vielä lausua arveluja.

Holma.

---

x) Pariisin lehdet kertovat tänään jossain määrin sivumennen, että Lontoon ja Berliinin välillä käydään alustavia neuvotteluja Saksan vaatimuksista laivastokysymyksen järjestelemiseksi ja että nämä neuvottelut tarkoittaisivat Stresan deklaration 5 kohdassa esitettyjen toivomusten valmistelua. Olisiko tässä selitys siihen, ettei Englanti Stresassa millään ehdolla tahtonut suostua sellaisiin päätöksiin, jotka voitaisiin käsittää Saksan saarroksi.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 14.

Ministeri Holma

24/4 1935

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Pariisissa huhtikuun 24 p:nä 1935.

N:o 742-226

19 103 Sal. D. 35.

29/4. 35

Ulkoasiainministeriölle, 5 C6

H e l s i n k i.

Lähetystö täten kunnioittaen ohellisena lähettää ministeri HOLMAn raportin n:o 14, joka käsittelee aihetta:

Tanskan esiintyminen Genève'issä.

V.a. Asiainhoitaja: L. O. Sourander

UE 13: A 4.

PARIISISSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 14.

Pariisissa 24 p:nä huhtikuuta 1935.

19/103 sal. D. 35.
29/4.35.

Asia: Tanskan esiintyminen Genève'issä.

5 C 6

Kun tänään kävi juttelemassa muista asioista Tanskan lähettilään kanssa, tämä odottamatta itse alkoi puhua otsake-asiasta alottaen sanansa seuraavasti: "No, minun maani asemahan täällä nyt on varsin nolo Genève'in jälkeen". Huomautin tähän että minusta - samoinkuin tiedän Ruotsin täkäläisessä lähetystössä ajateltavan - Ranskan lehdistö jotenkin hellävaroen on suhtautunut ministeri MUNCHin esiintymiseen. Lähettiläs myönsikin, ettei täkäläisessä lehdistössä ole ollut erikoisia kirjoituksia asiasta, mutta että huomautuksia ja piikkejä ei ole puuttunut.

Tämän jälkeen lähettiläs itse alkoi varsin avomielisesti - ja avomielisemmin kuin yleensä on laita tanskalaisten diplomaattien - kritikoida ulkoministerinsä esiintymistä käyttäen siitä sanaa maladroit. Hän sanoi maansa ulkona olevien lähettiläiden kaikkialla olleen ihmeissään eikä ymmärtävän mitenkä juuri MUNCH, jonka koko aikaisempi ajattelumaailma on tuttu ja joka jos kukaan on frankofiili ja pasifisti, näin esiintyy. Kun varovaisesti kysäsin eikö hänen mielestään riitä selitykseksi Tanskan ja Saksan naapuruuskysymys, hän alleviivatusti vastasi ei. Omasta puolestaan arveli hän MUNCHin ideologiassaan menneen

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

näin pitkälle senvuoksi, että hän todella toivoo Saksan voivan palata Kansainliittoon, mikä herättäisi uudelleen aseistariisumiskysymyksen henkiin. Hänelle pasifistina tämä kysymys on a ja o ja hän luuli että Norjan nykyinen ulkoministeri, joka näissä mielipiteissä on vielä ideologisempi kuin MUNCH, häneen on vaikuttanut. Ja hän lisäsi: "Olen pakotettu lisäämään että jos MUNCH näin ajatteli - ja luulen hänen näin ajattelevan - hän on todella naivi, sillä hänen olisi pitänyt nähdä 14 viimeisen vuoden kuluessa, mihinkä Saksan pyrkimys käy".

Painostaen Tanskan ja sen edustajien omaa edesvastuuta tässä asiassa, lähettiläs kuitenkin huomautti, että Kööpenhaminan tunnetussa ulkoministerikokouksessa myös Ruotsin ja Norjan edustajat olivat olleet sillä kannalla, ettei Saksalle saa osoittaa sellaista blâme, että sen palaaminen Kansainliittoon joutuisi kysymyksen alaiseksi.

Näissä olosuhteissa en voi muuta kuin olla tyytyväinen siitä, ettei Suomen ulkoministeriä tuohon kokoukseen kutsuttu koska siitä, Genève'in tunnetun äänestyksen vuoksi, olisi saatu uusi todistus meidän orientoitumisestamme Saksaan ja Puolaan.

Katsoen ylläkerrotun luottamukselliseen luonteeseen kunnioittaen pyydän että tätä raporttia käsiteltäisiin tarpeen mukaisella varovaisuudella.

H. Holma

Ktta. E. D. Lorenzo

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C C

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 15.

Ministeri Holma

3/5. 1935.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 812-247

Pariisissa toukokuun 6 p:nä 1935.

20/103 Sal. D. 35.

10/5. 35.

5 C6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän tämän mukana kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini n:o 15, joka käsittelee aihetta:

Ranskalais-venäläinen pakti.

Holma.

UE 13: A 4.

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 15.

Pariisi ssa 3 p:nä touko kuuta 1935. 20/103 Sal. D. 35.

10/5. 35.

Asia: Ranskalais-venäläinen pakti.

5 C6

Lienee syytä ensiksi luoda lyhyt historiallinen katsaus tämän paktin alkuvaiheisiin.

Huhtikuussa v. 1931 tiedoitin ensi kerran hallitukselleni, että jotain lähentelyä oli ilmassa Pariisin ja Moskovan välillä. Tiedän että osaksi BRIAND oli tämän, silloin vielä hämärän ajatuksen takana ja silloinen directeur politique de LABOULAYE, nyttemmin Washingtonin ambassadööri, minulle kertoi että BRIANDia hermostutti edellisenä vuonna Moskovassa käyty kulisseja varten tarkoitettu tunnetta oikeudenkäynti, jössa POINCARE ja hän esiintyivät rauhan vastustajien esikuvina, ja että pasifisti BRIAND suoranaisesti kärsi siitä että Moskovassa hänen kuvansa julkisesti poltettiin.

Samanaikuisesti BERTHELOT, paljoa realistisempi kuin BRIAND, ymmärsi käyttää hyväkseen sekä tätä BRIANDin mielialaa että eräissä, varsinkin Les Echos-lehden ympärillä olevissa piireissä juuri silloin havaittavissa ollutta pyrkimystä parempiin kaupallisiin suhteisiin Moskovan kanssa. (Sivumennen sanoen olen varma siitä että venäläistä rahaa oli näissä Les Echos-piireissä vaikuttamassa, minkä olen voinut ymmärtää eräiden niihin

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kuuluvien henkilöiden suurellisesta elämästä.) BERTHELOT puolestaan pelkäsi sillä hetkellä, ja Ranskan kannalta katsoen täydellä syyllä, silloista lähentelyä Moskovan, Berliinin ja Rooman välillä. Muistelen monasti erästä Kansainliiton Eurooppa-kokousta keväällä 1932, jossa edustin Suomea ja jossa Italian ja Saksan edustajat alleviivatusti kannattivat sekä toisiaan että välillisesti Moskovan toivomuksia. Yhteisymmärrys oli täydellinen.

Saman vuoden elokuussa parafoitiin ensimäinen sopimus Pariisin ja Moskovan välillä.

HITLERin valtaantulo teki sitten tuosta kolmiopolitiikasta lopullisesti lopun, antaen siten BERTHELOTn politiikalle odottamatonta apua.

Ministeri HERRIOTn toiminta viime vuosina venäläisen ystävyyden henkeen on myös ollut kieltämätön tekijä nyt syntyneen paktin historiassa. Ei voi olla toteamatta että HERRIOTn saksalaispelko alkoi jo ennen HITLERin valtaantuloa ja että hän jo vuonna 1932 tuli vakuutetuksi Saksan aseistumisen vaarallisuudesta. Radikaalipuolueen johtajana ja pienporvarillisen Ranskan mielialojen leistavana tuntijana hän on voinut paljon vaikuttaa paktin syntyyn siitä hetkestä, jolloin hän vakuuttautui siitä että Saksan vaaran vastapainoksi oli haettava Venäjän ystävyys.

BERTHELOTn poistuttua hänen seuraajansa ambassadööri LEGER jatkoi lähentelyä Moskovaan ja täytyy valitettavasti myöntää, että Quai d'Orsayn korkeat virkamiehet, aivan kuten

mutatis mutandis on laita Englanninkin ulkoministeriössä, ovat olleet pro-venäläisen politiikan innokkaimpia kannattajia.

LAVAL puolestaan on ollut jossain määrin, kuten ennenkin olen sanonut, BARTHOUn onnettoman perinnön ja näiden virkamiesten sitoma. Jos kohta on lupa epäillä, oliko hänen pakko viime joulukuun 5 p:nä allekirjoittaa venäläisten kanssa tunnettu ensimäinen sopimusluontoinen näiden maiden keskenäistä politiikkaa tarkoittava parallellisointipöytäkirja, LAVAL edelleen on kaukana venäläisystävyydestä, mutta minun käsitykseni mukaan olosuhteet ovat hänet pakottaneet siihen paktiin, joka eilen allekirjoitettiin. Hän toivoi sekä Roomassa tammikuun alussa että Lontoossa helmikuun alussa tehtyjen päätösten kautta vapautuvansa pakotuksesta suostua Moskovan jatkuviin painostuksiin. Viime kuukausien tapahtumat ja Saksan peittelemätön aseistuspolitiikka - jonka tarkoituksena luonnollisesti kuten ennenkin olen sanonut on ollut neuvottelupohjan luominen ennen lopullista istuntumista viheriän pöydän ympärille - tekivät hänen asemansa erittäin kiusalliseksi. Täällä johtavissa piireissä näet pelättiin että peräytyminen jo aletulta linjalta veisi Moskovan Berliinin syliin, jota täällä pidetään suurimpana vaarana Ranskan turvallisuuden kannalta.

Echo de Paris'sa PERTINAX, sivumennen sanoen (yhtäkkiä pro-moskovalaiseksi muuttuneen) TITULESCOn läheläinen äänitorvi, tänään haikeasti toteaa, että eilinen sopimus tapahtui ilman pienintäkään entusiasmia ja vertaa sitä illusionitonta mielialaa, joka tänään Ranskassa on havaittavissa, siihen ääriettömään innostukseen, jolla 45 vuotta sitten tervehdittiin ranskalais-ve-

näläistä ystävyysliittoa ja siihen deliranttiseen riemuun, jolla Toulonissa ja Marseillessa silloin vastaanotettiin venäläinen laivasto. Journal des Débats toteaa paktin välttämättömyyden huomauttaen kuitenkin että se välttämättömyys on aiheutunut siitä vasenkätisestä tavasta, jolla Ranskan ulkopolitiikkaa viime vuosina on hoidettu. On kuin huono omatunto olisi johtanut PERTINAXin kynää kun hän tänään vertaa valmistunutta paktia niihin historiallisiin tosiasioihin että Frans I, kaikkein kristillisin kuningas, teki liiton Turkin sulttaanin kanssa, että RICHELIEU liittoutui Saksan protestanttisiin ruhtinaisiin ja yksinpä Ruotsiin ja että Ludvig XIV:n ministeri MAZARIN teki liiton kuninkaanmurhaajan CROMWELLin kanssa. Tällä tahdotaan kylmänä pysyvälle kansakunnalle selittää paktin välttämättömyyttä. Sanoipa Figaron ulkopoliittinen toimittaja kreivi d'ORMESSON, joka tosin koko ajan on pysynyt skeptillisenä ranskalais-venäläiseen lähentelyyn, eräänä päivänä seuraavat sanat: "Kun talesi palaa et kysy palosotilaan poliittisia mielipiteitä". Kaikkien näiden lausuntojen takana piilee pieni häpeä liittoutua kaiken länsimaisen sivistyksen peittelemättömimpiin vihamiehiin.

Sopimuksen edellä käyneet monet vitkastelut ja neuvottelujen pitkittymiset ovat sopimukselta vieneet paljon sen moraalisesta arvosta. Tässä luulisin LAVALin puolelta olleen tahallista taktiikkaa.

Onni onnettomuudessa on että LAVAL istui Quai d'Orsayn johdossa näinä viikkoina eikä HERRIOT. Viimeiseen saakka LAVAL pysyi sikäli lujana ettei hän suostunut Moskovan vaatimukseen sopimuksen automaattisesta luonteesta. Tässä hän sai

puolelleen hallituksen enemmistön. Hallituksessa on edelleen sitäpaitsi huomattava vähemmistö, joka on sopimusta vastaan peläten sen sosiaalisia vaaroja. Ja on kuvaavaa että tällä hetkellä puhutaan HERRIOTn pyrkimyksistä saada LAVAL pois ja asettua hänen paikalleen. Jos näin kävisi koituisi siitä ainakin yhtä suuri vaara maailmanrauhalle kuin oli laita onnettoman BARTHOUn aikana.

x x
x

Tarkastaessamme sopimusta, jonka tekstiä ei vielä ole julaistu vaan josta ainoastaan on annettu muutamia ennakkotietoja lehdistölle, kiintyy huomio ensi kädessä kuuteen tärkeään seikkaan.

1) Sopimus koskee ainoastaan Euroopassa mahdollisesti tapahtuvia sotilaallisia hyökkäyksiä. Tämä merkitsee sitä että Venäjän ja Japanin mahdollisesti joutuessa konfliktiin Ranska pysyy puolueettomana, minkä minulle, kuten muistettaneen, LEGER vakuutti jo viime vuoden alussa (katso rap. n:o 9).

2) Sopimus koskee vain sellaisia tapauksia, jolloin hyökkäys tapahtuu jompaakumpaa sopimuspuolta, lisäksi nimenomaan sen omaa territooria vastaan.

3) Suurimmat vaikeudet aiheutuivat sellaisen tekstin löytämisestä, joka ei missään määrässä Locarnon määräyksiä torpedoisi. Tällä tahdottiin alleviivata että sopimus muka ei kohdistu Saksaa vastaan, tosiasia jonka, mikäli tällä hetkellä voin todeta, Berliinin tämänpäiväinen lehdistö vissillä tyydytyksellä rekisteröi.

4) Sopimus ei vaikuta Ranskan aikaisempiin sitoumuksiin. Tämä merkitsee m.m. että Puolan ja Venäjän välillä konfliktin mahdollisesti syntyessä casus foederis ei synny.

5) Sopimus on selvästi ankkuroitu Kansainliiton paktiin.

6) Sopimus jättää mahdollisuudet auki itäpaktin solmimiselle.

Viisi ensimäistä kohtaa on meidän kannaltamme tyydytyksellä merkittävä. Kuudes kohta sensijaan on meille huolestuttava tosiseikka, joka todistaa että paktista sen pahempi ei muodostunut onnettomasti kuuluisan itäpaktin hautajaisia.

Kukaan rauhallisesti ja puolueettomasti asioita punnitseva henkilö tuskin voi myöntää että uusi pakti aikaansaisi rauhoittumista maailmassa. On kuvaavaa että yksin Rumanian lähettiläs, joka juuri palattuaan kotimaasta heti tuli puheilleni, empimättä sanoi tämän sopimuksen vain herättävän rauhattomuutta maailmassa. En uskalla sanoa missä määrin tämä tosiasia on asetettava yhteyteen sen ministeri IDMANin (raportissa n:o 19) mainitseman huhun kanssa, että Bukarest olisi BENESiä varott protestoimasta Berliinissä.

On luonnollista että uusi pakti entistä enemmän vie Saksan kansan kaikki piirit yhteen. Saksan kansan nykyinen maailmankatsomus ei tule suinkaan tämän kautta rauhaan päin taipuisemmaksi. Kukaan ei voine kieltää että sodanvaara nykyään on olemassa, että Saksa aseistuu kaikin keinoin, että kaikki se mikä vuosi sitten vielä satuna kerrottiin sen aseistuksesta tänään on tosiasia, että se jotka vielä vuosi

sitten pilkallisesti puhuivat Ranskassa vallitsevasta sodan pelosta, ovat pakotetut vaikenemaan koska sama sodan pelko tänään on vallalla Englannissakin, ja että tulevaisuutta on vakavasti, hyvin vakavasti harkittava. Saattaa näet tapahtua että sota syystä taikka toisesta, paikassa taikka toisessa, loogillisten kalkkyylien ulkopuolellakin voi syttyä ennenkuin kaikki ne viheriän pöydän neuvottelut on saatu päätökseen, jotka nyt ovat tekeillä. Minusta olisi väärin sanoa että tämä pakti on näitä vaaroja vähentänyt. Kun ajattelee mitenkä viime vuosien kuluessa sellaiset vihamielisyydet kuin esim. Berliinin ja Puolan tai Rooman ja Belgradin, tai Rooman ja Pariisin y.m., päivästä toiseen ovat muuttuneet jollei ystävyysliitoksi niin kuitenkin ymmärtämykseksi, niin täytyy ottaa huomioon se seikka että Saksan isoloituminen voi ylihuomenna olla lopussa ja että voimasuhteet siinä määrin muuttuvat että rauhan rikkomisen houkutus tulee liian suureksi. Jos Saksassa tapahtuu taloudellinen romahdus, pannaan sitäpaitsi helposti logiikka nurkkaan häpeämään. Näitä vaaroja uusi pakti nähdäkseni ei poista.

Tiedän että Ranskan hallituksen keskuudessa paljon pohdittiin kysymystä siitä onko sopimus mahdollinen ilman Moskovan untta vakuutusta propagandan lakkauttamiseksi Ranskassa. Uudessa paktissa tästä ei puhuta, koska se periaate selvästi on julkilausuttu Pariisin ja Moskovan aikaisemmassa hyökkäämättömyyssopimuksessa. Mutta luullaan että LAVAL tulee siitä Moskovassa käydessään erikoisesti puhumaan.

Meidän kannaltamme ei voi muuta kuin valittaa paktin syntymistä, ja raskain mielin jokainen edustajamme ulkomailla on seuranmut näitä neuvotteluja. Mutta nousee kysymys eikö meidän ole parempi koettaa etsiä paktista jotain positiivista eikä asettua, kuten eräissä lehdissämme viime aikoina näihin kysymyksiin nähden on tehty, "planetaarisen tuomarin" kannalle. Ymmärrän moraalisen indignationimme, mutta realipoliittisesti katsottuna en tiedä, onko tällaisten moraalituomioiden merkitys meille positiivinen. Kahta seikkaa rohkenisin tässä suhteessa alleviivata. Toinen on se että Moskova täten ensi kertaa Genève'iin tultuaan sitoo itsensä länsieurooppalaiseen paktisuhteeseen, mikä on uutta Moskovan ulkopolitiikassa. Toinen on se että uuden paktin pohjana ovat ne Kansainliiton paktin artiklat, jotka meitä aina erikoisesti ovat kiinnostaneet ja yhä kiinnostavat. Tähän voisi vielä lisätä uuden paktin jo yllämainitut varaumat Kaukaiseen Itään ja Puolaan nähden sekä toteaminen, ettei pakti saanut sotilaallista leimaa sanan varsinaisessa merkityksessä.

x x
x

Tämän jälkeen sopimusteksti on julaistu pöytäkirjoihin. Ne lähetetään erikseen. Ne eivät aiheuta muutosta yllämainittuun.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 16

Ministeri Holma

18/5. 1935

5000—11—34 4284

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 912-281

Pariisissa toukokuun 20 p:nä 1935.

21/104 Sal.D. 35.

22/5.35.

5 C6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän tämän mukana kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini n:o 16, joka käsittelee aihetta:

Kommunismi Ranskassa ja ranskalais-moskovalainen sopimus.

Holma.

UE 13: A 4.

PARIISSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 16.

Pariisissa 18 p:nä touko kuuta 1935.

21/104 Sal. D. 33.

22/5. 33

5 C6

Asia: Kommunismi Ranskassa ja ranskalais-moskovalainen sopimus.

Ranskan yleiset kunnallisvallit, jotka tapahtuivat t.k. 5 ja 12 p:nä, antoivat kuten oli odotettavissa tuloksen, joka yleiskuvan kannalta ei paljoakaan muuta aikaisempaa tilannetta, siten todistaen että maassa kaikista viime aikain tapahtumista huolimatta oleellisia sisäisiä muutoksia ei ole havaittavissa.

Tästä huolimatta ei tule sulkea silmiä siltä symptomaattiselta tosiasialta, että kommunistit olivat ainoat, joiden voi sanoa vaaleissa jossain määrin vahvistuneen. N. 50 uudessa kunnassa he ovat saaneet enemmistön, mutta kun Ranskassa kuntia on lähes 40.000, tämä voitto ei muuta yleiskuvaa; Ranskan kunnallishallinto tulee vaalien jälkeen siis pysymään samana kuin tähänkin asti. Mutta hallituksen on kyllä syytä pitää silmät auki, sitä suuremmalla syyllä kun kommunisteilla ennestään on vahva jalansija kunnallishallinnossa ja kun kuten tunnettua Ranskan kansakouluopettajisto on vahvasti kommunisoitunut. Hallituksen tulee mielestäni pakko käydä pontevammin kuin tähän asti käsiksi työttömyyteen ja muihin pulakauden valitettaviin ilmiöihin.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Kommunistien äänten lisäystä helpotti luonnollisesti kommunistien ja sosialistien välillä kansallisen kokoomushallituksen muodostuttua syntynyt avioliitto, joka luonnollisesti sekä sisäpoliittisista että taloudellisista syistä suosii radikaalisimpien aineksien etuja. Kommunistien äänimäärän nousua säestikin lähinnä sosialistien äänten väheneminen, jos kohta myöskin eräät porvarilliset ryhmät menettivät kommunisteille paikkoja. Pientä lisääntymistä huomasi myös äärimmäisissä oikeistoryhmissä, mutta oli tämä ilmiö paljoa pienempi kuin mitä "Action Française", "Echo de Paris" y.m. olivat toivoneet. Tätä jälkimäistä seikkaa on mielestäni myös erikoisesti alleviivattava. Ranskan suuri kansalliseen liittoon perustuva porvarillinen blokki jäi ennalleen.

FLANDIN menetteli siis viisaasti kun hän talvella vastusti ehdotusta Pariisin kaupunginhallinnon jäsenten lisäämiseksi. On näet kuvaavaa, ettei Pariisissa kaupunginhallinnossa ole kuin 90 jäsentä, kun monessa vaivaisessa kaupunkipahasessa on kymmenisen tai parikymmentä. FLANDIN pelkäsi näet jäsenluvun lisäämisen johtavan kommunistisen ainesten lisäykseen, nimenomaan katsoen Pariisin esikaupunkien huomattavaan punaisuuteen.

Pariisin uudessa kaupunginhallinnossa tulee istumaan 8 kommunistia ja vain 6 sosialistia. Hallinnon suuri enemmistö jää siis edelleen porvarillisten puolueiden käsiin. On kuvaavaa että kaikki ne tähänastisen kaupunginhallinnon jäsenet, jotka erikoisesti vaikuttivat helmikuun 6 p:nä 1934 siihen, että massoja vastaan ryhdyttiin voimakeinoihin, tulivat uudelleen valituiksi.

Sivumennen sanoen on hupaisaa todeta, että miltei kaikki suuret parlamentaarikot pyrkivät ehdokkaiksi pieniin kyläpahasiin. Tämä riippuu siitä että suurten kaupunkien valtuustot käsittelevät miltei yksinomaan käytännöllisiä ja teknillisiä kysymyksiä, jotavastoin pikkukaupunkien ja kylien kunnallinen edustus on luonteeltaan miltei /puhtaasti poliittinen. Niinpä FLANDINin vaalikunta ei käsitä edes 200 vaalikelpoista henkeä!

Koska kunnallisvaalien tuloksella on huomattava merkitys senaatinvaaleihin, ymmärtää sen kiinnon jolla edellisiä seurailtiin. Ensi syksynä valitaan uudelleen 1/3 senaatin jäsenistä. On mahdollista että Pariisista tulee valituksi jokunen kommunistinen senaattori.

x x
x

Porvarillinen lehdistö koettaa ilmeisesti väheksyä kommunistien äänimäärän lisääntymisen merkitystä, mutta ajatteleva yleisö on asiasta huolissaan. Venäläis-ranskalaisen uuden sopimuksen vastustajat - ja niiden luku ei ole pieni x) - ovatkin luonnollisesti käyttäneet hyväkseen tätä argumenttia vastustaessaan lähentelyä Moskovaan. Viime raportissani, jossa tein selkoa venäläis-ranskalaisesta paktista, mainitsin että sopimukseen ei otettu mitään määräystä propagan-

---

x) Vastenmielisyydellä vieläkin muistelen, miten Berliinissä aikoinaan saksalais-venäläisen ystävyyden aikana Venäjän suurlähetystö muuttui yksinpä seuraelämän keskipisteeksi, jossa tout Berlin ylintä aatelistoa myöden piti velvollisuutena näyttäytyä. Mistään samantapaisesta täällä nykyään ei ole puhettakaan.

dasta, koska se sisältyy jo ranskalais-venäläiseen hyökkäämättömyyssopimukseen. Siihen aikaan puhuttiin kyllä, että LAVAL Moskovassa tulisi propagandasta puhumaan, mutta olin konseptistani pyyhkinyt kohdan, jossa kerroin huhuna puhuttavan siitä että STALIN ~~antaisi~~ tulisi antamaan jonkinlaisen deklaration sovjettipropagandasta Ranskassa. Pyyhin sen kohdan, koska pidin sellaista de facto mahdottomana ja siis huhua väränä.

Suuri on tänään tyydytys varsin laajoissa piireissä Ranskassa siitä että Moskovassa ennen LAVALin lähtöä julkaistussa suuressa kommunikeassa on kohta, joka on käsitettävä STALINin puolelta ranskalaisten kommunistien antimilitaristisen ja puolustusvastaisen toiminnan desavuoimiseksi. Ranskalaisessa asussa mainittu kohta kuuluu näin:

"M. STALIN comprend et approuve pleinement la politique de défense nationale faite par la France pour maintenir sa force armée au niveau de sa sécurité".

Toinen asia on mikä merkitys tällaiselle deklaratiolle on annettava ja monet lehdet, ennenkaikkea Moskovavastainen "Quotidien", nauravat pilkallisesti tälle kömpelölle yritykselle pettää Ranskan yleistä mielipidettä. Joka tapauksessa on deklaratio erittäin epämieliyttävä täkäläisille kommunisteille ja heidän lehtensä ("L'Humanité") yritys vähentää sen merkitystä ei vakuuta ketään.

Täytynee myöntää että LAVAL saavutti eräänlaisen voiton sen kautta että STALIN itse omassa nimessään tämän deklaration on antamt. Mutta on vaikea välttää sitä käsi-

tystä että onko Ranskan arvon mukaista pyytää Moskovalta tällaisia aseita oman maan sisäisten asiain järjestämiseksi. Oli miten oli, meidän on syytä periaatteellisesti olla tyytyväiset STALINin peitettyyn lupaukseen joka hänet "moraalisesti" - mikäli tämä sana on paikallaan Moskovaan nähden - sitoo. Toinen asia on, onko LAVAL tästä deklaratiosta jotain maksanut ja mitä. Kerrotaan että joitain myönnytyksiä kaupallisella alalla Ranskan puolelta olisi tehty.

Mitä muuten tulee LAVALin käyntiin täytynee sanoa että sen merkitys tuskin ylitti sopimuksen merkityksen. Mutta se on sittenkin täällä vaikuttanut psykoloogisesti. Vastustus on heikentynyt. Sanomalehtimiehiä, jotka olivat LAVALin matkassa, näkyy pidellyn itämaisen loisteliaasti. Eräät niistä eksyvät jopa dityrambiseen bysantinismiin (niinpä "L'Oeuvre" puhuu "Sovjetin luovasta dynamiikasta sosiaalisella alalla" y.m.). Ja vaikka LAVAL alussa näkyy pelästyneen vastaanoton ylenpalttisuutta, hänenkin monista lausunnoistaan huokuu jokin uusi sävy. "Frankfurter Zeitungin" täkäläinen kirjeenvaihtaja osuu oikeaan kun hän sanoo että se mikä Moskovassa tapahtui, lähinnä on ilmaistavissa sanalla "Bündniskitsch". Hyvin taitavasti myös venäläiset osasivat hillitä vierailun aikana lehdistöään Puolaan nähden, jottei Puolan uuden politiikan arvostelu vaikuttaisi vieraisiin kylmentävästi.

Onko LAVAL Moskovassa puhunut uskonnonvainoista ja taaariveloista, on kysymys johon, samoinkuin moniahkoihin muihin kysymyksiin LAVALin äskettäisen matkan johdosta toivon voivani myöhemmin palata.

Holma.

P. S. Olen kuullut että kaupungissa on levitetty mainosjulistusta, jossa kehoitetaan ensi kuun 9 ja 10 p:nä viettämään erikoisia Moskovan ystävyyden päiviä. Allekirjoittajien joukossa tapaa Moskovan tunnettuja ystäviä kuten HERRIOT, ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja BASTID, ent. lentoministeri COT, bolshevistisista mielipiteistään tunnettu kirjailija André GIDE y.m. Kukaan lähetystöläinen ei näitä julistuksia ole nähnyt. Olen tänään turhaan pitkin kaupunkia sellaista etsinyt mainospaikoilta. Oli miten oli, tämäkin seikka todistaa, millaisiin toimenpiteisiin Moskovan ystävät ovat katsoneet tarvittavan ryhtyä, jotta ranskalais-moskovalaiselle ystävyydelle luotaisiin tarpeellista popularitеettia.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C6.

ASIA:

Pariisissa olevan Lähetystön raportti n:o 17.

Ministeri Holsua.

28/5 1935.

5000—11—34 4284

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Pariisissa toukokuun 28 p:nä 1935.

N:o 963-295

22 104 he. 35

31/5.35

Ulkoasiainministeriölle, 5 C6

H e l s i n k i.

Lähetän tämän mukana kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini n:o 17, joka käsittelee aihetta:

Itäpaktista.

Holma.

UE 13: A 4.

P A R I I S I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 17.

Pariisi ssa 28 p:nä touko kuuta 1935.

22/104 Sue. 35

31/5.35

Asia: Itäpaktista.

5 C6

Eilen Pariisin kauppakamarin lounailla jouduin keskusteluun ulkoasiainministeriön directeur politiquen, ministeri BARGETONin kanssa, jota en ollut tavannut senjälkeen kuin ministeri HACKZELL vielä oli Pariisissa. Todettuamme että ministeri HACKZELL Krakovassa oli voinut keskustella ministeri LAVALin kanssa, BARGETON lausui seuraavat sanat: "Olemmehan me käsittäneet teidät oikein sikäli että teillä ei ole erikoista halua yhtyä itäpaktiin". Kun tämän hänen käsityksensä vahvistin, hän jatkoi: "Tietysti olette aina tervetulleet sellaiseen paktiin, mutta ymmärrämme että te mieluummin pysytte ulkopuolella". Omasta puolestani hänelle lyhyesti tein selkoa niistä syistä jotka tämän kantamme ovat vaikuttaneet käyttäen kaikkia niitä argumentteja joista ministeri HACKZELLin kanssa on sovittu, samalla tietysti alleviivaten suurta haluamme rauhan säilyttämiseksi Itä-Euroopassakin.

Totean yllä sanotusta, että ministeri BARGETON siis on täysin selvillä kannastamme ja että siltä taholta tuskin on pelättävissä uutta insistointia.

Holma.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C6.

ASIA:

Pariisissa olevan Lähetystön raportti n:o 68.

Ministeri Holma.

26/5 1935.

5000—11—34 4284

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 970-298

Pariisissa toukokuun 29 p:nä 1935.

23 104/se. 35

31/5.35

Ulkoasiainministeriölle, 5 C6

H e l s i n k i.

Lähetystö tämän mukana kunnioittaen lähettää Ulkoasiainministeriölle ministeri HOLMAn raportin n:o 18, joka käsittelee aihetta:

Finanssipulá Ranskassa.

Toimekseen saaneena: S. D. Ramsteedt

v.t. avustaja.

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 18.

Pariisi ssa 26 p:nä touko kuuta 19 35.

23/04 Cae. 35

31/5 35

5 C6

Asia: Finanssipula Ranskassa.

Parlamentin uuden istuntokauden lähestyessä alkavat kuten aina ennenkin poliittiset intohimot lainehtia korkeina. Tällä kertaa tavallista korkeampina, koska kansainvälinen keinottelu on käyttänyt hyväkseen FLANDINin sairautta ja rahaministerin antamia budgetäärisiä myrskymerkkejä tehdäkseen uuden varsin ankaran hyökkäyksen Ranskan frangin kimppuun. Tämä hyökkäys ei ole ensimäinen laatuaan eikä tule olemaan viimeinen. Kansainvälinen keinottelu sai uutta ilmaa siipiensä alle onnistuessaan Belgiassa kaatamaan frangin. Belgiassa keinottelulla oli kolme aseveljeä: ensiksikin hallituksen houkutus mennä frangin laskuun saadakseen 3 - 4 miljaardia frangia taskurahoja; toiseksi pankkien rikokselliinen aikaisempi toiminta keinottelijoiden avustamiseksi; ja kolmanneksi eräät reaaliset syyt kaupan ja teollisuuden alalla. x)

x) Belgian frangin laskun seurauksista on vielä mahdotonta mitään varmaa lausua. Todetkaamme vain että leivän hinta on jo noussut 20 % ja että tukkuhinnat yli linjan ovat nousseet 15 - 30 % mikä, katsoen varastojen suuruuteen, ei vielä tunnu vähittäiskaupassa, jota sitäpaitsi valtiovalta ankarasti kontrolloi.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Tilanne on Ranskassa aivan toinen. Kysymys frangin mahdollisesta devalvatiosta on täällä jatkuvasti ensi kädessä poliittinen, lähemmin sanoen elektoraalinen. Maassa jossa ei ole velkaantuneita juuri nimeksikään, ei ole sellaista pulamiesvaaraa kuin useimmissa muissa maissa. Ranskan rikkaus on sen säästössä, joka ensimäisenä devalvatiosta kärsisi. Maaseudun talonpoikaisväestö ei halua puhuttavankaan devalvatiosta. Sen puolella ovat pääasiassa kaupalliset piirit, nekin lähinnä vain mikäli elävät tuonnista tai viennistä, jotka merkitsevät vain pientä osaa maan taloudellisesta ja kaupallisesta elämästä kokonaisuutena.

Tämänhetkiseen hermostuneisuuteen, jonka olemassaoloa ei voi kieltää,[x)] vaikuttaa yhtä paljon poliittinen kysymys: voiko FLANDINin hallitus pysyä ? FLANDIN on erittäin tietorikas, kokenut ja varsinkin talouskysymysten hyvä tuntija. Mutta hänen suurin vikansa on siinä että hän ei ole populääri. Hän on ehkä liian jäykkä, liian kuiva, sanoisinpa liian asiallinen (!) vaikuttaakseen viettelevästi Ranskan edustajakamarin herkkiin mielialoihin. Suuri osa oikeistoa häntä vihaa, koska pitävät häntä DOUMERGUEn kaatajana ja siis petturina. On kuvaavaa että eräässä vastaanotossamme rouva LE ROND, tunnetun kenraalin vaimo, kun pyysin saada esittää hä-

x) Tämä helposti syttyvä hermostuneisuus, joka on niin kuvaavaa Pariisille, on kait pohjimmaltaan selitettävissä niin että Ranskan miltei kaikki asukkaat ovat beati possedentes, jotka heti hermostuvat kun taivaanrannalle ilmestyy merkkejä, jotka heidän omaisuuksiaan voisivat heikentää. Vallankumousten ja sotien hahmot ovat kait myös alitajunnassa läsnä.

net rouva FLANDINille, joka myös oli läsnä, kieltäytyi tästä sanoen: "En tahdo koskaan tehdä hänen tuttavuuttaan". Nämä piirit saavat uutta vettä myllyynsä nyt kun FLANDIN katsoo olevansa pakotettu pyytämään erikoisvaltuuksia, mikä tulee tapahtumaan heti kamarin kokoontuessa. Suurin piirteinhän FLANDIN siis ei tee mitään muuta kuin minkä DOUMERGUE teki lokakuussa, s.o. hän on tullut samaan johtopäätökseen kuin DOUMERGUE, ettei nykyään voi hallita tätä maata eikä hillitä tätä parlamenttia ilman erikoisvaltuuksia. Tuntuu todennäköiseltä, että FLANDIN tulee saamaan pyytämänsä valtuudet. Nämät tulevat ulottumaan sekä kaupallisiin ja taloudellisiin että budgetäärisiin ja finanssikysymyksiin. Poliittisia nämät valtuudet eivät tule olemaan. On totta että jos FLANDIN ei niitä saisi, tulos vaikuttaisi automaattisesti myöskin frangiin, mutta valtuudet eivät tule ulottumaan niin pitkälle, että hallitus niiden pohjalla voisi ryhtyä devalvatioon. Päinvastoin tulevat valtuudet nimenomaan perustumaan frangin kultakannan puolustamisen periaatteeseen.

Jos FLANDIN saa luottamuslauseen ja pyytämänsä valtuudet, rauhoittunee mieliala ja keinottelu tulee pakotetuksi itsekseen hillitsemään, varsinkin kun Ranskan pankki toissapäivänä korotti diskonton 2 1/2 %:sta 4 %:iin, mikä jo tuntuvasti häiritsee keinottelua. x)

---

x) 28/5. Tänään Ranskan pankki sen korotti aina 6 %:iin, mikä todistaa miten voimakkaisiin keinoihin katsotaan tarvittavan ryhtyä keinottelua vastaan.

Huhtikuun alusta tähän päivään mennessä on Ranskan pankista viety noin 2 1/2 miljaardia frangia. Tämä itsessään suuri arvo ei merkitse mitään sen rinnalla, että jäljellä on n. 80 miljaardia kultaa. Päinvastoin Ranskan pankki on osaksi tyytyväinen siihen, että osa tuosta ainaisia paniikkimielialoja herättävästä kulkurikullasta poistuu maasta. Pörssissä on vallinnut huomattava hermostuneisuus: siirto vieraisiin valuuttoihin ja reaaliarvoihin on ollut selvästi havaittavissa. Hermostuneisuus on ensi kädessä pariisilainen ilmiö. Maaseudulla on paljon rauhallisempaa.

Paljoa syvempi on kuitenkin kysymys siitä, millä tavalla FLANDIN aikoo realisoida taloudellisen ohjelmansa, jonka kahtena päämääränä ovat deflatio ja reflatio rinnan. Useimmat talousmiehet väittävät tämän yhdistelmän jo teoreettisestikin mahdottomaksi ja ennustelevat hänen tulevan pakotetuksi aikaisemmin tai myöhemmin turvautumaan inflatioon. Toiselta puolen, kuten huomauttaa tänään Matin, FLANDIN on raha- ja talouskysymysten paraimpia tuntijoita tässä maassa, ja Matin viittaa täydellä syyllä erään viime syksynä ilmestyneen teoksen johdantoon näistä kysymyksistä, jonka FLANDIN on kirjoittanut ja joka todistaa erittäin selvää käsitystä nykykysymysten suurista vaikeuksista.

Keinottelu on käyttänyt hyväkseen myöskin huhua suurista vajauksista tämän vuoden valtion budjetissa. Todennäköisesti tämä vajaus tulee olemaan 6 - 8 miljaardia, mutta keinottelu on sen kasvattanut 18 miljaardiksi. Heti parlamentin kokoonnuttua saamme kuulla, millä tavalla FLANDIN

ja hänen rahaministerinsä aikovat tämän kiperän kysymyksen ratkaista. Voi etukäteen sanoa että jos FLANDIN k. aa veroihin, palkkoihin ja eläkkeisiin, hänen kansanomaisuutensa ei tule kasvamaan. Budjetti olisi suuremmitta vaikeuksitta järjestettävissä, jos ranskalainen oppisi maksamaan veronsa!

Luulen että tässä olen esittänyt ainakin useimmat niistä voimista, jotka tällä hetkellä pinnan alla ja sen päällä työskentelevät hermostuneisuuden lisäämiseksi ja joiden tarkoitus on kahdenlainen: keinottelu frangia vastaan ja poliittinen keinottelu FLANDINia vastaan, jota sitäpaitsi auto-onnettomuutensa ikävine seurauksineen on estänyt kolmen viikon aikana työskentelemästä täydellä voimalla.

Lisättäkösn että jos FLANDIN kaatuu, suurimmat mahdollisuudet pääministerin paikalle on LAVALilla, jolla tällä hetkellä on maassa erittäin suuri arvonanto onnistuneen ulkopoliittisen toimintansa vuoksi. Puhutaan myös MANDELista, tämänhetkisestä postiministeristä, CLEMENCEAUn ent. sihteeristä, puhutaan CAILLOT'sta ja puhutaan kamarin puhemiehestä BOUISSONista. LAVALin osa Ranskan poliittisessa elämässä ei ole vielä näytelty loppuun, ja jos pääministeriksi tulisikin joku toinen, voi pitää varmana, että ulkopoliittinen suunta jatkuu ja että LAVAL jää Quai d'Orsaylle.

28/5. Kävin tänään Ranskan valtiopankin uuden päällikön luona esittäytymässä. Jouduimme koskettelemaan myöskin frangin vaaraa ja nauroi hän kaikille huhuille sen mahdollisesta putoamisesta pitäen mahdottomana, että niin pal-

jon kultaa voisi Ranskan pankin holvista vuotaa että se vakavasti voisi vaikuttaa frangin kulta-asemaan. Hän katsoi yksinomaan spekulation olevan hermostuneisuuden takana, katsoi jopa Ranskan talouselämän viime aikoina parantuneen, mutta myönsi luonnollisesti sekä poliittisen pulan että budjettipulan olevan olemassa. "Kumpainenkin pula on voitettavissa, ja hallituksen on mahdollisimman pian aikaansaatava välttämätön parannus julkisrahallisiin epäkohtiin. Ei ole olemassa mitään syytä uskoa että nämät pulat ovat parantumattomat, päinvastoin. Mutta myönnän että jos hallitus ei näitä pulia ratkaise pian, tilanne voi muuttua". Vaarahan on, lisään, todellisuudessa siinä että hallitus paraimmallakaan tahdolla ei onnistu deflatiopolitiikassaan, vaikka se saisi mitkä valtuudet tahansa. Eräillä tahoilla luullaankin, että devalvatioon kuitenkin on ryhdyttävä, kun on käynyt tarpeeksi ilmi, ettei hallituksen deflatiopolitiikka voi viedä tulokseen.

Tapasin tänään Italian suurlähettilään, joka katsoi hermostuneisuuden suurimmaksi syyksi pulaan. Hän piti itsestään selvänä, että hallitus saa pyytämänsä valtuudet ja että frangi rauhoittuu.

Tänään hallitus on jättänyt kamarille erikoisvaltuuksia koskevan lakiehdotuksen samalla antaen suurin piirtein kamarin ymmärtää, millaisiin taloudellisiin ja rahallisiin toimenpiteisiin se aikoo ryhtyä. Nämät ehdotukset eivät ole vielä yksityiskohtaisia. Täytyy myöntää, että hallituksen

ehdotus tänään kamarissa otettiin vastaan melkoisella kylmyydellä ja että ryhmissä innostus ei ole suuri. On näinollen mahdollista että ylihuomenna, jolloin yleiskeskustelu alkaa, FLANDIN saa odottamattomia vaikeuksia niiltäkin ryhmiltä, jotka kuuluvat kansalliseen hallituskokoomukseen.

H. H o l m a

ktta K. E. Ramstedt

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön rap. n:o 19.

Ministeri Holma.

5/6 1935.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Pariisissa kesäkuun 7 p:nä 1935.

N:o 1034-319

25/104 Sec. 35

4/6.35

5 C6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän täten kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini n:o 19, joka käsittelee aihetta: Itäpakti.

Holma.

UE 13: A 4.

P A R I I S I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 19.

Pariisi ssa 5 p:nä kesä kuuta 19 35.

25/104 Pre. 35

11/6.35

5 C6.

Asia: Itäpakti.

Käydessäni tänään ulkoasiainministeriön poliittisen osaston päällikön ministeri BARGETONin puheilla keskustellakseni yleensä tilanteesta, kysyin häneltä otsakeasiaan nähden kolmea seikkaa.

Ensiksi kysyin onko perää siinä Journal de Genève'in ja eräiden muiden lehtien väitteessä että Saksan suurlähettiläät täällä ja Lontoossa olisivat, jättäessään Ranskan ja Englannin hallituksille memorandumin koskien ranskalais-venäläisen sopimuksen ja Locarnon sopimuksen keskenäistä ristiriitaisuutta, ilmoittaneet että näissä olosuhteissa Saksa ei suostuisi enää itäpaktin tapaiseen järjestelyyn edes nonagressiopohjalla. Ministeri BARGETON vastasi ettei tässä ole mitään perää.

Toiseksi kysyin oliko todella BECK LAVALille tämän käydessä Varsovassa ilmoittanut olevansa suostuvainen itäpaktin tapaiseen järjestelyyn samoilla ehdoilla kuin Saksa. Tähän ministeri BARGETON vastasi myönteisesti.

Kolmanneksi kysyin onko asia todella niin ettei Ranska, jos itäpakti syntyisi, missään tapauksessa antaisi Baltian maille nimenomaisia takeita (garanties). Tähän vastasi

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ministeri BARGETON Ranskan hallituksen jo BARTHOUn aikana selvästi antaneen Baltian maiden hallitusten ymmärtää, ettei Ranska sellaisia takeita tule antamaan. Pidin tärkeänä saada molemmat viimeiset toteamiset myös ranskalaiselta taholta, joskaan ne eivät sisällä mitään oleellista uutta.

Ministeri BARGETON ei sanallakaan koskettanut meidän mahdollista osanottoamme itäpaktiin.

Kysyin vielä ministeri BARGETONilta, onko hänen mielestään havaittavissa todellista venäläisen kommunistipropagandan vähenemistä Ranskassa. Eräänlaiseksi hämmästykseksenі ministeri BARGETON ei tähän vastannut myönteisesti joskaan ei kielteisesti. Loppujen lopuksi asiahan on niin että sekä täällä että Belgiassa autoktooniset kommunistijärjestöt ovat siksi vahvat, etteivät tarvitse enää säännöllistä yllytystä idästäpäin, joten Moskova todella rauhassa voi propagandaansa vähentää. Ihmettelin hieman sitäkin, että ministeri BARGETON ei näkynyt antavan STALINin propagandaa koskevalle deklaratiolle niin suurta merkitystä kuin teki lehdistö LAVALin matkan aikana.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan Lähetystön rap. n:o 20.

Ministeri Holma.

7/6 1935.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 1041-323

Pariisissa kesäkuun 8 p:nä 1935.

26/104 Ke. 35

11/6.35

Ulkoasiainministeriölle, 5 C 6

H e l s i n k i.

Lähetän tämän mukana kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini n:o 20, joka käsittelee aihetta:

FLANDIN - BOUISSON - PIETRI - LAVAL.

Holma.

P A R I I S I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 20.

Pariisi ssa 7 p:nä kesä kuuta 19 35. 26 104 Sue. 35

Asia: FLANDIN - BOUISSON - PIETRI - LAVAL. 11/6.35

5 C6.

Otsakkeen nimisarja, josta heijastuvat kuluneen viikon dramaattisen surulliset hallitusyritykset, sanoo oikeastaan kaiken mikä tällä hetkellä on sanottava. Sallittaneen minun kuitenkin sitä hieman analysoida.

Kun FLANDIN suurella jymyllä helatorstaina kaatui, oli yleinen käsitys se että häntä vastaan äänestäneiden odottamattoman suuri luku ensi kädessä merkitsi epäluottamuslausetta hänen persoonalleen. Kuten aikaisemmin olen esittänyt, FLANDIN oli viime aikoina erittäin vähän populääri, mutta ei kukaan uskonut hänen sitä olevan siinä määrin. Ei edes hänen todella huonon terveydentilansa herättämä sääli kyennyt kuulijoissa ylläpitämään myötämielisyyttä.

Kuta pitemmälle pula on kehittynyt, sitä selvemmäksi on kuitenkin käynyt että vastustuksen syy sittenkin loppujen lopuksi ensi kädessä oli parlamentaarinen ja että sen takana piili valitsijoistaan riippuvaisten edustajien haluttomuus myöntää täydet valtuudet hallitukselle, joka vielä kaksi kuukautta sitten eduskunnan mennessä pääsiäislomalle vakuutti tilanteen olevan loistavan ja nyt kaksi kuukautta myöhemmin vaatii dik-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tatoorisia erikoisvaltuuksia maan pelastamiseksi täydestä taloudellisesta kaaoksesta. Täytyy myöntää että tässä parlamentaarikkojen resonemangissa on jotain oikeutettua. Eihän kukaan député mielellään mene valitsijoittensa eteen kertomaan menneensä vapaaehtoisesti nurkkaan häpeämään. Tekosyyksi tietysti otettiin se tosiasia, ettei hallitus pyytäessään erikoisvaltuuksia ollut tarpeeksi määritellyt niiden käyttöä. Mutta tämä ei ollut ainoastaan tekosyy vaan samalla sen mielialan ilmaisu, joka Ranskan kamarille on niin ominainen, että näet se ei mitenkään tahdo kajottavan sen prerogatiiveihin. Siihen kaatui DOUMERGUE, siihen kaatui FLANDIN.

Parlamentaarinen oli syy myös sikäli että pulan aikana radikaalit tai oikeammin radikaalien vasen siipi, n.k. nuorturkkilaiset, jota johtavat DALADIER, CHAUTEMPS, Georges BONNET y.m., toisin sanoen ne herrat, joiden régime kaatui viime vuoden helmikuun 6 p:nä, uudelleen alkavat pyrkiä valtaan ollen tyytymättömiä yhä enemmän oikealle liukuvaan johtajaansa HERRIOT'hon, jonka vaikutusvalta puolueeseen tämän pulan aikana huomattavasti on heikontunut.

Varsinaisen kuolioniskun FLANDINille antoi rahavaliokunnan puheenjohtaja MALVY, itse radikaali, joka, jyrkästi vastustaen erikoisvaltuuksien antamista, sai radikaalien enemmistön kannalleen. Jo se seikka että kamarin finanssivaliokunta 25 äänellä 15 vastaan vastusti erikoisvaltuuksia oli huono enne FLANDINille, / olkoon/ että raha-asiainvaliokunta miltei ai-

na on hallituksen kanssa huonoissa väleissä. Tällä kertaa valiokunnan äänten jakautuminen heijasti tarkkaan Kamarin mielialoja - ja FLANDINin kaatumista ei enää voitu välttää.

Kamarin monivuotinen puhemies BOUISSON, joka kaikista pääministeriehdokkaista on koskemattomin poliittisena nimenä mutta valtiomiehenä vielä kirjoittamaton lehti - hän on ollut parlamentin varapuhemiehenä ja puhemiehenä 11 vuoden aikana, niistä 8 ensimäisenä puhemiehenä Raoul PERET'n jälkeen - sai harvinaisen nopeasti uuden hallituksen kokoon siten todistaen, miten suuri on yleinen luottamus hänen kykyynsä hallita ja hillitä sitä "plastillista protoplasmaa" mikä Ranskan parlamentti on.

BOUISSONin hallitus oli sikäli vahvempi kuin FLANDINin, että hänellä ei ole persoonallisia vihamiehiä.

BOUISSON oli toivonut sosialisteistakin apua, mutta nämä kieltäytyivät. Tosin on merkillistä että hän otti hallitukseensa kaksi sellaista miestä kuin FROSSARDin, nykyään puolueeton mutta alkuaan kommunistisen puolueen perustajia, sekä LAFONTin, joka samoin aikoinaan on ollut kommunisti. Toisella siivellä hänellä sensijaan oli uudelleen marsalkka PETAIN, joka oli sotaministeri DOUMERGUEn hallituksessa ja joka nyt ministerinä ilman salkkua olisi yhdistänyt omaan persoonaansa puolustuksen kolme ministeriötä (armeijan, laivaston, ilmalaivaston). PETAINin läsnäolo hallituksessa olisi antanut oikeistolle takeen hallituksen jyrkästä tahdosta jat-

kaa puolustuskysymyksen hoitoa kuten tähänkin asti. LAVAL olisi jäänyt Quai d'Orsaylle taaten siten ulkopolitiikankin jatkuvaisuuden.

Kaiken kaikkiaan BOUISSON otti hallitukseensa 11 miestä edellisestä hallituksesta, niiden joukossa kaikki kolme puolustusministeriä, ulkoministeri, oikeusministeri, HERRIOT ja MARIN salkuttomina, sekä eräät vähäpätöisempien ministeriöiden päälliköt. Erikoisesti pistää silmään, ettei BOUISSONin hallituksessa ollut, sosialisteista ja kommunisteista puhumattakaan, ainoatakaan nuorturkkilaista eikä ainoatakaan niistä miehistä, jotka kaatuivat viime vuoden helmikuun 6 päivänä, mikä on sitä ihmeellisempää kun ottaa huomioon että BOUISSON, vaikka hän on suuri teollisuusmies, on kuulunut sosialistiseen puolueeseen viime vuoteen saakka. Siitä asti hän on ollut puolueeton. Tämä tosiasia oli yhtenä syynä hänen odottamattomaan tappioonsa.

Samalla kun parlamentti kaasi FLANDINin, se huolimatta eräistä puhevuoroista nimenomaan ilmaisi parlamentin tahdon olevan, että frangia ei päästetä luisumaan. Tosin on paradoksaalista, että samoilta penkeiltä käsiä taputettiin FLANDINille, kun hän puhui spekulatiota vastaan, ja devalvation puolustajille, jotka spekulatiolle olivat antaneet sysäyksen! Mutta selvästi kävi ilmi, että parlamentin suuri enemmistö on devalvatiota vastaan. Erikoisen leimansa BOUISSONin hallitus saikin sen kautta, että hän rahaministeriksi

otti vanhan CAILLAUX'n[x], jonka mielipiteet devalvation onnettomuudesta, budjetin supistamisen tarpeellisuudesta, deflation siunauksista y.m. ovat kaikkialla tunnetut.

Vaikka BOUISSONin pyytämät erikoisvaltuudet, jotka olivat samat kuin FLANDINin, raha-asiainvaliokunnassa saivat vain yhden äänen enemmistön, pidettiin kuitenkin varmasti taattuna, että hän Kamarissa saisi ei ainoastaan luottamuslauseen, minkä hän sai, vaan myös erikoisvaltuudet. Kuten tunnettua tämä optimismi oli erheellinen ja hän kaatui kahden äänen vähemmistöllä. Äänestyksen tulos ei ole luotettava, ja perästäpäin useat edusmiehet ovat ilmoittaneet joko äänestäneensä taikka tahtoneensa äänestää toisin. Tosiasia on, että lopullisessa äänten tarkistuksessa BOUISSONilla oli 16 äänen enemmistö! Ranskan valtiopäiväjärjestyksen mukaan on kuitenkin se äänestyksen tulos, joka istunnossa ilmoitetaan, sitova. Oli selvä että BOUISSON näissä oloissa ei halunnut uudelleen yrittää, vaikka tasavallan presidentti häntä siihen kehoitti.

Minulle sanoi ulkoministeriön poliittisen osaston päällikkö varsin oikein, että tulos oli eduskunnalle itselleenkin yllätys, sillä hapuilijat, jotka äänestivät vastaan, toivoivat yleisesti äänestyksen vievän positiiviseen tulokseen samalla kun voisivat valitsijoilleen sanoa äänestäneensä erikoisvaltuuksia vastaan! Näiden hapuilijoiden luku oli hyvin

---

x) Edellisessä raportissa nimi oli vahingossa kirjoitettu CAILLOT.

suuri ja niitä oli jopa hallituspuolueiden omilla penkeillä.

BOUISSONin kaatuminen, joka jo tavallaan oli FLANDINille rehabilitatio, todisti selvästi että Kamarin tyytymättömyys ei kohdistunut vain FLANDINin persoonaan vaan itse asiaan. Tämä osoittautui vielä selvemmin LAVALin ensi kertaa yrittäessä ja PIETRIn sittemmin yrittäessä saada kokoon hallitus. Osoittautui nimittäin selvää selvemmin, että radikaalipuolue ei halunnut antaa mitään varmoja takeita ryhmänsä jäsenten asenteesta seuraavallakaan kerralla erikoisvaltuuksista äänestettäessä.

Kun LAVAL viime yönä pelastaakseen tilanteen uudelleen yritti saada hallituksen kokoon ja siinä muutamassa tunnissa onnistui, ymmärsi hän itse, että hänen täytyi antaa perään parlamentin ryhmien edessä. Ulkoministerinä hän käsitti pulan jatkumisen vaaran, eikä hän ulkoministerinä voinut suostua uuden hallituksen luomiseen muulla ehdolla kuin sillä että hän saa huomattavan enemmistön Kamarissa. Luvattuaan radikaaleille, ettei Kamaria lähetetä heti lomalle kuten BOUISSON - mielestäni erittäin tyhmästi - jo ennen esittäytymistään julisti, oli asia selvä ja radikaalit valmiit astumaan hallitukseen. Tämän lisäksi LAVAL on luvannut, ettei erikoisvaltuuksia käytetä muuhun kuin spekulation vastustamiseksi, frangin pelastamiseksi ja tarpeellisten finanssiuudistusten voimaanpanemiseksi.

Loogillista olisi ollut että radikaalit ja sosialistit - kommunistit, jotka de facto hallituksen kaasivat,

olisivat muodostaneet uuden hallituksen. Jokainen täällä asuva ymmärtää, että tämä ratkaisu nykyhetkellä olisi ollut katastroofi ja johtanut oikeiston vastatoimenpiteisiin.

Tältä kannalta on tärkeätä todeta, että ennen ratkaisua radikaalien ja sosialistien kesken oli ollut tärkeitä neuvotteluja siitä, millä ehdoilla sosialistit astuisivat hallitukseen. Jos näissä neuvotteluissa olisi päästy positiiviseen tulokseen olisi meillä tänään radikaalien ja vasemmistofrontin, siis myöskin kommunistien, kokoonpanema hallitus, josta olisi ollut se ilmeinen vaara että "oikeisto" taikka oikeammin samat ainekset, jotka järjestivät helmikuun 6 päivän 1934, taas olisivat lähteneet kadulle. Tämä pelko antoi LAVALille vauhtia. Sosialistien etatistiset vaatimukset pelottivat kuitenkin radikaaleja ja näin saatiin LAVALin uusi hallitus syntymään.

Kun tarkastamme uutta hallitusta on mielestäni heti sanottava että se on heikompi kuin sekä FLANDINin että BOUISSONin.

Salkuttomiksi tulevat tosin ei ainoastaan HERRIOT ja Louis MARIN kuten ennenkin vaan myöskin FLANDIN, joka on selvä rehabilitatio hänelle. Sensijaan PETAIN, jota BOUISSON oli ajatellut salkuttomaksi, ei ole mukana. LAVAL pysyy samalla ulkoministerinä. Tiedän varmoista lähteistä, että hän otti tämänkin salkun, jotteivät radikaalit vaatisi ulkoministeriksi PAUL-BONCOURia. Sotaministeri MAURIN poistuu, ja hänen sijalleen tulee oikeiston suosima FABRY, joka oli sotaministerinä siinä DALADIER'n hallituksessa, joka kaatui

6/2 1934, mutta josta hän erosi kaksi päivää ennen katumellakoita. FABRY on vahvempi nimi sillä paikalla kuin MAURIN. LAVAL koetti saada PIETRIn rahaministeriksi, joka olisi ollut hyvä vaali, mutta PIETRI ei tahtonut ja jäi laivastoministeriksi. Ilmailuministerinä pysyy DENAIN, siirtomaaministerinä ROLLIN, postiministerinä MANDEL. Huomattava nimi on oikeusministerinä akateemikko Leon BERARD, klassillinen tyyppi, jota sillä paikalla tarvitaan. Huomautan erikoisesti, että BERARD parisen viikkoa sitten kirjoitti voimakkaan artikkelin Moskovan-ystävyyttä vastaan. Ihmettelyä herättää rahaministerinä REGNIER, joka FLANDINin hallituksessa oli sisäministerinä. Hän on tosin ollut kauan senaatin raha-asiainvaliokunnan raporttööri y.m. ja tuntee raha-asioiden hoidon, mutta tulee kysyneeksi, onko hän mies luomaan järjestystä valtion sekaviin raha-asioihin, mistä loppujen lopuksi kaikki riippuu. Sisäministerinä radikaali PAGANON, kauppaministerinä radikaali ja mielipiteissään huikenteleva Georges BONNET, opetusministerinä radikaali MARCOMBES ovat kaikki hyviä nimiä, mutta kuitenkin toisen garnityyrin miehiä. Ent. kommunistit FROSSARD ja LAFONT ogat uudessa hallituksessa, yleisten töiden ministerinä on LAURENT-EYNAC, joka on täydellinen nolla, maanviljelysministerinä vielä kirjoittamaton lehti CATHALA, j.n.e.

On selvää että tässä hallituksessä LAVAL, FLANDIN, HERRIOT, FABRY ja PIETRI tulevat asioita suurin piirtein hoitamaan. Useimmat muut ovat pelkkää fasaadia. Tämä ei mielestäni ole hyvä ennen uudelle hallitukselle, jonka

heterogeeninen kokoonpano on luonnollinen seuraus siitä kiireestä, jolla se luotiin.

Tärkein huomio minkä tekee uutta hallituslistaa tarkastaessa ja ajatellessa viime päivien pulan kehitystä on se, että radikaalit taasen ovat mukana hallituksessa. Olen valmis vetämään sellaisenkin johtopäätöksen, että viime kuukaudet ovat todistaneet että DOUMERGUEn ja FLANDINin suuri unelma aikaansaada "tulenkestävä" radikaalien ja sosialistien väliin on ollut luonnoton tilanne, joka ei vastaa kansakunnassa vallitsevia mielialoja. Ranskan sosialistit ovat hyvin vähän marxilaisia, ja Ranskan radikaalit hyvin vasemmalla olevia porvareita. Radikaalit eivät tahdo hallita sosialistien kanssa, mutta eivät liioin tahdo hallita heitä vastaan. Siinä on koko pulan syvin syy, ja äskettäiset kunnallisvaalit ovat todistaneet että siinä suhteessa ei mitään Ranskassa ole muuttunut.

Toisenkin opetuksen tämä pula, josta tekee mieli sanoa että se oli kevytmielinen tällaisena aikana ja jonka syvimpiä syitä ylempänä olen koettanut selittää, on meille antanut. Se on näet todistanut, ettei tälläkään kertaa kansainvälinen keinottelu onnistunut saamaan frangia nurin. Missä muussa maassa olisi ollut mahdollista että kahden kuukauden aikana, s.o. 29/3 - 31/5, yli 10 miljaardia liukuu valtiopankin holvista, varsinkin kun ottaa huomioon että siitä 8 miljaardia on lähtenyt tiehensä toukokuun kahden viimeisen viikon aikana (17/5 - 31/5)? Paremmin kuin mikään muu tämä todistaa Ranskan rikkautta, sen elastisuutta ja sen suurta vastustuskykyä. Sensijaan että maaliskuun lopulla valtiopankin

holvissa oli yli 82 miljaardia kultaa, siinä oli toukokuun viimeisenä enää vain 71. Setelikate oli laskenut 73,35%:iin toukokuun viimeisenä päivänä.

Ylläolevalla tietysti ei ole sanottu, etteikö frangia uusi kolaus voisi horjuttaa, jos LAVAL epäonnistuu yrityksessään ajaa uudistuksiaan läpi - niihin palaan myöhemmin - tai jos hallituksen jossain määrin heterogeeninen kokoonpano vie uuteen parlamenttaariseen pulaan. Mutta kuten olen monasti huomauttanut, Ranskan itsevaraisuus asettaa sen aivan toiseen asemaan kuin esim. oli laita Belgiassa. LAVAL on itse asiassa vahva nimi ja häneen luotetaan sekä ulkomailla että kotimaassa. Mitä suurimmalla jyrkkyydellä tullaan käymään keinottelun kimppuun, koska on osoittautunut täällä niinkuin Belgiassakin, että n.k. yleinen mielipide ei ole muuta kuin keinottelun välikappale.

Varotan tässäkin vakavasti kiinnittämästä huomiota niiden maanmiesten lausuntoihin, jotka palattuaan lyhyeltä oleskelulta Ranskassa ja tuntematta sen oloja, kotoisille lehdille kertovat frangin laskusta "ehkä jo ensi viikolla". Kymmenissä miljoonissa ovat laskettavat ne liikemiestemme tappiot, jotka ovat näihin profeettoihin uskoneet.

Ulkopoliittisesti pula on ollut Ranskan prestigelle mitä onnettomin. Ranskan arvo liittolaisena on vähentynyt ja luottamus horjunut. Ei ole Ranskalle mairittelevaa verrata tätä pulaa siihen tapaan, millä samanaikuisesti Englannissa hallitusvaihdos on tapahtunut; siitä Ranskan lehdet haikeasti kirjoittelevatkin.

Teoreettisesti pitäisi LAVALin tulon asioiden johtoon täällä ja BALDWINin Englannissa merkitä uutta suuntaa Euroopan politiikassa. Ranskan politiikan ainainen horjuvaisuus ja Englannin politiikan ikuinen jatkuvaisuus tekevät kuitenkin hyvin vähän luultavaksi että mitään siinä suhteessa muuttuisi.

Uuden hallituksen on myös syytä pitää silmät auki kommunistivaaraan nähden tässä maassa, josta viime aikoina ennenkin olen puhunut. Viimeisen ja sitä edellisen sunnuntain vaalit Seinen departementin hallintoon (conseil général), jossa valitsijat parhaasta päästä kuuluivat Pariisin etukaupunkeihin (banlieu), ovat antaneet vahvasti kommunistisen tuloksen. Tähän saakka on mainitun departementin hallinnon enemmistö kuulunut porvarillisiin puolueisiin, kuten on laita Pariisin kaupunginhallinnon. Uudessa conseil généralessa tulee sensijaan olemaan sosialistien ja kommunistien yhteisen rintaman enemmistö, mistä lehdistö on aikalailla huolissaan. Teknillisesti sitäpaitsi tilanne vaikeutuu sen kautta, että Seinen departementin hallinnolla ja Pariisin kaupunginhallinnolla on lukemattomia yhteisiä kysymyksiä hoidettavina.

Kuten yllä esitetystä käy ilmi, LAVALin tehtävä tulee olemaan erittäin vaikea. Saanemme pian nähdä, onko nyt päättynyt pula todella vakuuttanut hallituksen ja parlamentin välttämättömyydestä toimia ripeästi ja perinpohjaisesti vai toteutuuko erään senaattorin ennustus tästä pulasta:

Sunt verba et voces
praetereaque nihil.

x x x

8/6. Eilen illalla LAVAL sai pyytämänsä luottamuslauseen ja pyytämänsä erikoisvaltuudet. Enemmistö oli suurempi kuin oli odotettu: 412 ääntä 137 vastaan luottamuslauseesta äänestettäessä sekä 324 ääntä 160 vastaan erikoisvaltuuksista äänestettäessä. Kamarin istunto todisti selvästi, että sen tahto pitää frangi kulta-arvossa, estää keinottelua ja saattaa valtion raha-asiat järjestykseen on luja. Toivokaamme että teot tulevat vastaamaan tahtoa.

Holma

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 6.

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 21.

Ministeri Holman

4/6 1935.

1939—11—24 4924

SUOMEN LÄHETYSTÖ
N:o 1060-326

Pariisissa kesäkuun 12 p:nä 1935.

27105 he. 35
17/6-35.
OSASTO
5 C6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän tämän mukana kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini n:o 21, joka käsittelee aihetta:

"Moskovan ystävyyden päivät".

Holma.

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 21.

Pariisissa 11 p:nä kesä kuuta 19 35.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
27/105 he. 35
7/6 85
5 C6

Asia: "Moskovan ystävyyden päivät".

Raporttini n:o 16 lopulla kerroin mainosjulistuksesta, jossa kehoitettiin t.k. 9 ja 10 p:nä viettämään Pariisissa erikoisia Moskovan ystävyyden päiviä. En tiedä onko mainosjulistuksen levittäminen kielletty, mutta tähän päivään saakka ei kukaan lähetystön jäsenistä ole sitä nähnyt. Tärkeintä kuitenkin on että näitä juhlia, jotka piti vietettämän eilen ja toissapäivänä, s.o. helluntaina, ei lainkaan ole vietetty. On otaksuttavissa että viralliselta taholta diskreetisti on vaikutettu tähän suuntaan, sitä suuremmalla syyllä kun hallituspulan aikana tällaisten juhlien valmistelu ja pitäminen olisi voinut viedä vähemmän toivottaviin kommunistisiin mielenosoituksiin.

Holma.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 6.

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön rap. n:o 22.

Ministeri Holma.

14/6 1935.

5000—11—34 4284

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 1119-342

Pariisissa kesäkuun 19 p:nä 1935.

28/105 Pre. 35

25/6.35

5 Cb

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän täten kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini n:o 22, joka käsittelee aihetta: Katsaus ulkopoliittiseen tilanteeseen.

Holma.

UE 13: A 4.

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 22.

Pariisi ssa 14 p:nä kesä kuuta 1935.

28 105/se 35
25/6.35
5 C6

Asia: Katsaus ulkopoliittiseen tilanteeseen.

Luonnonlaki estää kellon heiluria liian korkealle nousemasta ja pakottaa sen jälleen laskeutumaan. Samantapainen on kuva minkä saa Euroopan viime viikkojen ulkopoliittista yleistilannetta tarkastaessaan. Heilurin korkein nousukohta oli Ranskan ja Moskovan sopimus, jota pitemmälle ei sillä linjalla Ranska enää voinut mennä. LAVALin matkakin oli jo laskun alkua. Koetan seuraavassa tätä kuvakieltä sovittaa realiteetteihin.

Matinin administraattori sanoi minulle muutamia päiviä sitten sen jota itsekin olen raporteissani koettanut selitellä, että näet LAVALin politiikan, jota karakterisoivat sanat Rooma - Lontoo - Stresa - Moskova, loogillisena johtopäätöksenä tulisi olla yritys aikaansaada pysyvä rauhansuhde Saksaan. Ilman tätä päätepistettä on vaikea ymmärtää hänen politiikkaansa.

Jos kohta tuntuu siltä että LAVALin ja GOERINGin keskustelu Krakovassa vain oli yleistä sondeerausta ja vaikka en ole saanut vahvistusta sille tiedolle että Ranska, vastatessaan Wilhelmstrassen kyselymemorandumiin koskien Locarnon ja

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

venäläis-ranskalaisen sopimuksen ristiriitaisuutta, olisi samalla tunnustellut suoranaisten keskustelujen mahdollisuutta, ei ole syytä ainakaan vielä heittäytyä toivottomaksi. Kysymyshän loppujen lopuksi on siitä, millä hetkellä suurpelin molemmat päätekijät tuntevat itsensä sellaisiin neuvotteluihin kypsiksi ja ennenkaikkea käykö niin onnellisesti, että molemmin puolin jotenkin samoihin aikoihin tämä hetki ilmaantuu, kuten aikanaan sattui Englannin ja Ranskan entente cordialen syntyaikoina.

Loogillisesti olisi ymmärrettävissä jos Ranska puolestaan nyt tekisi alotteen, koska preparatio on suoritettu ja koska Ranskan täytyy ymmärtää että heilurilla on kaksi liikettä. Ranska ei voi olla epätietoinen siitä että joskaan Lontoo ja Rooma eivät ole Venäjän sopimuksesta virallisesti mitään huomauttaneet, sellainen sopimus joka lähentelee liittosuhdetta pakosta panee suurvaltain kansliat uudelleen arvioimaan kaikki arvot. Tämän uusarvioinnin rinnalla Lontoossa ja Roomassa on ensi kädessä luonnollisesti otettava huomioon sopimuksen Saksassa herättämä ulkopoliittinen reaktio, joka viime viikkojen kuluessa onkin ilmaantunut Wilhelmstrassen huomattavasti lisääntyneessä - tekisi mieli sanoa liiankin kauan unohtuneessa - aktiviteetissa. HITLERin tunnettu puhe ei ole mitenkään tätä tapahtumaedellytysten parallellismia vähentänyt. Päinvastoin katsotaan että HITLERin puheen kautta Saksan ovia ei mihinkään suuntaan sulettu.

Täytynee sanoa että HITLERin diplomaattisen toimin-

nan kautta Lontoon kokouksen tulos helmikuun 3 p:nä on tällä hetkellä katsottava enemmän taikka vähemmän rikkoutuneeksi. Tuskin erehtynee kun otaksuu että Englantikaan ei enää ainakaan yhtä jyrkästi pidä kiinni Lontoossa tehtyjen päätösten ehdottomasta yhteenkuuluvaisuudesta realisointiin nähden. Jos Englanti saa Saksan kanssa aikaan hyväksyttävän laivastollisen yhteisymmärryksen, ja koska on tiedossa että sekä Washington että Tokio tämäntapaisen arrangementin hyväksyisivät, ja jos sen lisäksi Englanti saa aikaan Euroopan suurvaltojen kesken ilmapuolustussopimuksen[x], niin olisi luonnollista olettaa, että Englanti tähän etappiin ainakin joksikin aikaa tyytyisi.

Venäläis-ranskalaisen sopimuksen jälkeen on ulkopoliittinen painopiste varsin huomattavalta osalta siirtynyt Italiaan. Italian siirtomaapolitiikka on näet omiaan suuressa määrin muuttamaan eurooppalaista yleiskuvaa. MUSSOLINI, joka useampana vuotena on käyttänyt täysin kansainvälistä kieltä, näkyy taas olevan kiusauksessa siirtyä entiseen kanuunapuhetyyliinsä. Mitä Ranskaan tulee en uskoisi että LAVAL tammikuussa tai myöhemmin on MUSSOLINIlle voinut antaa vapaat kädet Somalin suunnalla. Tosin LAVAL käytti hyväkseen MUSSO-

---

x) Olin äskettäin täkäläisen lentoministeriön kabinettipäällikön vieraana - läsnä oli myös lentovoimien esikuntapäällikkö - ja kuulin heiltä että lentosopimusneuvottelut tällä hetkellä edistyvät huonosti. - Myöhemmin: Englannin uuden ulkoministeriä sanoista alahuoneessa 16/6, hänen vastatessa välikysymykseen koskien ilmalocarnoa, käy samoin ilmi että kysymys ei juuri nyt ole ajankohtainen.

LINIn vuoden vaihteessa ilmennyttä halua päästä Ranskan kanssa nopeaan sopimukseen kaikista riidanalaisista kysymyksistä, jotta hän voisi kokonaan omistautua itä-Afrikan politiikalleen. Tästähän kuten muistettaneen LAVALin suuri menestys Roomassa viime kädessä riippui. Tästä on kuitenkin pitkä askel väitteeseen, että LAVAL olisi hänelle jättänyt vapaat kädet. Päinvastoin on ilmeistä että sekä Lontoon että Pariisin puolelta on MUSSOLINIlle vakavasti puhuttu, joskaan ei démarcheja tehty, mahdollisen sotaretken odottamattomista seurauksista. Ranskallehan sotaretken pitkittyminen ja sen kautta Italian eurooppalaisen rintaman heikentyminen voisi käydä erittäin tuhoisaksi, jos, mikä on mahdollisuuksien rajojen sisällä, natsit sekä Saksassa että Itävallassa käyttäisivät hyväkseen Italian heikentymistä. Vaikka Ranskalle Saksan vahvistuminen Itävallan siihen liittymisen kautta on ainakin yhtä karvas pala kuin Italialle, näyttää ainakin tällä hetkellä siltä, ettei Ranska panisi joukkojaan Itävallan vuoksi marssimaan, minkä tekisi todennäköisesti Italia.

Luonnollisesti Berliini on käyttänyt hyväkseen Abyssinian kysymyksen Roomassa Pariisia ja varsinkin Lontoota vastaan herättämää pahaa verta, antaen MUSSOLINIn ymmärtää ettei saksalaisia aseita taikka vapaaehtoisia sallita kuletettaa Abyssinian hallituksen avuksi ja että Berliini olisi visseillä ehdoilla valmis liittymään suunniteltuun Tonavan

sopimukseen. x)

Le Tempsin vakinainen avustaja Roomassa, aina erittäin hyvin informoitu GENTIZON kirjoittaa lehdelleen t.k. 11 p:nä erittäin kiintoisan pitkän katsauksen siitä mitenkä Italiassa on vaikuttanut ranskalais-venäläinen sopimus. Hän toteaa ensiksi haikeasti, että virallisen pinnan alla on tyytymättömyyttä tähän sopimukseen, jonka katsotaan liiaksi vahvistaneen Moskovaa. Koska toiselta puolen tämä sopimus merkitsee ensi kädessä pohjoisen Itä-Euroopan olojen rauhoittumista, on, sanoo kirjeenvaihtaja, Rooman virallisissä piireissä vallalla pelko, että vahvistuneen Moskovan aktiviteetti hakeutuu Kaakkois-Eurooppaan ja että Saksan Drang nach dem Osten, josta se ei koskaan tule luopumaan mutta jolle sopimus on pannut sulun Itämeren ja Puolan suunnalla, samoin hakeutuu Tonavan maihin. Molemmissa tapauksissa Italian liikuntavapaus Tonavan maissa ja läheisessä idässä joutuu kärsimään. Täytynee myöntää että tässä laskelmassa on eräänlaista oikeutusta.

Sitäpaitsi kirjeenvaihtaja sanoo Rooman diplomatian Euroopan rauhoittamiseksi ajavan järjestelmällisesti vertikaalista linjaa Rooma - Pariisi - Lontoo, Saksa mukaanluettuna. Ranskalais-venäläinen sopimus rikkoo horisontaalisesti tämän linjan. Puolan merkitys uudessa konstellatiossa on huomattava, koska se Venäjän ja Saksan naapurina on pakotettu te-

x) Le Temps kertoo Wilhelmstrassen ilmoittaneen Roomassa olevansa valmis osallistumaan Tonavan paktiin samoilla ehdoilla kuin itäpaktiin, s.o. hyökkäämättömyys- ja konsultatiivisella pohjalla, ilman keskenäistä avunantovelvollisuutta. Se seikka että Belgradin ulkoministeri lähiaikoina menee Italiaan tapaamaan joko MUSSOLINIa itseään tai SUVICHia, todistaa että Tonavan paktin ratkaisu piakkoin voi tulla ajankohtaiseksi.

kemään kaikkensa, jotta yllämainittu venäläinen ja saksalainen aktiviteetti suuntautuu niin etelään kuin suinkin.

Sodanjälkeisen Italian jo aksioomiksi muuttunut unelma kaksoismonarkian hajaantumisen Italialle jättämästä perinnöstä Kaakkois-Euroopassa on, se täytynee myöntää, kärsinyt enemmässä kuin yhdessä suhteessa haaksirikon. Tonavan pakti, jota Rooma Stresassa suunnitteli, ei näy olevan helposti toteutettavissa, mutta vaikka se saataisiinkin jaloilleen, tulee kysyneeksi voiko, katsoen Italian, Pienen Ententen, Saksan, Itävallan ja Unkarin intressien eroavaisuuteen ja useissa tapauksissa vastakohtaisuuteen, jälkimäinen sopimus estää Itävaltaa joutumasta Saksan syliin. Kuta enemmän MUSSOLINI nyrpistää nenäänsä Lontoolle ja Pariisille ja kuuntelee Berliinin sireeniääniä ja heikentää eurooppalaista prestigeään antautumalla seikkailuihin Itä-Afrikassa, sitä varmempi on Itävallan yllä hahmoteltu kohtalo.

Meidän kannaltammehan on vain ilolla tervehdittävä sitä kalkyylia, minkä tekee Le Tempsin kirjeenvaihtaja, että näet Saksan ja Venäjän toimintapiiri laajenee etelänpäin. Jos Ranska, sensijaan että se teki tämän sopimuksensa Venäjän kanssa, olisi jättänyt Saksalle kerrankin vapaat kädet idässä siten heikentääkseen painostusta Reinillä - moni täkäläinen poliitikko näin ajatteleekin toisten katsoessa että Saksalle vapaiden käsien antaminen idässä sitä vahvistaisi niin että painostus Reinillä tulisi vielä suuremmaksi - olisi meillä ainainen pelko siitä että tämä ekspansio itään päin

tapahtuisi ystäviemme Puolan ja Baltian maiden kustannuksella. Voiko ranskalais-venäläinen sopimus tätä ajanpitkään estää on toinen asia.

Täytynee myöntää, ja ylläsanotusta luulen sen käyvän osaksi ilmi, että viime viikkojen kuluessa Saksan isoloitunut asema on parantunut. Sen neuvottelut Englannin kanssa, sen parantunut suhde Roomaan, sen jatkuvasti paraneva suhde Varsovaan ovat tästä todistuksena. Vaalit Tshekkoslovakiassa oli Saksalle kieltämätön voitto.[x] Vielä sopii palauttaa mieleen Walesin prinssin äskettäiset sanat Saksan rintamamiehille. Myös Espanjassa on Saksalla, kiitos Ranskan järjettömän kauppapolitiikan, taasen parempi asema. Ranskan lehdissä huomaa aivan selvästi hermostuneisuutta tästä asiain tilasta, enkä ihmettelisi jos jonakuna päivänä lukisimme jossain johtavassa lehdessä kysymyksen, onko ranskalais-venäläinen sopimus Ranskan turvallisuutta lisännyt.

Olen ennenkin koettanut osoittaa että HITLER ei helmikuussa voinut tehdä toisin kuin mitä hän teki, s.o. hän oli pakotettu noudattamaan vitkastelupolitiikkaa. Hän olisi tehnyt omalta kannaltaan ehdottoman virheen jos hän olisi mennyt neuvottelemaan niillä, tekisi mieli sanoa olemattomilla valteilla, jotka hänellä silloin oli. Tätä sotilaallista valttien keruuta akkompanjoi nyt silminnähtävästi diplomaattisten valttien haku. GOERINGin matka Kaakkois-Eurooppaan kuuluu tähän ilmapiiriin. /Moskovan sopimus ja Abessinian

---

x) Mielestäni tuskin voi olla toteamatta, että BENESin äskeinen matka Moskovaan Ranskan lehdissä on herättänyt vain keskinkertaista huomiota.

juttu[x)] ovat täten olleet omiaan oleellisesti muuttamaan ulkopoliittista yleiskuvaa.

Näinollen minusta tilanteen voi näin formuloida: milloin tulee hetki, jolloin HITLER tuntee itsensä tarpeeksi vahvaksi mennäkseen neuvottelupöytään. Loogillisesti laskelmoiden ei sen hetken pitäisi enää olla kovinkaan kaukana.[xx)] Mutta ulkopolitiikassa logiikka ei ole yksinvaltias.

x x
x

18/6. Sillä välin kun tätä raporttia olen viimeistellyt ovat Englannin ja Saksan väliset laivastoneuvottelut päättyneet myönteiseen tulokseen. Tämä Euroopan tulevaisuudelle erittäin tärkeä tapahtuma on omiaan antamaan yllä esittämälleni todisteluketjulle lisä~~vineistoa~~ Tukea. Palaan siihen lähipostissa.

Holma.

---

x) Sivumennen sanoen tulee kysyneeksi, eikö Abessinian jutun Euroopalle teoreettisesti tuottama voimanmenetys, joka voi kehittyä reaaliseksi sellaiseksi, ole antanut Japanille rohkeutta ryhtyä uuteen aktiviteettiin Pohjois-Kiinassa.

xx) GÖBBELSin äskettäinen haastattelu News Chroniclelle todistanee halua ei sulkea ovea neuvotteluilta Pariisin kanssa, jos kohta siihen liittyy ehto, että Ranskassa syntyisi vahva mies! Tähän Pariisin lehdet ovat vastanneet vahvan miehen Saksassa tähän saakka aikaansaaneen parhaasta päästä epävarmuuden tilanteita.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 6.

ASIA:

Pariisissa olevan Lähetystön rap. n:o 23.

Ministeri Kalima.

20/6 1935.

5000—11—34 4284

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Pariisissa kesäkuun 22 p:nä 1935.

N:o 1150-351

29 105 Lne. 35
25/6.35
5 C6.

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän tämän mukana kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini n:o 23, joka käsittelee aihetta: Englannin ja Saksan laivastosopimus.

Holma.

UE 13: A 4.

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 23.

Pariisi ssa 20 p:nä kesä kuuta 1935.

29 105 he. 35
25/6.35

OSASTO	ASIA
5	C6

Asia: Englannin ja Saksan laivastosopimus.

Saksan nykyisellä ulkopolitiikalla on vain yksi päätarkoitus, erottaa Ranska ja Englanti toisistaan, siten ja lähentelemällä Roomaa saartaakseen Ranskan. Näin menetellessään Saksa käyttää Ranskan omia metoodeja, joita BARTHOU ja LAVAL ovat noudattaneet Saksan saartamiseksi ja jossa LAVAL luuli onnistuneensa Moskovan sopimuksen allekirjoittamisen kautta. Tekisi mieli sanoa että Ranskan viimeisen hallituspulan kipeimpiä seurauksia oli se, ettei LAVAL heti Moskovan jälkeen voinut lähennellä Berliiniä. Täten Berliini Lontoon kautta ehti saada isohkon handicapin.

Koetin edellisessä raportissani osoittaa, miten Moskovan sopimus Abessinian jutun rinnalla äkkiä on muuttanut Euroopan ulkopoliittisen kuvan. Eilinen Börsenzeitung samoinkuin eräät roomalaiset lehdet sanovatkin suoraan, että Englannin ja Saksan laivastosopimus on selvä vastaveto Ranskan ja Moskovan sopimukselle. Näin ajattelee myös moni puhuttelemani poliitikko, joskin on lisättävä että Downing streetin reaktio moskovalaissopimukseen ehkä on enemmän alitajunnallista kuin tahallista laatua, automaattinen vastapaino tasapainon

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

palauttamiseksi.

Minun on tapana sanoa että Saksan onnzttomuudet sodan jälkeen alkoivat Rapallosta ja sen moraalittomasta sopimuksesta Moskovan kanssa. On ikäänkuin Ranska sopimuksen jälkeen Moskovan kanssa saisi kokea samanlaista, iskun toisensa jälkeen sekä ulko- että sisäpoliittisesti siihen kohdistuessa.

Ranskan lehdistö ja yleinen mielipide yksimielisesti, kokonaan katsomatta puolueväriin, ovat huolissaan ja moittivat yhteen ääneen Englantia. Tätähän ei voi ihmetellä, koska asioita alastomasti harkitessa täytyy myöntää että tämän sopimuksen kautta on juriidisesti rikottu Versaillesin traktaatti, josta Lontoo vielä Genève'in kuuluisassa kokouksessa ja päätöslauselmassa piti kiinni, sekä poliittisesti pantu päälleen kaikki se mistä sovittiin helmikuun alussa Lontoossa sekä myöhemmin Stresassa. Kaikki aikaisempi puhe Euroopan rauhan järjestelyn jakamattomuudesta ja eri aselajeja koskevien ratkaisujen keskenäisestä riippuvaisuudesta on nyttemmin pantu hyllylle.

Näin menetellessään Englanti tietysti on lähtenyt puhtaasti opportuunisista näkökohdista, mikä olisi sen oma asia mikäli se ei samalla koskisi Euroopan yhteisöä. Englannin hallitus tietysti laski tämän ratkaisun olevan sille paremman kuin mihin Saksa ehkä myöhemmin olisi suostunut. Se vapautuu ainakin yhdestä suuresta huolesta, s.o. sen ei tarvitse kuten oli laita ennen 1914 kulkea alituisessa epävarmuuden tilassa, Saksan rajattoman laivastoaseis-

tuksen uhan alaisena. HITLER taasen, joka "Mein Kampf"issaan monasti moittii Saksan viimeisen keisarin politiikkaa ja varsinkin hänen laivastopolitiikkaansa Englantiin nähden, katsoo tämän sopimuksensa kautta toimineensa reaalisemmin kuin minkä teki keisarillinen hallitus 1912 HALDANEn kuuluisan Berliinissä-käynnin aikana.

Ranskalaisten huolestuneisuus ei ole ainoastaan teoreettista ja poliittista vaan myös sotilaallista laatua. Uuden sopimuksen kautta Saksa näet saa oikeuden rakentaa yli 400,000 tonnia, mikä tulee tapahtumaan 4 - 5 vuoden kuluessa, joten siis 1940 Saksalla on uusista yksiköistä kokoonpantu lähes 1/2 miljoonan tonnin sotalaivasto. Tämä vastaa noin 85 % Ranskan nykyisestä laivastosta. Mutta ottaen huomioon että Ranskan laivastossa on hyvin suuri määrä vanhoja ja nykyaikaiseen taisteluun kelpaamattomia yksiköitä, tulee Ranska, jollei se runsaalla kädellä lisää tonnistoaan, viiden vuoden päästä olemaan laivastollisesti alakynnessä Saksaan nähden. Italian nykyinen laivasto taas on pienempi kuin mihin uusi sopimus Saksan oikeuttaa.

Vaara on sitä suurempi kun Saksa saa oikeuden rakentaa vedenalaisia 45 %, tarpeen tullen jopa 100 % Englannin vedenalaiseen laivastoon nähden. Tämähän on Ranskalle ilmeinen vaara. Sitä suurempi on vaara senkin vuoksi, että Washingtonin mukaanhan Englannilla on oikeus, jos se katsoo asemansa uhatuksi, lisätä laivastoaan yli Washingtonin sopimuksen sille asettaman rajan. Tämmöisenkin tapauksen sattuessa Saksalla siis olisi oikeus, riippumatta muista valtiois-

ta, lisätä laivastoaan suhteessa 35 % Englannin laivastoon. Muutenkin sopimus, jonka sanamuodon suomalaisetkin lehdet kait jo ovat julaisseet, sisältää joukon elastisia määräyksiä, jotka eivät vähennä sen Saksalle myöntämiä yleisetuja.

Koska Saksalla ei ole muita meriä puolustettavina kuin Itämeri ja Pohjanmeri ja koska sillä ei ole siirtomaita, tulee sen vaikutus Pohjanmerellä Ranskaan nähden olemaan ylivoimainen, sillä Ranskalla on myös Atlantti ja Välimeri suojeltavina sekä siirtomaita puolustettavina. Itämerestä alempana.

On näissä olosuhteissa ymmärrettävissä että Ranskan toissapäiväinen nootti Englannin hallitukselle, jonka tekstiä tosin ei ole julaistu, oli sanonnaltaan varsin jyrkkä, jopa siksi jyrkkä että Englannin hallitus on katsonut parhaaksi lähettää EDENin tänne tänä iltana Ranskan hallitukselle selittämään Englannin hallituksen kantaa. Hänen tehtävänsä ei tule olemaan helppo, ei edes siinäkään tapauksessa että hän kuten luullaan pyytäisi Ranskaa laivastoneuvotteluihin sopimuksen aiheuttaman tilanteen johdosta. Nootissa Ranska on nähtävästi ilmituonut katsovansa nyttemmin olevansa vapaa Washingtonin sopimuksen määräyksistä, varsinkin kun sen Japani jo on irtisanonut - Lontoon laivastosopimukseen (1930) Ranska kuten tunnettua ei kuulu.

Ainoa suurvalta jolla mielestäni on täysi syy olla iloinen uudesta sopimuksesta on Japani, koskapa tämän sopimuksen kautta Saksan laivasto vahvistuu Venäjän kustannuksella. [Edellisessä raportissani lausuin nootissa sen ajatuksen,

että Japanin uusi aktiviteetti Pohjois-Kiinassa olisi suoranainen seuraus Abessinian kysymyksen ja Stresan linjan rikkoutumisen Euroopalle aiheuttamasta voimanvähennyksestä. Tänään eräät lehdet julkisesti väittävät samaa.]

Mitä Italiaan tulee ymmärtää sen tyytymättömyyden uuteen sopimukseen, joka käy ilmi siitä että Rooma ennen vastauksen antoa Lontoolle neuvotteli Pariisissa ja sitten enemmän taikka vähemmän parallellisoi oman vastauksensa Ranskan vastauksen kanssa. On totta että tästä sopimuksesta aiheutuva Ranskan suhteellinen laivastollinen voimainvähennys on jossain määrin mieluinen Italialle, jonka vielä pari vuotta sitten niin voimakkaasti ajama laivastollinen pariteettiperiaate Ranskan kanssa edelleen on käytännöllistä ratkaisua vailla, kysymys joka nyt helposti uudelleen voi tulla nykytärkeäksi. Mutta toiselta puolen sopimus lisää Saksan mahtia, jota Rooma Tonavan vuoksi pelkää. Sitäpaitsi Rooma mikäli ymmärrän on tyytymätön siihen että se taaskaan ei ollut mukana Euroopan suuria kysymyksiä ratkaistaessa. Sitäpaitsi sopimus lisää Englannin mahtia merillä, mikä juuri tällä hetkellä Abessinian vuoksi on Roomalle psykologisesti epämiellyttävä. On taas toiselta puolen myönnettävä että se kylmä tapa, jolla Englanti sopimuksen solmiessaan rikkoi Versaillesin sopimuksen sanamuotoa ja henkeä, antaa, kuten Italian lehdet huomauttavatkin, Roomalle Abessinian kysymykseen nähden eräänlaisen moraalisen oikeuden olla välittämättä Genève'istä. Muutenkin sopimus Genève'in kannalta on uusi kolaus Kansainliitolle, koska sopimus on tehty sen

ulkopuolella. Sanoohan Times suoraan, että muutamassa päivässä Lontoossa on tehty suurempia päätöksiä kuin Genève'issä yhtä monen vuoden kuluessa.

Mitä taas Yhdysvaltojen suhtautumiseen tulee uuteen sopimukseen, luulisi a priori Washingtonin olevan tyytymättömän, koska sopimus vähentää Venäjän ja lisää Japanin mahtia. Toiselta puolen sopimus antaa Englannille suuremman liikuntavapauden, ja koska Washington ei koskaan laske sotaan Englantia vastaan, sopimus siis lisää anglosaksista merten hegemoniaa keltaisen rodun kustannuksella.

Tapasin eilen sattumalta Ruotsin täkäläisen laivastoattaseen, joka näistä asioista ajatteli aivan ranskalaisesti, s.o. kuten yllä olen täkäläisiä mielipiteitä esittänyt, käyttipä hän Englannin menettelystä varsin voimakasta kieltä. Kysyin häneltä miten hän arvelee sopimuksen vaikuttavan Itämeren laivastosuhteisiin. Hänen vastauksensa oli lyhyesti seuraava: "Venäjän täytyy lisätä mikäli mahdollista samassa määrässä laivastoaan, mistä aiheutuu että muutaman vuoden päästä Itämerellä ainoastaan Saksalla ja Venäjällä on jotain sanottavaa. Me muut, Puola niihin luettuna, olemme loukossa".

Lisään omasta puolestani: 1) Jos Ahvenanmaan linnoituskysymys jää pariksikin vuodeksi vielä avoimeksi, ei muutaman vuoden päästä enää näissä oloissa liene mitään mahdollisuuksia ajatella sen positiivista ratkaisua. 2) Englanti on uuden sopimuksen kautta vapaaehtoisesti luopunut nykyisestä todellisesta heruudestaan Itämerellä muiden, s.o.

Saksan ja tulevaisuudessa ehkä Moskovan hyväksi. Me emme voi muuta kuin tätä valittaa.

Puhutaan siitä että von RIBBENTROP piakkoin tulisi Pariisiin neuvottelemaan. En tiedä onko uutisessa perää, mutta totean että ne jotka uutisen ovat panneet liikkeelle ilmeisesti ovat vakuutetut siitä että Saksakin viimeisen voimanlisäyksensä kautta alkaa tuntea itsensä kyllin kypsäksi neuvotellakseen Ranskan kanssa. Asia ei tuskin kuitenkaan liene niin yksinkertaisesti ratkaistavissa.

Tulee vaistomaisesti kysyneeksi, onko Saksa tehnyt Lontoolle muitakin lupauksia. Minkälaisia ?

Kerrotaan että v. RIBBENTROP Lontoossa olisi koskettellut muitakin kysymyksiä, m.m. Englannille rakasta ilmapuolustusta. Tästä saanemme pian lisävalaistusta.

Samoin kerrotaan että hän on luvannut olla puhumatta siirtomaista.

On kuitenkin mielenkiintoista panna merkille, että tunnettu saksalainen siirtomaiden erikoistuntija SCHNEE äskettäin olisi jossakin esitelmässä väittänyt että miljoona neliökilometriä siirtomaata nykyaikaisesti hoidettuna antaisi työtä 100 - 200,000 henkilölle ja parantaisi kauppatasetta 100 - 200 miljoonalla markalla vuodessa. Ottaen huomioon että Saksan siirtomaat 1914 olivat noin 3 miljoonaa neliökilometriä, voisivat nämä siirtomaat Saksalle palautettuina vähentää työttömien lukua 1/2 miljoonalla ja parantaa Saksan kauppatasetta noin 1/2 miljoonalla markalla. Tähän huo-

mauttaa hyvin oikeutetusti eräs ranskalainen lehti, ettei Saksan siirtomaissa 1914 ollut kuin noin 15,000 saksalaista ja että ne luvut jotka tohtori SCHNEE on maininnut, soveltuvat Ranskan pohjois-afrikkalaisiin, eurooppalaisesti hoidettuihin siirtomaihin, mutta ei lainkaan niihin siirtomaihin, jotka Saksalla ennen oli. Lehti kysyy, ei aivan ilman syytä, mitä tohtori SCHNEE todellisuudessa on tarkoittanut.

On luonnollista että Saksan viimeaikaiset diplomaattiset menestykset heti ovat saaneet vastakaikua sen lehdissä ja yleisessä mielipiteessä. Niinpä Strassburgissa ilmestyvä lehti Dernières Nouvelles julkaisee tänään otteita luennosta, jonka HITLERin luottamusmies eversti von ARNIM 1/6 on pitänyt Berliinin Teknillisessä Korkeakoulussa. Panen liitteeksi muutamia näytteitä tästä "rauhansanomasta", josta minulla on vain ranskalainen teksti käytettävissä.

Yllaolevassa olen koettanut mahdollisimman kuvantarkasti tehdä selkoa uuden sopimuksen Ranskassa herättämistä mielialoista. Kaikki ranskalaiset piirit ovat ymmällään. Täytyyhän toki sanoa että on naivia väittää uuden sopimuksen lisäävän yleisiä aseistariisumismahdollisuuksia, kuten Englannin laivastoministeri lehdille antamassaan laajassa kommunikeassa on koettanut selittää.

22/6. Kommunikeasta ja lehtien lausunnoista päättäen eiliset neuvottelut LAVALin ja EDENin välillä, joiden kuluessa EDEN on koettanut selittää Stresan linjan jatkuvaisuuden mahdollisuutta uudesta sopimuksesta huolimatta sekä

koettanut viedä keskustelun yleisemmälle pohjalle (itäpakti, Tonavan pakti, y.m.), eivät näy vieneen ainakaan toistaiseksi mihinkään tulokseen. Neuvottelut jatkuvat tänään. Palaamme asiaan.

Holma.

Notre but principal est de séparer l'Angleterre de la France, en un mot d'isoler la France. Au pacte d'assistance qu'elle vient de conclure avec les Soviets, nous devons pouvoir répondre par une collaboration germano-britannique... Nous préparons la collaboration future des flottes allemande et anglaise qui, unies, deviendront une force invincible.

Au moment d'aborder l'étude de la politique allemande à l'est, M. von ARNIM se lève et montre à ses élèves sur la carte murale la position des Etats baltes et de l'Union soviétique, puis s'exprime ainsi:

Près de ces côtes sera livrée la grande bataille de l'avenir; pour ces batailles nous avons besoin d'une flotte puissante. Les Soviets ont, dans la Baltique, des forces importantes. Pour les vaincre, il nous faut tripler les effectifs que nous possédons actuellement sur mer.

Pour justifier cette entreprise, le confident du Führer s'exprime ainsi:

- Si la Pologne reste neutre, une division allemande suffira pour prouver à la Lituanie que le territoire de Memel est allemand. Une expédition en Lituanie ne serait pour notre armée qu'une promenade et je puis me permettre de vous dire que si la Lituanie continue ses provocations, le règlement de tardera pas.

Poursuivant son tour d'horizon, l'orateur attaque

en ces termes la Tchécoslovaquie:

- Le peuple sauvage de Tchécoslovaquie a peur de l'Allemagne et cherche un appui auprès des Soviets, mais il n'échappera pas à son destin. Des millions d'Allemands se lèvent en Tchécoslovaquie pour lutter contre les barbares tchèques qui oppriment la culture germanique.

M. von ARNIM aurait cru manquer à sa mission hitlérienne s'il ne s'était adressé, en terminant, à la France:

- Sous le prétexte de protéger sa sécurité, la France prépare, dit-il, de concert avec les Soviets, la guerre contre l'Allemagne. Nous connaissons très exactement les plans français et nous ne serons pas pris au dépourvu. La France est notre plus terrible ennemie, et l'Allemagne ne pourra faire des projets d'avenir que le jour où cette France sera battue et détruite.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C6.

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön rap. n:o 24.

Ministeri Holma.

21/6 1935.

5000—11—34 4884

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Pariisissa kesäkuun 22 päivänä 1935.

N:o 1148-350

ULKOASIAINMINISTERIÖ
30/105 Kr. 35
25/6-35
5 C6

Ulkoasiainministeriölle

Helsingissä.

Lähetän täten kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini n:o 24 joka käsittelee aihetta: Itäpakti.

Holma.

UE 13: A 4.

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 24.

Pariisissa 21 p:nä kesä kuuta 1935

Asia: Itäpakti.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
30/105 Lue. 35
25/6 - 35
OSASTO
5 C6

Tämän kuun 3 päivänä Ranskan hallitus jätti Saksan hallitukselle nootin koskien itäpaktin solmiamista tarkoittavia jatkoneuvotteluja. Samanaikuisesti Ranska vastasi Saksan tiedusteluun koskien Locarnon ja venäläis-ranskalaisen sopimuksen mahdollista keskenäistä ristiriitaisuutta. Tämän jälkimäisen vastauksen sisältö on lehtitietojen mukaan pääasiassa tunnettu. Sensijaan alussa mainittua noottia itäpaktista ei ole tietääkseni julkisuuteen annettu. Ainoastaan joitakuita viittauksia on lehdistössä näkynyt.

Minun on kuitenkin tänään onnistunut saada eräältä virkaveljeltäni, jonka nimeä en tahdo mainita, jäljennös tästä nootista. Se kuuluu seuraavasti:

"Dans une note remise aux Ministres britanniques au cours de leur visite à Berlin et confirmée par une déclaration du Ministre des Affaires Etrangères du Reich à l'Ambassadeur d'Angleterre le 12 Avril dernier, note qui devait être communiquée au Gouvernement français, le Gouvernement allemand a fait connaître les éléments qui, dans son opinion pourraient

JAKELUOHJE:

Tavallinen

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

servir de base à un Traité concernant l'Europe Orientale. Ces éléments se ramènent essentiellement aux idées suivantes:

Les Puissances contractantes s'engageraient les unes à l'égard des autres, à ne se livrer à aucune agression ni à recourir, sous quelque forme que ce soit, à la force. Ces mêmes Puissances s'engageraient à assurer par les voies appropriées et dans la mesure ou cela serait encore nécessaire, un règlement pacifique des différends qui viendraient à les diviser.

Les Puissances contractantes s'engageraient à procéder à une consultation en vue du maintien de la Paix au cas ou une d'entre elles se croirait menacée d'une agression ou d'un recours à la force de la part d'une autre Puissance contractante.

Au cas ou, cependant, des hostilités viendraient à s'ouvrir entre deux Puissances contractantes, les autres Puissances contractantes seraient tenues de ne fournir aucun appui à l'Etat agresseur.

Le Gouvernement français qui a déjà eu l'occasion d'échanger des vues avec le Gouvernement allemand au sujet d'un traité concernant l'Europe Orientale apprécie toute la valeur des suggestions formulées par M. de NEURATH et enregistre avec satisfaction l'adhésion de principe qui y est donnée à la conclusion d'un traité régional de non-agression et de consultation. Il a l'honneur de faire savoir au Gouvernement du Reich, que, sous réserve d'élucider préalablement certains points tels, notamment, que le règlement des différends, le jeu des procédures établies par le Pacte

de la Société des Nations et les droits et obligations de ses membres, - points qu'il est prêt dès maintenant à examiner en commun avec le Gouvernement du Reich, - le Gouvernement français considère ces suggestions comme pouvant servir utilement de base à ces négociations. Il serait heureux de connaître le plus tôt possible la voie qui paraitrait au Gouvernement allemand la plus pratique pour procéder à l'examen en commun proposé."

Tästä nootista käy siis ilmi että huhu, joka kertoi Saksan venäläis-ranskalaisen sopimuksen solmimisen jälkeen ilmoitteneen peräytyvänsä Stresan kokouksen aikana antamastaan lupauksesta, ei ollut oikea sekä että se minkä ministeri BARGETON minulle tämän kuun 5 päivänä sanoi (katso raporttia n:o 19), pitää paikkansa.

Tähän saakka, mikäli samainen virkaveljeni tiesi, ei Wilhelmstrasse ole ylempänä jäljennettyyn noottiin vastannut.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 28.

Ministeri Holma

6/7 1935

5000—11—34 4284

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 1282-377

Pariisissa heinäkuun 8 p:nä 1935.

...OASIAINMINI...
31/105 Sal. D. 35.
10/7.35. 5
5 CC

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän tämän mukana kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini n:o 25, joka käsittelee aihetta:

Itäpakti. - Moskovan propaganda, y.m.

Holma.

UE 13: A 4.

PARIISISSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 25.

Pariisissa 6 p:nä heinä kuuta 1935.

Asia: Itäpakti. - Moskovan propaganda, y.m.

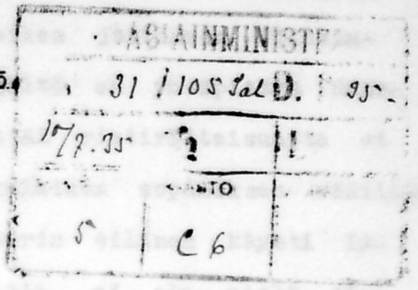

Käydessäni toissapäivänä muissa asioissa ulkoasiainministeriössä poliittisen osaston päällikön, ministeri BARGETONin puheilla, kysyin häneltä myöskin kuuluuko mitään uutta itäpaktin alalta. Tähän BARGETON vastasi Ranskan hallituksen edelleen odottavan Saksan hallitukselta vastausta noottiinsa viime kesäkuun 3 p:ltä (jonka nootin sanamuodon lähetin Ulkoasiainministeriölle raportissani n:o 24). Kun kysyin onko Saksan vastaus ehkä odotettavissa sen jälkeen kuin BECKin vierailu Berliinissä on päättynyt, ministeri BARGETON vastasi Saksan hallituksen ilmoittaneen vastaavansa nootiin vasta sitten kun se ensiksi on saanut kaikilta asianosaisilta vastauksen kysymykseensä Locarnon sopimuksen ja venäläis-ranskalaisen sopimuksen mahdollisesta ristiriitaisuudesta. Kuten tunnettua Ranskan hallitus kesäkuun loppupuolella on tähän kysymykseen antanut kirjallisen vastauksensa.x) Tämän aamun lehdet kertovat

---

x) Raportissani n:o 24 sanoin vastauksen annetun samanaikuisesti kuin yllämainittu nootti kesäkuun 3 p:ltä. Silloinen vastaus oli kuitenkin vain suullinen.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

nyt myös Englannin hallituksen eilen jättäneen Wilhelmstrasselle vastauksensa jonka sisältö on yhtäpitävä Ranskan vastauksen kanssa, s.o. väittää ristiriitaisuutta ei olevan Locarnon ja venäläis-ranskalaisen sopimuksen välillä.

Onko Liettuan ulkoministerin eilinen käynti LAVALin luona koskenut myös itäpaktia, ei ole vielä tiedossani. Sensijaan lienee todennäköistä että tämä käynti, jonka Pariisin lehdistö on siinä määrin bagatellisoinut (mot d'ordre ?) että se on rajoittunut petitillä mainitsemaan LAVALin vastaanottaneen LOZORAITISin, on tarkoitettu jonkinlaiseksi vastapainoksi BECKin samanaikuiselle Berlin-vierailulle.

x x
x

Puhuessani ministeri BARGETONin kanssa maittemme välisen viisumipakon mahdollisesta poistamisesta ja hänen ilmoitettuaan ettei Ranska katso voivansa poistaa viisumipakkoa Venäjän naapureilta,x) ja kun tähän huomautin tilanteen tässä suhteessa mielestäni oleellisesti muuttuneen ranskalais-venäläisen sopimuksen kautta ja kommunistipropagandan Ranskassa loogillisesti katsoen kait tulevan täten vähentymään, ministeri BARGETON kohautti olkapäitään sanoen tällaisen puheen olevan epäoikeutettua, koska jokainen hyvin ymmärtää ettei Moskovan propaganda, Moskovassa viime aikoina tapahtuneen ulkopoliittisen kehityksen kautta, tule vähenemään. Tämä hyvin selvästi esitetty väite vahvistaa

x) Mistä olen lähemmin eri kirjeessä tehnyt selkoa.

siis sen käsityksen, jonka kesäkuun 5 päivänä sain ministeri BARGETONin puheesta samasta asiasta, mistä mainitsin raportissani n:o 19.

Tässä yhteydessä ansaitsee mainitsemista että Matin eilen huomattavalla paikalla julkaisi Journal de Genève'in toissailtaisen Riga-tiedon Moskovan jatkuvasta propagandasta Puolassa ja Baltian maissa. Samoin Journal des Débats eilen julkaisee samasta asiasta suoraan Rigasta tulleen samansisältöisen uutisen, jossa tehdään niinikään selkoa Kominternin virallisen lehden "Kommunistitceski International"in äskettäisestä kirjoituksesta kolmannen internationalen "tehtävistä" Puolassa ja Baltian maissa.

En ole voinut olla merkille panematta viime viikkojen kuluessa, että lehdistö tuskin nimeksi puhuu ranskalais-venäläisestä sopimuksesta, vielä vähemmän ranskalais-venäläisestä ystävyydestä, josta edelleen sanoisin, ettei sillä todellisuudessa ole syvempää vastakaikua Ranskan kansassa. Sanoisinpa jopa että minusta tuntuu kuin olisi ainakin eräillä tahoilla tämän sopimuksen solmiamisen jälkeisten tapausten johdosta herätty kysymään, oliko sopimus todella tarpeellinen. Lisään kuitenkin että nämä ovat vain mielialoja, ja että eräässä äskettäisessä kansainvälisessä kirjailijakokouksessa, jota Suomenkin lehdet ovat selostaneet, Moskovaa alleviivatusti juhlittiin. Pariisin lehdistö on vaitiololla tämän kokouksen sivuuttanut.

Huomiota ansaitsee myös seuraava. Kun Victor

HUGOn suuressa juhlassa Sorbonnessa t.k. 17 p:nä eri maiden déléguét ja heidän edustamansa seurat nimettiin, sai Moskova suuren juhlasalin toisella sivulla istuvan ylioppilasjoukon taholta freneettisiä kättentaputuksia, mikä herätti melkoista huomiota. Itse LEBRUN kääntyi katsomaan, mistä nuo raivoisat suosionosoitukset tulivat. Lisään että nämät samat ylioppilaat, sekä miehiä että naisia, ohjelman lopussa ottivat osaa loppunumeron suoritukseen, joten he siis olivat valioväkeä. En voi kieltää, että minua painosti tilanne. Sivumennen mainitsen, että Suomi sai hyvinkin lämpimät suosionosoitukset, jollaisia esim. Ruotsi ja Norja eivät saaneet lainkaan.[x)]

Holma.

---

x)

Venäjästä puheen ollen en voi olla kertomatta että kun äskettäin pitkästä ajasta tapasin Venäjän suurlähettiläään rouvineen, molemmat olivat ylenpalttisen ystävällisiä, en tiedä mistä syystä.] Kun sopimus Ranskan ja Moskovan välillä oli valmis, Tshekkoslovakian täkäläinen lähettiläs järjesti suuret päivälliset, joilla myös oli Jugoslavian lähettiläs SPALAIKOVITCH. Tämä kertoi minulle itse että kun POTEMKINE tässä tilaisuudessa häneltä kysyi, milloin Belgrad tulee tunnustamaan Moskovan, hän vastasi olettavansa että hallituksensa sen tekee niin pian kuin se on varma siitä että Venäjän hallitus todella tarkoittaa kansansa parasta!

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: S

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 26.

Ministeri Holma.

6/2 1935.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 1281-376

Pariisissa heinäkuun 6 päivänä 1935.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
No 32 / 105 Sal. D. 1935.
10/7. | No | Liit.
RYHMÄ 5 | OSASTO C 6 | ASIA

Ulkoasiainministeriölle.

Lähetän tämän ohella kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini n:o 26 joka käsittelee aihetta

Habsburgien paluu?

Holma.

P A R I I S I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 26.

Pariisissa 6 p:nä heinä kuuta 1935.

Asia: Habsburgien paluu?

ULKOASIAINMINISTER
32/105 Sal. D. 1935.
10/7.35. Liit.
ASIA
5 C 6

Itävallan valtioneuvoston pari päivää sitten tekemä päätös peruuttaa Itävallan kansalliskokouksen vuonna 1919 hyväksymät lait koskien Habsburgin perheen jäsenten kieltoa oleskella Itävallan alueella ja heidän omaisuuksiensa takavarikointia, on syystä herättänyt kaikkialla suurta huomiota. Itävallan pää- ja ulkoministerit ovat rientäneet selittämään ettei tämä päätös mitenkään merkitse Habsburgien restauratiota, mutta arkkiherttua Otto on itse myöntänyt, eikä tätä ole dementoitu, että keskustelut hänen asettumisestaan Itävaltaan ovat käynnissä.

Prinssi STARHEMBERG on tänään Paris-Soir'ille antanut haastattelun jossa sanotaan että Habsburgien paluu on kysymys jonka ratkaisu yksinomaan riippuu siitä katsooko Itävallan hallitus tällaisen ratkaisun olevan maan intressien kannalta suotava.

Habsburgien paluu juuri tällä hetkellä olisi tosin loogillinen seuraus viimeaikain tapahtumista.

On ilmeistä että Wienissä lasketaan näin: Jos Habsburgit palaavat Itävaltaan ja Itävallasta muodostuu uudelleen

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

habsburginen monarkia, tämä ensiluokkaisen tärkeä tapahtuma todennäköisesti tulisi ainakin vaikeuttamaan Anschlussia. Koska Anschluss taasen on sekä Rooman että Pariisin silmätikkuna, on tätä hetkeä käytettävä, sillä Abessinian pulma, jos se kehittyy sodaksi, veisi helposti Anschlussiin, kenenkään voimatta sitä estää.

Edelleen: Koska sekä Italian että Ranskan intressissä on ettei Saksa vahvistu, on oletettavissa että molemmissa pääkaupungeissa Habsburgien paluu otettaisiin vastaan jollei tyydytyksellä niin ainakin vissin rauhoittumisen tunteilla. Tämä koskee varsinkin Roomaa, jonka halua kehittää Abessinian pulma sodaksi oikeastaan estää vain kaksi seikkaa, nimittäin Anschlussin pelko ja Englannin vastustus. Tämän vuoksi STARHEMBERG lienee lähtenyt Italiaan jossa hän tullee tapaamaan Mussolinin. STARHEMBERGhan on restauration selvä kannattaja. Kuvaavasti kyllä Itävallan sisäministeri on käynyt samanaikuisesti käynyt GÖMBÖSin puheilla Budapestissa.

Tahtomatta väittää että Habsburgien paluu Itävaltaan olisi Roomalle muuta kuin pienempi paha, on todettava että se sitä on vielä suuremmassa määrässä Ranskaan nähden. Olen ennenkin raporteissani viitannut siihen että Ranskalle Habsburgien restauratio pohjimmiltaan olisi vähemmän katkera palanen kuin Roomalle jonka Tonava-unelmat ovat tunnetut - joskin nyttemmin enemmän tai vähemmän karille ajautuneet - ja että Bourboneilla on paljon kannattajia Ranskassa. Ranskallakin on vain yksi syy tällä hetkellä olla vastustamatta restauratiota, nimittäin suhde Pieneen Ententeen. On erittäin kuvaava että tämänaamuisessa FIGAROSSA kreivi d'ORMESSON ilmaisee silminnähtäviä sympaatioja restauratioon nähden, josta hän kuitenkin toivoo ettei se nyt toteutuisi koska se Pienen Ententen vastus-

tuksen vuoksi voisi herättää sotaisia konflikteja. Mutta kirjoituksen sävy on enemmän sympaattinen kuin epäävä. Muut Pariisin lehdet sensijaan asettuvat epäävälle kannalle, viitaten LAVALin maaliskuussa Pienelle Ententelle antamiin lupauksiin tässä suhteessa. Pienen Ententen täkäläiset lähettiläät ovatkin kaikki näinä päivinä käyneet LAVALin puheilla ja täytyy myöntää että Ranskan hallituksen asenne tässä asiassa voi muodostua yhtä araksi kuin Etiopian kysymyksessä.

Tätä taustaa vastaan saa erikoisen merkityksen TITULESCOn äskettäinen käynti Lontoossa. Restauratio-kysymyksessähän Pienen Ententen ja Englannin intressit nyt menevät yhteen. Sillä jos restauration kautta MUSSOLINIn pelkäämä Anschlussvaara vähenee, Englannin niin sitkeästi vastustama sota Italian ja Abessinian välillä tulee helposti tosiasiaksi.

On myös kuvaavaa että Berliinin lehdistö on levoton sillä se ymmärtää mistä loppujen lopuksi on kysymys. Kutsuuhan HITLER Mein Kampfissaan Habsburgeja "maan vaivaksi".

Ei kait liene liian uskallettua sanoa - ainakin väittävät täkäläiset Pienen Ententen edustajat näin - että koko Wienin nykyinen hallitus on restauration puolella.

On edelleen kuvaavaa että vanha huhu arkkiherttua Oton avioliitosta Italian kuninkaan nuorimman tyttären kanssa taas on saanut uutta virikettä.

Eiköhän loppujen lopuksi Itävallan tällä hetkellä lamaanlyöty sosialismikin mieluummin näkisi restauration kuin Anschlussin syntyvän?

Journal de Genève kysyy niinikään - eikä ilman syytä - eikö Pragillekin restauratio Itävallassa olisi pienempi paha kuin Anschluss. Semminkin viime valtiopäivävaalien tuloksen

jälkeen! Mutta Pragissa ei voitane olla ottamatta huomioon että Itävallan restauratiota helposti seuraisi restauratio myös Unkarissa. Edellinen tapahtuma ei luonnollisesti hermostuttaisi Rumaniaa samassa määrässä kuin tekisi jälkimäinen.

Sama lehti huomauttaa niinikään että Jugoslavian uusi suunta, joka de facto merkitsee lokakuussa surmatun kuninkaan luoman diktatuurin loppua, rauhoittaa kroaattien ja sloveenien tyytymättömyyttä s.o. vähentää pelkoa näiden vilkuilemisesta Wieniin ja Budapestiin. Toisin sanoen: restauratio merkitsisi Belgradille nyt pienempää vaaraa kuin ennen suunnanmuutosta.

Restauration seurauksena luonnollisesti olisi että suunniteltu Tonavan pakti jäisi mustepulloon. Mutta MUSSOLINI, joka näkyy päättäneen joka tapauksessa viedä suunnitelmansa Afrikassa loppuun saakka, maksoi minkä maksoi, tuntuu olevan valmis siitä maksamaan suurenkin hinnan.

Ylläolevalla en ole tahtonut sanoa että restauratio on ovella; olen vain tahtonut eritellä sen edellytyksiä ja viitata sen seurauksiin.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C C

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 27.

Ministeri Holma

9/2 1935.

5000—11—34 4984

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Pariisissa heinäkuun 10 p:nä 1935.

N:o 1803-382

OASIAINMINIST...
33 / 106 Sal. D. 35.
13/7.35 | № | L.
KYHMÄ | OSASTO | A...
5 | C6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän tämän mukana kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini n:o 27, joka käsittelee aihetta:

Ulkopoliittinen tilanne Pariisista katsottuna.

Holma.

UE 13: A 4.

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 27.

Pariisi ssa 9 p:nä heinä kuuta 1935.

ULKOAS
33/106 Sal.
13/7.35 | No | Liit.
RYHMÄ S | OSASTO CC

Asia: Ulkopoliittinen tilanne Pariisista katsottuna.

Ei voi kieltää että äskettäinen englantilais-saksalainen laivastosopimus, olivatpa sen syntymisen ulkonaiset ja sisäiset syyt sitten mitkä tahansa, sekä ministeri EDENin sen jälkeinen matka Pariisiin ja Roomaan ovat luoneet Euroopassa uuden tilanteen, jonka edessä kaikki seisovat vielä enemmän taikka vähemmän ällistyneinä, kykenemättöminä aikaansaamaan uutta stabiliteettia, kenenkään enää uskomatta että sopimus olisi katsottava yleisen aseistusrauhoittumisen lähtökohdaksi. Sopimuksen itse Englannissakin nostattama arvostelu on ollut huomattava, ja sopimuksen diplomaattis-moraalista merkitystä vähentää, puhumatta siitä että se solmittiin Kansainliiton ulkopuolella, jossain määrin se kuvaava tosiasia, että Englannissa sen ehkä tärkein motiivi oli sisäpoliittinen. Sopimuksen varsinkin Ranskassa aikaansaama paha mieli on sen pahempi omiaan estämään yhteiseurooppalaisen rintaman löytämistä Abessinian vaikeassa kysymyksessä.

Ranskan lehdistön äänensävy pysyy rauhallisena mutta kylmänä, jopa iroonisena. Vaikka Ranskassa voi kaikkialla - kuten minulle esim. pari päivää sitten sattui ulkoministeriössä -

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kuulla Versaillesin sopimuksen soveltumattomuudesta nykyoloihin, kaikki piirit ilman ainoatakaan poikkeusta katsovat, että tulevaisuus on epävarma kun ei Lontoon antamiin lupauksiin voi viikkoa kauemmin luottaa. Sanoisin että lehtien äänensävy tässä suhteessa on lähinnä surunvoittoinen. Lounaillessani eilen suurlähettiläs NOULENSin luona tämä melkein itkusilmin sanoi ei käsittävänsä, miksi Englannin kuninkaan piti sähkösanomalla onnitella HITLERiä tämän täyttäessä jonkun määrän vuosia ja miksi Walesin prinssin piti lausua nuo tunnetut sanansa saksalaisille rintamamiehille, vaikka vielä vuosi sitten juuri siltä taholta ankarasti tuomittiin HITLERin silloisia verisiä edesottamisia. Minulle sanoi pari päivää sitten Quai d'Orsayn directeur politique seuraavasti: "Olen varma siitä että englantilaiset sopimuksenkin solmiessaan luulivat toimivansa bona fide; ero on siinä että me käsitämme tämän bona fides toisin kuin he, s.o. että bona fides ei "funktionneeraa ainoastaan silloin kun omat edut ovat kyseessä."

EDENin persoona ei nauti tällä hetkellä täällä erikoista prestigeä. Le Tempsin eräässä pääkirjoituksessa kutsutaan EDENiä matkaministeriksi (ministre itinérant) ja eräissä toisissa lehdissä huomautetaan ikäänkuin sivumennen hänen viimeaikaisten matkojensa (Moskova, Rooma) epäonnistumisesta. SAUERWEIN puhuu suoraan EDENin tähden laskusta.

Pariisissa katsotaan että ei ollut gentlemanlike, ettei EDEN Pariisissa ollessaan ennen lähtöään Roomaan puhunut sanaakaan aikeistaan tehdä MUSSOLINIlle positiivisia

ehdotuksia Abessinian kysymyksen ratkaisuun nähden, varsinkin kun Ranska täydellä syyllä katsoo, että mitkään sentapaiset järjestelyt sillä suunnalla eivät ole mahdolliset ilman että 1906 tehdyn Abessiniaa koskevan sopimuksen selvän tekstin ja hengen mukaisesti Ranskaa on konsultoitu. Tietysti EDENillä ei ollut erikoista halua palatessaan tyhjin toimin Roomasta jäädä pitkäksi aikaa Pariisiin ja luonnollista oli että hän kiirehti kotia tekemään selkoa keskusteluistaan, mutta toiselta puolen ei Ranskan hallituksella liioin ollut mitään erikoista halua pidättää häntä täällä kauemmin. Hän jäikin tänne vain muutamaksi tunniksi.

Ranskan nyrpeyteen vaikuttaa paljon kolmaskin seikka, se nimittäin että Englanti ei heti Ranskalle ilmoittanut Saksan sille antamaa selostusta tulevan laivastorakenmuksensa asteikosta. Ranskan hallitus katsoo, ettei sillä näinollen ole syytä lähettää laivastoeksperttiä Lontooseen kuten Lontoon hallitus on pyytänyt, koska sen kanta riippuu siitä asteikosta, minkä Saksa on omaksunut ja Englanti hyväksynyt. Sensijaan Ranska on ilmoittanut olevansa valmis yleisiin laivastoneuvotteluihin. Eilisessä Métropole-lehdessä (Antwerpen) Augur antaa seuraavan oudon selityksen tästä "erehdyksestä". Neuvottelujen aikana RIBBENTROPin kanssa joku alempi (subaltern) Foreign Officen virkamies olisi luvannut saksalaisille, ettei p.o. tietoa Pariisille annettaisi edelleen. Vasta kun Ranskan ambassadööri, sopimuksen mukaisesti, sitä pyysi, kävi "erehdys" ilmi. Lontoo pakotti sitten Berliinin tekemään ilmoituksen samanaikuisesti Parii-

sille ja Roomalle, mikä eilen tapahtuikin. Tämän päivän Pariisin lehdet ovat huolestuneet ilmoituksen sisällyksestä, joka sitäpaitsi ulettuu vain t.v:n loppuun, koska se todistaa sitä vauhtia jolla Saksa aikoo pyrkiä 35 %:n tasalle.

Quai d'Orsayn poliittisen osaston päällikön (ministeri BARGETONin) luona huomasin pari päivää sitten selvästi, mitenkä nyrpeitä ollaan. Pidetään miltei huonona pilana, että Englannin hallitus päättää laivastosopimuksen ja EDENin Rooman-matkan jälkeen pyytää Ranskan yhteistyötä Abessinian kysymyksen ratkaisemiseksi. Pidetään loukkaavana että kaiken sen diplomaattisen vasenkätisyyden jälkeen, jota - sitä ei voitane kieltää - Englannin uusi hallitus on osoittanut Ranskaa kohtaan - koetetaan maailmalle toitottaa että muka Abessinian kysymyksen ratkaisun avain on Pariisissa. Lehdet kysyvät, mistä tämä äkkinäinen rakkaus toiselta puolen Kansainliittoon toiselta puolen neekerivaltioon on kotoisin. Eurooppalaisesta yhteisrintamasta on - sanoo koko lehdistö - Englanti viimeisenä oikeutettu puhumaan. Huomautetaan miten Times vielä 5/7 suoraan sanoi Afrikan olevan Englannille tärkeämmän kuin Keski-Euroopan! Kysytään miksei Englanti Japania tai Boliviaa vastaan ole ehdottanut taloudellisia sanktioita, jollaisiin se nyt pyytää Ranskaa Italiaan nähden yhtymään. J.n.e. Vaikkei Ranskan lehtien äänensävy ole läheskään niin katkera Englantia vastaan kuin on Italian, täytyy minun kuitenkin todeta etten koko täällä oloni aikana muista lukeneeni niin suoria sanoja Lontoon diplomatiasta.

x x x

Ylläolevasta käy selville miksi yleinen mielipide Ranskassa viime viikkoina on Abessinian kysymyksessä yhä enemmän kääntynyt Italiaan päin. Tämä tietysti ei merkitse sitä että virallinen Ranska mitenkään hyväksyisi Italian sotaiset aikeet Itä-Afrikassa vaan sitä että se katsoo Englannin tavan suhtautua tähän kysymykseen farisealaisuuden sanelemaksi, jota sanaa lehdistö useampaan kertaan onkin käyttänyt. Kuitenkin on mielestäni todettava että mitä itse sotaretkeen tulee, siinäkin suhteessa yleisessä mielipiteessä on tapahtunut siirtyminen, jolle on kuvaava Matinin toissapäiväinen kysymys, voisivatko ne jotka 30 vuotta sitten vastustivat Ranskan Marokko-suunnitelmia ja jotka silloin puhuivat kolonisation sivistyksellisestä merkityksestä olkapäitään kohauttaen, tällä hetkellä ottaa päällensä edesvastuun siitä ettei Italialle nyt anneta mahdollisuuksia tehdä samanlaista työtä Itä-Afrikassa. Olen myös yksityispiireissä kuullut samanlaisia lausuntoja.

Ranskan ja Italian sotilaallisesta yhteisymmärryksestä Abessinian sodan varalta en uskaltaisi sanoa muuta kuin että molempien maiden yleisesikuntien välillä on ollut neuvotteluja, jotka kaiketi ovat koskeneet kysymystä Euroopan sotilaallisesta heikentymisestä Abessinian sodan tapauksessa. Että sensijaan Ranska olisi luvannut ottaa hoitaakseen MUSSOLINIn "santarmivelvollisuuksia Brennerolla" - kuten tunnettua on MUSSOLINI itse äskettäin sanonut ei voivansa tyytyä pelkkään santarmipalvelukseen Brennerolla - ei ole todennäköistä, koska siinä tapauksessa casus foederis veisi ilmi-

sotaan Euroopassa.

Toinen asia on että italialaisystävyys täällä pitkin kesää on viettänyt triumfeja, joiden merkitys, olkoon että ne ovat parhaasta päästä tapahtuneet siviilijuhlien muodossa, kuitenkin on ollut silmiinpistävä.

Ministeri BARGETON minulle sanoi Englannin Ranskalle Abessinian kysymyksessä lausumien toivomusten olleen sitä vähemmän harkitut, koska Abessinian asian tällä asteella ollessa on vaikea nähdä ratkaisua Englannin ehdottamalla pohjalla. Ranskan kanta on luonnollisesti sé että ensin on odotettava mihinkä tulokseen mahdollisesti tulee Hollannissa paraikaa kokoontuva italialais-etiopialainen sovintolautakunta, jonka työt tosin näyttävän vaikeutuvan sen kautta, että Etiopian edustajat x) koettavat viedä keskustelut rajakysymysten alalle väittäen olevan muuten /mahdotonta selvittää perusteellisesti Oual-Oualin onnetonta kahakkaa. On luonnollista että italialaiset eivät tahdo että keskustelu koskettelisi heille arkoja rajakysymyksiä.

Englannin hallituksen eräänlaisen hermostuneisuuden selittää ehkä se seikka että Englanti, joka tuntee paikalliset olot Itä-Afrikassa ehkä paremmin kuin mikään muu hallitus, todella luulee Italian voivan Etiopiassa onnistua. Jos Englannin hallitus laskisi päinvastoin, ei luulisi sen näin ääneen reagoineen. Tämä pitää paikkansa varsinkin sii-

---

x) Etiopian asiaa ajavat maailmankuulut asiantuntijat de LA PRADELLE ja JEZE.

nä tapauksessa että, kuten esim. eversti KARHU arvelee, italialaiset ovat tämänkertaiselle toiminnalleen panneet tarkoin määrätyn päämäärän (kuten Japani joka kerralta Mantshuriassa). Tässä tapauksessa voi ajatella että englantilaiset, jotka tämän päämäärän tuntenevat, pitävät sen saavuttamista mahdollisena ymmärtäen Italian sillä tavalla saavan noilla seuduin vahvan jalansijan, josta seuraava askel on helpompi. Tällaista käsitystä tukee se seikka, ettei MUSSOLINI hyväksynyt EDENin hänelle Roomassa tekemää tarjousta, joka siis kaiketi ei vastannut sitä päämäärää, johon MUSSOLINI pyrkii.

Täytyy myöntää että Ranskan asema ei ole helppo ja voi olla kyseenalaista onko sen taktiikka jäädä odottamaan tapahtumien kehitystä sen omalta kannalta viisasta. Ranska tosin näkyy laskevan että AVENOLin käynti Lontoossa voi tuottaa positiivisia tuloksia ja Ranskan lehdistö toteaa mielihyvällä että Englannin lehdistön äänensävy eilisestä saakka on rauhallisempi, mutta tapahtumat kehittyvät sellaisella kiireellä että AVENOLin käynti tuskin voi olla muuta kuin efemäärinen.

Tästä tulemmekin erääseen tärkeään näkökohtaan nykyhetken tilannetta arvosteltaessa. Kreivi d'ORMESSON Figarossa, johon hän kuten tunnettua nykyään kirjoittaa päivittäin ulkopoliittisen katsauksen, sanoo oikeutetusti ettei Ranska, koettuaan ne vastoinkäymiset joita sille merkitsevät laivastosopimus ja EDENin Roomassa tekemät ehdotukset, mielellään voi alistua vielä kolmanteen iskuun. Tällainen kol-

mas isku on kuitenkin lähellä, jos näet Saksa käyttäen hyväkseen Lontoon ja Pariisin välillä vallitsevaa ärtyisyyttä, saa Englannin suostumaan myös ilma-alalla jonkinlaiseen bilateraaliseen sopimukseen. On tosin vähemmän luultavaa että Englanti semmoiseen suostuu, koska Belgian ja Ranskan yhtyminen on strateegis-maantieteellisesti välttämätön sellaisen sopimuksen aikaansaamiseksi, mutta d'ORMESSON vaatii Ranskan hallitukselta pitkin linjaa enemmän aktiviteettia ja positiivisempia toimenpiteitä, luonnollisesti samalla pitäen kiinni siitä, kuten tekee koko muukin lehdistö, että jatkuvan yhteistyön Englannin kanssa ehtona täytyy olla Stresan tapainen kollektiivinen pohja, s.o. että varustuskysymyksiä ei saa ratkaista yksitellen vaan yhteisymmärryksessä, erikoisesti silmällä pitäen Ranskan suuria intressejä maa-armeijojenkin järjestelyyn nähden.

Minne vain kääntää katseensa tapaa näinollen avoimia kysymyksiä. Tonavan sopimus uinuu, itäpaktikysymys ei tee edistysaskeleita. Stresan rintama on hajalla, Habsburgien paluu on tapetilla, ilmasopimus on kuolleessa pisteessä, Abessinian kysymykselle ei nähdä mitään ratkaisua, Japani toimii Kiinassa mielensä mukaan, j.n.e. Italian ja Englannin vastakohta panee miettimaan Maltan kysymyksen arkuutta, KONDYLIKSEN matka Roomaan riippuu tietysti siitä että Välimeressä vallinnut viisikymmenvuotinen tasapaino uhkaa mennä rikki, seikka joka myös on omiaan lykkäämään etualalle kysymyksen Dardanellien statuutista, mainitaksemme vain muutamia näkökohtia.

x x

x

Näissä oloissa ei ole ihmeellistä, että Saksan puolelta nyt tehdään selviä yrityksiä päästä suoriin neuvotteluihin Ranskan kanssa. On siis ilmeisesti tullut se hetki, jota monissa raporteissani olen ennustanut, että Saksa nyt tuntee itsensä tarpeeksi valttivahvaksi uskaltautuakseen viheriään pöytään. RIBBENTROP, joka laskee Lontoon ja Pariisin väliseen epäsopuun ja Lontoon yrityksiin saada Pariisi ja Rooma toisistaan erilleen, tekee täällä jatkuvia sondeerauksia, ja on kuvaavaa että vaikka Saksan täkäläinen suurlähettiläs ei erikoisesti ole HITLERin suosiossa, hänen siirtymisestään ei sanallakaan ole puhetta, koska hänen paikallistuntemustaan ehkä tullaan nyt tarvitsemaan. Eräältä tuttavaltani, joka tosin ei aina ole ehdottomasti luotettava mutta jonka tiedot tällä kertaa rakentuvat ensi luokan lähteisiin, kuulin pari päivää sitten että LAVAL tapaisi HITLERin ennen Kansainliiton yleiskokousta syyskuussa. Tätä tapaamista valmistelee ent. ambassadööri BERENGER, senaatin ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja, joka kuten tunnettua aivan erikoisesti vaikutti ranskalais-italialaisen ystävyyden jälleen solmimiseen. Samoin kamarin ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja BASTID on äskettäin antanut haastattelun, jossa hän selvästi asettuu suoria neuvotteluja puolustamaan, katsoen tämän mahdolliseksi ketään loukkaamatta, koska Englanti on menetellyt samoin. Toiselta puolen suurin osa lehdistöä toistaiseksi asettuu epäilevälle kannalle katsoen suorien neuvottelujen asettavan Ranskan samanlaiseen tilan-

teeseen ystäviinsä ja Kansainliittoon nähden kuin mistä Ranska nyt syyttää Englantia. Missä määrin suorien neuvottelujen alkamiseen voivat vaikuttaa myönteisesti Ranskan ja Saksan rintamamiesten äskettäiset vieraskäynnit toistensa luona, on kysymys johon vielä on mahdoton vastata.

x x
x

On luonnollista että Englannin suhtautumista laivastokysymykseen arvosteltaessa tulee kysyneeksi, mitä Saksa kulisseissa on luvannut taivuttaakseen Englannin laivastosopimukseen. Puhutaan lupauksesta, ettei Saksa koskaan käytä vedenalaisia englantilaisia kauppalaivoja vastaan, mistä saisi selityksensä Lontoon täydellinen peräänantavaisuus vedenalaisiin nähden. Kerrotaan myös jopa, että Saksa olisi luvannut, ettei Lontoota tai Englantia yleensä koskaan tultaisi pommittamaan saksalaisista ilma-aluksista. Myös puhutaan että Saksa olisi luvannut olla puhumatta englantilaisista siirtomaista. Ministeri BARGETON, kun häneltä eilen näitä kysymyksiä utelin, vastasi vältellen Ranskan hallituksella ei olevan aivan aeikkaperäisiä tietoja siitä miten paljon näissä huhuissa on perää. Toiselta puolen tiedän jotenkin varmasti, että kun LAVAL kysyi EDENiltä Saksan mahdollista lupausta ilmapommitukseen nähden, EDEN olisi kietoutunut vaitiolon vaippaan.

Englannin kantaa arvosteltaessa tulee pakosta myös kysyneeksi, eikö Englannin hesitoiminen Ranskaan nähden aiheudu muustakin kuin ranskalais-venäläisestä sopimuksesta. Eikö voi ajatella että siihen vaikuttaa Lontoossa kasvava

huolestuminen Ranskan sisäisistä oloista ja siitä aiheutuva laskelma Ranskan alemmuudesta liittolaisena. Mikäli olen kuullut, Foreign Officessa on vallalla se käsitys, että sisäiset olot Ranskassa vievät jonkinlaiseen sekamelskaan. Tästä seuraavassa raportissa. Varmaa on joka tapauksessa että Ranskan sisäiset olot estävät LAVALia omistautumasta siinä määrin kuin olisi suotavaa suurten kansainvälisten kysymysten ratkaisun etsinnälle.

x x
x

Ennenkuin lopetan kiinnittäisin vielä huomiota seuraavaan näkökohtaan, koskien laivastosopimuksen vaikutusta Itämereen, mistä, mikäli olen huomannut, ei julkisuudessa ole mainittu.

Jos, kuten on otaksuttavissa, Saksan uusi aseistuminen merellä vie siihen että Venäjä katsoo olevansa pakotettu luomaan Itämerellä kunnollisen laivaston, herää heti kysymys siitä, mistä tämä laivasto saa itselleen tukikohtia. Kronstadt ei sellaiseksi riitä. Aivan kuten Pietari Suuren aikana nousee automaattisesti kysymys tukikohdan löytämisestä Baltian maiden rannikolla: Baltishki, Libau, ehkäpä Ahvenanmaa. Tässä katson laivastosopimuksen suuren vaaran piilevän meille kuten kaikille Itämeren maille, joiden turvallisuus meren puolelta oli taattu Versaillesin rauhan kautta. Meillä, niin minusta tuntuu, unohdetaan liian usein mikä ääretön etu meillä on ollut siitä että rauhansopimuksen syntyessä Venäjän laivasto oli paralysoitu ja että tämä sopimus para-

lysoi myös Saksan laivaston. Kaikille Itämeren mailleavautuu uudesta sopimuksesta uusia tehtäviä. Erikoisesti koskee tämä Puolaa. Eiköhän tästä Wilhelmstrassella puhuttu viime päivinä BECKin siellä vierailessa ?

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan Lähetystön raportti n:o 28.

Ministeri Holma

18/2 1935

5000—11—34 4384

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 1359-407

Pariisissa heinäkuun 20 p:nä 1935.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
N:o 35/106 Sal. D. 1935.
24/7.35 | № | Lät.
NYHMÄ | ASIA
5 | C6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän täten kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini n:o 28, joka käsittelee aihetta:

Ranskan suunnittelema uusi kauppapolitiikka.

Holma.

UE 13: A 4.

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 28.

Pariisi ssa 18 p:nä heinä kuuta 1935.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
N:o 35/106 Sal. D. 1935.
24/7. 35. Liit.
5 C 6

Asia: Ranskan suunnittelema uusi kauppapolitiikka.

Viitaten useihin otsakeasiaa koskeviin ennakkouutisiin kirjeissäni ministeri SAVOLAHDELLE sekä haastatteluuni Kauppalehdessä viime kesäkuussa, kävin tänään puhuttelemassa ulkoministeriön kauppaosaston päällikköä, ministeri kreivi de la BAUMEa pyytäen häntä mikäli mahdollista minulle jotain kertomaan suunnitteilla olevista muutoksista Ranskan kauppapolitiikassa. Luottamuksellisesti kreivi de la BAUME tällöin minulle kertoi seuraavaa, siten suurin piirtein vahvistaen sen minkä ministeri SAVOLAHDELLE olen ennakollisesti maininnut.

Aikomuksena on ensi tilassa muodollisestikin lakkauttaa suosituimmuuden sovittaminen kiintiöiden laskuperustaan. Sensijaan hallitus ei ole hyväksynyt herätettyä ehdotusta suosituimmuuden poistamisesta myös tulleihin nähden. Tämän toimenpiteen tarkoituksena on saada suhteet kuhunkin maahan elastisemmiksi ja neuvottelut helpommiksi. Kreivi de la BAUME sanoi nimenomaan, että kiintiöiden nykyinen neuvottelupohja (25 % vapaasti ja 75 % neuvottelujen varassa) on osoittautunut mahdottomaksi. Tämän kautta voitaisiin esim. sellaisille maille, joissa ei ole mitään maksuvaikeuksia (kuten Suomelle) myöntää etuja joita ei tahdota myöntää maalle, jonka kanssa käytävä

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kauppa on maksuvaikeuksien alainen, j.n.e.

Toiseksi tullaan ehkä jo noin 1 1/2 - 2 kuukauden kuluttua lakkauttamaan koko joukko teollisuustuotteitten kiintiöitä. Komitea tutkii paraikaa tätä kysymystä, eikä kreivi de la BAUME katsonut voivansa ilmaista, mistä artikkeleista lähinnä on puhetta. Koetan toisia teitä päästä tästä selville. Mikäli minulle Ruotsin lähetystössä on sanottu tulisi ensimäinen asetus koskemaan ensi kädessä täysivalmisteita.

Sensijaan ei toistaiseksi kiintiöitä lakkauteta maanviljelystuotteilta, mihin myös puutavara ja kalastustuotteet luetaan. Tarkoitus on kyllä myöhemmin puuttua näihinkin, mutta ei uskalleta sitä vielä tehdä katsoen maanviljelyksen vaikeuksiin ja maata viljelevien piirien erinomaisen suureen vaikutuksen sisäpolitiikkaan ja vaaleihin.

En voinut olla tässä yhteydessä huomauttamatta, että maa kuten Suomi, jonka vienti Ranskaan on hyvin vähässä määrässä teollisuustuotteita käsittävä, voi joutua täten alakynteen sellaisten maiden rinnalla, joiden pääasiallinen vienti Ranskaan käsittää teollisuustuotteita.

Samoin huomautin, mitenkä valitettavaa on että puutavaramme tänä vuonna ei lainkaan mene kaupaksi Ranskassa, vaikka me maksoimme kalliisti sataprosenttisen kiintiömme. Kun kreivi de la BAUME kysyi syytä tähän ilmiöön, sanoin Venäjän puutavaran tekevän suurta haittaa, varsinkin kun syndikaatti sopimuksensa mukaisesti on pakotettu koettamaan ensin sijoittaa venäläiset 54.000 st. Kun kreivi de

la BAUME huomautti tähän, että kysymyshän on puhtaasti kaupallinen, vastasin asian ei niin olevan, koska syndikaatti oli pakotettu hallituksen painostuksesta sopimaan venäläisten kanssa. Tähän kreivi de la BAUME jyrkästi huomautti mitään painostusta hallituksen puolelta ei harjoitetun, vaan oli syndikaatti itse katsonut tällaisen arrangement olevan kaupallisista syistä sille edullisempi, koska venäläiset hinnat ovat halvempia.[x] Tässä yhteydessä kreivi de la BAUME peittelemättä sanoi, että yhtenä syynä siihen minkä tähden kiintiöitä on niin vaikea lakkauttaa, on osaksi hintapolitiikka /ja osaksi/ lähinnä se seikka että Venäjä ja Japani häikäilemättä dumppaavat. On/ ~~Oli~~ kiintoisaa todeta että nämä sanat tulivat siltä taholta.

Kolmanneksi kreivi de la BAUME kertoi yllämainitun komitean valmistelevan yleistä tullien korotusta, jota tullaan sovittamaan samassa määrässä kuin kiintiöitä lakkautetaan. Tästä tulisi siis jonkinlainen "tarif intermédiaire" nykyisten maksimi- ja minimitullien väliin.

Näillä toimenpiteillä koetetaan luonnollisesti saada kauppasuhteisiin ulkomaiden kanssa suurempaa eloa ja korotettujen tullien kautta fiskukselle lisätuloja. On huomattava että niihin 11 miljaardiin säästöjä, joihin LAVALin eilen julaistut uudet asetukset tähtäävät,[xx] ei ole otettu

---

x) Samaa mieltä oli meillä viime kesänä käynyt johtaja DAUDET, jonka tänään dekoroin.

xx) Puhun seuraavassa raportissa Ranskan sisäpolitiikasta ja LAVALin säästöasetuksista.

vielä mitään ehdotuksia koskien valtion lisättyjä tuloja, johon piiriin yllä kosketellut kaupalliset suunnitelmat luonnollisesti kuuluvat.

Mitä erikoisesti Suomen ja Ranskan suhteisiin tulee, kreivi de la BAUME piti luonnollisena, että maaliskuussa allekirjoitettu tämän vuoden kaupallisia suhteita koskeva noottivaihto tulee jatkuvasti ulottamaan vaikutuksensa vuoden loppuun saakka.x) Sensijaan tulisi luonnollisesti kauppasuhteitamme ensi vuodeksi järjestettäessä neuvotteluissa jo otettavaksi huomioon uusi talouspolitiikka, minkä summittaiset yleispiirteet ylempänä olen esittänyt ja jonka oleellisimpana tunnusmerkkinä tulee olemaan kauppasuhteitten järjestäminen kunkin maan kanssa nykyistä bilateraalisemmalla pohjalla.

Kun tänään kävin dekoroimassa Association Nationale d'Expansion Economiquen presidentin herra FOUGEREn, joka johti ranskalaista kauppavaltuuskuntaa Suomessa viime kesänä, jouduimme luonnollisesti puhumaan ylläolevista kysymyksistä, sitä suuremmalla syyllä kun hän jo pitemmän aikaa erikoisesti on tehnyt työtä kiintiöpolitiikan lakkauttamiseksi. Hän oli erittäin tyytyväinen siihen että suunnitelmasta nyt tulee tosi, ja näkyi hän asettavan paljon toiveita tulokseen. Hän painosti nimenomaan, että tullikorotukset tulevat olemaan varsin vähäiset. Hän luuli hallituksen pian tulevan

---

x) Näin on myös sanottu ruotsalaisille.

pakotetuksi käymään myös maanviljelystuotteiden kimppuun, mutta oli toiselta puolen vakuutettu siitä ettei niihin tällä hetkellä vielä voida koskea. Hän odotti uudelta kauppapolitiikalta suurempaa joustavuutta, mihin kuitenkin lisäisin että joskohta hän teoreettisesti katsottuna lienee oikeassa kaikki tulee riippumaan siitä, millä tavalla virkamiehet uutta suunnitelmaa tulevat soveltamaan. Tuntien Ranskan virkamiesten byrokraattisen luonteen asetun vielä jossain määrin skeptilliselle kannalle uuteen suunnitelmaan, josta tosin luulisin voivan olla etuja varsinkin niille mailleⁱ kuten Suomelle, joiden vienti vasta viime vuosina on päässyt täysin kehkeytymään.

Joka tapauksessa on mielestäni ilolla todettava, että Ranska nyt pyrkii ulos siitä umpikujasta, johon sen on vienyt järjetön ja ennenkaikkea järjestömästi sovellettu kiintiöpolitiikka, joka on tuottanut hallaa sen omalle kaupalle ja koko maailman kaupalle ja joka sille on turhanpäiten hankkinut paljon vihollisia kaikissa maissa.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisista olevan lähetystön raportti n:o 29

Ministeri Holma

19/2 1938.

6000—11—34 4284

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 1361-408

Pariisissa heinäkuun 22 p:nä 1935.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
36 /106 Sal. D. 1935
24/7.35 | № | Lit.
RYHMÄ 5 | MAPPO C6 | ASIA

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän täten kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini n:o 29, joka käsittelee aihetta: Riian lähettiläiden kokous, y.m.

Holma.

UE 13: A 4.

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 29.

Pariisi ssa 19 p:nä heinä kuuta 1935.

Asia: Riian lähettiläiden kokous, y.m.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
36 / 106 Sal. 1935
24/2-35
5 C6

Kun tänään jouduin pitkään keskusteluun Latvian täkäläisen lähettilään ministeri GROSVALDin kanssa, tulin myös kysybeeksi häneltä, onko mitään perää eräässä Suomen lehdessä näkyneessä uutisessa, jonka mukaan Riian kokouksessa olisi sovittu uudesta ulkopoliittisesta orientoitumisesta, jonka kohteena olisi lähentely Moskovaan ja Pariisiin. GROSVALD oikeutti minut ilmoittamaan, ettei mistään sellaisesta ollut puhetta, että päinvastoin Latvian ulkopolitiikka jatkuvasti pysyy samanlaisena kuin tähänkin asti. Jopa toivotaan että Saksa ja Puola osallistuisivat jonkinlaiseen yhteiseen järjestelyyn Itä-Euroopassa.

Latvian suhteesta Puolaan GROSVALD sanoi sen hänen mielestään olevan suuressa määrin samanlaisen kuin Suomenkin, s.o. "Liettuan kysymys meitä kumpiakin häiritsee suhteissamme Varsovaan, eikä kumpainenkaan meistä koskaan ole Puolaan nähden osoittanut samaa coquetterie kuin on tehnyt Viro."

Mitä tulee Latvian suhtautumiseen englantilais-saksalaiseen laivastosopimukseen, Riiassa näkyy pelätyn ei vain Saksan hegemoniaa Itämerellä vaan ennenkaikkea Venäjän pakkoa

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

samoin lisätä laivastoaan, mikä itsessään on vaaranmomentti ja erikoisesti uhkaava senvuoksi että Venäjän laivasto uusittuna heti tarvitsee tukipisteitä.

GROSVALD oli sataprosenttisesti tyytyväinen uuteen tilanteeseen Latviassa ja on hän täydellinen ULMANIKSEN kannattaja, selvästi ihaillen MUSSOLINIa vaikkei HITLERiä. Hän katsoi että ULMANIKSEN tähänastisen työn hedelmät maassa näkyvät mitä onnellisimmalla tavalla. Tästä hän mainitsi joukon esimerkkejä.

x x
x

LOZORAITIKSEN käynti täällä pysyy yhä mystillisenä. Kukaan ei siitä tiedä mitään. Hän on paraikaa Sveitsissä lomalla yhdessä täkäläisen lähettiläänsä kanssa, jolla tällä hetkellä näkyy olevan hallituksensa suuri luottamus. Ministeri PUSTA, joka on oleskellut täällä pari viikkoa ja jonka useasti olen tavannut, x) tiesi kertoa että LOZORAITIS oli tänne tullessaan käynyt NEURATHin puheilla. NEURATH oli LOZORAITIKSELTA pyytänyt jotain ohjelman tapaista ehdotusta Memelin tilanteen järjestämiseksi. Tällaista LOZORAITIS ei ollut osannut tai tahtonut antaa. Keskustelu oli päättynyt PUSTAn mukaan plus minukseen. Kun kysyin GROSVALDilta LOZORAITIKSEN täällä käynnin tarkoitusta, GROSVALD joka juuri palasi Riian kokouksesta, sanoi ettei siellläkään asiasta mitään tiedetty, sillä "tehän tiedätte, miten salaperäisiä liettualaiset diplomaatit aina ovat". GROSVALD ei mitenkään

---

x) Hän pitää ensi viikolla muutamia luentoja Haagissa Itämeren statuutista.

salannut pitävänsä poliittista tilannetta Kaunasissa erittäin huolestuttavana.

x x
x

PUSTA on muuten itäpaktin selvä epäilijä etten sanoisi enemmän, omaten tässä asiassa lähinnä puolalaisen katsomuksen. Jos kohta tähän kannanottoonsa on voinut vaikuttaa antisipoidusti tuleva toimintansa Tukholmassa, tiedän toiselta puolen että hän täällä ranskalaisten vanhojen tuttaviensa luona on koettanut Puolan kantaa puolustella siinä kuitenkaan ilmeisesti erikoisemmin onnistumatta.

Muuten Puolan asiainhoitaja minulle tänään jokseenkin selvästi sanoi nyttemmin uskovansa, ettei koko itäpaktista tule mitään huolimatta siitä että Lontoon hallitus Ranskaa lepyttääkseen on luvannut, ettei ilmapaktia solmita ilman itäpaktia.

x x
x

Moskovassa näkyy herättäneen hermostuneisuutta se tosiasia, ettei Ranskassa vielä ole ratifioitu Ranskan ja Moskovan välistä tunnettua sopimusta. Tätä tarkoitti Moskovan täkäläisen suurlähettilään käynti LAVALin puheilla eilen. LAVAL voisi tosin suorittaa ratifioinnin parlamenttia kuulematta, mutta hän ei halua kuulemma rikkoa täällä vallitsevaa vanhaa parlamenttaarista tapaa, jonka mukaan suurista sopimuksista annetaan parlamentille tilaisuus lausua mielipi-

teensä. Takana piilee LAVALin puolelta pelko, että parlamentti uudelleen alkaisi epäillä diktatuurisia pyrkimyksiä, jonka vuoksi hän tahtoo rajoittua käyttämään hänelle suotuja poikkeuksellisia valtuuksia pelkästään raha- ja talouskysymyksiin.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 30.

Ministeri Holma.

20/23/7 - 1935.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
37 106 Sue 31
29/7-35
RYHMÄ 5 OSASTO C 6 ASIA

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 1387-414

Pariisissa heinäkuun 26 p:nä 1935.

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän tämän mukana kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini n:o 30, joka käsittelee aihetta:

Ranskan sisäpoliittinen tilanne ja kansallispäivä.

Holma.

UE 13: A 4.

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 30.

Pariisi ssa 23 p:nä heinä kuuta 1935.

Asia: Ranskan sisäpoliittinen tilanne ja kansallispäivä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
37/106 Pre. 1935
29/7.35
5 C6

Ranskan ulkopuolella odotettiin ilmeisesti että Ranskan kansallispäivänä tänä vuonna nähtäisiin barrikaadeja ja verta. Suomen lehdissäkään ei puuttunut viittauksia siihen suuntaan, jopa henkilöiltä jotka täältä tulivat. Jokainen täällä asuva, joka vähänkään tuntee mielialoja tiesi ettei sinä päivänä mitään sattuisi.

Sillä välin kun heinäkuun 14 ja 15 päivänä Berliinin kaduilla sattui nykyisen johdon sallimia jopa suosimia ilettäviä juutalaispogrommeja,x) jotka tuovat mieleen pimeimmän tsaariajan juutalaisvainot xx) ja ABDUL HAMIDin aikuiset armeenialaisvainot Turkissa, ja samaan aikaan kuin Englantiin kuuluvassa Irlannin koillisnurkassa käytiin uskonsotia, jollaisia ei enää uskoisi Euroopassa mahdollisiksi, Ranskan kansallispäivä

x) Eräät Helsingin lehdet kutsuivat näitä juutalaisvainoja juutalaismellakoiksi, sana joka ainakin filoloogin, luultavasti myös muiden kansalaisten korvissa merkitsee aivan päinvastaista.

xx) Lehdistö ja yleinen mielipide täällä katsovat, että nämä juutalaisvainot ensi sijassa ovat tarkoitetut peittämään kaikkia niitä kuohumisilmiöitä, joita tuskin voinee kieltää Saksassa nyt juuri tapahtuvan.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

sujui ei ainoastaan täydellisen rauhan vaan suuren isänmaallisen innostuksen merkeissä.

Jokainen joka oli katsomassa tämänvuotista suurta paraadia kansallispäivänä, ymmärtää että sille oli tahallisesti annettu aivan erikoisen valtava leima. Ottaen huomioon että viimeisinä vuosina tämäntapaisia paraadeja on pienentämistään pienennetty, niin etteivät ne juuri enää ole kestäneet kuin puolisen tuntia, kesti tällä kertaa joukkojen ohimarssi 1 1/2 tuntia. Joukko-osastoja ja aselajeja, joita aikaisemmissa paraadeissa ei ole näytetty, oli nyt yllinkyllin nähtävissä. Paraadi, joka viime aikoina on ollut sijoitettuna Grand Palais'n ja Petit Palais'n väliin, tapahtui tänä vuonna taas Champs-Elysées'llä. Aivan unohtumaton oli näky kun 607 lentokonetta 1/4 tunnin sisässä lensi yli kaupungin.

Vaikutus yleiseen mielipiteeseen ja kaupungin koko väestöön oli silminnähtävä, mikä oli tarkoituskin.

Saman päivän iltapäivällä oli vasemmistolainen "yhteisrintama" järjestänyt suuren mielenosotuksen Place de la Bastillella. Sisäministeriön laskelmien mukaan otti "yhteisrintaman" kulkueeseen osaa noin 90,000 ihmistä, katsojista tietysti puhumatta. Kulkueen nenässä kulkivat ei ainoastaan sosialistien ja kommunistien johtomiehet vaan myös radikaalit DALADIER, FROT, y.m. Siitä kohta alempana. Mielenosotus sujui täysin rauhallisesti.

Hieman myöhemmin oikeistojärjestöt, Tuliristi etunenässä, manifestoivat Riemukaaren ympärillä, jonka alla

heidän johtajansa eversti de la ROCQUE uudisti tuntemattoman sotilaan haudalla palavan "ikuisen" liekin. Sisäministeriön tietojen mukaan tähän kulkueeseen otti osaa noin 25,000 miestä. Edellistä kulkuetta en ollut tilaisuudessa näkemään mutta jälkimäisen, jonka häntäpää ulottui lähetystön lähettyville, näin ja saatoin todeta sen täydellisesti rauhallisen luonteen.

LAVAL ei tahtonut julkaista säästöasetuksiaan ennen kansallispäivää peläten että niitä käytettäisiin tekosyynä mielenosoituksiin. Hän julkaisi ne sensijaan kaksi päivää myöhemmin. Niistä on tehty selkoa Suomen lehdissä, joten yksityiskohtiin en tässä mene. Huomautan vain seuraavaa.

Tämä ensi ryhmä asetuksia tarkoittaa vain säästöohjelmaa ja erinäisten varojen lisäämistä. Se on suurin yritys deflation tiellä, jonka Ranska sodan jälkeen on tehnyt. Tuskin on muuallakaan vertaa nähty. Ohjelma kokonaisuudessaan päättyy noin 11 miljaardin säästöön, jotapaitsi hallitus paraikaa valmistelee uusia asetuksia talouselämän järjestämiseksi, jotka nekin tulevat tuottamaan valtiolle erinäisiä miljaardeja. Niitä ei ole vielä julaistu.

On suorastaan ihmeellistä todeta, millä rauhallisuudella ja tyyneydellä kansa on ottanut vastaan nämä asetukset, jotka kuitenkin itsekullekin merkitsevät melkoisia uhrauksia. Tähänastisia yrityksiä budjetin saattamiseksi tasapainoon ei ole koskaan otettu vakavasti, sillä ne ovat aina olleet vain puolimesyyrejä, kun sitävastoin jokainen

nyt ymmärtää ja tuntee, että vakava yritys on tekeillä. Yksinpä DALADIER, joka eräissä edesvastuuttomissa puheissaan pitkin kesää on vastustanut kaikkea deflatiota ja jo etukäteen tuominnut hallituksen odotettavissa olevat toimenpiteet, vaikeni. Lehdistö on kauttaaltaan suopea, ja täytyy sanoa että LAVAL tällä hetkellä on erittäin populääri henkilö, mikä on erikoisesti merkille pantava katsoen siihen että kansalle säästäväisyyttä saarnaavat miehet eivät yleensä ole suosiossa. On tietysti aivan toinen asia, voiko LAVAL sataprosenttisesti realisoida nyt voimaan panemansa säästötoimenpiteet, mutta vaikka tulos olisi vain 50 %:iakin, on sen psykoloogineen merkitys ollut erittäin syvä, ja tässä onkin pääasia: luottamuksen uudelleen herättäminen hallitukseen ja maan johtoon.

LAVALilla on se suuri etu että hän FLANDINin jälkeen, jonka inpopulariteetista niin monasti olen puhunut, on saanut lehdistön sympatiat puolelleen. Hän saattoi kansallispäivän iltana nähdessään yleisen riemutunnelman pääkaupungissa sanoa MAZARINin tavoin: "Ils chantent, ils payeront", eli vapaasti suomennettuna: "Koskapa jaksavat iloita, jaksavat myös maksaa lisäveroja". Sillä hetkellä säästöasetukset jo olivat painossa!

Emme saa tämän kauniin kuvan sokaisemina ummistaa silmiämme siltä tosiasialta, että sisäpoliittinen tilanne ei yhdellä iskulla ole tervehtynyt. Oli ainakin jossain määrin mot d'ordre, että 15/7 koko suuri pariisilainen porvarilehdistö, miltei sentimentaalisin käänteln, todisteli että mo-

lemmat mielenosotukset olivat lopultakin olleet vain saman yhteisen isänmaatunteen sanelemat ja totesi että vasemmiston yhteisrintama ensi kertaa kulki sekä punaisen lipun että trikoloorin jälessä ja että yhteisrintaman kulkue lauloi sekä marseljeesia että internationalea. On toiselta puolen kiinnilyötävä, että sisäpoliittinen tilanne viime viikkoina on kärjistynyt. Olen ennenkin huomauttanut siitä että DOUMERGUEn ja FLANDINin unelma saada radikaalit ja sosialistit kerta kaikkiaan eri leireihin on mennyt karille. Sanoin raportissani LAVALin tultua valtaan, että kesän alussa sattuneiden jatkuvien hallituspulien syvin merkitys oli siinä että radikaalit jälleen tulivat mukaan hallitukseen ja että LAVAL tavallaan siinä suhteessa meni Canossaan, mitä hän tosin kaikesta päättäen ei voinut välttää. Tästä ilmiöstä on kuitenkin ollut lähimpänä seurauksena se että radikaalien vasemmistoainekset, nuorturkkilaiset, jotka eivät tulleet mukaan hallitukseen, saivat uutta ilmaa siipiensä alle ja päättivät ottaa lopullisen askeleen yhtyäkseen yhteisrintamaan sosialistien ja kommunistien kanssa.

Nyt ymmärtää myöskin paremmin hellüntaina Mulhousessa kokoontuneen sosialistipuolueen yleiskongressin taktiikan. Léon BLUM oli siellä vaikeassa asemassa. Osaksi pulan vuoksi osaksi muista syistä paljon sosialisteja on siirtynyt kommunistien riveihin. Toiselta puolen n.k. Ranskan sosialistit ovat eronneet vanhasta ortodoksisesta emäpuolueesta. Léon BLUM pelkäsi uusia lohkeamia ja saikin aikaan sen että ZYROMSKIn edustaman jyrkemmän suunnan ponsiehdotukset

kaikki hylättiin kongressin asettuessa kaikissa kysymyksissä joko välittävälle taikka välttelevälle kannalle. Monet suuret kysymykset kuten kysymys frangista jätettiin jopa vastausta vaille. Léon BLUMin vanha puolueteesi: ei hallita yksinään mutta ei myöskään porvarien kanssa, oli nytkin johtavana tähtenä. Mutta kelloon oli tullut sikäli uusi ääni että vasemmistolaisen "yhteisrintaman" kanssa on hallitukseen mentävä, jos tilaisuus aukenee. Siis vanha kartelli uusissa leileissä. Léon BLUMin suusta pääsi mikäli oikein muistan: "Odotellessamme että giljotinoimme toinen toisemme on provisoori löydettävä".

Kongressin koko tarkoitus oli tehdä radiaalien vasemmistoaineksille mahdolliseksi jopa miellyttäväksi liittyä sosialisteihin ja kommunisteihin. Ja tässä Léon BLUM, kaikkien aikojen suurimpia taktikkoja, on loistavasti onnistunut hyvin ymmärtäen että sosialistit ja kommunistit yksinään tässä maassa eivät voi mitään aikaansaada.

DALADIER on puheissaan mennyt hyvin pitkälle etatismin tiellä siten puolestaan tehdäkseen sosialisteille yhteistyön miellyttäväksi. Hänen nykyinen radikaalisuutensa panee uskomaan, että hänen taktiikkansa takana on huomattava annos katkeruutta siitä mitä tapahtui helmikuussa 1934. Niiden päivien jälkikaiku kuuluu <u>nyt</u> selvästi.

On erittäin vaikeata ja tällä hetkellä mahdotonta sanoa, mikä tulee olemaan radikaalipuolueen kohtalo syksyllä. Tilanne on nyt se että DALADIER sai puolueensa eksekutiivisen komitean kokouksessa tämän kuun alussa ainakin kolme

neljäsosaa läsnäolevista mukaansa yhteisrintamaan sosialistien ja kommunistien kanssa HERRIOTn jäädessä melkein yksinään ja ilmoittaessa ettei hän ensi kongressissa enää pyri puolueensa johtajaksi - HERRIOTn uhkauksia on tosin aina otettava suurella varovaisuudella. Tilanne tulee sitä merkillisemmäksi kun hallituksessa istuu, ja lisäksi kaikkein huomatuimmilla paikoilla, radikaalipuolueen jäseniä, joita vastaan siis nuorturkkilaiset de facto taistelevat. Ranskan sisäpolitiikka kieriikin nyt seuraavan kysymyksen ympärillä: mille kannalle tulee asettumaan radikaalien suuri puoluekokous lokakuussa. Siihen mennessä ei uskalla mitään ennustaa. Tilannetta ei selvennä se seikka että kansallispäivänä radikaalit eri osissa maata demonstroivat eri linjoilla: mitkä sosialistien ja kommunistien kanssa, mitkä erikseen, mitkä muiden porvariryhmien kanssa!

On luonnollista että nämä ilmiöt ovat vastaisessa leirissä aikaansaaneet näkyvää reaktiota. Oikeistojärjestöjen rivit ovat kasvaneet, ohjelmaa tiivistetty ja julkisuudessa otettu suuhun sanoja joita tähän saakka on vältetty. Tosin ei ole luultavaa että eversti de la ROCQUE on mikään suuri persoona, josta voisi kehittyä uusi MUSSOLINI taikka HITLER. Sitäpaitsi hänen kreivillinen alkuperänsä työntää hänen luotaan paljon sivistyneeseen luokkaan kuulumatonta aineistoa, ja myönnän että kun katselin kansallispäivänä Tuliristin rivejä, niissä enimmäkseen oli sivistyneeseen luokkaan kuuluvia nuorukaisia. Tämä seikka onkin aiheuttanut, että juuri ennen kansallispäivää muutamat huomattavat

johtomiehet järjestöstä luopuivat, koska de la ROCQUE ei hyväksynyt heidän asettamiaan jäämisensä ehtoja, koskien liikkeen sosiaalista ohjelmaa. Tässä lieneekin liikkeen suurimpia vaikeuksia, eikä tätä sisäistä erimielisyyttä voida korvata sillä minkä de la ROCQUE ennen kansallispäivää eräässä puheessaan katsoi voivansa sanoa, nim. että tarpeen tullen parlamenttaarinen régime on suspendoitava. Tällaiset iskusanat vetävät juhlatilaisuuksissa mutta ei arkielämässä.

Se seikka että LAVAL tämän kuun alussa lähetti parlamentin kesälomalle antamatta sen, mitä vasemmisto tahtoi, päästä keskustelemaan oikeistojärjestöistä ja niiden mahdollisesta hajoittamisesta, ei todista itsessään sitä että nykyinen hallitus suosisi oikeistojärjestöjä. Päinvastoin on todettava että se pyrkii olemaan tässä suhteessa aivan puolueeton.

LAVALilla on nyt aikaa marraskuun alkuun. Jos hän siihen mennessä ehtii näyttää että hänen suuri talousohjelmansa on mahdollinen toteuttaa, on kait tilanne pelastettu. Myös frangi. Vaara on siinä että ohjelman realisoinnissa ilmenee liian suuria vaikeuksia, jotka antavat radikaaleille vettä myllyynsä siinä määrin että parlamentin uudestaan kokoontuessa - kuten muistettaneen poikkeuslait sisältävät sen määräyksen että hallituksen tulee ennen vuoden loppua tehdä selkoa parlamentille toimenpiteistään - LAVAL ei voi pysyä vallassa, jolloin yhteisrintama ottanee ohjakset käsiinsä. Jos näin tapahtuu, pidän jotenkin varmana että oikeistojär-

jestöt saavat kaikista porvaripuolueista suuria lisävoimia. Vaara on silloin olemassa, että he marssivat kadulle ja panevat toimeen kaappauksen.

Tilanne on sikäli selvinnyt että yhteiskunnassa alkaa näkyä yhä enemmän ryhmittymistä kahteen suureen vastakkaiseen leiriin. Tämä itsessään ymmärrettävvissä oleva ilmiö voi toiselta puolen luonnollisesti käydä yhteiskunnalle vaaralliseksi, varsinkin jos näiden vastakkaisuuksien väliltä pääsevät häviämään Ranskan julkiselle elämälle niin kuvaavat ylimenovivahdukset ja aatepuskurit.

LAVALin asemaa vahvistaa aivan erikoisesti se, että hänellä on armeija puolellaan, s.o. koko upseeristo häntä kannattaa. Miten armeijan luotettavaisuuden kävisi, jos DALADIER tulisi valtaan, on hyvin kyseenalaista. LAVALilla on sitäpaitsi järjestysvalta käsissään (CHIAPPE !), mikä näkyi ei vain kansallispäivänä vaan myös seuraavana päivänä, jolloin eräät tyytymättömät joukot kuuluen virkamiehistön syndikaattiin - joka itse asiassa on hyvin kommunistinen - koettivat demonstroida säästöasetuksia vastaan. Radikaaleihin kuuluva sisäministeri PAGANON ilmoitti etukäteen jyrkästi, ettei hallitus tule mitään mielenosotuksia sallimaan. Sen hän myös piti, ja hänen tähtensä on näiden ripeiden ottteittensa vuoksi nousemassa - jolloin tosin täytyy hymyillä kun ajattelee että hän kuuluu samaan puolueeseen kuin DALADIER, joka kulisseissa näitä demonstratioita itse asiassa oli järjestämässä. Olin lähettyvillä tämän "säästöprotestin" aikana suuren oopperan ympärillä. ———————————

Se ei edustanut mitenkään mitään kansanliikettä: se oli mielenosotus, jollaisia suurkaupungeissa näkee tuon tuostakin.

Monet vasemmistolehdet ovat käyttäneet DREYFUSin äsken sattunutta kuolemaa hyväkseen lehtikamppailussa yhteisrintaman hyväksi. On totta että DREYFUSin oikeudenkäynti lopullisesti stabilisoi Ranskan kolmannen tasavallan ja että DREYFUSin nimi oli symbooli, maailmankatsomuksellinen herätysparolli. Mutta sen rinnalla on melkein hupaista todeta, että DREYFUS itse jo prosessinsa aikana osoitti suurta välinpitämättömyyttä koko asiaansa ja että hän kuollessaan oli aikalailla pikkuporvari, suuri militaristi ja, kuten minulle eräs ranskalainen tuttavani itse vasemmistolainen, sattuvasti sanoi: "DREYFUS oli henkilönä ja elämässään ehkä kaikkein suurin antidreyfusard". Mutta tosiasiana pysyy, että Ranskan sisäpoliittinen tilanne juuri tällä hetkellä kuten silloinkin saa leimansa ainaisesta ja ikuisesta taistelusta kahden maailmankatsomuksen välillä, joista toinen edustaa auktoriteettia, valtioideaa ja raison d'état, kaikkine siihen kuuluvine ei aina sympaattisine rinnakkaisilmiöineen, ja toinen taas edustaa ihmisyyden, vapaan ajattelun ja tasa-arvoisuuden (sekä sosiaalisesti että kansallisesti) ikuisia arvoja, joita käytännössä yhtä paljon väärinkäytetään kuin edellisiä. Miten sanoikaan DALADIER 6 päivänä helmikuuta 1934 jättäessään hallituksen: "Les hommes changent, les problèmes subsistent". Sen rinnalla ovat talouskysymykset, niin suurta osaa kuin ne juuri nyt täällä näyttelevätkin, sittenkin toisarvoisia. Samoin kysymys admi-

nistration puhdistuksesta, joka vaatimalla vaatii ratkaisua, mutta josta suuri yleisö täällä samoinkuin yleinen mielipide ulkomailla ei ymmärrä että se saattaa hyvin tapahtua ilman että régime muuttuu, on sen pahempi jäänyt syrjään. Tästä johtuukin että yleisessä tietoisuudessa kysymykset valtion reformista, talouselämän tervehdyttämisestä, administration puhdistamisesta y.m. sotketaan toisiinsa ja nähdään vain ne kaksi maailmankatsomuksellista vastakohtaa, joista ylempänä puhuttiin. Niiden leirissä jotka toivovat kaappausta, tämä asioitten sotkeminen toisiinsa on tahallista: kaikki nykyhetken pahat selitetään nykyisen régimen seuraukseksi. Toisessa leirissä taas pelätään jokaista pienintäkin oikeutettuakin kajoamista oleviin oloihin, koska nähdään siinä régimen kaatumisen vaara. Tässä on mielestäni nykyhetken syvin probleema.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: S

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisista olevan lähetystön raportti n:o 31

Ministeri Holma

30/7 1938

5000—11—34 4284

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 1403-416.

Pariisissa heinäkuun 31 p:nä 1935.

STAINI

39 107 Sal. D. 35.

5/8-35 0

5 C6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän tämän mukana kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini n:o 31, joka käsittelee aihetta:

Itäpaktista.

Holma.

UE 13: A 4.

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 31.

Pariisi ssa 30 p:nä heinä kuuta 19 35.

Asia: Itäpaktista.

Käydessäni tänään täkäläisessä ulkoasiainministeriössä poliittisen osaston apulaispäällikön ministeri CHARVERIAT'n puheillä tiedustelemassa, miten siellä ajatellaan Etiopian kysymyksen ratkaisumahdollisuuksista huomenna alkavassa Kansainliiton neuvoston ylimääräisessä kokouksessa - tänään siitä menevään salasähkeeseen n:o 55 minulla ei ole mitään oleellista lisättävää - otin myös puheeksi itäpaktin, jolloin kävi ilmi seuraavaa.

Saksan puolelta ei ole olemassa vielä mitään vastausta kesäkuun 3 p:nä Berliinin hallitukselle jätettyyn nootiin - jonka sanamuodon aikoinani olen Ulkoministeriölle toimittanut. Puhuteltavani vakuutti, kuten aikaisemmin ministeri BARGETON, että Wilhelmstrasse on luvannut vastata niin pian kuin Ranskan ja Englannin vastausnootit koskien Locarnon sopimuksen ja ranskalais-venäläisen ystävyyssopimuksen mahdollista keskenäistä ristiriitaisuutta ovat annetut. Vaikka on kulunut runsas kuukausi siitä kun nämä vastaukset jätettiin, ei Wilhelmstrasse vielä ole vastannut eikä puhuteltavani liioin luullut vastauksen olevan aivan lähipäivinä odotettavissa. Mutta

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
☑ Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

hän nimenomaan painosti että oleellisesti tilanne ei ole mitenkään muuttunut ja ettei Ranskan hallituksella ole mitään virallisen tapaista tietoa siitä että Wilhelmstrasse olisi halukas peruuttamaan Stresan aikana antamansa lupauksen neuvotella itäkysymysten järjestelystä hyökkäämättömyysperiaatteen pohjalla.

Tämä väite joka ei selvyydessä jättänyt mitään toivomisen varaa ja joka on täysin sopusoinnussa sen kanssa minkä minulle aikaisemmin ministeri BARGETON on sanonut, on jossain määrin ristiriidassa niiden uutisten kanssa, joita saksalaiset ja puolalaiset diplomaatit näkyvät kertoilevan.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 32.

Ministeri Holma

9/8 1935.

5000—11—34 4284

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 1445-428

Pariisissa elokuun 10 p:nä 1935.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
41 / 107 Sal. 35.
12/8-35 | 2 | L.
RYHMÄ | OSASTO | ASIA
5 | C6.

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän täten kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini n:o 32, joka käsittelee aihetta:

Le Temps ja ministeri BECKin matka.

Holma.

UE 13: A 4.

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 32.

Pariisi ssa 9 p:nä elo kuuta 19 35.

Asia: Le Temps ja ministeri BECKin matka.

Viitaten pariin kirjeeseeni viime päiviltä Herra Ulkoasiainministerille, joissa olen huomauttanut Ranskan lehdistön eräänlaisesta hermostuneisuudesta ministeri BECKin matkan aattona, ja varsinkin kirjeeseeni eilispäivältä, jossa tein selkoa eräästä Varsovasta - kuten nyttemmin tiedän "Radion" välityksellä - Ranskan lehdistölle 7. 8. tulleesta sähkösanomasta, jossa väitetään BECKin tarkoituksena olevan saada Suomi Saksan ja Puolan kanssa yhteiseen laivastolliseen itämerisopimukseen, sekä samoin viitaten tämänpäiväiseen salasähkeeseen n:o 57 kunnioittaen täten ilmoitan seuraavaa.

Koska Le Temps pitkin talvea silloin tällöin on sisältänyt pieniä epäystävällisiä huomautuksia Suomesta osaksi koskien suhdettamme Puolaan ja Saksaan, osaksi koskien Moskovassa meihin nähden vallitsevaa ehkä vähemmän sydämellistä mielialaa sekä osaksi koskien kielikysymystämme, ja koska tiesin että meilläkin hyvin tunnettu René PUAUX, jonka isä oli jollen erehdy ranskankielen lehtori Upsalassa ja joka ymmärtää ruotsia ja seuraa Ruotsin lehtiä, näitä asioita lehdessä hoitaa, asetuin eilen, asiaa kauan harkittuani, hänen yhteyteensä.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Hän tuli minun luokseni ja istuimme tuttavallisessa keskustelussa joukon toista tuntia.

Olin ajatellut puhua PUAUX'n kanssa laajemmalla pohjalla Le Tempsin viimeaikaisesta suhtautumisesta meihin, mutta kun PUAUX ovesta tuskin sisään tultuaan sanoi ymmärtävänsä, että BECKin matka on aiheuttanut soittoni ja että tämä soitto sattui hyvin, koska hän tietää Le Tempsin ulkopoliittisten bulletinien kirjoittajan, herra Roland de MARESin (joka sivumennen sanoen on belgialainen) valmistelevan johtavaa ulkopoliittista artiklaa BECKin matkasta, käsitin kohta opportuunisemmaksi rajoittaa keskusteluni vain tähän, jottei keskustelun retrospektiivinen luonne herättäisi turhaa mielipahaa tai veisi Le Tempsin odotettavissa olevan kirjoituksen turhan laajoille vesille.

Lähdin keskustelussamme siitä että Le Temps viime sunnuntaina puhuessaan BECKin matkasta lausui m.m. seuraavat sanat:

"Mais elle (la visite de M. BECK) parait avoir aussi pour objet de renforcer la politique commune que la Pologne et la Finlande ont adoptée à l'égard du pacte oriental et des pactes de garantie et qu'elles voudraient voir adopter par les trois pays baltes".

Huomautin PUAUX'lle että kysymys on aivan väärin esitetty, sen kautta ettei meitä koskaan ole pyydetty ottamaan osaa itäpaktiin, minkä vuoksi meillä ei koskaan ole ollut syytä ottaa siihen määrättyä asennetta, vielä vähemmän parallellisoida tätä asennetta mahdollisesti jonkun toi-

sen vallan, tässä tapauksessa Puolan, kanssa. Mutta käytin kuitenkin tilaisuutta hyväkseni PUAUX'lle selittääkseni, miksikä me olemme koettaneet alusta pitäen <u>välttää</u> sitä että puoleemme käännyttäisiin virallisesti ja esitin hänelle kaikki argumenttimme, joita ei ole tarvis tässä toistaa.

Menin senjälkeen alussa mainittuun Varsovan sähkösanomaan, joka täydellisenä oli painettuna vain Figarôssa eilen ja joka kuuluu seuraavasti:

" <u>Le Colonel BECK se rend en Finlande.</u>

Varsovie, 7 août. - M. BECK, ministre des affaires étrangères, part ce soir pour Gdynia, où il s'embarquera demain à bord du vapeur polonais CIESZYN, à destination de la Finlande. Dans une interview accordée au correspondant de Varsovie du "Helsingin Sanomat", M. BECK a déclaré qu'il va rendre à M. HACKZELL, ministre des affaires étrangères finlandais, la visite que celui-ci a faite il y a quelque temps à Varsovie, où il a été accueilli avec les marques de la plus vive sympathie par la population polonaise.

Le Ministre des affaires étrangères polonais a souligné en outre qu'il se rend en Finlande par la voie maritime; à ce propos, il constate que la mer Baltique fait de la Pologne et de la Finlande des voisins immédiats que lient des intérêts mutuels d'ordre économique et spirituel.

Dans certains milieux politiques, on croit que le colonel BECK essaiera de persuader la Finlande d'entrer

dans un accord naval avec la Pologne et l'Allemagne, accord qui permettrait aux trois Etats de contrôler la mer Baltique."

Sanoin PUAUX'lle tarkastaneeni kaikkia Pariisin eilisiä lehtiä ja todenneeni että paitsi Figarota ainoastaan L'Ere Nouvelle ja L'Action Française olivat sen julaisseet, nekin siten että olivat jättäneet pois viimeisen järjettömän lauseen. Sitävastoin, sanoin, Le Temps jo edellisenä iltana oli ottanut sähkösanomasta otsikon "Pologne" alle ainoastaan viimeisen lauseen, jonka järjettömyys käy vielä suuremmaksi irroitettuna muusta yhteydestä.

En sanonut vaikka kielelläni sana pyöri, että tämäntapaista olen ollut huomaavinani Le Tempsin puolelta pitkin talvea.

Huomautin myös että laivastomme on siksi pieni, ettei sillä ole suurempaa merkitystä mahdollisessa laivastollisessa itämerisopimuksessa, ettei uutisessa mainita mitään Ruotsista, jonka kiinto asiaan ei voi olla pienempi ja että se joka luulee meidän jättävän rannikkomme eräiden suurvaltojen vapaasti käytettäväksi, surkeasti erehtyy, koska aina olemme pyrkineet ulkopolitiikassamme siihen ettei meitä vedettäisi mukaan suurpolitiikan pyörteisiin.

PUAUX oli hieman hämillään siitä muodosta jonka Le Temps oli antanut Varsovan sähkösanomalle. Mitä itse asiaan, s.o. ministeri BECKin matkaan tulee, sanoi hän olevansa kylläkin varma siitä, ettei Suomen hallitus tähän matkaan liitä mitään ulkopoliittisia "alotteita" ja

sanoi tuntevansa meidän halumme pysytellä loitolla, mutta hän lisäsi aika kategoorisesti, että kysymys ei ole ainoastaan tästä vaan myös siitä mitä BECK Helsingissä tulee esittämään. "Mitä BECKiin tulee, sanoi hän, ei voi näet koskaan olla varma. Hän on Euroopan vaarallisimpia henkilöitä, täynnä odottamattomia alotteita, brutaali ja laskematon. Hän on Euroopan suuri kysymysmerkki".

Pitkän keskustelumme tulos oli se että PUAUX lupasi esittää sen minkä olin sanonut Le Tempsin ulkopoliittisten kirjoitusten toimittajalle ja koettaa vaikuttaa MARESiin siten että, jos kirjoitus todella syntyy, se pysyttelee odottavalla kannalla BECKiin nähden todeten meidän désintéressementimme. Tästä huolimatta tietysti en voi mitenkään garanteerata, etteikö kirjoituksessa voi ilmetä sellaista, joka meidän mielestämme parhaiten saisi jäädä sanomatta.

Mitä Le Tempsin ja muiden lehtien blänkareihin, koskien BECKin matkaa muuten tulee - sitäpaitsi Pariisin radio on kolme kertaa signaloinut BECKin matkan - PUAUX sanoi vissillä oikeutuksella, että tällaiset preventiiviset uutiset ehkä voivat olla terveellisiä ja omiaan hillitsemään asianomaista. Tosiasia kuitenkin on, että BECKin matka on täällä herättänyt suurempaa huomiota kuin yleensä mikään aikaisempi Suomea koskeva tapahtuma minun aikanani, Lapuan liikettä tosin lukuunottamatta.

Käytin tilaisuutta hyväkseni selittääkseni PUAUX'lle parantuneita suhteita Suomen ja Ruotsin välillä sekä myös

selittääkseni hänelle että ne erinäiset ilmiöt Suomessa, jotka tavallaan ovat aiheuttaneet Moskovan pahan tuulen, ovat selvästi häviämässä kiitos maassa vallitsevan ja jatkuvan taloudellisen hyvinvoinnin.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 33.

Ministeri Holma

9/8 - 1935.

5000—11—34 4284

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 1476-438

Pariisissa elokuun 13 p:nä 1935.

42/107 Sal. D 35.

15/8-35.		
	OSASTO	ASIA
5	C6	

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän tämän mukana kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini n:o 33, joka käsittelee aihetta:

Kommunismi Ranskassa. - Lavalin asema.

Holma.

UE 13: A 4.

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 33.

Pariisissa 9 p:nä elo kuuta 1935.

Asia: Kommunismi Ranskassa. - LAVALin asema.

Olen useasti aikaisemmin huomauttanut siitä, että hallituksen on kovakouraisesti käytävä käsiksi tässä maassa vallitsevaan kommunismiin, jos se tahtoo kunnialla selviytyä siitä reformiohjelmasta, jonka läpiajamisen LAVAL on pannut päämääräkseen. Täällä on aivan liian kauan leikitelty kommunismin kanssa, pidetty sitä ideologisena ilmiönä ja sen mukaan valtiolle reaalisesti vaarattomana.

Onneksi äänensävy lehdissä on nyt muuttumassa, mutta aika onkin, ja viime päivien eri tapahtumat ovat omiaan herättämään melkoista huolestumista.

Ensinnäkin on todettava että kommunististen kansakoulunopettajien äskettäinen kongressi, joka tosin päätöslauselmissaan minusta oli hieman vähemmän räikeä kuin viime vuonna, on pannut lehdet vaatimaan pikaista puhdistusta kansakoulunopettajien riveissä. Kongressiin otti osaa noin 1/4 kaikista kansakoulunopettajista, joten itse asiassa matemaattinen enemmyys ei ole olemassa, mutta vaarallista on että nuo muut 3/4 oysyttelevät hiljaa eivätkä ryhdy mihinkään vastatoimenpiteisiin.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Vielä huolestuttavammat ovat Brestissä ja Toulonissa, siis molemmissa tärkeimmissä sotalaivastosatamissa, viime päivinä sattuneet levottomuudet, jotka muodollisesti olivat suunnatut hallituksen säästäväisyystoimenpiteitä vastaan. Mutta lapsikin ymmärtää, että takana on kommunistinen kiihotus. Poliisi onkin todennut, että suurin osa mielenosotuksiin osaa ottaneista ei ollut arsenaalien työväkeä vaan kaikennäköistä irtolaista aineistoa. Brestin asianomaisen työväestön syndikaatin edustajia onkin käynyt LAVALin puheilla ilmoittamassa, ettei syndikaatti ota edesvastuuta hartioilleen.

Ei ole puhettakaan siitä, etteikö hallitus näitä levottomuuksia hillitsisi, mutta symptoomina ne ovat erittäin merkitykselliset, varsinkin kun samanaikuisesti sattui suurten Atlantin-laivojen miehistön lakkopuuha Le Hâvressa.

Lehdet eivät kehtaa vetää ainoata mahdollista loogillista johtopäätöstä, sitä nimittäin että ystävyys Moskovan kanssa on lisännyt kommunistien rohkeutta, mutta ne kuvaavasti kyllä painattavat Saksan lehtien lausuntoja, joissa tästä huomautetaan ja joissa sanotaan että Ranska on maahansa päästänyt Troian hevosen, jonka vatsasta bolsheviikkeja yön tullen ilmestyy näyttämölle.

Ranskan lehdistö on sitäpaitsi erittäin valppaasti seurannut kominternin äskettäistä kongressia Moskovassa ja varsinkin DIMITROVin taktiikkaohjelmaa, josta Le Temps lausuu seuraavaa:

"Le discours de DIMITROV, s'il n'apporte pas d'éléments nouveaux, permet cependant de préciser certains points de la nouvelle tactique de la IIIe Internationale. D'abord pour battre les fascistes sur leur propre terrain: l'exaltation du sentiment national; d'autre part une propagande concrète, facilement accessible aux masses populaires; enfin, les concessions les plus larges aux partis modérés pourvu qu'ils s'unisent aux communistes dans la lutte antifasciste."

Matin puolestaan on päästänyt useita hätähuutoja tämän DIMITROVin puheen johdosta ja samoin Le Tempsin toimittaja PUAUX minulle eilen huomautti, mitenkä erittäin vaarallinen ja habiili DIMITROVin ehdottama uusi taktiikka on, se kun pyrkii taistelemaan fascismia, lue: porvarillista maailmankatsomusta vastaan sen omia aseita käyttäen, siis pelaten omastakin puolestaan kansallisilla jopa chauvinistisilla kielillä. Tämä kominternin taktiikka mikäli ymmärrän sopii erittäin hyvin LITVINOFFille ja hänen uudelle "porvarilliselle" politiikalleen antaen hänelle siis mahdollisuuden käyttää kominternin hänelle tarjoomia aseita porvaristuvan ja natsionalisoituvan ulkopolitiikkansa palveluksessa. Matin puolestaan huutaa eikä ilman syytä: "Emmekö me ranskalaiset enää ole muuta kuin mushikkoja Seinen rannoilla!" Toulonin ja Brestin levottomuuksien yhteydessä tuli muuten asianomaisissa lehdissä tämä "kansallinen" taktiikka jo näkyviin.

STALINin lupaukset LAVALille toukokuussa näkyvät

unohtuneen, ainakaan lehdet täällä eivät niistä enää puhu. x)

Kommunismin lisääntyvään näkyvään aktiviteettiin täällä vaikuttaa kait sittenkin ensi kädessä se seikka että uusi vasemmistolainen yhteisrintama, joka käsittää kommunistit, sosialistit ja radikaalien nuorturkkilaiset, on antanut kommunistiselle leirille uutta ilmaa siipien alle. Tavallisessa lyhytnäköisyydessään kommunistit heti lyövät tästä mynttiä vakuuttaakseen rivejään voimastaan, mutta tässä luulisinkin heidän taktillisen tyhmyytensä piilevän. Sillä huolimatta siitä että Léon BLUM joka päivä Populaire-lehdessään suorastaan yllyttää sellaisiin levottomuuksiin kuin olivat Brestin ja Toulonin ja huolimatta siitä että DALADIER näkyy menevän yhä enemmän ja enemmän äärimmäiselle vasemmalle, yleinen mielipide ja koko muu Ranska yhä jyrkemmin asettuu kaikkea tätä leikittelyä vastaan ja vaatii hallitukselta ankaria toimenpiteitä. Samalla kun täytyy ihmetellä tätä Léon BLUMin, suuren taktikon, uutta taktiikkaa, on toiselta puolen tavallaan onnellista että nämä levottomuudet syntyivät juuri nyt, osaksi koska ne tekevät itsestään lopun LAVALin uudistuohjelmaa vastaan kohdistuvasta arvostelusta, osaksi koska ne avaavat kansakunnan silmät ymmärtämään

---

x) 12/8. Le Jour-lehden tunnettu päätoimittaja Léon BAILBY julkaisee tänään kirjoituksen, jossa hän suoraan moittii Ranskan hallituksta sopimuksesta Moskovan kanssa. Kirjoitus, jonka eri kirjeessä lähetän Ulkoasiainministeriölle, loppuu seuraaviin Ranskan lehdistössä viime aikoina harvinaisiin sanoihin: "Le malheureux Louis BARTHOU, qui nous liait par une alliance russe à laquelle répugnent toutes les traditions françaises, ne se doutait guère que ses calculs diplomatiques, trop subtils, seraient si vite déjoués par la sournoise malice moscovite. Nous avons été joués comme on ne l'est pas, et ceux qui nous ont escroqué notre signature aujourd'hui s'en vantent et nous rient au nez".

että useita tällaisia kenraaliharjoituksia ei maa voi sietää siitä kärsimättä.

LAVAL, jonka gloria Genève'in jälkeen yhä on kasvamassa ja josta täytyy myöntää, että hänen uudistusohjelmansa, johon tänään on lisätty 41 uutta asetusta koskien säästökapitaalin suojaa, yleisten töiden helpottamista, kaupan elpymistä[x] ja työttömyyden vähentämistä, on saanut kaikista vaatimistaan uhrauksista huolimatta suurimmassa osassa kansaa hyvän vastaanoton, tulee näissä olosuhteissa kokemaan lähiaikoina paljon vaikeuksia. Hänen asemaansa heikentää sen pahempi kaksi viimeistä parlamentaarista täytevaalia, jotka ovat antaneet vasemmistotuloksen. Huolestuttavin oli viime sunnuntainen vaali Clermont-Ferrandissa, missä hallitukselle uskolliset radikaalit asettivat vastaehdokkaaksi kaupungin radikaalisen pormestarin, HERRIOT'n miehiä. DALADIER asettui jyrkästi tätä omaan puolueeseensa kuuluvaa ehdokasta vastaan ja sai läpi sen että kommunistien, sosialistien ja nuorturkkilaisten yhteinen ehdokas valittiin. On suuresti valitettu sitä että yli kolmasosa äänioikeutetuista pidättyi äänestämästä. Tämä kolmasosa käsittää kaupungin varsinaiset porvarilliset ainekset, joiden välinpitämättömyys täten tuli selvästi päivänvaloon.

---

x) Meitä kiinnostaa näistä asetuksista n:o 35, joka poistaa kiintiöt 23 teollisuustuotteelta. Valitettavasti Suomi ei hyödy ainoastakaan, mutta suunta on tyytyväisyydellä merkillepantava.

LAVAL on ilmoittanut että hän marraskuussa tulee jatkamaan uudistustyötään julkaisemalla joukon uusia asetuksia administrationkin puhdistamiseksi. Totean tämän erikoisella tyytyväisyydellä, koska käsitykseni mukaan vanhanaikaisessa ja byrokraattiseen huippuunsa kehittyneessä administratiossa piilee tämän maan suurin epäkohta ja vaara. Onhan kuvaavaa että armeijan samoinkuin kauppalaivaston ohjesäännöt ovat COLBERTin ajoilta peräisin! Onhan uskomatonta että Pariisin suurten lihahallien ohjesäännöt ovat LOUIS-PHILIPPEn ajoilta, mainitakseni vain pari räikeintä esimerkkiä. Kaikkea tätä vastaan LAVAL on nyt noussut taistelemaan, ja koko maa on ihmeissään siitä rohkeudesta, jolla hän ~~xxxkäyvyt~~ käy mätäpaiseisiin käsiksi. LAVALilla on aikaa marraskuuhun saakka koettaa toteuttaa ohjelmaansa. Tietysti hän tulee tässä kohtaamaan paljon vastustusta ja vasemmisto ei ole työtön. LAVALin persoona herättää respektiä, ja tätä vastustajat eniten pelkäävät. Erittäin onnistunut ja suurta huomiota herättänyt oli hänen päätöksensä kutsua Pariisin kaikkien departtementtien prefektit (prefekti vastaa lähinnä meidän maaherraamme), joille hän hyvin rohkeassa ja suorasukaisessa puheessa huomautti, että he ensi kädessä ovat valtiovallan tahdon toimeenpanijoita ja vasta toisessa sijassa poliittisista näkökohdista riippuvaisia. Hänen sanansa olivat ord och inga visor, ja sellaista ei ole tässä maassa kuultu.

Vastustajat koettavat tietysti selittää hänen pyrkivän diktaattoriksi siten heikentääkseen hänen asemaansa kun-

nollisten tasavaltalaisten silmissä. Minulla on täällä virkaveljiä, jotka todella uskovat LAVALin pyrkivän diktaattoriksi; en sitä vielä uskoisi, jos kohta on totta että ranskalaisen valtiomiehen sisimpiä aivoituksia ei koskaan voi tarkoin tuntea.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 34.

Ministeri Holma

14/8 1935.

5000—11—34 4284

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 1483-440

Pariisissa elokuun 14 p:nä 1935.

43/108 Sal. 35.

19/8-35.

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän tämän mukana kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini n:o 34, joka käsittelee aihetta:

Japanin ja Venäjän suhteet.

Holma.

UE 13: A 4.

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 34.

Pariisi ssa 14 p:nä elo kuuta 1935

43/108 Sal. 35.

19/8-35.

5 C6

Asia: Japanin ja Venäjän suhteet.

Revue des deux Mondesin viimeisessä numerossa (elokuun 1 p:nä) on julaistuna kirjoitus "Le destin de la Chine", joka ansaitsee huomiota. Sen tekijä on ystäväni varakreivi N. de ROCHEFORT, joka viime aikoina on paljon kirjoitellut poliittisia kirjoituksia erinäisiin aikakauslehtiin.x

Kirjoituksen tarkoituksena on todistaa, että Japanin ja Venäjän välillä ei sota ole uhkaamassa. Hän todistelee tätä teesiään seuraavasti.

Mitä ensinnäkin tulee Japaniin, ovat hänen mielestään Japanin vaikeudet neljää lajia: raaka-aineiden puute, sotilaallisten tukipisteitten puute mannermaalla, teollisuustuotteiden

---

x) Kreivi de ROCHEFORTin äiti on venakko, rouva ruotsalainen. Hän on saanut kasvatuksensa osaksi Venäjällä, osaksi Ruotsissa, osaksi Ranskassa. Sivumennen sanoen hän paraikaa tutkii mahdollisuuksia hänelle antamani aineiston perustuksella julaista jossakin suuremmassa aikakauskirjassa objektiivisen katsauksen Venäjän ja Suomen suhteista. - Kreivi de ROCHEFORT on Renault-tehtaiden palveluksessa nauttien ilmeisesti Renaultin itsensä suosiota, mutta samalla hän toimii antikommunistisissa y.m. poliittisissa järjestöissä. Hänen veljensä kreivi C. de ROCHEFORT saapuu näinä päivinä Suomeen n. kuukauden käynnille kirjoittaakseen lehtiin oloistamme.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

sijoittamisen vaikeus ja demograafinen kysymys.

Molemmat ensimäiset vaikeudet ovat enemmän taikka vähemmän voitetut Mantshukuon perustamisen kautta. Mantshukuo antaa tarpeeksi raaka-aineita ja sotilaallisesti se takaa Japanille tukipisteitä kontinentilla.

Sensijaan kaupalliset ja demograafiset vaikeudet eivät ole Mantshukuon kautta tyydytetyt. Kreivi de ROCHEFORT katsoo, etteivät nämä vaikeudet häviäisikään, vaikka Japani tunkeutuisi pitemmälle länteen, sillä Aasian sisäosat eivät ole edullisia myyntimarkkinoita eivätkä ilmastollisesti ole sopivia siinä suhteessa varsin aroille japanilaisille.

Tästä seuraa että Japanin pyrkimykset pakosta tulevat suuntautumaan ensi kädessä etelään, linjalla pohjoinen - etelä eikä linjalla itä - länsi. Kreivi de ROCHEFORT todistelee jo viime vuosien tapahtumien perusteella, että Japanin todellinen kiinto tarkoittaa Kiinaa, jonka äärettömät ihmismäärät ovat sille välttämättömät ostajina. Hän tekee sen vallan oikean huomautuksen, että v. 1932 ennenkuin Japani alkoi Mantshurian valloituksen, se koetti suoraa tietä päästä Shanghain kimppuun ja sitä tietä Kiinaan, ja että noiden tapahtumien taustan muodostivat juuri kaupalliset erimielisyydet.[x)]

---

x) Tästä kreivi de ROCHEFORTin kanssa suullisesti keskustellessani huomasin, että hän ei ollut selvillä siitä mistä ministeri VALVANNE raportissaan n:o 24 hhuomauttaa, nimittäin että Shanghain retki epäonnistui osaksi senvuoksi että japanilaisia joukkoja vastaan taisteli saksalaisten upseerien instruoimia kiinalaisia joukko-osastoja.

Rinnan tämän Kiinaan suuntautuvan kaupallisen pyrkimyksen kanssa käy demograafinen pyrkimys Indo-Kiinaan, Siamiin ja sitä tietä Australiaan. Kävisi liian pitkäksi tässä selostaa kreivi de ROCHEFORTin argumentteja, ja tyydyn ylläolevaan mainintaan, sitä suuremmalla syyllä kun Japanin demograafinen pyrkimys Australian suunnalla on ennestään tunnettu. Kirjoittaja luettelee joukon uusiakin todistuksia, joiden maininta tässä yhteydessä kuitenkin kävisi liian pitkäksi.

Mitä taas Venäjään tulee on, sanoo kreivi de ROCHEFORT, ilmeistä että Venäjän pääpyrkimykset tulevaisuudessa kuten ennenkin tulevat suuntautumaan etelään, osaksi Mustallemerelle ja Konstantinopoliin, osaksi Intiaan päin. Hän pitää Venäjää ensi kädessä aasialaisena taikka aasialais-väritettynä (saksalainen sanoisi Asienbetont), jonka intressit ajoittain kulkevat myös suuntaan itä - länsi, mutta jonka pääintressien painopiste aina tulee kulkemaan suunnassa pohjoinen - etelä.

Tätä lyhyesti skitseeraamaani taustaa vastaan de ROCHEFORT katsoo, että Japanin ja Venäjän välillä ei ole odotettavissa kummaltakaan puolelta tulevaisuudessa sodan halua. Hänen mielestään monet ihmeellisiltä näyttäneet tapahtumat viime vuosien ajalta saavat tästä selityksensä, huolimatta siitä että kansallisia ja prestige-rumpuja luonnollisesti molemmin puolin samanaikaisesti on päristelty, jota päristelyä monasti Euroopassa on käsitetty todellisek-

si sodanhaluksi (esim. Itä-Kiinan radan kaupankäynti, joka oli tyypillisesti orientaalinen).

Kirjoituksessa viitataan varovasti siihen - ja kreivi de ROCHEFORT on sitä minulle suullisesti alleviivannut - ettei hänen mielestään näitä suuria ääriviivoja varsinkaan Japanin ja Kiinan mutta ei liioin Venäjän tulevaisuuteen nähden ole tarpeeksi Englannissa ja Ranskassa otettu huomioon. Senvuoksi hänen mielestään on ollut syytä kiinnittää yleistä huomiota siihen vaaraan, joka uhkaa Yhdysvaltoja sen kautta että Japani pyrkii kaupallisesti Kiinaan, sekä kaikkia muitakin suurvaltoja, joilla on siirtomaita Kaakkois-Aasian liepeillä.

x x
x

Tiedän että Revue des deux Mondesin toimitus kauan epäröi, julkaisisiko se yllä selostetun kirjoituksen siinä esitettyjen osaksi varsin uusien näkökohtien vuoksi. Toimitus kuitenkin lopulta katsoi olevan hyödyllistä että kysymys joutuisi kiinnon ja keskustelun alaiseksi. Senvuoksi olen katsonut olevan syytä sitä tässäkin selostaa.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 35.

Ministeri Holma

16/8 - 1935

5000—11—34 4284

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Pariisissa elokuun 17 p:nä 1935.

N:o 1489-445.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
44/108 Sal. 35.
20/8-35 2
OSASTO 5 C6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän täten kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini n:o 35, joka käsittelee aihetta: Quai d'Orsay ja BECKin käynti Helsingissä.

Holma.

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 35.

Pariisi ssa 16 p:nä elo kuuta 1935.

Asia: Quai d'Orsay ja BECKin käynti Helsingissä.

YY 108 Sal 35.
20/8-35. 2
OSASTO
5 C6.

Viitaten erinäisiin puhelinkeskusteluihin ministeri HACKZELLin kanssa ja raporttiini n:o 32 sekä useihin kirjeisiini osaksi Herra Ulkoasiainministerille osaksi Ulkoasiainministeriölle, koskien ministeri BECKin Suomessa käynnin täkäläisessä lehdistössä herättämää kiintoa, kunnioittaen täten ilmoitan seuraavaa.

Eilen kävin Ranskan ulkoasiainministeriön poliittisen osaston päällikön, ministeri BARGETONin puheilla keskustellakseni hänen kanssaan täkäläisen lehdistön BECKin vierailuun ottamasta kannasta sekä itse asiasta yleensäkin. En katsonut voivani pyrkiä ulkoministeri LAVALin puheille, koska hän näinä päivinä aamusta iltaan istuu neuvotteluissa Abessinian kysymyksen vuoksi. Quai d'Orsayn pääsihteeri ambassadööri LEGER palasi vasta eilen lomaltaan.

Sanoin ministeri BARGETONille ulkomaisen lehdistön mielestäni kiinnittäneen liian suurta huomiota tähän matkaan, joka ensi kädessä kuitenkin on ollut kohteliaisuuskäynti ja Suomen ja Puolan välillä vallitsevien ja aina vallinneiden sympatiojen ilmaisu. Huomautin että voi sanoa tämän käynnin olleen

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ensimäisen jonkun suurvallan ulkoministerin Suomeen tekemä virallinen matka, mikä kieltämättä on aina herkkää yleistä mielipidettä tyydyttänyt. Sanoin en luonnollisesti tietäväni, onko ministeri BECKillä lähtiessään tälle matkalle mahdollisesti ollut joitakin muita tarkoituksia, mutta sanoin voivani taata, että matka ei millään tavalla ole muuttanut Suomen ulkopoliittista orientoitumista. Meidän erikoisasemamme ei muutu tällaisista käynneistä, meidän suuret probleemamme jäävät ja meillä on Euroopan edessä ja rauhan säilyttämisen palveluksessa vain yksi tehtävä: suojella maatamme ja rannikoitamme kaikkia hyökkäyksiä vastaan, tulivat ne miltä taholta tahansa. Minkään suurvallan hinattavaksi emme koskaan ole pyrkineet emmekä pyri emmekä halua tulla sotketuksi suurpolitiikan pyörteisiin. Väite puolalais-suomalaisesta liitosta on mahdoton jo sen kautta, että se veisi meidät Liettuan kautta vastakohtaisuussuhteeseen Baltian maihin, joista meillä varsinkin Tallinnan ja Riian kanssa aina tulee olemaan mitä lähin yhteisymmärrys. Puhe saksalais-puolalais-suomalaisesta laivastosopimuksesta on niin mieletön, ettei siitä maksa vaivaa puhuakaan.

Kuultuaan argumenttini ministeri BARGETON vastasi lyhyesti ja selvästi Quai d'Orsaylla ei hetkeäkään mitään muuta ajatellunkaan BECKin käynnin yhteydessä. On selvää, sanoi hän, että BECKin persoona sinänsä on omiaan herättämään huhuja ja ilmeistä on että matkalle on sekä Varsovassa että Berliinissä - pistin väliin: ja myös Moskovassa - koetettu kombinoida kaikenlaisia sivutarkoituksia ja taka-aja-

tuksia. Itäpaktiin matkan yhteydessä kohdistuneista kommentaareista hän kiintoisasti kylläkin sanoi seuraavaa: "Olemme alusta pitäen olleet sitä mieltä, ettei Suomea ole pyydettävä mukaan itäpaktiin, koska Suomi kuuluu toiseen poliittiseen ryhmään. Tämä on ollut meidän puoleltamme tahallista politiikkaa" - mihin lisäsin että meidän puoleltamme taas on ollut tahallista politiikkaa välttää keskustelua koko asiasta. Hän sanoi edelleen Quai d'Orsaylla suurella tyydytyksellä huomatun, että Suomi ottaa osaa Oslon kokoukseen, joka todistaa Suomen orientoituvan Skandinaviaan päin, mikä Quai d'Orsaylle on mieluista. Hän pyysi minua nimenomaan perille saattamaan terveisensä Herra Ulkoasiainministerille, jonka hän tuntee, ja hänelle vakuuttamaan, ettei mitään malentendu ole BECKin käynnin johdosta hallitustemme välillä syntynyt.

Käyttin tilaisuutta hyväkseni huomauttaakseni, joskaan en valittaakseni, että Moskovassa taas on epäilty BECKin matkan tarkoituksia, mihin ministeri BARGETON suoraan sanoi Moskovassa aina pelättävän, että me antaudumme jonkinlaiseksi tukipisteeksi Saksalle, jos syttyisi sotilaallisia yhteenottoja Venäjän ja Saksan välillä. Sanoin tähän ministeri BARGETONille, toivossa että hän sen sanoisi Moskovallekin, seuraavaa: jokainen joka tuntee Skandinavian maiden hallitusten melkein sairaaloisen neutraliteettirakkauden ymmärtää että jos Skandinavian sosialistisissa hallituksissa vallitsisi pieninkään epäilys siitä että me vaaran tullen soisimme maassamme tukipisteen jollekin suurvallalle Venäjää

vastaan, Suomen ulkoministeriä ei olisi kutsuttu Oslon kokoukseen. Tämän argumentin paikkansapitäväisyyden BARGETON täysin akseptoi.

Keskustelumme tapahtui erittäin ystävällisessä ja miellyttävässä äänilajissa. Olen ollut yhteistyössä ministeri BARGETONin kanssa pian 8 vuotta, ja hän saattoi todeta, etten tälläkään kertaa sanonut mitään muuta kuin mitä olen 8 vuoden kuluessa sanonut. Kaikki huhut Suomen muuttuvasta politiikasta ovat aina osoittautuneet vääriksi, koska me emme voi seurata muuta politiikkaa kuin sitä jota me seuraamme.

Totesimme vielä että matkan päätyttyä ja varsinkin Le Tempsin artikkelin ilmestyttyä kysymys on siirtymässä pois päiväjärjestyksestä, minkä vuoksi kysyin häneltä, olisiko hänestä syytä että näissä olosuhteissa vielä mahdollisesti antaisin jollekin lehdelle haastattelun meidän ulkopolitiikastamme. Tähän ministeri BARGETON vastasi pitävänsä sitä tarpeettomana jopa ~~pitävänsä~~ vähemmän toivottavana, että asiasta uudelleen aletaan puhua, koska se on nukahtamaisillaan, lisäten itse antavansa lehdistölle pienen nootin keskustelustamme sillä pohjalla, mikä molemmin puolin oli tullut todetuksi.

En voi olla lisäämättä että sain sen käsityksen, että Ranskan lähetystö Helsingissä hyvin asiallisesti on BECKin käynnistä raportoinut.

x x

x

Keskustelumme sai heti alusta lämpimän äänensävyn sen kautta että tullessani ministeri BARGETONin puheille häntä kiitin siitä että viisumipakko, joskin vain provisoorisesti, on poistettu Suomen ja Ranskan väliltä. Tiedän että tämä on ministeri BARGETONin ansiota, jonka puoleen heinäkuussa käännyin antaen siten kysymykselle nimenomaan poliittisemman merkityksen kuin miksi alemmat spesiaalivirkamiehet sen käsittävät. Ei ole vailla kiintoa, että tämä myönteinen vastaus annettiin juuri BECKin ollessa Helsingissä.

Keskustellessamme viisumipakosta lipsahti muuten ministeri BARGETONilta seuraava kuvaava sana. Hän sanoi nimittäin että hän toivoo muiden Itä-Euroopan maiden, joiden kanssa Ranska ei ole poistanut viisumipakkoa,[x] olevan protestoimatta viisumipakon poistoa vastaan meidän kanssamme, lisäten että jos protesteja tulee, Ranskan ulkoministeriö tulee vastaamaan että se katsoo Suomen sisäiseltä rakenteeltaan niin vahvaksi maaksi, ettei ole pelkoa sen kautta sovjetistisen infiltration kulkeutuvan Ranskaan (olin itse memorandumissani ministeri BARGETONille heinäkuun 5 p:ltä kosk. viisumikysymystä esittänyt tämän vaaran olemattomuuden paljoa varovaisemmassa muodossa!). Jollei minulla olisi ollut edessäni keskustelua BECKin käynnistä, en olisi voinut olla laskematta vähän leikkiä tästä avoimesta tunnustuksesta Moskova-ystävän epäluotettavaisuudesta.[xx]

x x x

---

x) Kaikkiin muihin Venäjän läntisiin naapurimaihin Ranska on edelleen viisumipakon kannalla.

xx) Muuten ovat taas viime päivinä eräät lehdet, varsinkin Matin, ankarasti hyökänneet Moskovan ja sen metoodien kimp-

Mielestäni on syytä vielä kajota seuraavaan. Jotkut Suomen lehdet ovat viitanneet Ranskankin lehdistön levittämiin kannunvalamisiin BECKin matkan yhteydessä. Tämän johdosta on kuitenkin huomautettava, että Varsovan lehdet ja puolalaiset uutistoimistot suurelta osaltaan itse ovat syypäät siihen että tällaisia huhuja ulkomailla alkoi liikkua, sillä niissä annettiin selvää selvemmin ymmärtää, että matkalla oli aivan erikoinen merkitys. Toiseksi ei tule unohtaa, että Saksan lehdet, ainakin ne jotka minä luen, järjestelmällisesti ovat tehneet suuren numeron BECKin matkasta. Samoin luonnollisesti moskovalaiset lehdet. Daily Mailin kannunvalamiset herättivät myös täällä huomiota. Mitä Suomen politiikkaan tulee ei muistaakseni ainoakaan ranskalainen lehti ole koko aikana väittänyt meidän pyrkivän alotteiden tekoon tai uusiin ulkopoliittisiin kombinatioihin Puolaan ja Saksaan päin vaan on koko ajan päinvastoin jo ennen matkaa huomautettu, että Suomen politiikka kulkee vanhoja linjojaan. Tämä on todettu vielä selvemmin matkan jälkeen. Aivan toinen asia on, että Ranskan lehdistöllä kuten yleisellä mielipiteelläkin on erittäin vähän luottamusta BECKiin ja että se kohta oli valmis uskomaan ulkoa tulevia tietoja BECKin matkan tarkoitusperistä. Pieni vahingonilo huokuu myös lehdistä nyt kun ei mitään Helsingissä tapahtunut, ja selitetään että BECK palasi tyhjin toimin ja pettyneenä - täytyyhän myöntää että Varsovan lehdistö matkan jälkeen käyttää toista kieltä kuin

---

puun. Matin ilkkuu täkäläisiä kommunisteja erikoisesti siitä että heidän hengenheimolaisensa Moskovassa rajattomassa rauhanrakkaudessaan ovat myyneet Italian Afrikassa oleville joukoille 9000 tonnia viljaa.

ennen matkaa. BECKin täällä nauttima epäluottamus perustuu kahteen seikkaan. Ensiksi siihen että on todistettu hänen sotilasasiamiehenä täällä ollessaan ottaneen osaa varsinaiseen puolalaiseen vakoiluun Ranskassa, seikka joka aiheutti sen että Ranskan hallitus pakotti Puolan hallituksen kutsumaan hänet täältä pois. Toinen syy on siinä että Ranska väittää BECKin pelaavan kaksoispeliä. BECK teki tammikuussa 1934 sopimuksen Saksan kanssa siitä mitään Ranskalle mainitsematta, mihin Puola olisi ollut velvollinen liittosuhteensa perusteella. On ehkä valitettavaa että ranskalaista lehdistöä ei voida saada tältä linjalta luopumaan, mutta sehän on asia joka vasta toisessa sijassa kiinnostaa meitä. Luottamusta BECKiin ei täällä myöskään ole lisännyt se tosiasia, että BECK vielä jouluna 1933, siis noin 1 1/2 vuotta sitten teki kaikkensa saadakseen Suomen ja Baltian maat mukaan yhteiselle venäläis-puolalaiselle linjalle ja että ministeri BECK nyt suomalais-puolalaisessa yhdistyksessä, minkä täkäläiset lehdet ovat todenneet, sanoo Puolan, Saksan ja Suomen pysyvän valveilla Venäjän vaaraa vastaan.

Mielestäni on ollut syytä Ranskan lehdistön kannan valaisemiseksi viitata näihin seikkoihin. On ollut näinollen oikeastaan edullista että matkasta siksi paljon on huudettu, sillä sen kautta meidän asenteemme jatkuvaisuus on tullut paremmin kuin ennen yleiseen tietoisuuteen.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 96.

Ministeri Holma

23/8 1935.

5000—11—34 4284

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Pariisissa elokuun 28 p:nä 1935.

N:o 1559-458.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
45/108 Sal. 35.
30/8-35. 2
5 C6.

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän tämän mukana kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini n:o 36, joka käsittelee aihetta:

Abessinian kysymys.

Holma.

UE 13: A 4.

Pariisi SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 36.

Pariisi ssa 23 p:nä elo kuuta 19 35.

Asia: Abessinian kysymys.

Seuraavassa rajoitun pääasiallisesti otsakekysymyksen poliittiseen puoleen syventymättä sen juriidisiin aspekteihin. Esitykseni ei ole tarkoitettu yhtenäiseksi tai historialliseksi vaan olen laajasta aineistosta poiminut sellaista, johon nähden olen luullut voivani lisätä jotain uusia näkökohtia, alleviivaten että tilanne tosin muuttuu hetkestä hetkeen.

Pariisin kolmivaltaneuvottelun epäonnistumisen syyt olivat pääpiirteissään, mikäli ulkopuolinen voi päätellä, seuraavat.

Italian edustajan asema Pariisissa oli mitä kiitollisin. Hänen ei tarvinnut edes avata suutaan mitään pyytääkseen kun muut hänelle jo tarjouksia kuin ammeesta ikään kaatoivat. Olen rohjennut tähän saakka olla sodanvaaraan nähden jossain määrin optimistinen siitä syystä että olen luullut MUSSOLINIn kokoovan kädet täyteen valtteja juuri siltä varalta että, jos neuvotteluihin päästään, hänelle tullaan myöntämään "guld och gröna skogar", jos hän vain suostuu olemaan ryhtymättä sotaisiin toimenpiteisiin. Kuta enemmän ALOISI vaikeni, sitä enemmän hänelle tarjottiin. NEGUS puolestaan, joka konfliktin al-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kuaikoina mielestäni osoittautui erittäin hienonenäiseksi diplomaatiksi ja taktikoksi, menetti kait sittenkin tasapainonsa alkaessaan - mikä todennäköisesti tapahtui Euroopan eräiden suurvaltojen painostuksesta - luvata myönnytyksiä Italialle ennen neuvottelujen alkua Pariisissa. Oli luonnollista, että näissä olosuhteissa MUSSOLINI jäi odottamaan yhä uusia tarjouksia, mikäli hän lainkaan on ottanut neuvottelumahdollisuudet vakavalta kannalta - mihin on vaikeata jopa mahdotonta vastata ja mistä loppujen lopuksi koko kysymys sodasta tai rauhasta riippuu. Belgian ulkoministeriön directeur politique sanoi minulle tänään vielä uskovansa että "MUSSOLINI tekee kaikkensa sodan välttämiseksi mutta samalla myös kaikkensa jotta tämä sisin halunsa ei vain tulisi näkyviin"! Mene, tiedä.

Saa sen käsityksen että LAVALilla Pariisin kokouksessa oli NEGUKSELTA saanut jokseenkin vapaat kädet toimia. Samoin EDENillä oli hallitukseltaan varsin vapaat kädet, mutta hänen monet viimeaikaiset vastoinkäymisensä tekivät hänet varovaiseksi ja ilmeisesti hieman hermostuneeksi. Heti neuvottelujen alussa hän ilmoitti ei aikovansa kauan viipyä Pariisissa, kun sitävastoin ranskalaiset lehdet, ehkä ymmärtäen paremmin orientaalisen mentaliteetin, antoivat tietää että neuvottelut voivat kestää syyskuun alkuun asti, jos käy tarpeelliseksi.

Heti neuvottelujen alussa vaati EDEN ALOISIlta selvän vastauksen kysymykseen, mitkä ovat Italian päämäärät Abessiniassa. Jo tämä kysymys itsessään oli epäviisas, koska oli

selvää selvempi, ettei MUSSOLINI sellaiseen kysymykseen varsinkaan neuvottelujen alkuasteella antaisi tyydyttävää vastausta. Tässä piili jo neuvottelujen katkeamisen ydin ja kerrotaankin että neuvottelujen alkaessa EDEN ja ALOISI olisivat toisiaan vastaan käyttäneet hermostunutta kieltä.

Senjälkeen LAVAL, ilmeisesti NEGUKSEN myöntymyksellä, teki sellaisen ehdotuksen että Abessinia kääntyisi Kansainliiton puoleen pyytäen kansainvälistä apua maan taloudellisen ja sivistykseellisen kehityksen turvaamiseksi. Kansainliitto olisi silloin 1906 vuoden sopimuksen valloille, s.o. Englannille, Ranskalle ja Italialle, antanut tähän tähtäävän mandaatin, lisäksi niin että Italialle olisi myönnetty erinäisiä erikoisoikeuksia muiden rinnalla kuten esim. oikeus vissien nykyään Abessinialle kuuluvien alueiden kolonisatioon sotilaallisine suojeluineen, oikeus rakentaa rautatie joka toisiinsa yhdistäisi Erytrean ja Somalin, Italian alueisiin rajoittuvien abessinialaisten rajavyöhykkeiden aseistariisuminen, italialaisten instruktöörien ja johtajien hyväksyminen Abessinian armeijaan, poliisiin ja administratioon y.m.

24 tuntia odotettiin vastausta Roomasta ja vastaus tuli kielteinen: sotilaallinen protektoraatti koko Abessiniassa on Italian vaatimus.[x]

---

x) En rupea erittelemään tekikö MUSSOLINI taktillisen virheen tämän päämääränsä paljastamisessa, hän kun siten antoi vastustajille erinomaisen aseen. Viime päivinä hän puheissaan käyttää varovaisempaa kieltä: "kolonialinen ekspeditio", "poliisitoimenpide" y.m!

Silloin LAVAL teki vielä uuden ehdotuksen, josta tosin tulee kysyheeksi, oliko hän sille saanut Abessinian hallituksen suostumuksen. Sen mukaan Italia, Englanti ja Ranska Abessinian suostumuksella muodostaisivat Abessiniasta condominiumin "Abessinian taloudellisten arvojen saattamiseksi oikeuksiinsa". Tämän laajan taloudellisen alotteen turvallisuustakuuna myönnettäisiin Italialle, joka jo on ryhtynyt toimenpiteisiin sotajoukkojensa keskittämiseksi Abessinian rajoille, oikeus Kansainliiton suostumuksella huolehtia kyseessäolevien alueiden sisäisestä poliisivalvonnasta! Tämän ehdotuksen MUSSOLINI kuulemma oli hyväksynyt neuvottelupohjaksi. Mutta Englannin hallitus, tosin suostuen condominium-periaatteeseen, joka Englannille täysin garantoisi ettei vieras valta pääse Sinilen Niilin lähteitten ja Sudanin raja-alueiden kimppuun, asettui sitä ehdotusta vastaan, että poliisivalvonta jätettäisiin yksinomaan Italialle vaatien siinä suhteessa molempien muiden p.o. suurvaltojen kuin myös Abessinian itsensä oikeutta ottaa osaa tähän poliisivalvontaan. Tähän taas MUSSOLINI ei suostunut. Ja siihen neuvottelut keskeytyivät. - Tulee kysyneeksi, mitä tämän condominiumin kautta enää olisi Abessinialle jäänyt jälelle itsenäisyydestä. Tällaista kolmiajakoa moni on pelännytkin Abessinian konfliktin reaalisena ratkaisuna.

Ei ole mahdotonta että LAVAL jossain määrin tahallaan antoi asioitten sic stantibus mennä keskeytykseen, koska hän ei juuri mielellään voinut mennä pitemmälle myönnytyksissään, jotka jo sellaisenaankin asettivat Abessinian - Kansainliiton jäsenen! - suvereniteetin kyseenalaiseksi ja joista tuskin saattoi odottaa että Kansainliitto ne hyväk-

syisi. LAVAL katsoo että hän on tehnyt kaikkensa, hän pelkää pitemmälle menevän painostuksen Roomassa vievän sen Saksan syliin - pelko joka on täysin oikeutettu - ja hänen mielestään Ranska, jolle Etiopia on sinänsä kiinnoton ja jota sodanvaara koskee vain Euroopan tasapainon kannalta, tässä asiassa on kaikkein vähimmin osallinen, jonka vuoksi hän jättää varsinaisille asianomaisille eurooppalaisille suurvalloille, s.o. Italialle ja Englannille, viimeisen mahdollisuuden koettaa tulla keskenään tulokseen. Tämä käsitys kuvastuu selvästi Ranskan lehdistöstä viime päiviltä.

Toiselta puolen LAVAL on antanut MUSSOLINIn ymmärtää että tammikuun neuvotteluissa Roomassa - jolloin Oual-Oualin kahakka jo oli tapahtunut - hän oli saanut tältä lupauksen että Rooman mahdolliset toimenpiteet Abessinian suunnalla eivät tarkottaisi muuta kuin une pénétration pacifique. Tämän kertoo SAUERWEIN Paris-Soiressa. Että Ranska olisi antanut Roomalle vapaat kädet, myös sotilaallisesti, Abessiniassa, on itsessäänkin - Englannin vuoksi - hyvin epätodennäköistä.

x x
x

20/8 kokoontui Pariisissa uudelleen Oual-Oualin sovintolautakunta. Etiopian edustajista on toinen Sorbonnen (meilläkin hyvin tunnettu) professori de LA PRADELLE; Etiopian hallituksen asianajajana on taitavaksi neuvottelijaksi tunnettu ranskalainen JEZE, finanssiopin professori Sorbonnessa. Paljoakaan toiveita tämän lautakunnan työn tuloksista

ei tosin ole olemassa katsoen siihen rajoitettuun kompetenssiin, mikä Italian tahdosta sille on myönnetty.

Tämän yhteydessä on hupaisaa todeta että ei ainoastaan kaikissa käytettävissäni olleissa kartoissa vaan kuten tiedän myös Italian yleisesikunnan omissa virallisissa kartoissa Oual-Oual on merkitty olevan abessinialaista aluetta, kymmeniä maileja sisämaahan päin Italian Somalin-rajalta!

Lautakunta on päättänyt kutsua viidenneksi mieheksi Kreikan täkäläisen lähettilään, eritoten Genève'istä tunnetun ministeri POLITIKSEN. Tämä vaali, jota ilmeisesti Quai d'Orsay on kannattanut, on itsessään merkillinen seuraavista syistä. Nelisen vuotta sitten kävi POLITIS Abessiniassa, jollen erehdy edustaen Kreikan hallitusta Abessinian nykyisen kuninkaan kruunajaisissa. Matka päättyi siihen että Kreikan hallitus asetti Addis-Abebaan oman lähettiläänsä, tohtori ZERVAESin. Tämä lääkäri on nykyään NEGUKSEN henkilääkäri ja hänen lähimpiä neuvonantajiaan, joka näkee NEGUKSEN joka päivä (mikäli tiedän myös muudan ruotsalainen lääkäri asuu vakinaisesti NEGUKSEN hovissa). Tiedetään että tämä ZERVAES omaa suuren vaikutusvallan hallitsijaan ja että hän on yhtämittaisessa kirjeenvaihdossa POLITIKSEN kahssa. Yleensä onkin POLITISta pidetty tavallaan NEGUKSEN poliittis-juriidisena neuvonantajana. Onko POLITIS tästä saanut mitään rahallista palkkiota ei ole tiedossani, mutta tulee tätä kysyneeksi, koska POLITIS ollessaan lähettiläänä Pariisissa muualtakin on saanut näkyviä kiitollisuudenosotuksia palveluksistaan (Unkarin optanttiasia y.m.). Aivan luottamuksellisesti

voin kertoa että täällä diplomaattikunnassa jopa Quai d'Orsaylla tämä POLITIKSEN taipuvaisuus "kalliiden neuvojen" antoon on herättänyt huomiota.

Palatakseni pääasiaan totean että kun toukokuun 25 päivän jälkeen sovintolautakunnan kokoonpanosta oli puhetta, MUSSOLINI tuntien POLITIKSEN ja Addis-Abeban hovin läheiset suhteet kieltäytyi hyväksymästä POLITISta lautakunnan jäseneksi. Nyt tulee vaistomaisesti kysyneeksi itseltään, mitenkä MUSSOLINI nyt on valmis hänet hyväksymään viidenneksi mieheksi. On hyvin kuvaavaa että eräät täkäläiset lehdet kertoessaan lautakunnan eilen yksimielisesti sopineen POLITIKSEN kutsumisesta lisäävät MUSSOLINIn tämän vaalin etukäteen hyväksyneen. Tämän kaiken takana lienee jotain salaperäistä, josta en vielä ole täysin selvillä.

x x
x

Kansainliiton monet viholliset, joihin yhtyvät fascistit, asekauppiaat ja kaikki muut joiden kontrollitonta toimintaa Kansainliitto pyrkii kontrolloimaan, ovat taas saaneet uuden etsimättömän aiheen hyökätä Kansainliiton kimppuun. Luonnollisesti Saksa ja Japani aus Liebe zur Kunst kuuluvat näihin. Kuitenkin on todettava että Kansainliitto nyt jo on tässä asiassa tehnyt huomattavan palveluksen ainakin lykkäämällä sodan syttymisen.

Pikkuvaltojen edustajat neuvostossa ja sen ulkopuolella ovat tyytymättömiä siihen olemattomaan osaan, mitä nämä valtiot ja varsinkin heidän edustajansa näyttelivät Genève'in viimeisessä neuvostokokouksessa. Tämä tyytymättömyys on taval-

laan ymmärrettävissä, mutta rohkenen huomauttaa seuraavaa, sitä suuremmalla syyllä kun minua ei voitane syyttää Kansainliiton ja sen merkityksen väheksymisestä.

Kansainliiton toiminnan ja reaalipolitiikan välillä on seuraava yksinkertaisesti formuloitavissa oleva eroavaisuus: Kansainliitto toteaa tai pyrkii toteamaan, mikä on "juste" ja mikä on "injuste", voimatta antaa kannalleen eksekutoorista merkitystä. Reaalipolitiikassa taas kysytään vain, mikä on mahdollista, mikä mahdotonta. Tästä aiheutuu että kuta suuremmat reaalipoliittiset tekijät ja intressit ovat, sitä vaikeampaan välikäteen joutuu Genève.

Kansainliiton periaatteiden soveltamista sataprosenttisesti ei vielä meidän sukupolvemme voi toivoa; tullee kestämään ehkä useita sukupolvia ennenkuin ne ovat yleisesti tunnustetut. Monet niistä jotka nyt huutavat Kansainliiton pienvaltioväheksyntää ja jotka ~~tässä~~ teoriassa tässä ovat täysin oikeassa, lauloivat ylistyshymnejä kun Englanti, kesäkuussa tehdessään kuuluisan laivastosopimuksen Saksan kanssa, kirkkaasti rikkoi Kansainliiton perusperiaatteita. Vilnan valloitus oli rikos Kansainliiton periaatteita vastaan. Estääkö se meitä olemasta Lontoon ja Varsovan kanssa mitä lähimmässä ystävyyssuhteessa? Japanin toiminta Kiinassa on niinikään ollut rikos Kansainliiton selviä periaatteita vastaan. Estääkö se meitä olemasta yhteistyössä Japanin kanssa ? J.n.e. Eivätkö monet tässä mittaa kahdella mitalla ?

Suurvallpilla on kaikissa suurissa kysymyksissä suu-

rin edesvastuu. Heillä täytyy siis olla suurempia oikeuksia kuin pienillä, minkä tosiasian toteaminen ei merkitse mielivallan hyväksymistä. Oli senvuoksi syytä iloita kun LAVAL sai kolmivaltakonferenssin irroitetuksi Genève'istä, aivan riippumatta siitä että kokous epäonnistui. Jos Genève'issä kaikkien hallitusten edustajat olisivat saaneet sanoa tai olisivat olleet pakotetut sanomaan mielipiteensä kyseessäolevasta riidasta tällä asteella, niin mihinkä olisi tultu ? Italian lehdistön hävittömät hyökkäykset Tanskan kimppuun ovat varottavana esimerkkinä.

LAVAL toivoi että Pariisissa, ulkopuolella Genève'in voitaisiin ottaa asia reaalisemmin ja että Englanti voisi vapaammin ja suoranaisemmin vaikuttaa Roomaan. Hänen toiveensa petti, sillä Englanti ei sitä tahtonut; se vie asian mieluummin Genève'iin vyöryttäen siten edesvastuun Kansainliitolle, jota kohtaan se äkkiä tuntee tähän saakka tuntematonta ylenpalttista rakkautta ja kunnioitusta. Tätä LAVAL ei voinut estää ja senkin vuoksi hän ilmoitti välitystoimintansa osoittautuneen tuloksettomaksi. Ranskan hallitus on aina ollut Kansainliiton kaikkein lämpimimpiä kannattajia, mikä on luonnollista koska Genève perustuu Versaillesin sopimukseen. Mutta LAVAL ymmärtää tällä hetkellä, että jos Englanti Kansainliitossa herättää kysymyksen sanktioista Italiaa vastaan, vaikka se tähän asti on vastustanut kaikkia sanktioita ja siten kieltämättä estänyt Kansainliittoa saamasta sitä aineellista selkärankaa jota se tarvitsisi, Eurooppa menee tuntematonta tulevaisuutta kohti. Tämä näkökohta olikin Englannin halli-

tuksen eilisessä historiallisessa kokouksessa vallitsevana ja päätösten maltillisuus, ei vähimmin päätös olla peruuttamatta aseidenvientikieltoa, on Pariisissa tänään tyydytyksellä pantu merkille. SAUERWEIN eilen sanoo suoraan että jos Englanti antaa takeita siitä että sen huolenpito Kansainliitosta tulee pysyväksi, yhteisymmärrys Lontoon ja Pariisin välillä on helposti aikaansaatavissa, mutta hän huomauttaa myös että kun Lontoo pyytää Kansainliiton interventiota se itse asiassa kääntyy Ranskan puoleen, sillä jos Ranska sanoo ei, minkä Ranska kuten jokainen tietää tekee, niin moniko hallitus Euroopassa yhtyy Englantiin!

x x
x

Tästä huolimatta on todettava että aivan viime päivinä Englannin ja Ranskan käsityskannat sittenkin ovat toisiaan lähennelleet sen sataprosenttisen ja härkäpäisen taipumattomuuden edessä, jota Rooma osoittaa, jos kohta lehdistö selvästi varottaa Englantia vyöryttämästä edesvastuuta Pariisin niskaan. EDENin persoonaa on lehdistön puolelta kohdeltu kaikella tarvittavalla kunnioituksella, mutta rakkauttaa häneen ei täällä nykyään ole. Hänen kykynsä ei liioin ole korkeassa huudossa. Hänen matkansa tänne heti laivastosopimuksen jälkeen oli jossain määrin mauton, hänen käyntinsä Roomassa tahditon ja vailla finessiä. Hänen silloinen matkansa ei tilannetta parantanut, mieluummin päinvastoin. Ja kun hän senjälkeen koetti täällä sondeerata, olisiko Ranska suostuvainen sanktioihin, mihin LAVAL kaiken järjen nimessä

luonnollisesti vastasi ei koska sellainen uhka sillä hetkellä olisi karkoittanut Italian Genève'istä, niin tämä ei lisännyt hänen arvonantoaan. Ei ollut myöskään maukasta, että EDENin tullessa viimeksi Pariisiin kolmivaltakokoukseen Englannin lehdistössä annetaan ymmärtää että jos Ranska ei taivu Englannin kantaa kannattamaan, Englanti vetäytyy pois koko pelistä ja antaa Saksalle vapaat kädet Ranskan suhteen, puhumatta siitä että uhka oli turha isku ilmaan, koska Englanti ei voi enää vetäytyä pois Euroopasta. Mutta Ranska voi täydellä syyllä itseltään kysyä, eikö yhteisrintamalta eskapaadejakin tekevän Englannin ystävyys ole sille loppujen lopuksi tärkeämpi kuin Italian laskemattoman diktaattorin. Siitä selviää Pariisin molempi-parempi-kanta ja sen lehdistön arkuus; kuvaava oli Le Tempsin pääkirjoitus 20/8, joka pyrki täydelliseen tasapainoon Lontoon ja Italian välillä!

Englannin intressit tässä asiassa ovat kolmenlaiset. Ensiksi maassa vallitseva jyrkkä tahto, ettei sotaa saa maailmassa syttyä. Le Tempsin toimittaja PUAUX (protestantti!) minulle sanoi tästä puhuttaessa että maailmassa, eikä vähimmin anglosaksisessa, henkiset arvot loppujen lopuksi kuitenkin määräävät ihmiskunnan kehityksen. Tämä moraalis-henkinen pohjasävy Englannin nykyisessä yleisessä mielipiteessä on ilahuttavimpia tekijöitä ja pakottaa Englannin hallituksen senmukaisiin toimenpiteisiin - ei vähimmin senvuoksi että sisäpolitiikka siitä saa värityksensä!

Toiseksi Englannin intressit ovat ensiluokkaisesti pelissä Egyptin, Sudanin ja Tana-järven vuoksi, joiden intres-

sien historiaa vuodesta 1868 lähtien en katso voivani tässä ruveta selostamaan. Että Englannilla sitäpaitsi on yksinomainen oikeus käyttää Sinisen Niilin lähteitä mahdollisiin laajoihin patorakennuksiin, on jäävämätöntä.

Kolmanneksi Englanti laskee että italialainen sota Abessiniassa, aivan riippumatta siitä selviytyykö siitä MUSSOLINI voittajana vaiko ei, nostattaa Eurooppaa vastaan kaikki ei-eurooppalaiset jo valveutuneet ja vielä uinuvat voimat.

Jos olen uskaltanut huomauttaa, mikä on historiallista, että Englannille opportuniteetti merkitsee kaikkea kaikessa, niin olkaamme toiselta puolen iloisia siitä että tällä hetkellä sen opportuniteetti-näkökohdat ovat pienille valloille edulliset ja rajoittavat kaikesta piittaamattomien diktaattorien turmiollista mielivaltaa. Toinen asia on se miltei paradoksaalinen tosiasia, että Englannilla nyt tavallaan on matkassaan kaikki sen omat, sille a priori vähemmän ystävällis-mieliset alusmaansa. Siinä täytyy ihailla Albionin politiikkaa.

Ja lopetan tämän osan sanomalla että olisi suurempi syy Kansainliiton nalkuttelijoiden jättää toistaiseksi Kansainliitto syrjään ja puhua selvää kieltä siitä järjettömyydestä, mihin Euroopan kaikkien diktaattorien esikuva on ryhtymäisillään. Huolimatta siitä että MUSSOLINIn edesottamista juuri tällä hetkellä suosivat monet tosiasiat, kuten uuden Turkin itseensä kääntynyt uudistuskiinto ja aktiivisen ulkopolitiikan puute, Tonavan kaksoismonarkian olemattomuus ja

Euroopan suurvaltojen haluttomuus käydä sotaa, sekä ehkäpä vielä sekin seikka että Saksa ei ole vielä tarpeeksi vahva tällaisia retkiä estääkseen tai vaatiakseen sotavoimalla itselleen samanlaisia siirtomaaetuja[x)], niin täytyy kait jokaisen myöntää että se minkä MUSSOLINI nyt tekee, on koko meidän planeetallemme kohtalokasta. Ja tulee kysyneeksi itseltään, onko Italian kansa todellakin henkisesti, moraalisesti ja aineellisesti kypsä luomaan sen fascistisen imperiumin, jota MUSSOLINI havittelee. Kun lukee Italian lehtiä, kauhistuu sitä kielen hillittömyyttä jopa raakuutta, joka joka palstalta huokuu. Hyökkäykset Englantia vastaan ovat niin tyhmät, ettei usko silmiään. Eikä niitä Albion unohda vaikka se nyt itsensä hillitsee. Se yksi ainoa päivä, jolloin koko fascistilehdistö - jolla ei ole mitään edesvastuun velvollisuutta - hyökkäsi Japanin kimppuun, tulee vuosikymmenien kuluessa kantamaan hedelmiä. Eiköhän MUSSOLINI itse jo vaihtaisi lehdistöään hyvin disiplinoituun demokraattiseen sellaiseen, jonka taakse hän voisi tarpeen tullen kätkeytyä ?

Revue des deux Mondesin tunnettu päätoimittaja PINON kirjoitti äskettäin "Capitale"-lehteen MUSSOLINIn pyrkimyksistä pari mietettä, jotka mielestäni ansaitsevat huomiota. Panen ne liitteeksi.

x x
x

---

x) Eräs täkäläinen lehti pitääkin ainoana onnellisena seikkana, että MUSSOLINI on ryhtymäisillään tähän siirtomaaselvittelyyn ennen Saksan lopullista aseellista valmistumista, - puolestani pitäisin tätä juuri yhtenä syynä siihen että MUSSOLINI on valinnut juuri tämän hetken.

Englannin asema on tänään jotenkin sama kuin vuonna 1911, jolloin sen sotilasjohto halusi sekaantua Italian sotaan Tripoliksessa. Ulkoministeri GREY ja laivastoministeri CHURCHILL vastustivat sotaan ryhtymistä, koska pelkäsivät Saksan käyttävän hyväkseen tällaisen sekaantumisen Englannille Euroopassa tuottamaa heikkoutta. Mutta todellisuudessa asema Englannille nyt on epäedullisempi kuin silloin, sillä sen yliherruus Välimerellä ei enää - ilmasodan vuoksi - ole yhtä kiistaton (Maltan saari!).

Englannin asema tulee sen kautta vielä vaikeammaksi, että se epälukuisia kertoja on toiminut juuri niin kuin Italia nyt aikoo toimia, mutta Englanti on oikeassa siinä että Kansainliiton syntymisen kautta tilanne on muuttunut. Toiselta puolen ei ole vailla kiintoa todeta, mitenkä esim. Westminster Gazette tammikuussa 1922, jolloin Englanti valmisteli toimintaa Abessinian länsirajalla, vaikka sisäpoliittisista syistä tuuma jäi toteuttamatta, kirjoitti Etiopiasta seuraavaa: "Mitä täydellisin anarkia vallitsee Etiopiassa. Kokonaiset seudut ovat rosvojen ja orjakauppiaitten käsissä, ulkomaalaisilla ei ole mitään muuta mahdollisuutta neuvotella Etiopian hallituksen kanssa kuin käyttäen hyväkseen viranomaisten lahjottavuutta", j.n.e.

Kun seuraavana vuonna Genève'issä oli puhe Etiopian tulosta Kansainliiton jäseneksi, Englanti johdonmukaisesti vastustikin sitä. Sen jäsenyyttä puolusti silloin innokkaimmin juuri Italia!

x x

x

Tässä yhteydessä ei ole vailla kiintoa muistella että kun amerikkalais-espanjalaisen sodan aikana 1898 Washington alkoi pelätä, ettei sen sotalaivoja päästettäisi vapaasti kulkemaan Suezin kautta, Washington lähetti Lontoossa olevan ambassadöörinsä Lord SALISBURYn puheille tätä kysymään. Lord SALISBURY vastasi Englannin respektoivan joka suhteessa vuoden 1888 sopimusta (joka kuten muistettaneen takaa Suezin kanavan vapauden kaikille laivoille, myös sotalaivoille, sopimuksen vuodelta 1885 myöntäessä tämän vapauden vain kauppalaivoille).

x x
x

Viittasimme jo värillisten rotujen puolelta mahdollisen sodan kautta kasvavaan vaaraan. Olen viime viikkoina tavannut silloin tällöin eräitä orientaalisia virkaveljiäni ja voinut heidän kauttaan todeta että Aasia yksimielisenä on Kuninkaitten Kuninkaan takana, niin hyvin hindut ja konfusiolaiset kuin muhamettilaiset, huolimatta siitä että Kuninkaitten Kuningas on <u>kristitty.</u> Tämä on jotain aivan uutta värillisten taistelussa valkoisia vastaan. Mitä erikoisesti tulee muhamettilaisiin niin on tähän osaksi syynä se, että Etiopia v. 624 soi asyylioikeuden MUHAMEDin ensimäisille kannattajille kun nämä vainottuina olivat pakotetut etsimään turvaa Arabian ulkopuolelta. Mutta pääasiallinen syy on siinä että kaikkien värillisten silmät nyt kohdistuvat Etiopian hallitsijaan eurooppalais-vastaisen maailmankatsomuksen symboolina. Ei kait ole sattuma että IBN SAUDin poika vii-

me aikoina on matkustellut Euroopassa. Jemen on selvästi osoittanut kannattavansa Etiopiaa; on vähemmän tunnettua että jemeniläiset hyvin mielellään ottavat vaimonsa Etiopiasta, koska pitävät etiopialaisia vaimoja kauniimpina kuin arabialaisia; verisiteet ovat senvuoksi Jemenin ja Etiopian välillä erittäin läheiset. Olen yllämainituilta virkaveljiltäni saanut vahvistuksen sille että GANDHI todella on antanut deklaration, joka takaa hindujen kannatuksen Etiopian kuninkaalle. Ja Japnistahan tiedämme, että sen hallitus desavuoi oman suurlähettiläänsä Roomassa kun tämä oli väittänyt Japanin Abessinian asiassa olevan desinteresseeratun, korjaten hänen sanansa niin että Japani on vain poliittisesti desinteresseerattu. Taloudellisestihan on tunnettua että Japanilla on suuria harrastuksia niissä Abessinian osissa, joissa pumpuliviljelys on mahdollinen, ja on käynyt ilmi tämän yhteydessä, että Japani jo on uhrannut paljon sekä väkeä että rahaa tähän tarkoitukseen.

Yksinpä Egypti, jonka kuningas on italialaismielinen - hän on osaksi saanut kasvatuksensa Italiassa - ja jonka luulisi a priori olevan antienglantilainen, osaksi Niilin lähteitten vuoksi osaksi Egyptissä asuvien Abessinian kirkkoa lähellä olevien kristittyjen koptilaisten vuoksi ei halua loukata Etiopian kuningasta.

Ja lopuksi on otettava huomioon yleinenkin erotus itämaisen ja länsimaisen ajattelutavan välillä. Sitä kuvaa juuri tässä suhteessa sattuvasti muudan kirjoittaja Journal de Genève'issä, joka kertoo että Abessinian hallitus ei

tahtonut häneltä kieltää oikeutta käyttää moottorivenettä Tana-järvellä, mutta lisäsi että sen käyttäminen käytännössä on mahdotonta, koska moottorin surina voisi häiritä järven pyhiä henkiä! Kirjoittaja lisää että jos hän olisi ollut tottelematta neuvoa, häneen olisi kohdistunut pappien viha, sotaisia puheita, uskovaisten tyytymättömyys ja ehkäpä kiväärinkuulia.

Voi huoleti sanoa että koko maailman sympatiat, sekä Euroopan että toisten maanosien, ovat Abessinian puolella. Kuvaavasti kylläkin Belgian ulkoministeriössä minulle sanottiin, että voi olla kyseenalaista, onko n.k. orjuus Abessiniassa todellista orjuutta! Muuten kuulin Brysselissä, että jos sota syttyisi, keisarin kaartin instruktööreinä toimineet belgialaiset upseerit kohta kutsutaan pois.[x]

x x
x

Useasta lähteestä olen kuullut että Erytreassa, Adenissa ja muualla mahdollisen tulevan sotanäyttämön lähettyvillä eurooppalaisissa siirtokunnissa ei vieläkään uskota sodan syttymiseen vaan luullaan MUSSOLINIn vain miekkaansa helistävän.[xx] Luullaan että MUSSOLINI tyytyisi, jos hän sai-

---

x) 24/8. Tänään lehdet kertovat että belgialaiset ja ruotsalaiset instruktöörit olisivat jo saaneet määräyksen palata kotia. Mitä belgialaisiin tulee, tämä ei pidä paikkaansa.

xx) Sieltä tulevat kertovat myös, että Englanti innokkaasti toimii kulisseissa paikan päällä, että päivittäin 200-300 italialaista sotilasta evakuoidaan sairauden vuoksi, y.m.

si marssia Adouaan, jossa italialaiset joukot pian 40 vuotta sitten kärsivät tunnetun tappionsa, jolloin hän tekisi Adouasta pienen ruhtinaskunnan t.m.s. ja siten säilyttäisi prestigensä.[x] Pelkään kuitenkin että tämä optimismi on liioiteltu.

Tiedän muuten aivan ensi käden lähteestä, että Ranskan sotilasjohto jo monta viikkoa on laskenut sodan syttymiseen.

x x
x

HERODOTOShan kertoo miten KAMBYSES vallattuaan Egyptin lähetti Etiopian kuninkaan luo lähetyskunnan lahjoineen, kuinka Abessinian hallitsija ottaessaan vastaan tämän lähetyskunnan sanoi tietävänsä että se oli tullut vakoilemaan, kuinka hän piti lähetyskunnan jäsenille puheen, joka on kuin kalkkeerattu nykyisen / NEGUKSEN puheille, kuinka hän lähetti KAMBYSEKSELLE lähetyskunnan välityksellä vahvan jousen, jota vain vahvat suuret abessinialaiset kykenivät jännittämään, kehoittaen KAMBYSESta vasta sitten pyrkimään Etiopiaa valloittamaan kun kaikki hänen miehensä kykenevät tämän jousen jännittämään. Hän kertoo edelleen, miten KAMBYSES vastauksesta suuttuneena pani pystyyn teebalaisista kokoonpannun 50000-miehisen sotajoukon, jonka nenässä lähti Etiopiaa kohti. Kuten tunnettua sotajoukko sortui jo Libyan erämaahan. Sillä

x)
24/8. Eräs Brysselissä juuri nyt oleskeleva italialainen senaattori kertoi tänään tuttavalleni samaa. Hän oli muuten saanut MUSSOLINIn itsensä allekirjoittaman sähkeen, jossa häntä kehoitetaan saapumaan Brenneron manöövereille, minne saapuu senaatin presidentti ja 11 senaattoria.

välin syntyi kapinoita laajan valtakunnan eri osissa. Matkalla niitä kukistamaan KAMBYSES kuoli. Ei ole vailla kiintoa lukea tällä hetkellä tätä HERODOTOKSEN kertomusta.

x x
x

28/8. Sillä välin kun tätä raporttia on viimeisteltu ja kirjoitettu puhtaaksi on tilanne kieltämättä synkistynyt. Ainoa valopilkku on että Englannin hallituksen päätösten maltillisuus tekee Italialle mahdolliseksi lähettää edustajansa 4/9 Kansainliiton neuvoston kokoukseen. Toiselta puolen MUSSOLINIn äskettäinen Daily Mailille antama haastattelu ja italialaisten sotavalmistusten intensoituminen panee epäilemään, onko sota vältettävissä. Eräät ranskalaiset lehdet puhuvatkin jo siitä että on turha kuluttaa kallista aikaa sellaiseen joka ei voi onnistua ja että olisi parempi kohdistaa toimenpiteet tulevan konfliktin rajoittamiseen. Näkyy syntyneen myös ajatus että Kansainliiton neuvosto päättäisi lähettää Etiopiaan tutkimuskomissionin.

Holma.

Si M. MUSSOLINI joue cette partie formidable, c'est par amour de la gloire, par passion de la grandeur du Pays qu'il identifie à lui-même; c'est pour fonder enfin cet empire italien qu'il promet aux enfants de la Louve. Mais n'est-ce pas aussi parce qu'il sent que son pouvoir serait ébranlé s'il n'apportait pas quelque triomphe retentissant ? Les pouvoirs qui confisquent la liberté sont tenus d'apporter ou la prospérité ou la gloire. Ils ne peuvent, comme une vieille monarchie, attendre l'occasion, l'heure propice. Il leur faut aller de l'avant, oser, réussir ou sombrer. Si M. MUSSOLINI ne remporte pas rapidement un succès complet, son pouvoir sera compromis. Il ne s'engagerait pas dans une telle aventure, il ne jouerait pas le tout pour le tout s'il n'en sentait l'inéluctable nécessité.

Les dictatures entrent dans leur âge critique. Mais les difficultés qui les attendent: luttes intestines en Allemagne, expédition africaine pour l'Italie, auront sur la vie des autres peuples des répercussions qu'il serait sage de prévoir, plus sage encore de prévenir.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 6.

ASIA:

Pariisissa olevan Lähetystön rap. n:o 37.

V.a. Asiainhoitaja Soravuo.

18/9 1935.

5000—11—34 4284

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Pariisissa syyskuun 19 päivänä 1935.

N:o 1673-495

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 47/108 Luc. N. 10 35
23/9.35
RYHMÄ 5 OSASTO C6 ASIA

Ulkoasiainministeriölle,

Helsinki.

Lähetystö täten kunnioittaen lähettää Ulkoasiainministeriölle raporttinsa n:o 37, joka käsittelee aihetta:

Ranska ja komintern.

V.a. Asiainhoitaja: E. O. Soramo

UE 13: A 4.

PARIISISSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
47/108 he
23/9 35
5 C6

RAPORTTI n:o 37.

Pariisissa 18 p:nä syyskuuta 1935.

Asia: Ranska ja komintern.

Kominternin elokuun lopussa päättynyt kokous on Ranskassa aiheuttanut melkoisesti arvostelua päivälehdistön taholta, itse puolivirallista LE TEMPSia myöten. Niinkuin odottaa sopii, on tämä kritiikki nimenomaan kohdistunut Kominterniin samoinkuin sen täkäläiseen lipunkantajaan FRONT POPULAIREen, ja siis vain välillisesti Neuvostohallitukseen.

Näitten arvostelujen ohella on kuitenkin tullut kuuluviin ääniä, jotka Kominternin kokouksessa pidetyistä puheista ja hyväksytyistä päätöslauselmista vetävät sen johtopäätöksen, että suhteissa itse Neuvostoliittoon on jotain, joka ei ole sopusoinnussa Ranskan-Neuvostoliiton sopimuksen yhteydessä annettujen vakuutusten kanssa vallankumouspropagandan lopettamisesta. Katsoen siihen, että ulkoapäin tulevilla vallankumousaatteilla on jokaisessa maassa, niin myös Ranskassa, aina kannattajansa - muistettakoon vain vuosien 1789-1871 vallankumouksellista Ranskaa, jonka esimerkkiä v. 1848 nousi seuraamaan puoli Eurooppaa, ja silloin ei kuitenkaan ollut olemassa mitään organisoitua internatsionaalia - on kominternin propaganda eritoten

JAKELUOHJE:
Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

liittolaisvallassa omansa herättämään vakavaa huolestumista. Lisäksi on ajateltava, miten kiusalliseen asemaan Ranska joutuisi jos jokin sille läheisempi maa kuin Yhdysvallat olisi seuraava Neuvostoliitolle osoitetun vastalauseen esittäjä. Jos kerran voidaan tänään katsoa neljän suurvallan, Saksan, Puolan, Japanin ja U.S.A:n omaksuneen Neuvostohallitukseen nähden lievästi sanoen kielteisen kannan, niin eikö niihin huomenna voi liittyä viides? Eikö ole mahdollisuuksien rajoissa, että Italian-Abessinian ristiriidan johdettua nämä maat lopullisesti keskenään sotaan, Englantia alkaisi todenteolla huolestuttaa Kominternin toiminta niin Euroopassa kuin koko Brittein valtakunnassa?

Tällaiset ja muut lehdistössä esitetyt mielipiteet eivät tietenkään merkitse, etteikö Ranskassa ensinkään olisi epäilty Neuvostoliiton, s.o. Stalinin antaman vakuutuksen merkitystä. Päinvastoin on ilmeistä, että monet ranskalaisista k.o. sopimuksen tekijöistä eivät alunperinkään lupaukseen paljoa uskoneet (Kts lähetystön raporttia n:o 19). Mutta tähän asti on ainakin Ranskan julkinen sana, suurin piirtein, pidättynyt lausumasta ilmi epäluulojaan. Ja on sitä merkittävämpää, että nämä pettymyksen ja tyytymättömyyden ilmaisut, joita on näkynyt nimenomaan ~~yhtäkkiä~~ yllämainitun Yhdysvaltain esittämän protestin jälkeen, nyt tulevat ei-äärimmäisyyslehtien taholta.

Ylläselostettujen ilmiöitten ohella lienee oireelliseksi katsottava muuan hallituksenkin toimenpide, josta näinä päivinä on tullut tietoja julkisuuteen: opetusministeri ROUSTAN on kiertokirjeessä kieltänyt alaisiaan viranomaisia olemasta missään tekemisissä kansallisen opettajasyndikaatin, Syndicat National des

Instituteurs'in tai sen edustajien kanssa. Tämä syndikaatti, joka käsittänee n. 80,000 jäsentä ja on tunnetusti kommunistinen, oli elokuun alussa pitämässään yleiskokouksessa hyväksynyt päätöslauselmia, joissa LAVALin hätäasetusten varjolla ankarasti hyökättiin hallitusvallan kimppuun. Sanotussa kokouksessa ei yleensäkään harkittu opetusmenetelmiä eikä muuta opettajien alaan kuuluvaa, vaan pohdittiin yksinomaan poliittis-vallankumouksellisia kysymyksiä. - Kommunistihenkisten opettajain runsaus Ranskassa on selitettävissä sen perusteella, että n.s. Ecoles Normales, jotka suunnilleen vastaavat meidän seminaarejamme, ovat kommunististen aatteiden läpitunkemia. Syndikaatin jäsenten "luotettavuuteen" viittasi selvästi myös MARTY, Ranskan edustaja Komintermin kokouksessa, sanoessaan: "Deux tâches s'offrent aux communistes français: gagner l'armée et utiliser comme point d'appui l'antifascisme des instituteurs français, qui sont les modeleurs de l'idéal populaire". Toisaalta on tosin olemassa patrioottinenkin opettajajärjestö, mutta sen jäsenmäärä lienee korkeintaan n. 20,000.-

Yllämainitun opetusministerin kiertokirjeen julkaisemisen yhteydessä korostetaan kyllä nimenomaan, että kysymyksessä ei ole poliittinen vaan yksinomaan hallinnollinen toimenpide. Mutta toisaalta on huomattava, että - ainakin sen mukaisesti mitä on ilmoitettu - sanotun kiellon takana on hallitus yksimielisesti, siis myös sen vasemmistoradikaaliset jäsenet.

Eilinen LE JOUR julkaisi uutisen, jonka mukaan valtiovarainministeri REGNIER olisi päättänyt, opetusministerin esimerkkiä seuraten, katkaista puolestaan välinsä "Syndicat des

contributions indirectes" nimiseen järjestöön, joka on eräänlainen välillisten verojen vastustamisyhdistys ja niinikään kommunistinen.

L. D. Soramo.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 38.

v. a. Asiainhoitaja Toravaa

24/10 1938.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 1880-537

Pariisissa lokakuun 24 p:nä 1935.

48 108 Sal. 35.

29/10-35

ASTO

5 C6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetystö lähettää kunnioittaen ohellisena raporttinsa n:o 38, joka käsittelee aihetta Senaattorinvaalit Ranskassa.

V.a. Asiainhoitaja: L. Oksanen

UE 13: A 4.

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 38.

Pariisi ssa 24 p:nä loka kuuta 19 35.

Asia: Ranskan senaattorinvaalit.

Vaikka kuluvan lokakuun 20 päivänä toimitetut senaatin kolmanneksen vaalit eivät aiheuttaneetkaan mitään huomattavampaa muutosta senaatin puoluepoliittiseen kokoonpanoon, osoittivat ne kuitenkin lievää siirtymistä vasemmalle. Tämä selviää allaolevasta virallisten tietojen mukaisesta taulukosta:

	Ennen.	Nyt.	Erotus.
Conservateurs	3	1	- 2
Union républicaine démocratique	20	16	- 4
Démocrates populaires	2	5	+ 3
Républicains de gauche	16	18	+ 2
Radicaux indépendants	7	7	0
Radicaux socialistes	43	39	- 4
Républicains socialistes	1	1	0
Indépendants de gauche	3	4	+ 1
Socialistes de France ou socialistes français	5	4	- 1
Socialistes S.F.I.O.	6	10	+ 4
Pupistes	1	1	0
Communistes	0	1	+ 1

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Äärimmäinen oikeisto on siis menettänyt kuusi paikkaa, ilmeisesti oikeiston vasemman siiven ja keskustapuolueiden hyväksi.

Radikaalisosialistit taas, jotka hyödyn toivossa äänestivät "Front populaire"n mukana, menettivät neljä paikkaa äärimmäiselle vasemmistolle.

Oikeisto lukee toisaalta kyllä - ja syystä, se myönnettäköön - voitokseen sen, että pää- ja ulkoministeri LAVAL, joka oli asettunut ehdokkaaksi kahdessa vaalipiirissä, tuli molemmista valituksi, Seinen departementista ainoana ensi äänestyksessä Union nationale'n listalta ja Puy-de-Dôme'ista, joka on hänen kotiseutunsa, ainoana kaikista ehdokkaista ensi äänestyksessä. Osoittautui siis että LAVAL ei tehnyt laskuvirhettä halutessaan tämän kaksinkertaisen vaalin avulla todistaa, että hänen pidättyvällä ja rauhaarakastavalla ulkopolitiikallaan on kannatusta sekä maalaisväestön - jota tässä edusti Puy-de-Dôme - että kaupunkilaisten - Pariisi kuuluu Seinen departementtiin - keskuudessa. Äänestyksen tulos on epäilemättä vahvistanut hänen asemaansa, sitä suuremmalla syyllä, kun äärimmäinen vasemmisto lienee parhaan kykynsä mukaan yrittänyt tehdä tyhjäksi LAVALin laskelmat.

Tämän menestyksen yhtä vähän kuin kaikenlaisten eri laskutapojen nojalla tuskin kuitenkaan voitaneen väittää, niinkuin tekee esim. Echo de Paris, että "vaaka on kallistunut hieman oikealle".

LAVALin kohdalla kärsimänsä tappion vastapainona on vasemmistolla kommunisti CACHINin pääsy ylähuoneeseen, mutta

hänen asemansa siellä tullee ainakin jossain määrin olemaan "kenraalin vailla armeijaa". Hänen vaalinsa Seinen departementista lienee ensi sijassa luettava sen suuren vaikutusvallan ansioksi, minkä äärimmäinen vasemmisto on Pariisin etukaupunkien hallinnossa saanut. Toisaalta näyttää vaalin kulku tässä departementissä osoittavan, että LAVALin politiikalla on kannatusta myös vasemmistossa. Äänestäjäin luku siinä oli nim. 1,252, ja näistä - tosin tarkistamattomien tietojen mukaan - arvioitiin oikeiston äänet n. 500:ksi ja Front populairen äänet n. 730:ksi. LAVALin tullessa valituksi ensi äänestyksessä 647 äänellä, näyttää ilmeiseltä, että osa Front populairen äänistä annettiin tällöin hänen hyväkseen.

E. O. Somma

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 39.

Ministeri Holma

31/10 1935.

5000—3—32 1030

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 1897-564

Pariisissa marraskuun 2 p:nä 1935.

49 109 Sal. 35.

4/11-35

5 C6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetystö täten kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle lähettää ministeri HOLMAn raportin n:o 39, joka käsittelee aihetta:

Radikaalipuolueen äskettäinen kokous.

V.a. Asiainhoitaja: L. Oksanen

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 39.

Pariisi ssa 31 p:nä loka kuuta 19 35.

49 109 Jal. 35. 4/11. 35

Asia: Radikaalipuolueen äskettäinen kokous.

5 C6

Lyhyesti mainittakoon otsakeasiasta seuraavaa. Päinvastoin kuin mitä monella taholla oli ennustettu, radikaalipuolueen suuri kokous viime viikolla, jota kauan jännityksellä oli odoteltu, päättyi sen molempien ryhmien ulkonaiseen sopuun. Toisin sanoen: DALADIER'n johtama vasemmistoryhmä, joka pyrkii yhteistoimintaan sosialistien ja kommunistien kanssa, taipui yhteiseen deklaratioon oikean siiven kanssa. HERRIOT valittiin yksimielisesti ja akklamatiolla uudelleen puolueen johtajaksi. Tämän tuloksen valmisteluissa ent. pääministeri CHAUTEMPS näytteli suurta ja kiitettävää välittäjän osaa. Kun muistelee millaisia yhteenottoja puolueen eri ryhmien johtomiesten välillä viime aikoina on sattunut, ei voi muuta kuin ihmetellä että tulos oli näinkin hyvä.

On kieltämätöntä että tulokseen vaikutti myös hyvin suurelta osalta koko Ranskan kansassa vallitseva tyytyväisyys jopa ihailu siihen tapaan, jolla LAVAL on suoriutunut vaativasta ja erittäin vaikeasta tehtävästään tämänhetkisten kansainvälisten selkkausten tasottamiseksi, tapa joka myös ulkopuolella Ranskan rajojen (esim. Unkarissa, jopa Saksassa!) alkaa saa-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

vuttaa ansaittua kiitosta.

Puoluekokouksen tulos ei tietysti merkitse sitä että ryhmien väliset syvät erimielisyydet äkkiä olisivat lakanneet, ja Le Temps toteaa vallan oikein, että kokouksen enemmistön henki oli selvästi "front populaire"n lumoissa. Myös on otettava huomioon, että LAVAL tulee saamaan monelta taholta vaikeuksia uusien asetustensa johdosta[x] ja budjettia käsiteltäessä. Niinpä viime päivien äänestykset ja mieliala Eduskunnan niin pelätyssä rahavaliokunnassa eivät ole hallitukselle olleet suopeat. LAVAL on luvannut 8/XI selostaa tilannetta valiokunnassa. Tämä istunto voi muodostua hyvinkin tärkeäksi.

Puoluekokouksen pitkä deklaratio on taitavasti (PERTINAX sanoo: pirullisesti) laadittu, mutta sisältää yhden kohdan, joka LAVALille vielä tulee tuottamaan vaikeuksia: tarkoitan kokouksen hallitukselle siinä asettamaa ultimatiivista vaatimusta valvoa pontevammin oikeistojärjestöjen toimintaa. Tietysti voisi ajatella että LAVAL tästä saa etsimättömän aiheen hajoittaa sekä oikeistojärjestöt että kommunistijärjestöt. Mutta pidän ainakin toistaiseksi erittäin vähän luultavana jopa mahdottomana että hän uskaltaisi käydä oikeistojärjestöjen kimppuun, koska hän silloin saisi huomattavan osan lehdistöä Le Tempsia myöden vastaansa ja koska on hyvin vähän luultavaa että hajoituskäskyä toteltaisiin.

---

x) Joita tällä kertaa ei voitane kutsua hätäasetuksiksi vaan joiden tarkoitus ensi kädessä on kaikenlaisten administratiivisten epäkohtien parantaminen - mikä ei ole liian aikaista!

Oikeiston ja vasemmiston suututtaminen yhdellä kertaa jättäisi hänelle sitäpaitsi varsin pienen kannatuksen Kamarissa. Tässä piilee vaaranaihe joka LAVALille voi käydä kohtalokkaaksi. Mutta vaaraa mielestäni vähentää se paradoksaalinen tosiasia että deklaration takana sen ultimatiivisessakin kohdassa on - hallituksen omia jäseniä puolisen tusinaa!

Ylläsanotusta huolimatta on todettava että puoluekokouksen tuloksen kautta radikaalipuolueen hajaantuminen tällä ~~kerkeää~~ kertaa estyi, että radikaaliministerit voivat jäädä hallitukseen ja että radikaalien ja keskustapuolueiden välinen poliittinen välirauha ainakin muodollisesti jatkuu.

Muutaman päivän päästä - kun olen pitkän poissaoloni jälkeen ehtinyt paremmin tutustua mielialoihin - teen yksityiskohtaisemmin selkoa Ranskan sisäpoliittisesta tilanteesta, parlamentin kokoontumisen aattona ja LAVALin poikkeusvaltuuksien alkaessa kallistua loppuansa kohti.

Mainitsen tässä yhteydessä että äärimmäinen vasemmisto tiukkaa hallitukselta Moskovan kanssa tehdyn sopimuksen ratifiointia. On todella merkillistä ettei ratifiointia ole vielä tapahtunut. Arvelen sen johtuneen siitä ettei LAVAL halua sopimuksen ratifioinnista varmaankin aiheutuvia myrskyisiä keskusteluja Kamarissa tänä arkana aikana.

H. H o l m a.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 40.

Ministeri Holma

7/11 1935.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 1936-579

Pariisissa marraskuun 7 p:nä 1935.

50 109 Tal. 35.

11/11-35 9

C6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän tämän mukana kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini n:o 40, joka käsittelee aihetta: Uusi puolueryhmitys Ranskan kamarissa.

Holma.

UE 13: A 4.

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 40.

Pariisissa 7 p:nä marras kuuta 1935.

Asia: Uusi puolueryhmitys Ranskan kamarissa.

Ortodoksisten sosialistien ja porvarillisten radikaalien välillä olevat kamarin itsenäiset sosialistiset tynkäryhmät - joista toiset, ollen lähinnä vain parlamenttiryhmiä, nojautuvat varsin pieniin äänestäjämääriin itse maassa, seikka joka sivumennen sanoen, katsoen vaalijärjestelmän henkilökohtaisuuteen, on kuvaava täkäläisen parlamenttaarisen elämän elastisuudelle yleensäkin - ovat näinä päivinä päättäneet yhtyä kiinteämmäksi ryhmäksi, silti luopumatta kukin ohjelmastaan tai luomatta uutta yhteistä ohjelmaa. P.o. puolueet ovat "ranskalaiset sosialistit", "uussosialistit", "tasavaltalaiset sosialistit" ja "riippumattomat sosialistit". Kahteen ensimäiseen kuuluvat rippeet siitä uussosialistisesta puolueesta, joka pari vuotta sitten lohkeni suuresta sosialistipuolueesta mutta joka sittemmin itse hajaantui heikontuen heikontumistaan. Molemmat jälkimäiset taas ovat rippeitä siitä aikaisemmasta riippumattomasta sosialistipuolueesta, joka kutsui itseään "Ranskan tasavaltaiset sosialistit" ja joka jo useampia vuosia sitten hajaantui kahtia. Tähän jälkimäiseen puolueeseen kuului aikoinaan monta huomattavaa vasemmistojohtajaa kuten BRIAND,

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

PAINLEVE y.m.

Uusi ryhmitys on lähinnä taktillisista syistä syntynyt. Sen tarkoituksena on, mikäli käsitän, toiselta puolen erottautua keskenään läheisten sosialististen ohjelmiensa kautta radikaalipuolueesta, mutta samalla niinikään erottautua suuresta sosialistipuolueesta selvemmän puolustustahtonsa kautta, joka näille ryhmille aina on ollut kuvaava.

Luulisin myös että ryhmityksen takana on persoonasyitä. Lähinnä pistää silmään että uuden ryhmän puheenjohtajaksi on valittu liikkeen sielu, senaattori PAUL-BONCOUR, ent. pääministeri, joka viime aikoina on kuulunut riippumattomiin sosialisteihin. On hyvin mahdollista että PAUL-BONCOUR jälleen pyrkii näyttämölle ja että hän, huomatessaan LAVALin aseman mahdollisesti horjuvan ja laskien voivansa ehkä päästä pinnalle jos LAVALin kerran kaaduttua ei päästä yksimielisyyteen kysymyksestä "HERRIOT vai DALADIER," täten koettaa luoda itselleen uuden platformun, toivossa että häneen ehkä turvaudutaan objektiivisempana ratkaisumuotona.

Yhteensä uusi ryhmitys käsittää kokonaista 60 ääntä, eli siis 10 % parlamentin kokonaisuudesta, äänimäärä joka äänestyksissä voi näytellä ratkaisevaakin osaa ja joka kielekkeenä radikaalien ja sosialistien välillä voi saada suuremman merkityksen kuin minkä se sinänsä ansaitsisi.

Ei ole vailla kiintoa että uuden ryhmityksen, joka on ottanut nimekseen Union socialiste et républicaine, johtoon ei ole valittu Bordeaux'n tunnettua pormestaria MARQUET'ta, joka siis ei tunnustaudu solidaariseksi PAUL-BONCOUR ja K:in

kanssa, omaten diktatoorisempia - sanokaamme neofasistisia - taipumuksia ja säästäen itseään selvempiä tulevaisuuslinjoja varten. Sensijaan DEAT, MARQUET'n aseenkantaja kun yhdessä erosivat sosialistisesta puolueesta, on uuden ryhmän yleissihteeri.

En usko että LAVAL mielihyvin näkee tämän uuden kiinteämmän ryhmityksen syntyvän, sillä suurissa sisäisissä kysymyksissä, jotka ovat kehittymässä aktuaalisiksi ollen enemmän valta- kuin periaateprobleemoja, uusi ryhmitys tuskin asettuu LAVALia puoltamaan.

Uusi puolueryhmä on julaissut laajahkon deklaration, jossa alleviivataan puolustustahtoa, uskollisuutta tasavallalle, rauhan säilyttämistä Kansainliiton avulla, talouskysymysten ja politiikan erottamista toisistaan y.m. Deklaratio sisältää kuitenkin ensi kädessä pitkän jonon kuluneita fraaseja.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C C

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 41.

Ministeri Holma

6/11 1935.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 1940-580

Pariisissa marraskuun 7 p:nä 1935.

57 109 Yal. 35.

11/11-35

5 C6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän tämän mukana kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini n:o 41, joka käsittelee aihetta:

Moskovan ympärillä.

Holma.

UE 13: A 4.

PARIISSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 41.

Pariisissa 6 p:nä marras kuuta 1935.

57 109 Yal 35.

11/11-35

Asia: Moskovan ympärillä.

5 C6

Raporttini n:o 39 lopussa mainitsin vasemmiston insistoivan ranskalais-venäläisen sopimuksen pikaista ratifiointia. Lähetettyäni raporttini sain kuulla että Kamarin ulkoasiainvaliokunta edellisenä päivänä oli määrännyt kommunisteja varsin lähellä olevan jäsenensä edustaja Henry TORRESin (tunnettu asianajaja) tämän kysymyksen raportööriksi, mistä voi päätellä asian tulevan pian aktuaaliseksi.

Käydessäni tänään ensi kertaa lomani jälkeen Quai d'Orsaylla ministeri BARGETONin puheilla utelin asiaa, jolloin hän sanoi otaksuvansa kysymyksen tulevan Kamarin eteen vielä tänä vuonna.

Kysyin häneltä myöskin mitä perää on Suomenkin lehdissä näkyneessä uutisessa, jonka mukaan edusmies LAURENT on ilmoittanut esittävänsä Kamarille sellaisen amendement ratifiointia koskevaan lakiehdotukseen, että ratifiointi mahdollistuisi vain sillä ehdolla että Moskova samanaikuisesti lupaa järjestää à l'amiable velkakysymyksen. Kuten tunnettua, neuvotteluissa viime talvena ei velkakysymystä lainkaan kosketeltu. Viittaan siihen minkä aikaisemmin olen raportoinut, että näet

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

luulen venäläisten hiljakselleen ostaneen pois markkinoilta huomattavan osan kyseessä olevia papereita. x)

x x
x

Eräitä päiviä sitten vietettiin Lyonissa ranskalais-venäläistä ystävyyspäivää, jonka kuluessa ent. ilmailuministeri Pierre COTin ja eräiden kommunistijohtajien rinnalla HERRIOT lauloi ylistyslaulun tälle ystävyydelle kiittäen Venäjän jaloa demokratiaa y.m. Tämän johdosta on varsinkin Henri de KERILLIS Echo de Paris'sa kolmeenkin otteeseen hyökännyt ankarasti HERRIOT'n kimppuun. Lähetän eri kirjeenä nämä kirjoitukset, jotka ansaitsevat huomiota.

En tiedä kuinka paljon perää on väitteissä, että LAVAL äskettäin olisi sanonut seuraavaa: "Jätän mielelläni Quai d'Orsayn, mutta kauhistun ajatusta että jälkeeni tulisi HERRIOT, mikä ulkopolittisesti merkitsisi sitä että Moskovan tahto olisi Quai d'Orsaylla määräävänä". Kuten tunnettua LAVALin ystävyys Moskovaan nähden on viime aikoina entisestään viilentynyt, mistä toisessa yhteydessä lähemmin.

x x
x

Keskustellessani tänään ministeri BARGETONin kanssa tulimme ratifiointikysymyksen kautta puhuneeksi myös Venäjän ja

---

x) 7/11." Le Jour" kirjoittaa tänään huomattavalla paikalla asiasta vaatien kysymyksen pikaista ratkaisua.

Suomen suhteista, jolloin mainitsin ulkoministeri HACKZELLilla olleen Genève'issä pitkän keskustelun LITVINOFFin kanssa. Sanoin toivomukseni olevan että tämä keskustelu on Moskovaa tyydyttänyt. Ministeri BARGETON ei näkynyt olevan tästä keskustelusta selvillä mutta sanoi toivovansa samaa "koska, kuten hän sanoi, en voi kieltää että Moskovassa vallitsee idée fixe Suomen valmeudesta sallia saksalaisten maihinnousu siinä tapauksessa että Moskovan ja Berliinin välillä tultaisiin sotilaalliseen käsikähmään". En syventynyt tällä kertaa tähän kysymykseen vaan löin leikiksi Moskovan sairaaloisen pelokkuuden meihin nähden.

x x
x

Kävin toissapäivänä Belgian ulkoministeriön uuden poliittisen osaston päällikön vapaaherra van ZUYLENin luona ensi kertaa hänen astuttuaan uuteen toimeensa (hän on monia vuosia ollut saman osaston alipäällikkö ja olen silloin tällöin häntä tavannut). Hänen edeltäjänsä LE TELLIER on, kuten aikaisemmin olen maininnut, nimitetty suurlähettilääksi Moskovaan, jonne hän piakkoin lähtee.

Keskustelin van ZUYLENin kanssa lähes tunnin ja puhuimme useimmista tämän hetken aktuaalisista kysymyksistä, joista osaksi toisessa yhteydessä teen selkoa. Rajoitun tässä vain seuraavaan.

Puhuessani itäpaktista ja lausuessani arvelun että LAVALin uusi ulkopolitiikka ehkä pyrkii heikompaan kollektiviteettiin, van ZUYLEN sanoi pitävänsä jotenkin varmana, et-

tä itäpaktikysymys nyt voidaan katsoa haudatuksi. Hän ei liioin nähnyt mitä hyötyä voisi olla sopimuksesta joka ei ole rakennettu keskenäiselle avunannolle, koska kaikki muu jo sisältyy Kellogg-paktiin.

Hän sanoi edelleen tosin käsittävänsä että puolalaiset pelkäävät vieraiden joukkojen lupaa vapaasti kulkea Puolan territoorin kautta, mutta ei ymmärtänyt että Puola tässä suhteessa tekee viisaasti pelätessään yksinomaan Venäjän vaaraa. Tämän kautta jouduimme myös puhumaan Venäjän yllämainitusta hermostuneisuudesta meidän kulmallamme, jolloin sain etsimättömän aiheen hänelle laajasti selittää asemaamme Venäjään, erikoisesti huomauttaen että Moskova on ottanut meiltä päin muka uhkaavan vaaran ainakin osaksi tekosyyksi saadakseen mielensä mukaan hävittää rajamme tuolla puolen asuvat sukulaiskansamme. Tämä oli van ZUYLENille, joka vaikuttaa erittäin valistuneelta ajattelijalta, uutuus joka häneen silmiinpistävästi vaikutti.

x x
x

Eversti KARHU ilmoittaa että Ranskan sotakorkeakoulun vasta alkaneella uudella kurssilla ei ole ainoatakaan venäläistä upseeria, sensijaan kyllä italialainen.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 42.

Ministeri Holma

6/11 1935.

SUOMEN LÄHETYSTÖ Pariisissa marraskuun 7 p:nä 1935.

N:o 1941-581

52 109 Yal. D. 35.

11/11-35

5 C6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle ohellisena raporttini n:o 42, joka käsittelee aihetta:

Ranskan suhtautuminen Abessiinian kysymykseen.

Holma.

UE 13: A 4.

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 42.

52/109 Jal.D. 35.

Pariisi ssa 6 p:nä marras kuuta 19 35.

11/11-35

Asia: Ranskan suhtautuminen Abessiinian kysymykseen.

5 C6

Kun tänään ensi kertaa lomani jälkeen kävin ministeri BARGETONin puheilla, jouduimme ovesta sisään tultuani puhumaan päivän polttavasta kysymyksestä, semminkin kun hän tiesi minun oleskelleen Italiassa. Eräänlaiseksi hämmästykseksenі huomasin kohta, että ministeri BARGETON oli sangen kategoorisesti italialais-vastaisen mielialan vallassa syyttäen Italiaa kaikesta siitä pahasta mikä nykytilanteen on luonut. Kun kysyin häneltä eikö ole olemassa mitään syytä optimismiin, hän vastasi ei sellaista näkevänsä koska MUSSOLINIn minimivaatimukset vielä ovat kaukana siitä mihinkä Etiopia, Kansainliitto ja Englanti voivat suostua. Hän piti myös aivan mahdottomana että Kansainliitto voisi päättää Italialle annettavaksi esim. mandaattia, koska tämä merkitsisi pahan palkitsemista. Ainoa tapa päästä nyt ratkaisuun olisi että Italia ja Abessiinia suorittaisivat keskenään jonkinlaisia aluevaihtoja, joskin Italian eduksi.

BARGETON katsoi myös että Italian sotilaallinen menestys ei ole millään tavalla taattu, että MUSSOLINI on osoittanut eräissä tilaisuuksissa hermostuneisuuden oireita, että sanktioiden ajanpitkään täytyy vaikuttaa häiritsevästi Italian sodankäyntiin y.m.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Vaikka minulla on tekeillä laajempi katsaus koko Abessiinian kysymykseen sekä historialliselta että poliittiselta kannalta olen katsonut kuitenkin olevan syytä tästä keskustelusta jo nyt mainita, koska BARGETONin kategoorisuus oli peittelemätön.[x] En uskalla vielä sanoa edustaako BARGETON valokuvallisesti LAVALin mielipiteitä, mutta täytyy myöntää että LAVALin viime päivien politiikka on ollut sangen suuressa määrin tämän mukaista. Mitä BARGETONiin henkilökohtaisesti tulee voisi luonnollisesti ajatella, että hänen tunnettu Moskova-harrastuksensa on vienyt hänet tälle linjalle; taikka että hän antisipoi HERRIOT'n tulon Quai d'Orsaylle t.m.s. Toiselta puolen BARGETON myönsi että sanktiot ehkä tulevat galvanisoimaan Italian kansan ja kokoomaan kansakunnan entistä yksimielisemmin johtajansa ympärille, mutta hän katsoi tällaisen entusiasmin, jos sellainen on olemassa, pian muuttuvan vastakohtaiseksi jos, kuten hän sanoi, nälkä alkaa vatsassa kurnia.

7.XI. Kun tämän kirjoitettuani kävin ulkoministeriön kauppaosaston johtajan kreivi de la BAUMEn luona ja kun jouduimme myös puhumaan Italian kysymyksestä ja pakotteista, sain hänen sanoistaan melkolailla toisen käsityksen kuin BARGETONin kanssa jutellessani. Hän puolestaan näet uskoi enemmän Italian vastustuskyvyn kestävyyteen ja sen kansalliseen nousuun kuin BARGETON. Pakotteista, joita lähinnä hän ministeriössä hoitaa, hän oli huolissaan, peläten mihin tämä politiikka vielä johtaa.

Kuten sanottu palaan lähipäivinä asiaan.

Holma.

---

x) Mainitsin siitä myös puhelimitse ministeri HACKZELLille.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 43.

Ministeri Holma

11/4 1935.

5000—9—32 1039

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 1990-601

Pariisissa marraskuun 16 p:nä 1935.

63 109 Jal. D. 35.

19/11-35 2

5 C6.

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän tämän mukana kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini n:o 43, joka käsittelee aihetta Etiopian kysymys ja sen haarautumat.

Holma.

Yksi kappale tätä raporttia lähetetty Herra Ulkoasiainministerille ilmapostitse.

UE 13: A 4.

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 43.

Pariisi ssa 11 p:nä marras kuuta 1935.

Asia: Etiopian kysymys ja sen haarautumat.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
53/109 Sue. 35
19/11.35
OSASTO ASIA
5 C6.

I.

Sen johdosta että minulla oli kunnia olla valtuuskuntamme varajäsenenä Genève'in yleiskokouksessa syyskuussa parin viikon aikana ja että minä senjälkeen oleskelin (kesälomallani) 5 viikon aikana Italiassa - siitä puolet ajasta Roomassa - on minulla ollut mahdollisuus tutustua otsikkoasiaan varsin monelta puolelta. Rohkenen senvuoksi antaa tälle raportilleni hieman yleisemmän leiman koettaen etsiä sellaisia yleisiä näkökohtia, jotka helpottavat sen yleisarvostelua. Palattuani lomaltani olen parin viikon kuluessa Pariisissa voinut tutustua siihen mielialakehitykseen, joka sekä virallisissa piireissä että suuressa yleisössä on poissa ollessani tapahtunut.

Tahtomatta millään tavalla raportoida Italian tapahtumista, mikä ei ole minun tehtäväni, on kuitenkin luonnollista että pakosta joudun lausumaan niistäkin muutamia mielipiteitä, tietäen että ministeri ARTTI ei pane minulle tätä pahakseen. Matkan varrelta olen jo kirjoittanut eräistä allaolevista havainnoista yksityiskirjeissä Herra Ulkoasiainministerille.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

II.

Lukiessani ennen tämän raportin valmistelua raporttini n:o 36, jäin sen vaikutelman alaiseksi, ettei senjälkeen oikeastaan ole tapahtunut mitään sellaista, joka periaatteellisesti muuttaisi siinä esitettyjen pohjakysymysten arvostelua. Se mikä senjälkeen on tapahtunut - sodan syttyminen, Kansainliiton asiaan puuttuminen, pakotteet y.m. - eivät loppujen lopuksi merkitse muuta kuin että probleemat ja latentit konfliktit ovat kehittyneet ilmikonflikteiksi s.o. saaneet dynaamisen luonteen. Sen lisäksi eräät silloin vielä toisarvoiset kysymykset, kuten Välimeren probleema, ovat muuttuneet ensiluokkaisiksi, toisten, kuten Saksan suhtautuminen pääasiaan ja sen haarautumiin, ollessa muuttumassa sellaisiksi. On kuvaavaa että tätä kirjoitettaessa pääkysymys onkin siitä, voidaanko Välimeren kysymys ja voidaanko sen mukaisesti italialais-englantilainen vastakohta uudelleen palauttaa konfliktin asteelta probleeman asteelle. Että tässä suuressa voimain mittelyssä Etiopian kysymys jää jossain määrin taustaan on luonnollinen seuraus vaakakupissa olevien kysymysten tiivistetystä painavuudesta ja antaa erinomaisen kehyksen sille tosiasialle että Etiopia keisareineen, heimopäällikköineen ja primitiivisyyksineen alkaa joutua oikean mittapuun alaiseksi, sen mittapuun joka unohdettiin vuonna 1923, kun Etiopia otettiin Kansainliittoon.

III.

Ensin muutamia "historiallisia" näkökohtia.

Tapasin Roomassa ministeri ARTIN ystävällisellä välityksellä eräitä sikäläisiä diplomaatteja, joiden joukossa vanhoja tuttujanikin. Eräs niistä, joka pitkän aikaa oli läheinen virkaveljeni täällä Pariisissa ja joka on hyvin lähellä MUSSOLINIa, kertoi minulle - tapasimme loppuaikoina Roomassa harva se päivä - aivan varmasti tietävänsä että Englannin sikäläinen suurlähettiläs vielä kevätkesänä raportoi hallitukselleen että MUSSOLINIn sodan valmistelun takana ei ollut muuta kuin bluffia. Itse puolestaan virkaveljeni kertoi jo ennen viime joulua hallitukselleen raportoineensa, että MUSSOLINIn miekankalistus on otettava mitä vakavimmalta kannalta.

Kun sitten keväämpänä tilanne alkoi saada uhkaavia muotoja, Englannin uusi hallitus lähetti korkean ulkoministeriön virkamiehen Roomaan Sir ERICin raportteja tarkistamaan. Sivumennen sanoen tekisi mieli päätellä että Sir ERIC näin raportoi koska olisi ymmärrettävissä jos hän, oltuaan suurimman osan maailmansodan jälkeistä aikaa Kansainliiton sihteeristön johtavimmassa asemassa, katselee maailmaa edelleen "Genève'in silmillä", s.o. käsittelee realiteetteja sub specie pacis aeternae. Minulle kertoi Saksan suurlähettiläs Roomassa, jonka kanssa minulla oli puolisentoista tuntia pitkä keskustelu, että Sir ERICillä ei ole <u>mitään</u> luottamusta MUSSOLINIn luona ja ettei hänellä ole minkäänlaista asemaa Rooman johtavissa piireissä.

On ymmärrettävissä että Englannin uusi hallitus, joka juuri niihin aikoihin otti vallan käsiinsä, hätkähti ja tunsi uuden asemansa suuren edesvastuun. Sitä suuremmalla syyllä kun vaalien läheisyys saattoi merkitä kansalliselle kokoomukselle suurta vaaraa. Mielestäni eräät hermostuneilta vaikuttaneet otteet - tarkoitan EDENin matkaa kesäkuussa Pariisiin ja Roomaan josta puhuin alussa mainitsemassani raportissa - saavat tästä selityksensä. Ja lisäisin erään seikan, jota mielestäni ei ole tarpeeksi huomioitu, että myös englantilais-saksalainen kuuluisa laivastosopimus kesäkuun 18 p:ltä tätä taustaa vastaan ilman muuta tulee ymmärrettäväksi. Hermostuneisuutta, jos sitä sanaa uskallan käyttää, lisäsi vielä tieto Ranskan ja Italian suhteiden jatkuvasta lämpenemisestä tammikuun sopimuksen jälkeen ja sen seurauksena, eikä vähimmin pelko niiden probleemien huolestuttavasta kehittymismahdollisuudesta, jotka piilivät ja piilevät kolmiopolitiikassa Berlin - Wien - Rooma, jonka konstellation yksityiskohtia minun ei ole tarvis tässä eritellä.

Tätä taustaa vastaan myöskin ymmärtää Englannin äkkinäisen Genève-rakkauden ja pyrkimyksen saada uhkaavan konfliktin ratkaisun edesvastuu jaetuksi joskaan ei kokonaan siirretyksi Kansainliiton hartioille, jota tietysti Rooma kaikin mokomin tahtoi välttää, LAVALin koettaessa mikäli mahdollista saada asia järjestetyksi asianomaisten kesken Genève'in ulkopuolella. LAVAL on näet koko ajan <u>täysin selvästi ymmärtänyt</u>, mihin umpikujaan Kansainliitto ajautuisi ymmärtäen samoin yhtä hyvin että Ranskan oma traditionaalinen Genève-politiikka joutuisi kovalle koetukselle.

Tässä yhteydessä en voi olla mainitsematta, että Saksan suurlähettiläs Roomassa minulle aivan peittelemättä sanoi MUSSOLINIn halveksivan EDENiä (verba formalia) lisäten että EDEN hänen omasta mielestään ei ollut mitenkään tehtävänsä tasalla Roomassa käydessään. Hän ei osottanut pienintäkään ihailua siihen tapaan nähden millä EDEN asioita Roomassa hoiti. Jätän tässä kertomatta kaiken sen minkä suurlähettiläs minulle kertoi EDENin persoonasta ja hänen persoonallisesta elämästään.[x]

IV.

On todettava että useat Pariisin lehdet tällä hetkellä ovat taipuvaiset miltei kokonaan unohtamaan konfliktin alkuvaiheet ja alkusyyt, s.o. että konfliktin on loihtinut esille Italian diktaattori tavalla, jota ei missään muodossa voi puolustaa. Olkoon Etiopia mikä raakalaismaa tahansa, tosiasiat puhuvat selvää kieltänsä. Tämä ei muutu siitä että - ja siinä kait MUSSOLINI on oikeassa - jos hän olisi alkanut toisesta päästä s.o. Kansainliiton kautta, hänellä tuskin olisi ollut toiveita saavuttaa mitään todellisia etuja Etiopiassa. Seuraavat näkökohdat ansaitsevat myös huomiota.

---

x) Ranskan akateemikko Henry BORDEAUX, joka jatkuvasti julkisuudessa varoittaa Ranskan johtomiehiä antautumasta anti-italialaiseen kelkkaan ja joka oli lokakuun alussa julaistun ranskalaisten intellektuaalikkojen adressin johdossa, sanoo EDENistä: "trop jeune et trop brillant" !

Kun syyskuussa 1934 olin muutamia päiviä Pohjois-Italiassa herätti siellä suurta huomiota MUSSOLINIn juuri niihin aikoihin julkaisemat kaksi kirjoitusta, joissa hän käsitteli demograafista kysymystä yleensä ja varsinkin Italian kannalta - koskettelin eräässä viime syksyn raportissani näitä kysymyksiä. Erittäin ihmeelliseltä tuntui silloin lukea MUSSOLINIn omasta kynästä, että Italiassa vielä on hyvästi tilaa 10 miljoonalle ihmiselle. Italiassa liikkuneelle joka on omin silmin nähnyt, miten karu maa on, tämä väite tuntui paradoksaaliselta. Vuotta myöhemmin nämä kirjoitukset tuntuvat vieläkin ihmeellisemmiltä, kun MUSSOLINI nyt väittää väittämästä päästyäänkin, että Italiassa ei ole tarpeeksi tilaa lisäväestölle. Onkin totta ettei suurta lisäystä enää voi maahan sijoittaa, ja varsinkin Etelä-Italiassa liikkuessaan tulee joka askeleella kysyneeksi, mihin kaduilla ja kujilla kuhisevat loppumattomat lapsilaumat varttuessaan joutuvat. Mutta on heti lisättävä että vaikka - Lombardiaa, Toscanaa ja Umbriaa lukuunottamatta - suuri osa maata on vaikeasti viljeltävää, Etiopian seudut ovat vielä kymmeniä kertoja karumpia ja vaikeammin viljeltäviä, ilmastosta puhumatta.

Tässä joudummekin ensimäiseen nykyisen probleeman peruskysymykseen: mihin MUSSOLINI sisimmässään pyrkii, mitkä ovat hänen sisimmät motiivinsa ? Tulee kysyneeksi myös, pelkääkö Englanti vaistomaisesti MUSSOLINIssa uutta maailman tasapainon häiritsijää, jonka tähänastinen toiminta vain on ollut viisasta, laskelmallista valmistusta herra ties kuinka

rohkeitten unelmien toteuttamiseksi? Mihin hän tähtää ? Vainko Abessiinian valloittamiseen ? Löytyy Ranskassakin niitä, esim. tunnettu sanomalehtimies Emil BURE, jotka varoittavat maanmiehiään helpottamasta MUSSOLINIn ekspansiohalua Afrikassa, koska heidän mielestään ei ole mitään varmuutta siitä, etteikö hän, onnistuttuaan Afrikassa, käännä aseitaan Savoien, Nizzan y.m. kimppuun. Muutkin suuret valtiomiehet ovat alkaneet uransa ulkopuolella Euroopan! NAPOLEON ei liene Englannissa unohtunut.

V.

Saksan suurlähettiläs sanoi minulle myös olevansa varma siitä että BALDWIN, s.o. Englannin hallitus, ei toivo Italiassa nykyään vallitsevan régimen kaatumista, peläten että sen kaatuessa maa joutuisi anarkian valtaan. MUSSOLINI itse taas lähtee siitä että jos hänen sotaretkensä epäonnistuu, siitä on koituva arvaamattomia vaikeuksia valkoiselle rodulle. Kuta pitemmälle MUSSOLINI etenee ja kuta enemmän arvoja pannaan vaakakuppiin, sitä vaarallisemmaksi valkoisen rodun kannalta käy toivo että hän epäonnistuisi. Tässä on kieltämättä yksi hänen vahvimpia valttejaan.

Tulee tässä kysyneeksi, yhtä suurella syyllä kuin äsken kysyimme mitä MUSSOLINI sisimmässään tarkoittaa, mihinkä Englanti sisimmässään pyrkii ? Tuskin kait kukaan uskoo siihen että Englannin uusi politiikka Kansainliitossa perustuisi entistä suurempaan rakkauteen tähän samaan Kansainliittoon. Onhan Englanti itse kaikkina Kansainliiton olemassaolon

vuosina vastustanut jokaista yritystä, jonka tarkoituksena on ollut Kansainliiton materiaalinen ja effektiivisten pakotteiden automaattisen voimaanastumisen vahvistaminen. Minun on turha tässä viitata tosiasioihin, Suomen ehdottaman assistance financière kohtalo riittää. Englanti on itse ensi kädessä syypää siihen että sanktioiden voimaanpano nyt tuottaa niin erinomaisen suuria vaikeuksia. Muistammehan kaikki miten 1933 Mantshurian ristiriidan aikana Sir JOHN eräässä puheessaan alahuoneessa maaliskuulla 1933 japanilaisten marssiessa asevoimin Mantshuriaan sanoi: "Tässä on puhuttu tapahtumista vuonna 1914, mutta vuoden 1914 ja 1933 välillä on suuri erotus, se nimittäin että tänään Hänen Britannisen Majesteettinsa hallitus ei millään pretekstillä eikä missään tapauksessa tule sallimaan, että tämä maa sotketaan Kaukaisen Idän konfliktiin". Mutta silloinhan oli kyseessä Japanin tunkeutuminen Itä-Aasian kontinentille, joka Englannille oli pohjimmaltaan erittäin mieluisaa, koska siten ainakin toistaiseksi väheni Japanin ekspansiohalu Australiaan päin.

Pakotteitten sekä luonteeseen että sovittamiseen nähden olisi paljon huomautettavaa. Pahimminhan niistä kärsii Ranska jonka huomattavan suuri vienti Italiaan parhaasta päästä käsittää ylellisyystavaroita. Olisi myös erittäin kiintoisaa tutkia hieman lähemmin Yhdysvaltain erinäisten petrooli- y.m. trustien läheistä yhteistoimintaa Englannin eräiden johtavien miesten kanssa. Eihän ole vailla iroonis-

ta sivumakua, että englantilaisten ja hollantilaisten käsissä olevan Royal Dutchin osakkeet viime viikkoina ovat nousseet 12,000 frangista 22,000 frangiin! Ranskalaiset lehdet käyttävät näitä motiiveja päivittäin varsin pistelläisiin ja usein liiankin pitkälle meneviin huomautuksiin Lontooseen päin, ja lehdet rakastavat palauttaa mieleen äskettäin kuolleen Henry de JOUVENELin tunnetun sanan vapaudesta: "Vapaus on kaikille maailman kansoille poikkeuksetta myönnetty oikeus tehdä sitä mitä Englanti tahtoo".

Kansainliiton säestämänä Englanti pyrkii rajoittamaan ja ratkaisemaan konfliktia kutsumalla kaikki kansat yhteistyöhön Italian kaupalliseksi saartamiseksi. On oikeus kysyä kuinka paljon Englanti tässä ajattelee omia intressejään. Kysymys Englannin osalta onkin nyt pääasiassa seuraava: mitä Englanti tulee tekemään kun vaalit ovat ohi ja jos vaalit antavat tarpeeksi suuren enemmistön nykyiselle hallituskoalitiolle. Täytyy ihmetellä englantilaisten herkkäuskoisuutta kun luulevat muidenkin tyytyvän sellaisiin selityksiin kuin oli äskettäin Lord STANHOPEn vastaus Lloyd GEORGElle tämän kysellessä hallitukseltaan, onko totta että Anglo-Persian Oil Company edelleen myy petroolia Italialle: "Mainittu yhtiö sen tekee, koska sen muuten - tekisivät amerikkalaiset", vastaus joka häikäilemättömyydessään täällä on herättänyt oikeutettua paheksuntaa. Timesiä lähellä oleva AUGUR sanoo antverpeniläisessä Métropole-lehdessä 5/11 suoraan, että Englannin hallituksen suhtautumi-

nen Kansainliittoon ja suureen kysymykseen vaalien jälkeen tulee muuttumaan, olkoonpa että hän pukee sanansa kauniiseen verhoon sanoen: "Kansainliiton arvovaltaa on aina suojeltava, mutta siitä huolimatta Lontoossa ei tulla (vaalien jälkeen) kieltäytymään ottamasta harkittavaksi ainoatakaan käytännöllistä keinoa tilanteen pelastamiseksi nykyisestä umpikujasta. Viime päivinä olenkin täällä sekä lehdissä että yksityisissä keskusteluissa voinut huomata eräänlaista levottomuutta sen mahdollisuuden edessä, että vaalien jälkeen Englanti pyrkii järjestämään konfliktia Italian kanssa suoraan kahden kesken, jolloin Ranskan asenne tulisi entistä vaikeammaksi.

[15/XI. AUGUR kirjoittaa 12/XI Métropolessa varmemmaksi vakuudeksi että "huomispäivän brittiläisen politiikan principe essentiel ei tule olemaan Genève vaan Englannin kansallinen aseistuminen uudelleen".]

VI.

Tilanteen yleistä arvostelua vaikeuttavatkin aivan erikoisesti yllämainitut hypokrisian ilmaisut Englannissa, eikä vähemmin se tosiasia että kaikissa maissa taistelu MUSSOLINIa vastaan on muodostunut sisäpoliittiseksi kysymykseksi, maailmankatsomukselliseksi selvittelyksi, toivoksi sikäläisen régimen kaatumisesta y.m. Omakohtainen käsitykseni diktatuureista lienee tarpeeksi tunnettu, jotta rohkenen sanoa että kaikki nämä ilmiöt tekevät nykyisen suuren

konfliktin ratkaisun kaksin verroin vaikeaksi, koska minne vaan kääntyy, mitataan kahdella mitalla. Kaikkialla vanhat arvot uusarvioidaan, intressiyhdistelmät muuttuvat päivästä toiseen, vanhat chauvinistit taistelevat rinnan kansainvälisten pasifistien kanssa, j.n.e.

VII.

Mutta jotain positiivistakin on konfliktin seurauksena kuitenkin voitu todeta. On niitä jotka väittävät että Englanti alunperin oli toivonut saavansa Kansainliiton mukaan paljoa pitemmälle meneviin sanktioihin. On totta että Englannin hallitus ei koskaan ole virallisesti puhunut sotilaallisista sanktioista, mutta on yhtä totta että Englannin Labour-johtajat julkisesti ovat sen tehneet. Käni Englannissa onkin nyttemmin tässä suhteessa laskenut, ilmeisesti koska siellä on huomattu että Euroopan kontinentin eri kansat, kaikista varustautumisistaan huolimatta, eivät lainkaan ole halukkaita sotimaan. Euroopan kansat eivät ole unohtaneet maailmansodan kauhuja. Tässä on mielestäni suuri plus-puoli merkittävissä.

VIII.

Tulemme sitten Ranskan asemaan ja LAVALin toimintaan.

Myös pohjoismaissa on LAVALin toimintaa arvosteltu ankarasti. Haluan kuitenkin kivenkovaan väittää, että juuri

LAVAL on estänyt konfliktia paisumasta sellaiseksi ettei siitä enää olisi voitu sodatta selviytyä. Hän on osannut taitavasti ja maailman hyväksi manövroida Scyllan ja Karybdiksen välillä: Scyllalla tarkoitan MUSSOLINIn piittaamattomuutta Kansainliitosta ja toimenpiteittensä suurista vaaroista koko Euroopalle, Karybdiksella taasen Englannin toimenpiteissä piilevää vaaraa konfliktin laajentamiseksi yleismaailmalliseksi.

Sanotaan että LAVAL liiaksi on kallistanut korvaansa Roomalle. Nähtyäni Italian-matkallani, miten kaikista eroavaisuuksista huolimatta Italian kansa on lähellä tätä kansaa - mikä ilmeni siinäkin ettei 5 - 6 vuotta sitten italialais-ranskalaista konfliktia päästetty kehittymään sodaksi vaan että siltä ajoissa lyötiin kärki poikki - ymmärrän vanhan sananlaskun merkityksen veren ja veden eroavaisuudesta. Ranska ei <u>voi</u> koskaan täydelleen kääntää selkäänsä Italialle. Vaikka sillä olisi kaikki Englannin avun muodot käytettävissään, sen täytyy ottaa huomioon Italian sisarkansan henkinen ja materiaalinen ystävyys. Eikä sellaista lupausta Englanti koskaan ole Ranskalle antanut!

Onhan toki merkillistä että esim. A. CHAMBERLAIN eräässä äskettäisessä puheessaan viittasi Locarnon sopimuksen mahdolliseen rikkoutumiseen jollei Ranska sataprosenttisesti ja ehdoitta asetu Englannin rinnalle Italiaa vastaan. CHAMBERLAIN siis uhkasi rikkoa itsensä tekemän sopimuksen. x)

---

x) Mikä olisi Belgia-paran asema jos Locarno lakkaisi ?

jos Ranska ei pysy sillä linjalla josta Englanti itse tuon tuostakin poikkeaa! Tämä CHAMBERLAINin ajattelematon sana oli sitä ihmeellisempi kun muistaa millä tavalla hän itse 1924 julkisesti selitti Genève'in pöytäkirjan mahdottomuutta tulla hyväksytyksi Englannin parlamentissa perustaen lausuntonsa siihen ettei Englanti koskaan voi sitoutua millekään ehdottomalle linjalle - sanat jotka samanlaisina mutta paljoa kyynillisempinä ovat painetut Englannin monivuotisen ulkoministerin Lord GREYn muistelmien ensi osan alkukapitteliin.

Palatakseni LAVALin politiikkaan olen tullut monasti ajatelleeksi seuraavaa. Jos esim. Norja hyökkäisi Islannin tai Fär-saarten kimppuun ja Tanska pyytäisi Kansainliiton apua, tulee kysyneeksi olisiko Ruotsi valmis kohta sulkemaan rajansa Norjaa vastaan ja ryhtymään kaikkiin niihin sanktioihin, jotka Genève katsoo luonnollisiksi. Tai jos Ruotsi koettaa ottaa Bornholman Tanskalta ja Tanska pyytäisi Kansainliiton apua, mitä me tekisimme Ruotsia vastaan tyydyttääksemme Tanskaa ja Kansainliittoa ? Veri on vettä sakeampi.

Ranskan asenteesta on väitetty että siihen on vaikuttanut italialainen raha. Voisin kylläkin mainita pari kolme lehteä täältä, joista olen jotenkin varma että ne ovat ostetut, mutta yleinen mielipide kaikissa ei-sosialistisissa piireissä on yksimielisesti asettunut LAVALin taakse.

Luultavasti ei ole koskaan ranskalais-englantilaisen

entenen jälkeen 1904 Ranskan lehdistön puolelta puhuttu niin selvää jopa brutaalia kieltä englantilaisia vastaan kuin nyt. Miltei pelästyy kuinka ohut tämä "rakkaus" oli. Kaikkialla puhutaan avoimesti siitä että Englannin Kansainliitto-politiikka on ulkokullaisuutta, keksitty vaalien helpottamiseksi ja oman egoistisen pyrkimyksensä peittämiseksi.

Täällä ollaan sitä mieltä että sen kautta mitä on tapahtunut, Englanti jo on menettänyt yleismaailmallista prestigeään. Se ei ole saanut Euroopan kansoja mukaan muuhun kuin eräisiin finanssi- ja kaupallisiin toimenpiteisiin, joiden effektiivisyys voi olla kyseenalainen. Sen yliherruus Välimeressä ei ole enää riidaton: Italian lentovoimat voivat uhata sen laivastoa Välimeressä. Suez, Malta, Gibraltar ovat haavottumiselle alttiit. Ja täällä kysytään että, jos Englanti oli niin varma asemastaan ja jos se tarkoitti täyttä totta Kansainliitto-politiikallaan, niin miksi se lähetti suurimman osan laivastoaan Välimerelle jo ennenkuin sotatoimenpiteet olivat alkaneet ja ennenkuin Italia Genève'issä oli tullut julistetuksi hyökkääjäksi. Kuka tai mikä heidät siihen oikeutti ?

[AUGUR sanoo 12/XI ihmeellisen avomielisesti että /Englannin hallituksen Pariisille asettama kysymys tuleeko Ranskan laivasto sen oman laivaston avuksi, jos Italia hyökkää, on "choqué" englantilaisen porvarin sisimpää prestige-tunnetta.]

IX.

Ranskan Kansainliitto-asema on muuttunut näiden viikkojen aikana. Kaikki pienet kansat ovat oikeutetut sitä valittamaan, mikäli eivät toiselta puolen voi vakuuttautua siitä että LAVALin välitystoiminta pelasti Euroopan sodasta, minkä esim. sellainen ranskalais-vastainen lehti kuin on Pester Lloyd 20/10 avoimesti sanoo. Mutta tulevaisuuteen nähden Ranskan ehdoton, sataprosenttinen Kansainliitto-asema on toinen kuin ennen. Se on tosiasia johon sen pahempi on mukauduttava.

Toiselta puolen on koetettava löytää tästä uudesta tilanteesta jotain valopuolia. Valopuoli on minusta siinä että Ranska tähän asti liian suurella (cartesialaisella!) loogillisuudellaan ja (byrokraatisuutensa kanssa sukua olevalla) paragraafi-rakkaudellaan on Kansainliiton työtä eräillä aloilla vaikeuttanut ja vienyt sen vastakohtaisuussuhteeseen Englantiin, jolle avoimet sopimukset joissa - kuten STRESEMANN minulle kerran sanoi - "korkeintaan saa olla yksi pykälä", ovat ihanteena. Ranskan Kansainliitto-politiikka on kuten tiedämme pyrkinyt kollektiiviseen rakennelmaan, jonka käytännöllisestä merkityksestä vaaran hetkellä syystä on oltu eri mieltä. Tämän kollektiivikäsitteen höltymisestä Ranskan osalta on mielestäni odotettavissa heikkeneminen suhteessa Venäjään. Venäjän kanta pakote-politiikassa on jo nyt viilentänyt Moskovan ja Pariisin välejä, mistä on useita todistuksia. Mainitsen vain venäläis-ranskalaisen sopimuksen ratifioinnin jatkuvan viipymisen

- josta moni sanoo että se on tahallinen ja että viipyminen sittenkin tulee jatkumaan - sekä sen tosiasian että LAVAL 7/11 ei käynyt Venäjän suurlähetystössä onnittelemassa. Toinen etu tästä voi olla se, jota pidän mahdollisena, ettei itäpaktista enää Ranskan taholta tulla samalla painostuksella puhumaan kuin ennen. Ja kolmanneksi se tulee helpottamaan Pariisin ja Berliinin yhteisymmärrystä, seikka joka tällä hetkellä on erittäin aktuaalinen mutta josta teen eri raportin.

Olisi varsin kiintoisaa koettaa päästä selville siitä, onko LAVALin uusi ulkopolitiikka sikäli tahallista että hän, erittäin realistinen ja jos kukaan bon sensia omaava valtiomies kuin on, on huomannut BARTHOUn huippuunsa kehittämän ranskalaisen kollektiivipolitiikan heikkoudet, varsinkin kun hänen on täytynyt itselleen tehdä selväksi, että nykyhetken ranskalainen, joka kyllä on valmis suojelemaan omaa kamaraansa jos ulkoa hyökätään, ei hevin lähde maastaan taistelemaan joillakin vierailla rajoilla joidenkin liittosuhteessa olevien hänelle täysin tuntemattomien kansojen puolesta. "Ranskalainen sotilas Weichselin vartijana" on BECKin politiikan seurauksena nyttemmin pelkkä myytti. Senvuoksi kait LAVAL ei enää mitenkään ole tahtonut sitoutua uusiin garantioihin: ei Moskovaan nähden jonka sopimuksen hän vetisti, eikä Baltian maihin nähden itäpaktin ollessa kyseessä. SIEBURG Frankfurter Zeitungissa koettaakin löytää LAVALin politiikasta pyrkimyksen siihen suuntaan että kukin Euroopan kansojen ryhmä: Venäjä, Tonavan maat,

pieni entente j.n.e. omasta itsestään ja lähimmistä naapureistaan saisi tarpeeksi voimakkaan puolustuskyvyn. Hänen höllentynyt Genève-politiikkansa voisi olla kombinoitavissa tähän hänen yleiseen pyrkimykseensä, joka ei heikennä suoranaisesti Ranskan luomaa sécurité-verkkoa, mutta tekee sen autonoomisemmaksi, Ranskan sotilaallisesta avusta riippumattomammaksi.x)

X.

Saksan Roomassa oleva sotilasattasea kenraali FISCHER, vanha tuttavani Berliinin ajoilta, kutsui minut Roomassa aterialle luokseen. Hän sanoi hyvin kategoorisesti, alleviivaten monta kertaa sanansa, että hän ei suinkaan ole varma Italian sotavoimien onnistumisesta Etiopiassa ja pitävänsä MUSSOLINIn tahallista isoloitumista hänelle ajan pitkään turmiollisena.

Aivan riippumatta siitä oliko hänen ennustuksensa oikea, se antaa - myös koska on enemmän kuin todennäköistä että hänen sanansa edustivat suurlähettiläänkin kantaa - taustan sille erittäin varovaiselle politiikalle jota HITLER nykyhetken suuressa kysymyksessä noudattaa. Tästä saanee selityksensä että HITLER edelleen odottaa tahtomatta vielä pelata toista taikka toista korttia. On väärin sanoa - minkä usein kuulee - että HITLERillä ei ole nykyisen pulan aikana mitään menetettävänä vaan ainoastaan pal-

x) SIEBURG kertoi minulle että Quai d'Orsay on ollut varsin tyytymätön tähän kirjoitukseen, tahtoen nähdä siinä Saksan suurlähettiläään sormenjälkeä.

jon voitettavana. Päinvastoin hänellä on tavattoman suuria menettämisen mahdollisuuksia jos hän käyttää nykytilanteen hänelle suomia etuja väärin. Periaatteellisesti hänen asemansa on aivan sama kuin LAVALin. Erohan on vain siinä että toistaiseksi HITLERillä, ulkopuolella Kansainliiton olevana, ei ole samaa edesvastuuta kuin LAVALilla. Mutta tuo edesvastuu kasvaa päivä päivältä. Tullee pian se hetki, jolloin HITLERinkin on määrättävä kantansa. Tästä hänen kannanmääräämisestään tulee oleellisesti ~~paljon~~ riippumaan, tulevatko ne sondeeraukset, joita varovaisesti jo tehdään Pariisin ja Berliinin välillä, kehittymään neuvotteluasteelle saakka. Toivokaamme että niin käy.

XI.

Kun sitten koetamme vastata kysymykseen, mitä nyt on tuleva, niin täytyy meidän taasen selvitellä muutamia yleisiä edellytyksiä.

Liikuin hieman kaikkialla Italiassa ja voin todeta omin silmin havainneeni, ettei mitään suurempaa innostusta missään vallinnut. Olin kaukana Etelä-Italiassa, kun yleinen koemobilisatiokäsky tuli. Olin pienessä kaupungissa, jossa miehet murjottelivat ja vaimot itkivät. Napolissa oli innostus luonnollisista syistä suurempi, mutta ulkopuolella virallisen innostuksen oli kaikki harmaata. Asemilla oli sotaanlähtevien mustapaitojen lähtö usein järkyttävä.

Muuten ei sodasta huomannut vielä mitään merkkejä jokapäiväisessä elämässä. x)

Tämähän ei ole ihmeellistä, koska innostusta on viime vuosina väärinkäytetty, koska mikään siirtomaasota ei koskaan voi olla kansanomainen, varsinkin kun sitä käydään vakinaisella armeijalla, ja koska Italiassa yleensäkin entinen iloisuus on muuttunut systemaattiseksi vakavuudeksi, jopa harmaaksi surunvoittoisuudeksi. Tätähän MUSSOLINI nimenomaan on tahtonut, minkä hän useasti on julkisesti lausunutkin. Ja siinä hän on onnistunut.

Mutta monet vetävät tästä sen väärän johtopäätöksen, että koko kansakunta olisi välinpitämätön, skeptillinen tai mitä sanaa käyttäisin. Ei tule unohtaa että ehkä kymmenisen miljoonaa italialaista - ja niiden joukossa varsinkin nuorta väkeä - menee kuolemaan MUSSOLINIn puolesta. MUSSOLINI laskee niin että muut 30 miljoonaa tulevat perästä. Senjälkeen kun sanktiot on päätetty voimaansaatettaviksi, kuulee kaikkialta, että ne ovat yhteenliittämässä Italian kansan vielä vahvemmin päällikkönsä ympärille, galvanisoimassa kansakuntaa. Aivan riippumatta siitä että italialainen ei ole sitkeä ja että vastoinkäymiset ja tyhjä vatsa voivat muuttaa mielialan vallan päinvastaiseksi,

---

x) Turistiliikenteessä saattoi huomata katastroofimaisen vähenemisen. Vaikka matkustelèminen Italiassa oli joka suhteessa normaalia ja miellyttävää, alkavat turistit paeta. Englantilaisia ei näkynyt lainkaan. Orientalistikongressiin Roomaan ei tullut ainoatakaan englantilaista. Englannin pääkonsulinvirasto Napolissa, joka oli hotellini vieressä, oli jo syyskuussa vahvasti vartioitu. Matkustajien poisjääminen on Italialle ehkä tuntuvin pakote.

on toiselta puolen laskettava siihen että Italia ei hevin luovu uusista asemistaan. Pakkotoimenpiteitten alaisena sen on mahdoton sitä tehdä. Että MUSSOLINI on valmis tappelemaan vaikka englantilaisia vastaan, on tunnettu.

Toiselta puolen etiopialaiset ovat Kansainliiton kautta joutuneet asemaan joka tekee heidänkin mahdottomaksi perääntyä. AUGUR sanoo vallan oikein, että ennen syyskuuta etiopialaiset olisivat voineet neuvotella; nyt kun Kansainliitto on asettunut heidän a siaansa kannattamaan, heidän on mahdoton antaa perään.

On kevytmielistä puhua konfliktin lyhytaikaisuudesta kuten useiden maiden lehdissä harva se päivä tehdään. Itse LAVAL sanoi viime viikolla Lyonin teollisuusmiesten lähetyskunnalle sanktioiden tuskin lainkaan ehtivän astua voimaan! Tätä puhetta on vallan mahdoton käsittää. Eihän MUSSOLINI kieltämättömien voittojensa jälkeen coi hyväksyä sellaista neuvottelupohjaa, jonka hän elokuussa hylkäsi. Saksan suurlähettiläs Roomassa luuli MUSSOLINIn joka etapin jälkeen odottavan siten tarjoten Lontoolle mahdollisuuden neuvotella. Näin oli sodan alkupäivinä laita, nyt ei enää; päinvastoin MUSSOLINI nyt koettaa kiirehtiä kenraalejaan. Lontoo taasen pitää viisaimpana odotella luottaen siihen että jokaisen etapin jälkeen pitempi eteneminen vaikeutuu. Tulevaisuus on näyttävä, onko tämä Lontoon laskelma oikea.

Italia luottaa siihen että sanktioiden voimaanpano tulee tuottamaan suuria vaikeuksia asianomaisille mailleitselleen ja aikaansaamaan niissä taloudellista hämminkiä, si-

ten lisäten tyytymättömyyttä Genève'iin ja Lontooseen ja eripuraisuutta maiden kesken. Italian vastatoimenpiteet ovat osaksi propagandallista laatua.

Lisäksi tulee Välimeren kysymys kaikessa laajuudessaan; sen rinnalla Etiopian kysymys on vain osailmiö. Siitä toiste.

Tulee kysyneeksi onko LAVAL suostunut englantilaisten sanktioihin siinä kategoorisessa muodossa, minkä hän viime aikoina on tehnyt, todella luottaen konfliktin lyhytaikaisuuteen, vai onko Englanti Ranskalle tehnyt sellaisia turvallisuuslupauksia, että LAVAL ei katsonut voivansa toisin menetellä. Ja siinä tapauksessa mitä lupauksia ? Vai onko luultavaa että Ranska näiden lupausten edessä on myöntynyt saadakseen vahvemman aseman Berliinin kanssa mahdollisesti alkavissa neuvotteluissa ? Kaikki nämä ovat kysymyksiä - ja niitä voisi sadottain lisäillä - joihin on mahdotonta toistaiseksi vastata. Ja suurin kysymys on: mitä on tehtävä jotta konflikti pysyy rajoitettuna ja jotta se tulee mahdollisimman lyhytaikaiseksi? Luvalla sanoen en löydä Lontoon politiikasta mitään oireita siihen suuntaan, ja LAVALin välitystoiminta, niin onnekas kuin se tähän saakka on ollutkin, tulee heikentymään sen suuttumuksen vuoksi, mikä häntäkin vastaan nyt Roomassa vallitsee. Koko maailma huokaa tällä hetkellä: kunhan Englannin vaalit olisivat ohi, niin konflikti selviytyy. Varotan liiaksi luottamasta tähän, koska problemaat joista on

on kyse ovat niin moninaiset ja niin erilaiset ja niin ladatut - ei ainoastaan ruudilla - ettei niitä Englanninkaan vaalit jaksane päivästä toiseen selvitellä.

XII.

Mitä tulee Suomen asenteeseen suureen konfliktiin emme luonnollisesti ole voineet toimia toisin kuin olemme toimineet. Naapuri idässä ja naapurit lännessä, asemamme Kansainliitossa ja riippuvaisuutemme Englannin kaupasta määräävät linjamme.

Mutta rohkenen sanoa että mielestäni yli niiden velvollisuuksien, jotka Kansainliitto meille asettaa, meidän ei ole mitään "ylimääräistä hyvää" tehtävä. Kukaan ei tiedä mitenkä tämä konflikti päättyy ja on parempi pysyä varovaisena. Italia on aina meille ollut myötämielinen riippumatta siellä kulloinkin vallitsevasta régimestä. Englannin ystävyyden laadun tunnemme kauppasopimuksesta ja laiva-asiasta. On turhaa koota rahaa esim. abessiinialaisille lapsille. Sillä me markkeeraamme kantaamme ja sympatiaamme vissiin suuntaan. Tähän meillä ei ole aihetta eikä varaa, eikä kukaan sitä hädän hetkellä muista. Meillä on sitäpaitsi omia köyhiä lapsia joka kylässä ja meillä on inkeriläisiä ja karjalaisia autettavana. Jos Ruotsi uhraa suuria rahoja Abessiinian auttamiseksi, aiheutuu tämä siitä että Ruotsilla siellä on tärkeitä intressejä valvottavina, kaupallisia ja muita. Ruotsin avunanto ei ole puhtaasti humanitäärinen. En voi unohtaa mitenkä nelisen vuotta sitten täkäläisen Punaisen Ristin edustaja tuli luokseni pyy-

täen minua toimimaan kaikin mokomin siihen suuntaan, ettei Inkerin komitea kääntyisi kansainvälisen Punaisen Ristin puoleen pyytäen apua inkeriläisille lapsille "koska siitä voisi koitua poliittisia ikävyyksiä Venäjän kanssa". Tämä Punaisen Ristin edustaja oli ruotsalainen mies, joka otti osaa vapaussotaamme.

Genève'issä sanoin leikillisesti kerran ministeri HACKZELLille, että Kansainliitossa pitäisi erottaa kolmenlaisia valtioita: suurvaltoja, pieniä valtioita ja neekerivaltioita. Tässä leikinlaskussa on paljon vakavaa. Rohkenen epäillä, onko meillä todella pelkkää hyötyä siitä että juriidisesti liiaksi rinnastamme itsemme mustien kanssa.

XIII.

15/XI. Kun ylläoleva oli kirjoitettu kävin ensi kertaa Italian suurlähettilään puheilla. Tuskin olin istahtanut kun hän käänsi puheen päivänpolttavaan kysymykseen. Hän tuli juuri LAVALin luota ja oli hieman hermostunut. Mitään varsinaista uutta ei keskustelustamme ilmennyt, mutta pidän kuitenkin tärkeänä mainita seuraavaa. CERRUTI sanoi näet m.m.: "Jolleivät kaksi viikkoa Englannin vaalien jälkeen Kansainliiton muut valtiot uskalla Englannille sanoa että nyt riittää, merkitsee tämä Kansainliiton loppua". Hänen sanoistaan saattaa vetää sen johtopäätöksen, että hän tarkoitti Italian lähtemistä Kansainliitosta, josta taas voisi olla seurauksena Englannin lähteminen sieltä, jos se katsoo ettei Kansainliitto ole toiminut tarpeeksi pontevas-

ti Italiaa vastaan. CERRUTI sanoi jotenkin suoraan olevan pelkurimaista vetäytyä sanomasta Englannille totuuden! Selitin hänelle luonnollisesti oman asemamme vaikeutta menemättä tässä kysymyksessä syvemmälle, koska se ei ymmärtääkseni ole täällä olevan lähettilään tehtävä.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: CC

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 44.

Ministeri Holma

24/12 1935.

5000—6—34 2355

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 2322-670

Pariisissa joulukuun 30 p:nä 1935.

1/80 Sal. D. -36.

8/1-36 2

Ulkoasiainministeriölle, 5 C6

H e l s i n k i.

Lähetän täten kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini n:o 44, joka käsittelee aihetta: Tilanne Samuel HOAREn kaaduttua ja Ranskan parlamentin suurta keskustelua odoteltaessa.

H. Holma.

UE 13: A 4.

PARIISISSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 44.

Pariisissa 24 p:nä joulukuuta 1935.

1/80 Sal. S -36.
8/1-36

Asia: Tilanne Samuel HOAREn kaadduttua ja Ranskan parlamentin suurta keskustelua odoteltaessa.

5 C6

I.

Ennenkuin menen selostamaan - Pariisista katsottuna - tilannetta Lontoon viime päivien tapahtumien jälkeen, sallittakoon minulle seuraavat "historialliset" huomautukset.

Ensimäinen huomautus. Kun lukee BALDWINin Alahuoneen kuuluisassa kokouksessa pitämän suuren puheen, joka itsessään - käyttääkseni Journal de Genève'in sanoja - monissa kohdin oli "sekä diffuusi että konfyysi", ei voi olla ajattelematta että koko puhe olisi jäänyt pitämättä - ja paljon muuta tapahtumatta - jos Lontoo 1924 olisi hyväksynyt Genève'in protokollan.

Toinen huomautus. On sydäntä kouristavaa todeta että Genève'issä asianomaisen komitean päätös "Pariisin ehdotuksen" poistamisesta Kansainliiton ohjelmasta tapahtui Moskovan edustajan esittämän formelin mukaisesti, saman Moskovan jonka omallatunnolla on Georgian, Kansainliiton jäsenen, orjuutus. Ei kukaan naura eikä hyödy nykytilanteesta enemmän kuin Moskova, joka siinä vaimuaa suuria mahdollisuuksia (esim. Brasilian tapahtumat)

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Kolmas huomautus. Viime vuosisadan lopulla Englanti jatkuvasti vakuutti valtiomiestensä suun kautta, ettei sillä mitenkään ollut tarkoitus jäädä Egyptiin. Selittihän GLADSTONE juhlallisesti Alahuoneessa, että Egyptiin jääminen olisi jotakin "jota emme voi tehdä rikkomatta kunniaamme ja syömättä sanaamme jonka olemme antaneet ja jonka mukaan määräämättömäksi ajaksi tapahtuva Egyptin valtaus on mahdollisuuksien ulkopuolella".

Neljäs huomautus. Ranskan valtaus Marokossa jatkuu tosiallisesti vielä tänä päivänä.

Voiko Italialla, puolustautuessaan Kansainliittolupauksensa selvää rikkomissyytettä vastaan, olla sen parempia moraalisia argumentteja ? Tässä paradoksissa piilee nykytilanteen ehkä pohjimmaisin kierous.

II.

Lontoon viimeiset tapahtumat ovat täällä saaneet odottamattoman rauhallisen, tekisi mieli sanoa arvokkaan vastaanoton. Lehdistö on yleensä pidättynyt yksipuolisesta kritiikistä. Englantiin nähden on se noudattanut kiitettävää puolueettomuutta. Tuntuu siltä kuin parlamentin käytävissä yhtäkkiä[x] olisi herätty huomaamaan millä tavalla sen omia lukuisia farsseja ulkomailla mahdetaan arvostella.

Täällä huomautetaan että jos tilanne Pariisin ehdotuksen aattona todella oli niin vakava kuin miksi Sir Samuel sen itsekin Alahuoneessa kuvasi, niin olihan toki hänellä ja LAVALilla täysi oikeus, varsinkin kun Kansainliiton neu-

---

x) joskin varmastikaan ei pysyvästi!

vosto 2/11 antoi heille siihen suuntaan menevät valtuudet, koettaa katsoa asioita huomispäivää hieman pitemmälle. Aivan riippumatta siitä onko perää huhuissa että Belgian kuningas kävi vartavasten Englannin kuninkaan luona lankonsa Italian kruunuprinssin pyynnöstä varottamassa Englantia öljypakotteista,[x] tosiasia on, että Englannin pääministeri ulkoministerinsä motiivit ensiksi hyväksyi.[xx] Ranskan lehdistö aivan yleisesti katsoo Sir Samuelin prestigen jääneen ennalleen - jopa kutsutaan häntä Alahuoneen keskustelun moraaliseksi voittajaksi - ja BALDWINin arvovallan samassa määrin vähentyneen. Kysytään oliko todella tarpeellista mennä <u>siinä</u> määrin Canossaan ja <u>siinä</u> määrin huutaa "pater peccavi", kuin teki BALDWIN, pelastaakseen hallituksensa aseman. Ja kysytään edelleen onko hänen asemansa todella tästä varmistunut, oliko hänen suhtautumisensa HOAREen täysin sportif. Sanotaan yleisesti että suurin virhe mikä 8/12 jälkeen Englannissa tehtiin oli siinä ettei yleistä mielipidettä tarpeeksi taikka ei lainkaan preparoitu - Ranskassahan sitä ei tarvittu,

---

x) Tämä huhu tuntuu hyväksyttävämmältä kuin se, katsoen kuningattaren traagilliseen kuolemaan, mauton virallinen kommunikea että hän lähti Lontooseen kauneusinstituutissa hoitaakseen tuossa tunnetussa auto-onnettomuudessa saamiaan kasvohaavoja!

xx) Tällä paljolla puheella sinä hetkenä uhanneesta vaarasta on ollut se hieman odottamaton mutta loogillinen seuraus, että Pariisissa pienikansa on tullut vakuutetuksi siitä että Italia muka juuri oli alottamaisillaan sodan sekä Ranskaa että Englantia vastaan! Tämän kuulee kaduilla ja toruilla.

tai ainakaan ei samassa määrässä. Englannin johtomiehet eivät tarpeeksi ottaneet huomioon kansassansa vallitsevia ideologisia voimia, jotka rinnan käytännöllisten vaistojen kanssa muodostavat tunnetun anglosaksisen maailmankatsomuksen.

III.

Luulo että LAVAL vapaaehtoisesti jättäisi paikkansa on ollut erehdys. Hän ei ole sitä hetkeäkään ajatellut. Tädistihan päinvastoin Alahuoneen istunnon keskustelu että hän oli ollut oikeassa vaaran suuruutta arvostellessaan! Hänen politiikkansa on koko syksyn ollut ehdottoman johdonmukainen, aivan riippumatta siitä mitenkä arvostelee hänen suhtautumistaan kollektiviteettiin, jonka hän - koska Kansainliiton ulkopuolella nykyään on neljä suurvaltaa - on käsittänyt elastisemmaksi kuin viime päivien Englanti. Hän voi aina astua kamarinsa eteen hyvällä omallatunnolla käyttäen argumenttinaan väsymätöntä taisteluaan rauhan säilyttämiseksi, argumentti jolla ei ole vertaa Ranskan parlamentissa.

On vaikea ennustaa miten tulee käymään 27/12 kun ulkopoliittiset kysymykset Ranskan kamarissa tulevat laajan yleiskeskustelun alaisiksi. On tietysti luonnollista että LAVAL mieluummin kaatuisi, <u>jos</u> hänen kerta on kaaduttava, sisäpoliittiseen kysymykseen, voidakseen siten säilyttää itselleen ulkopolitiikan johdon. Jos hän siis antautuu ehdoin tahdoin tähän ulkopoliittiseen yleiskeskusteluun, todistaa se että hän itse uskoo saavansa enemmistön.

Paljon tulee riippumaan radikaalipuolueen suhtautumisesta, jonka sisäiset riidat nyt ovat päättyneet siihen, että HERRIOT on luopunut puolueen johdosta. On pelättävissä

että puolueen epävarmat ainekset, suuttuneina siitä että HERRIOT heidät jätti ja asettui solidaariseksi hallituksen kanssa, nyt äänestävät joukossa häntä vastaan. Radikaalien joukossa on tusinoittain miehiä jotka mielellään istuisivat hallitustaburetteille. Toiselta puolen tuntuu siltä että radikaalipuolue alkaa huomata ei saavuttaneensa uuteen vasemmistorintamaan liittymisensä kautta toivomiaan etuja ja ehkä on valmis kompromissiin tai kantansa tarkisteluun. Radikaalipuolueessa näytteleekin päivästä päivään yhä suurempaa osaa ent. pääministeri CHAUTEMPS, joka viimeaikaisessa esiintymisessään on tullut paljoa maltillisemmaksi ja asettunut enemmän taikka vähemmän HERRIOT'n kannalle, DALADIER'n pysytellessä enemmän vasemmalla ja hänen tähtensä ehkä jossain määrin laskiessa. On kuvaavaa että HERRIOT'n lehti L'Ere Nouvelle suosittelee CHAUTEMPSia HERRIOT'n seuraajaksi. Radikaaleja hillitsee tietysti myös se tosiasia että 6 radikaalia istuu nykyisessä hallituksessa. Eikä kukaan ole erittäin halukas kaatamaan LAVALia juuri budjetin hyväksymisen aattona.

Jos LAVAL kaatuisi, on vaikea sanoa kuka hänen seuraajakseen tulisi. CHAUTEMPS ilmeisesti siihen valmistautuu.

Hän on vähemmän kulunut kuin HERRIOT, joka on muuttumassa pilakuvaksi - sekä sisäisesti että ulkonaisesti - mihin hän jatkuvasti itse antaa etsimättömiä aiheita. CHAUTEMPS edustaisi suuressa konfliktissa ehkä kylläkin toisenlaista kantaa kuin LAVAL mutta ei liian jyrkästi siitä poikkeavaa. Mutta häntä vastaan tulisi olemaan koko oikeisto ja suuri osa keskustaa, jotka muistelevat hänen aikaisempaa hallituskauttaan ja hänet kait heti kaataisivat. (On kuvaavaa että H. de KERILLIS, Echo de Paris'n sisäpoliittinen kirjottelija, joka 1 1/2 v. sitten jotenkin suoraan syytti CHAUTEMPSia PRINCEn murhasta (sic!), äskettäin pyysi häneltä julkisesti anteeksi.)

On puhuttu myös PIETRIstä, joka viime hallituspulan aikana ei onnistunut hallitusta luomaan. PIETRI tuskin suostuisikaan, sillä tiedän hänen hiljakselleen valmistautuvan LEBRUNin seuraajaksi, jonka vuoksi haluaa pysyä puolueriitojen ulkopuolella. Uutta nousua ja ehkäpä Elysées'täkin varten valmistautuu myös FLANDIN, mutta hänen äskettäinen kaatumisensa lienee vielä liian tuoreessa muistissa.

IV.

On kuvaavaa miten tilanne nyttemmin on kääntynyt sellaiseksi että itse pääasia, sota, on jäänyt varjoon. Siitähän loppujen lopuksi kuitenkin kaikki riippuu.

Tilanne Etiopiassa on italialaisille sotilaallisesti epäilemättä huonompi kuin mitä se oli lähtiessäni kuukausi sitten Helsinkiin, jolloin pidettiin jotenkin selvänä että tammikuussa Harrar olisi joutunut italialaisten käsiin ja Erytrea saatu Somaliin yhdistetyksi. Tästähän ei ole enää puhetta ja

sadeaika lähestyy.

Tiedot rintamalta ovat erittäin epäluotettavat. Että etiopialaiset nyt ovat aktiivisempia, siitä ei ole epäilystä. Toinen asia on kuinka kauan sitä jatkuu, kuinka paljon aseita ja muuta apua he ovat saaneet ja tulevat saamaan, mitä resursseja heillä on. Mitä tämä etiopialaisten aktiviteetti tarkoittaa ? Vainko paremman strateegisen tilanteen luomista ennenkuin sadeaika ja sen mukana neuvottelut alkavat ? Vai laskevatko he sodan jatkumiseen vuosikaupalla ? Toiselta puolen tulee kysyneeksi: jos Etiopian sotilaallinen tilanne paranee, niin miksi silloin Sir Samuel olisi pitänyt tilannetta niin vakavana. Sillä onhan mahdotonta uskoa että Italia aseellisen asemansa huonontuessa Etiopiassa tahallaan hankkisi itselleen uusia vihamiehiä.

En tahdo syventyä tähän sotilaalliseen kysymykseen koska minulta puuttuu siihen asiantuntemus. Kiinnitän sensijaan huomiota seuraavaan tosiasiaan.

Parlamentin käytävissä ja suurlehtien toimituksissa ollaan faktillisesti tyytymättömiä MUSSOLINIn viimeisiin ylimielisiin otteisiin ja hänen viimeiseen tunnettuun puheeseensa, joka ratkaisevasti vaikutti Englannin yleiseen mielipiteeseen. Hän ei ole millään tavalla helpottanut ratkaisun löytämistä, päinvastoin hän on puheillaan ja eleillään suututtanut kaikkia niitä jotka vakavasti ja ilman sivutarkoituksia pyrkivät etsimään ratkaisumahdollisuuksia.[x] Ensimäiset näytteet tästä tyyty-

---

x) Sellainenkin huhu on liikkeellä että LAVALin ja HOARE:n Pariisissa tekemän sopimusehdotuksen MUSSOLINI jo olisi hyväksynyt, vaikka hän sitten heidät petti.

mättömyydestä tarjoavat toissailtainen L'Information[x] ja eilisaamuinen Figaro. Minulle on sanottu hyvin luotettavalta taholta että jollei Rooma puolestaan nyt tee mitään ehdotusta tai ota mitään kantaa positiiviseen ratkaisuohjelmaan nähden, Ranskan lehdistö voi äkkiä alkaa käyttää Italiasta kieltä joka tulee siellä yllättämään. Eräistä lehtitiedoista päättäen Roomassa tämä jo huomataankin. On sitäpaitsi itsestään selvää että jos Italia hyökkäisi Välimerellä Englannin laivaston kimppuun, koko Ranska heti olisi Englannin puolella, olkoon että, kuten minulle sanoi pari päivää sitten Belgian uusi suurlähettiläs, Ranskassa vain "sosialistit, kommunistit ja Quai d'Orsayn korkeat virkamiehet"[xx] ovat italofobeja!

Ajattelen että LAVAL taitavasti tätä mielialaa valmistelemalla helpommin voi pelastua 27/12, jos hän vasemmiston tyydyttämiseksi antaa joitakuita letkauksia Rooman suunnalle. Tässä yhteydessä saa merkitystä sana, minkä minulle lausui rouva PIETRI pari päivää sitten eräässä pöydässä, sana joka varmastikin kuvastaa miehensä, laivastoministerin, ajatuksia. Hän nimittäin puoleksi kuiskaten sanoi Roomassa asioiden menevän joka suhteessa arveluttavan huonosti. (PIETRI ei ole vasemmistolainen vaan keskustalainen, joka meillä vastaisi maltillista oikeistoa.)

V.

Jos luomme katseemme eteenpäin, on perin vaikeata nähdä mitään ratkaisua. Kansainliiton neuvoston 2/11 - Belgian

---

x) joka ei ole kaukana LAVALista.

xx) Vrt. raporttiani n:o 42.

pääministerin ehdotuksesta - Ranskan ja Englannin edustajille antama valtuus etsiä ratkaisumahdollisuuksia on menettänyt tämänhetkisen merkityksensä. BALDWINin viimeisen voltin kautta alote de facto siirtyy nyt Genève'iin. On pelättävissä että kaikkia tyydyttävä ratkaisuehdotus ei niin hevin ole löydettävissä Genève'issä.

BALDWINin ensi työ Alahuoneen kuuluisan istunnon jälkeen oli kääntyä eräitten valtioitten ja valtioryhmien puoleen tunnetulla kyselyllään yhteistyöstä. BALDWINin tarkoituksen hyvin ymmärtää: päästä selvyyteen siitä miten pitkälle pakotteissa voi mennä ja uudelleen alleviivata häiriintynyttä kollektiviteettia. Ulkopuolisen tekee mieli kuitenkin ihmetellä tätä démarchea, koska kysely helposti nostattaa uusia probleemeja, joiden herättäminen tällä hetkellä voisi tuottaa sekä Englannille itselleen että muille turhia vaikeuksia. Turkkihan on mikäli tiedän ainakin harkinnut antaisiko se vastauksensa riippua Dardanellien statuutin mudesta järjestelystä sen haluamaan suuntaan. Ja Espanjan epäröinti voi viitata siihen että se vastauksensa ehdoksi tahtoo eräitä takeita Gibraltarin ja Tangerin suhteen.

Kuulee varsin yleisesti sanottavan että Englannin tarkoitus on saada <u>kaikilta</u> Genève'in valloilta, pieniltäkin, vielä selvempi garantia siitä mitä ne ovat valmiit tekemään jos tilanne veisi sotaan Italiaa vastaan, sekä pakottaa Kansainliitto kiristämään pakotteita. Tulee tosin

kysyneeksi, eikö olisi Kansainliiton eikä Englannin asia tehdä sellaisia kyselyjä kuin ovat ylempänä mainitut ? Sen johdosta että, kuten alempanakin mainitaan, Sir Samuel puheessaan huomautti Englannin olevan ainoan maan, joka on liikutellut laivojaan, lentokoneitaan ja sotamiehiään, täkäläiset lehdet painostavat että tämä tilanne on vallan luonnollinen koska ainoastaan Kansainliiton neuvosto voi oikeuttaa jäsenvaltioitaan tällaisiin toimenpiteisiin, lisäten että Englanti sen on tehnyt jo ennenkuin Kansainliitto oli julistamut Italian hyökkääjäksi.

Rumanian täkäläinen lähettiläs sanoi minulle että sanktioihin palaaminen aikaisemmassa muodossa on mahdottomuus. Tapahtumat näet kehittyvät edeleen. Valopilkku tosin on siinä että Kansainliiton merkitystä taas on alleviivattu

teoreettisesti. Saamme nähdä voiko Kansainliitto tätä teoreettista voimanlisäystään toteuttaa käytännössä.

VI.

Kun yllöleva oli kirjoitettu, saapui tieto EDENin nimityksestä ulkoministeriksi. Lehdistö suhtautuu erittäin varovaisesti joskaan ei lämpimästi tähän nimitykseen. PERTINAX sanoo aivan oikein että EDEN Downingstreetin yleispäällikkönä on pakotettu katsomaan asioita toisin ja laajemmin kuin pelkkänä erikoisministerinä Genève'iä varten, mikä tehtävä teki hänet ehkä yksipuoliseksi. PERTINAX lisää ettei häntä saa arvostella ennenkuin on näyttänyt mihinkä hän kykenee. Figaro pelkää Kansainliiton juriidisen statuutin alleviivaamista käytännöllisen politiikan kustannuksella ja vaatii jyrkästi ettei LAVAL uusiin sanktioihin enää suostu, katsoen että Ranska välittäjätehtävänsä kautta jo tarpeeksi on itseään kompromettoinut. Kaikki toteavat kuitenkin että EDENin kautta tulee Englannin ulkopoliittiseen johtoon mies joka kuuluu uuteen sukupolveen sikäli että hän ymmärtää aikaisemman isolation soveltumattomuuden nykyoloihin. Pidän tosin tosiasiana että LAVAL neuvotteli paremmin Sir Samuelin kuin EDENin kanssa, johon täällä ei ole luottamusta ei edes kunnioitusta. Ja kaikki lehdet toteavat yhteen ääneen, että jollei EDENin nimitys olekaan tarkoitettu taisteluhansikkaaksi Roomaa vastaan, niin se siellä kyllä sellaiseksi käsitetään (viittaan raporttiini n:o 43, sivu 5).

Ranskan lähentelyä Englannin kantaan ei EDENin nimitys helpota.

Eräs englantilainen tuttavani, politiikasta hyvin sel-

villä, sanoi minulle ennen nimitystä seuraavat sanat: Jos EDEN tulee Englannin ulkoministeriksi merkitsee se uutta Lloyd GEORGE-kautta Englannin historiassa. Täällä kysytään pitikö BALDWINin mennä niin pitkälle "säkissä ja tuhkassa" että hän otti ulkoministerikseen miehen joka ei ole hänen lihaansa ja joka tällä hetkellä ajaa opposition kantaa. Onko tämä selkänoja pysyvästi häntä auttava?

VII.

Minulle on kerrottu että Kamarin käytävissä alkaa epäilyttää HITLERin itsessään kiitettävä varovaisuus ja tahdikkuus näinä vaikeina kuukausina. Sanoin "epäilyttää" senvuoksi että täällä aletaan yhä enemmän luulla Itävallan asian näyttelevän Wilhelmstrassella taasen huomattavaa osaa, s.o. että Anschluss voi päivästä toiseen tulla realiteetiksi ja siten antaa HITLERille sen kompensation jota jokainen suurvalta ja varsinkin hän sisimmässään toivoo suuresta konfliktista. Italian heikkeneminen heikentää STARHEMBERGiä ja muita Italiaan nojautuvia austrofasciseja, germanofascistien merkityksen samassa määrässä kasvaessa. Kun lisäämme että olot Kaukaisessa Idässä ja Egyptissä kärjistyvät minkä ehtivät, niin eikö tämä jo yksinään riitä HOAREn kantaa selittämään ?

VIII.

Ei ole lainkaan mahdotonta etteikö LAVALin ja Sir Samuelin yhteistä ehdotusta olisi sopivasti muunneltuna ja kirkastettuna voitu panna rauhanneuvottelujen pohjaksi. Sen vika oli siinä että se antisipoi tapahtumien kehityksen. Suuri yleisö ei sellaista voi seurata. Se vaatii nykyisiltä

hallituksilta avointa peliä. Siinä on nykyajan hallitustaidon ehkä suurin kompastuskivi. Lähipäivät näyttävät miten täten syntynyt "kehitysaukko" saadaan täytetyksi. Jollei Genève'issä löydetä ratkaisua, on kait pakko palata jonkinlaiseen sentapaiseen gordilaiseen ehdotukseen kuin oli Pariisin ehdotus, huolimatta sen "moraalittomuudesta". Taikka on annettava, kuten D'ORMESSON Figarossa ehdottaa, asianosaisten taistella kunnes toinen väsyy. Kuten ennen Kansainliiton syntyä!

Monessa maassa toivotaan LAVALin, "Kansainliiton viholliseen", kaatuvan. Olisiko siitä onnea maailmalle ? Eikö seurauksena olisi yleisen sekamelakan vaara ? Jos LAVALin seuraava 100 %:sti asettuisi Lontoota kannattamaan, saisivat luuta ja verta GARWINin sanat eilisessä Observerissa: "Englannilla on nyt valittavana rauhan tai sodan välillä".

Frankfurter Zeitungissa luin äskettäin että Ranskan yleisesikuntakin toivoisi LAVALin kaatumista pitäen nykytilannetta vaarallisena. "La France Militaire", joka on yleisesikuntaa lähellä, kirjoittaa vielä 21/12 aivan toiseen henkeen. x) Tätä taustaa vastaan saa kiintoa se että kun Sir Samuel suuressa puheessaan sanoi ettei mikään muu valta kuin Englanti tähän saakka ole liikuteliut laivojaan tai muita voimiaan, mikä lähinnä kait tarkotti Ranskaa, Ranskan asema Italian naapurina on aivan toinen kuin Englannin ja että sen liikehteleminen automaattisesti olisi vienyt sotaan. Tässä suhteessa onkin silmiinpistävää ettei BALDWINin suuressa puheessa ollut ainoatakaan kärkeä Ranskaa vastaan. On senvuoksi luultavaa että LAVAL 27/12 ei liioin tule käyttämään

x) Samoin ja vielä selvemmin 28/12.

Englantiin nähden kieltä joka loukkaa. Tosin hänellä olisi loistavia argumentteja esim. se että BALDWIN 13/5 1934 Alahuoneessa sanoi: "Ei ole olemassa vaikuttavaa pakotetta joka ei merkitsisi sotaa". Taikka se että Sir Austin 11/7 1935 samassa Alahuoneessa lausui: "Ei kannata puhua taloudellisista pakotteista ilman sotaa".

Toivon edellisessä kyenneeni mahdollisimman uskollisesti kuvaamaan täkäläisen parlamentaarisen enemmistön ja n.k. Pariisin yleisen mielipiteen katsantotapaa nykyhetken suuressa, pelottavan suuressa pelissä. Mitenkä tämä yleinen mielipide ja miten virallinen käsitys mahdollisesti muuttuvat jos LAVAL kaatuu, siitä en uskalla ennustella.

IX.

Persoonakysymyksillä on näinä aikoina tavallista suurempi merkitys. Saksan täkäläisen ambassadöörin KÖSTERin 3 kuukauden loma ei ole diplomaattinen. Hän on kuolemansairas. Hän on itse minulle kertonut onnettomuutensa syyt. Hän pyysi vuoden disponibiliteettia, mutta siihen ei suostuttu, vaan annettiin hänelle 3 kuukauden sairasloma. Senjälkeen hän tuskin enää tänne palaa. Tätä valittavat Pariisissa sekä viralliset piirit että kolleegat, sillä hän on saavuttanut päivä päivältä yhä vahvemman aseman. Voi sanoa että hän tällä hetkellä täällä on persona grata. En tiedä onko Suomen lehtien tiedossa perää että hänen seuraajakseen tulisi uudelleen v. HOESCH Lontoosta. Täällä puhutaan ensi kädessä Saksan nykyään Madridissa olevasta suurlähettiläästä.

28/12. P.S. Ennenkuin tämä ehti postiin, päättyi Kamarin suuri ulkopoliittinen istunto LAVALin voittoon. Siitä seuraavassa raportissa.

Holma.